

**YAŞAR ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞI**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN İPTALİ**

**HAZIRLAYAN**  
**CEMAL GÜNERİ**

**TEZ DANIŞMANI**  
**PROF. DR. AYŞE HAVUTÇU**

**İZMİR-2016**

Bu tezi okuduğumu ve görüşüme göre yüksek lisans derecesi için bir tez olarak kapsam ve nitelik açısından tam olarak yeterli olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ayşe Havatçı

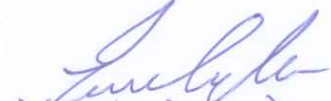
  
(Danışman)

Bu tezi okuduğumu ve görüşüme göre yüksek lisans derecesi için bir tez olarak kapsam ve nitelik açısından tam olarak yeterli olduğunu onaylarım.

Yard. Doç. Dr. B. Acabey

B. Acabey

Bu tezi okuduğumu ve görüşüme göre yüksek lisans derecesi için bir tez olarak kapsam ve nitelik açısından tam olarak yeterli olduğunu onaylarım.



Yard. Doç. Dr. Z. Cumalıoğlu



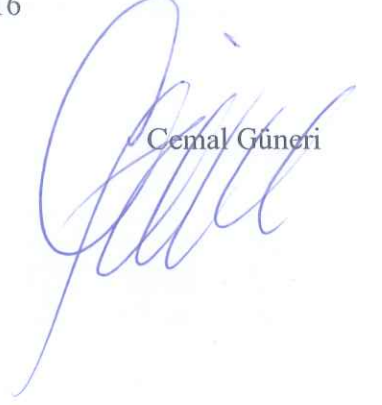
Doç. Dr. Çağrı BULUT

Enstitü Müdürü

## YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 28.04.2016

Cemal Güneri



## ÖZET

GÜNERİ, Cemal, Ölümüne Bağlı Tasarrufların İptali, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2016.

Tezin konusu, ölümüne bağlı tasarrufların iptalidir. Tezde, hem Türk Medeni Kanunu'ndaki ölümüne bağlı tasarrufların iptali hakkındaki özel hükümler, hem de Türk Borçlar Kanunu'ndaki konuya ilişkin genel hükümler birlikte değerlendirilerek konu bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır.

Doktrinde pek az incelenmiş olan konuyu anlaşılabilir kılmak ve uygulamada faydalı olabilmek amacıyla, çalışmada mümkün olduğunca uygulamadan örnek olay ve içtihatlarla yer verilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde, ölümüne bağlı tasarruflar, genel özellikleriyle ele alınmış; ölümüne bağlı tasarruf çeşitlerinden söz edilmiştir. Bu bölümde, ölümüne bağlı tasarrufların kanundaki düzenleniş biçimine yer verilmiş, içerik ve şekil şartları üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde ise ölümüne bağlı tasarrufların iptali ve geçersizliği halleri anlatılmıştır. Çalışmanın ana konusunu oluşturan bu bölümde, özellikle iptal sebepleri ile sonuçları, Borçlar Hukuku ile Miras Hukuku açısından karşılaştırmalı olarak anlatılmıştır. İptal konusu edilen ölümüne bağlı tasarrufun vasiyetname ya da miras sözleşmesi olması halinde farklılıklar gösterdiği dikkate alınarak, konu, vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri yönünden ayrı ayrı ele alınmıştır.

Nihayet, çalışmamızın üçüncü bölümünde ise, iptal davası kısaca ele alınmış, önemi sebebiyle, özellikle davanın açılabilmesi süre üzerinde durulmuştur.

Çalışmada özellikle, uygulamadaki hatalara da yer verilerek, konunun tartışılmasına gayret edilmiştir.

### Anahtar Sözcükler

1. Ölümüne bağlı tasarruflar.
2. Vasiyetnameler.
3. Miras sözleşmeleri.
4. Ölümüne bağlı tasarrufların hükümsüzlüğü.
5. Ölümüne bağlı tasarrufların iptali.

## ABSTRACT

GÜNERİ, Cemal, Cancellation of Testamentary Dispositions, Postgraduate Thesis, Izmir, 2016.

Cancellation of testamentary dispositions constitutes the subject of this thesis. Both the special provisions in the Turkish Civil Code, which are related to the cancellation of testamentary dispositions, and the relevant general provisions in the Turkish Code of Obligations are dealt together in the thesis and thereby, efforts are made to ensure the integrity of the subject.

There are only a few relevant studies in the doctrine. Therefore, in order to make the matter comprehensible and be helpful as to the practice, the related case studies, precedents and jurisprudences in the practice are submitted and dealt as far as possible, in this study.

In the first chapter of this study, testamentary dispositions are dealt on the basis of their general characteristics and the kinds of testamentary dispositions are mentioned. In that chapter, the way of how testamentary dispositions are regulated in the law is mentioned, and their contents as well as the related requirements as to form are dwelt upon.

In the second chapter, the cases of cancellation and invalidity of testamentary dispositions are explained. In that chapter constituting the main subject of the study, particularly the grounds and consequences of such cancellation are explained comparatively with regard to the Obligations Law and the Inheritance Law. Considering the fact that there are differences in case a cancelled testamentary disposition is a testament or an inheritance contract; the matter is dealt separately with regard to testaments and inheritance contracts.

Finally, in the third chapter of our study, action for nullity (or will contest) is dealt briefly. In particular, the term of litigation for these actions is dealt due to its significance.

In the study, particularly the errors/mistakes observed in the practice are also mentioned and thereby, efforts are made to discuss the matter.

### Keywords

1. Testamentary dispositions.
2. Testaments.
3. Inheritance contracts.
4. Invalidity of testamentary dispositions.
5. Cancellation of testamentary dispositions.

## İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I-VI
KISALTMALAR	VII
GİRİŞ	1

### BİRİNCİ BÖLÜM

#### GENEL OLARAK ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

I. ÖLÜME BAĞLI TASARRUF KAVRAMI	5
II. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFUN ÖZELLİKLERİ	6
III. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN ANLAMI	7
A. ŞEKLİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR	8
1. Vasiyetname	8
a. Genel Olarak	8
b. Ortak Vasiyetnamede Geçerlilik Sorunu	9
c. Türk Medeni Kanunu'nda Vasiyetname Türleri	11
aa. El Yazısı İle Vasiyetname	11
bb. Resmi Vasiyetname	12
cc. Sözlü Vasiyet	15
2. Miras Sözleşmesi	16
B. MADDİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR	18
1. Sadece Vasiyetname Yolu İle Yapılabilecek	
Maddi Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruflar	19
a. Vakıf Kurma	19
b. Evlilik Dışı Çocuğu Tanıma	22

c. Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisi Atama.....	23
2. Sadece Miras Sözleşmesi Yoluyla Yapılabilecek	
Maddi Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruflar.....	25
a. Olumlu Miras Sözleşmeleri .....	26
aa. Mirasçı Atama Sözleşmeleri .....	26
bb. Vasiyet Sözleşmeleri (Belirli Mal Bırakma) .....	27
cc. Üçüncü Kişi Yararına Miras Sözleşmeleri .....	29
b. Olumsuz Miras Sözleşmeleri (Mirastan Feragat Sözleşmesi) .....	30
3. Hem Miras Sözleşmesi Hem Vasiyetname Yoluyla Yapılabilecek	
Maddi Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruflar.....	34
a. Koşula (Şart) ve Yüklemeye (Mükellefiyet) Bağlanmış Ölüme Bağlı Tasarruflar .....	34
aa. Genel Olarak .....	34
bb. Yüklemeye Bağlanmış Ölüme Bağlı Tasarruflar.....	35
cc. Koşula Bağlanmış Ölüme Bağlı Tasarruflar .....	37
b. Mirasçı Atanması (Nasbı) .....	40
c. Belirli Mal Bırakma Vasiyeti .....	42
d. Yedek ve Art Mirasçı Atama (İkameli Kazandırmalar) .....	46
aa. Genel Olarak .....	46
bb. Yedek Mirasçı Atama (Alelade İkame).....	46
cc. Artmirasçı Atama (Fevkalade İkame) .....	47

## İKİNCİ BÖLÜM

### ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN İPTALİ VE GEÇERSİZLİĞİ

#### I. GENEL OLARAK HUKUKİ İŞLEMLERDE

“YOKLUK” VE “GEÇERSİZLİK” YAPTIRIMLARI ..... 49

#### II. GENEL OLARAK ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA

“YOKLUK” VE “GEÇERSİZLİK” YAPTIRIMLARI ..... 51

#### III. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN

KANUN GEREĞİ KENDİLİĞİNDEN HÜKÜMSÜZ OLDUĞU HALLER ..... 55

##### A. LEHINE BAĞIŞLAMA YAPILAN KİMSENİN

MIRASBIRAKANDAN ÖNCE ÖLMESİ VEYA MİRASTAN

YOKSUN OLMASI ..... 55

##### B. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFUN BAĞLANDIĞI BOZUCU ŞARTIN

MIRAS BIRAKANIN ÖLÜMÜNDEN ÖNCE GERÇEKLEŞMESİ VEYA

GECIKTIRICI ŞARTIN GERÇEKLEŞMESİNİN İMKÂNSIZ OLMASI ..... 56

##### C. EŞ LEHINE YAPILAN TASARRUFUN BOŞANMA İLE

GEÇERSİZ HALE GELMESİ ..... 58

D. SÖZLÜ VASIYETTE 1 AYLIK SÜRENİN GEÇMİŞ OLMASI ..... 59

IV. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN İPTALİ ..... 60

A. GENEL OLARAK ..... 60

B. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN İPTAL SEBEPLERİ ..... 65

1. Ehliyetsizlik ..... 65

a. Genel Olarak ..... 65

b. Ölüme Bağlı Tasarruf Ehliyetinin Şartları ..... 69

aa. Vasiyetname yapma ehliyeti ..... 69

aaa. Ayırdetme gücü ..... 69



bbb. On Beş Yaşını Tamamlamış Olma .....	72
bb. Miras Sözleşmesi Yapma Ehliyeti .....	72
aaa. Ayırdetme gücü .....	72
bbb. Erginlik .....	74
ccc. Kısıtlı Olmama .....	74
2. İrade Sakatlığı (Bozukluğu) .....	75
a. Genel Olarak İrade Beyanlarının Yorumu Ve Yorum Teorileri .....	75
aa. İrade Teorisi .....	76
bb. Beyan Teorisi .....	76
cc. Güven Teorisi .....	77
b. Ölüme Bağlı Tasarruflarda	
İrade Beyanlarının Yorumlanmasında Uygulanan Teoriler Ve İlkeler .....	78
aa. Vasiyetnamelerdeki Uygulama .....	78
bb. Miras Sözleşmelerindeki Uygulama .....	81
c. Ölüme Bağlı Tasarruflarda İrade Sakatlığı (Bozukluğu) Halleri .....	83
aa. Genel Olarak .....	94
bb. TMK’da Yer Verilen İrade Sakatlığı Halleri .....	84
aaa. Yanılma (Hata) .....	84
aaaa. Genel Olarak .....	84
bbbb. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yanılma (Hata) .....	86
cccc. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Açık Yanılma (Hata)	
Halinin Düzeltilmesi İmkânı .....	89
bbb. Aldatma (Hile) .....	90
aaaa. Genel Olarak .....	90
bbbb. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Aldatma (Hile) .....	92

ccc. Korkutma (İkrah) .....	94
aaaa. Genel Olarak.....	94
bbbb. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Korkutma (İkrah) .....	96
3. Hukuka Ve Ahlaka Aykırılık .....	99
a. Genel Olarak .....	99
b. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Hukuka Ve Ahlaka Aykırılık .....	101
4. Şekle Ait İptal Sebepleri .....	103
a. Genel Olarak .....	103
b. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şekle Aykırılık .....	104
aa. Genel olarak .....	104
bb. Vasiyetnamelerde Şekle Aykırılık .....	106
aaa. Resmi Vasiyetnamelerde Şekle Aykırılık.....	106
bbb. El Yazılı Vasiyetnamelerde Şekle Aykırılık .....	109
ccc. Sözlü Vasiyette Şekle Aykırılık .....	113
cc. Miras Sözleşmelerinde Şekle Aykırılık .....	115
5. Borçlar Hukukuna Göre Ölüme Bağlı Tasarruflarda Özel İptal Sebepleri .....	116
aaa. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Zihni Kayıt.....	116
bbb. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Latife Beyanı.....	118
ccc. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Muvazaa .....	118
ddd. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Aşırı Yararlanma (Gabin)...	122

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### İPTAL DAVASI

I. GENEL OLARAK .....	124
-----------------------	-----

II. İPTAL DAVASININ TARAFLARI .....	127
A. DAVACI SIFATI .....	127
B. DAVALI SIFATI .....	128
C. BOŞANMA DAVASINDA TARAFLARDAN BİRİNİN ÖLÜMÜ HALİNDE MİRASÇILAR TARAFINDAN DAVAYA DEVAM EDİLMESİNİN İPTAL DAVASINA ETKİSİ .....	129
III. İPTAL DAVASINDA İSPAT YÜKÜ .....	131
IV. İPTAL DAVASINI AÇMA SÜRESİ .....	134
V. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA İPTALİN İLERİ SÜRÜLMESİ .....	137
A. GENEL OLARAK .....	137
B. VASİYETNAMELERDE İPTALİN İLERİ SÜRÜLMESİ .....	137
C. MİRAS SÖZLEŞMELERİNDE İPTALİN İLERİ SÜRÜLMESİ .....	139
SONUÇ .....	141
KAYNAKÇA .....	147

## KISALTMALAR

<b>AÜHFD</b>	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
<b>AÜEHFD</b>	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
<b>DEÜHFD</b>	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
<b>Art.</b>	: Article (Madde)
<b>b.</b>	: bent
<b>BGB</b>	: Bürgerliches Gesetzbuch (Alman Medeni Kanunu)
<b>BGE</b>	: Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Zivilsachen
<b>Bkz.</b>	: Bakınız
<b>C.</b>	: Cilt
<b>dn.</b>	: dipnot
<b>E.</b>	: Esas
<b>eMK</b>	: 743 sayılı eski Medeni Kanun
<b>HD</b>	: Hukuk Dairesi
<b>HMK</b>	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
<b>K.</b>	: Karar
<b>MÜHF-HAD</b>	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi
<b>TBK</b>	: Türk Borçlar Kanunu
<b>TMK</b>	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
<b>RG</b>	: Resmi Gazete
<b>s.</b>	: sayfa
<b>UYAP</b>	: Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
<b>vd.</b>	: ve devamı
<b>Y.</b>	: Yargıtay
<b>YHGK</b>	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
<b>YİBK</b>	: Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kararı
<b>YKD</b>	: Yargıtay Kararları Dergisi

## GİRİŞ

Kişinin ölümünden sonra, terekesi üzerinde mirasçılık sıfatının tayininde iki irade etkili olur. Bunlardan ilki, mirasbırakanın iradesi; diğeri ise kanun koyucunun iradesidir. Kanun koyucu, kimlerin mirasçı olacağını (yasal mirasçılar) ilgili maddelerde (TMK md. 495-501) tek tek belirtmiştir. Mirasbırakanın başkaca hak sahibi tayin etmemiş olması halinde hak sahipleri kanunda öngörülen sıraya göre belirlenir. Ancak mirasbırakan, “saklı pay” alanı dışında kalmak üzere, terekesinin mirasçılara intikali ile ilgili bazı hukuki işlemler de yapabilir. Örneğin, düzenleyeceği bir vasiyetname ile bir kimseyi mirasçı atayabilir ya da belirli bir malını bıraktığını açıklayabilir. İşte bu gibi işlemler, “ölüme bağlı tasarruf” olarak ifade edilir. Ölüme bağlı tasarruf, bir kimsenin ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğuracak nitelikteki irade beyanlarıdır. Mirasbırakan, bu yol ile terekesinin akıbetini tayin etme imkânına da sahiptir.

Hukukumuzda mirasbırakanın iradesine saygı duymak esas olmakla birlikte, mirasbırakanın iradesi tamamen serbest bırakılmış da değildir. Her şeyden önce bu irade, şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar yönünden sınırlıdır. Zira mirasbırakan, ancak kanunda özel olarak yer verilmiş bulunan ölüme bağlı tasarruf türlerinden birini tercih etmek durumundadır. Mirasbırakan, ya miras sözleşmesi ya da vasiyet türlerinden biriyle iradesini açıklayacaktır. Mirasbırakan bunu yaparken kanunun öngördüğü sıkı şekil şartlarına da uyacaktır.

Diğeri yandan mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufun içeriğini tayin ederken de tamamen özgür değildir. Söz konusu ölüme bağlı tasarruf, kanunda sayılan sebeplerden ötürü belki hiç yürürlük kazanamayacak, belki sonradan iptali gündeme gelebilecektir. Örneğin, mirasbırakanın düzenlediği vasiyetnamede öngördüğü geciktirici koşulun imkânsız olması halinde, ölüme bağlı tasarrufun yürürlüğe girmesi mümkün olmayacaktır. Yine, mirasbırakanın düzenlediği el yazılı vasiyetname, örneğin irade sakatlığı sebebiyle iptal edilebilecektir.

Diğeri hukuki işlemler gibi ölüme bağlı tasarrufların da arzu edilen hüküm ve sonuçları doğurabilmesi için kanunda öngörülen belirli şartlara uygun surette yapılmış olması gerekir. Örneğin, hazırlanan bir vasiyetnamenin, ehliyet, hukuka ve ahlaka uygunluk gibi kanunun öngördüğü şartlara uygun olması aranır. Ancak bu noktada ölüme bağlı tasarruflar ile sağlar arası tasarruflar arasında çok önemli bir fark vardır. Kanunda kişiye ölümünden sonra etkilerini doğuracak surette işlem yapma imkânının tanınmış olması, bu konuda özel bir rejim öngörülmesini de gerekli kılmıştır. Bu rejim, mirasbırakanın son arzularını olabildiğince ayakta tutmaya yöneliktir. Bu nedenledir ki, örneğin sağlar arası hukuki işlemlerde kesin

hükümsüzlük yaptırımına tabi olacak şekle aykırılık, hukuka aykırılık gibi durumlar burada iptal edilebilirlik konusu olmuştur.

Ölüme bağlı tasarrufların iptalinin söz konusu olabilmesi için, TMK md. 557’de yer verilen sebeplerden birinin varlığı aranır. Maddede sayılan sebepler dışında, genel olarak hukuki işlemler için aranan geçerlilik koşullarında bir eksiklik bulunması halinde de tasarrufun geçersizliğinden söz edilir. Ancak, burada genel geçersizlik teorisinden farklı olarak bu geçersizliğin hak düşürücü süre içinde dava yoluyla ileri sürülerek tespiti gerekir.

İptal davasını, ancak tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunan mirasçı veya vasiyet alacaklısı açabilir. Diğer yandan bu dava ancak kanunda yer verilen sebeplere dayanılarak ve yine kanunda öngörülen hak düşürücü süre içinde açılabilir.

Bu çalışmanın esas konusu ölüme bağlı tasarrufların iptali olmakla birlikte, konunun sistematik olarak ele alınabilmesi amacıyla ilk bölümde, genel olarak ölüme bağlı tasarruflar incelenmiş, şekli anlamda ve maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde, ölüme bağlı tasarrufların iptali ele alınmıştır. Bu bölümde, öncelikle ölüme bağlı tasarrufların kendiliğinden hükümsüz olduğu haller üzerinde durulmuş, daha sonra ölüme bağlı tasarrufların iptali konusu etraflıca incelenmiştir. Ayrıca iptal sebepleri incelenirken, konunun anlaşılabilirliğini sağlamak amacıyla, bu müesseseler hem Borçlar Hukuku yönünden, hem de Miras Hukuku yönünden ele alınıp incelenmiştir. İptal müessesesinin vasiyetname ve miras sözleşmesi bakımından farklılıklar gösterdiği dikkate alınarak, konu vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri yönünden ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde, genel hatlarıyla iptal davası ele alınarak incelenmiş, usul hukuku yönünden bazı hususlara yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde ise tezde inceleme konusu yapılan temel konulardaki tartışma ve görüşlere, bu hususlardaki sonuç ve kanaatlere yer verilmiştir.

Konunun doktrinde pek az incelenmiş olması, buna karşın uygulamada, ölüme bağlı tasarrufların iptalinin konu edildiği uyuşmazlıkların sıklıkla görülmesi sebebiyle, çalışmada mümkün olduğunca uygulamadan örnek olay ve içtihatlarla yer verilmiştir.

## ÖZET

GÜNERİ, Cemal, Ölümüne Bağlı Tasarrufların İptali, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2016.

Tezin konusu, ölümüne bağlı tasarrufların iptalidir. Tezde, hem Türk Medeni Kanunu'ndaki ölümüne bağlı tasarrufların iptali hakkındaki özel hükümler, hem de Türk Borçlar Kanunu'ndaki konuya ilişkin genel hükümler birlikte değerlendirilerek konu bütünlüğü sağlanmaya çalışılmıştır.

Doktrinde pek az incelenmiş olan konuyu anlaşılabilir kılmak ve uygulamada faydalı olabilmek amacıyla, çalışmada mümkün olduğunca uygulamadan örnek olay ve içtihatlarla yer verilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde, ölümüne bağlı tasarruflar, genel özellikleriyle ele alınmış; ölümüne bağlı tasarruf çeşitlerinden söz edilmiştir. Bu bölümde, ölümüne bağlı tasarrufların kanundaki düzenleniş biçimine yer verilmiş, içerik ve şekil şartları üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde ise ölümüne bağlı tasarrufların iptali ve geçersizliği halleri anlatılmıştır. Çalışmanın ana konusunu oluşturan bu bölümde, özellikle iptal sebepleri ile sonuçları, Borçlar Hukuku ile Miras Hukuku açısından karşılaştırmalı olarak anlatılmıştır. İptal konusu edilen ölümüne bağlı tasarrufun vasiyetname ya da miras sözleşmesi olması halinde farklılıklar gösterdiği dikkate alınarak, konu, vasiyetnameler ve miras sözleşmeleri yönünden ayrı ayrı ele alınmıştır.

Nihayet, çalışmamızın üçüncü bölümünde ise, iptal davası kısaca ele alınmış, önemi sebebiyle, özellikle davanın açılacağı süre üzerinde durulmuştur.

Çalışmada özellikle, uygulamadaki hatalara da yer verilerek, konunun tartışılmasına gayret edilmiştir.

### Anahtar Sözcükler

1. Ölümüne bağlı tasarruflar.
2. Vasiyetnameler.
3. Miras sözleşmeleri.
4. Ölümüne bağlı tasarrufların hükümsüzlüğü.
5. Ölümüne bağlı tasarrufların iptali.

## ABSTRACT

GÜNERİ, Cemal, Cancellation of Testamentary Dispositions, Postgraduate Thesis, Izmir, 2016.

Cancellation of testamentary dispositions constitutes the subject of this thesis. Both the special provisions in the Turkish Civil Code, which are related to the cancellation of testamentary dispositions, and the relevant general provisions in the Turkish Code of Obligations are dealt together in the thesis and thereby, efforts are made to ensure the integrity of the subject.

There are only a few relevant studies in the doctrine. Therefore, in order to make the matter comprehensible and be helpful as to the practice, the related case studies, precedents and jurisprudences in the practice are submitted and dealt as far as possible, in this study.

In the first chapter of this study, testamentary dispositions are dealt on the basis of their general characteristics and the kinds of testamentary dispositions are mentioned. In that chapter, the way of how testamentary dispositions are regulated in the law is mentioned, and their contents as well as the related requirements as to form are dwelt upon.

In the second chapter, the cases of cancellation and invalidity of testamentary dispositions are explained. In that chapter constituting the main subject of the study, particularly the grounds and consequences of such cancellation are explained comparatively with regard to the Obligations Law and the Inheritance Law. Considering the fact that there are differences in case a cancelled testamentary disposition is a testament or an inheritance contract; the matter is dealt separately with regard to testaments and inheritance contracts.

Finally, in the third chapter of our study, action for nullity (or will contest) is dealt briefly. In particular, the term of litigation for these actions is dealt due to its significance.

In the study, particularly the errors/mistakes observed in the practice are also mentioned and thereby, efforts are made to discuss the matter.

### Keywords

1. Testamentary dispositions.
2. Testaments.
3. Inheritance contracts.
4. Invalidity of testamentary dispositions.
5. Cancellation of testamentary dispositions.



# BİRİNCİ BÖLÜM

## GENEL OLARAK ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

### I. ÖLÜME BAĞLI TASARRUF KAVRAMI

Kimlerin mirasçı olacağı (yasal mirasçılar), Türk Medeni Kanunu'nun ilgili maddelerinde (TMK md. 495-501) tek tek belirtilmiştir. Mirasbırakan, Kanunda sayılanlardan başkaca hak sahibi tayin etmemiş ise tereke üzerindeki hak sahipleri, bu hükümler doğrultusunda belirlenir. Ancak mirasbırakan, saklı pay alanı dışında kalmak üzere, terekesinin mirasçılara intikali ile ilgili bazı hukuki işlemler de yapabilir. Kanunda tahdidi olarak belirtilen kimselerin mirasçı olduğu durumlarda “*kanuni mirasçılık*”; mirasbırakanın özgür iradesi ile mirasçı tayin ettiği durumlarda ise “*iradi mirasçılık*” söz konusu olur. Örneğin; mirasbırakan, düzenleyeceği bir vasiyetname ile bir kimseyi mirasçı atayabilir ya da belirli bir malını bıraktığını açıklayabilir. İşte bu gibi durumlarda “ölüme bağlı tasarruf”tan söz edilir.

Ölüme bağlı tasarruf, bir kimsenin ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğuracak nitelikteki irade beyanlarıdır<sup>1</sup>. Doktrinde buradaki “*tasarruf*” ifadesinin geniş anlamda kullanılması gerektiği kabul edilmektedir<sup>2</sup> Zira bu işlemler malvarlığını değil de, terekeye ilişkin oldukları için yapıldıkları anda değil; mirasbırakanın ölümünden sonra sonuçlarını doğururlar. Mirasbırakanın ölümünden sonra yapılmasını arzu ettiği bir takım iş ve işlemler, almış olduğu kararlar, terekenin nasıl paylaşılacağı, cenaze merasiminin nasıl yapılacağı, vasiyetinin kimin tarafından yerine getirileceği gibi hususlar bu kapsamda değerlendirilebilir. Ölüme bağlı tasarruf ile mirasbırakan, aslında herhangi bir hak üzerinde tasarrufta bulunmuş olmadığı gibi, herhangi bir borç altına girmiş de değildir. Buradaki “*tasarruf*”, bir hakka doğrudan etki eden, onu devreden, ortadan kaldıran ya da onun içeriğini değiştiren bir işlem değildir.

---

<sup>1</sup> **İnan/Ertay/Albay**, Miras Hukuku, 8. baskı, 2012, s. 159, **Eren**, Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davaları, Ankara 1966, s. 3

<sup>2</sup> **Eren**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 18. Baskı, 2015, s. 169, **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 1987, s.126, **Köprülü**, Miras Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 1985 s.123, **Özcan**, Miras Hukuku 1. cilt, 2005 s. 123, **İnan/Ertay/Albay**, s. 159. **Dural/Öz**, Miras Hukuku, 2015, s. 50, **Ayan**, Miras Hukuku, 6. baskı, Konya, 2014, s. 75. **İmre/Erman**, Miras Hukuku, 9. baskı, 2013, s. 54. **Serozan/Engin**, Miras Hukuku, 4. baskı, 2014, Ankara, s. 276-277. **Oğuzman**, Miras Hukuku, 6. baskı, 1995, İstanbul, s. 94. **Ergüne**, Vasiyetnamenin Yorumu, 2011, İstanbul, s. 22.

Yargıtay'ın bu husustaki yaklaşımı da aynı doğrultudadır. Nitekim Yüksek Mahkeme bir kararında aynen; “*Mirasbırakanın, ölümünden sonra yapılmasını arzu ettiği hususlar hakkındaki irade açıklaması olan ölüme bağlı tasarruflar bir hukuki muameledir ve ancak onun ölümünden sonra hüküm ifade eder*”<sup>3</sup> diyerek bu hususa işaret etmiştir.

## II. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFUN ÖZELLİKLERİ

Ölüme bağlı tasarruf, her şeyden önce miras hukukuna ilişkin bir tasarruftur. Miras Hukuku kurallarının uygulama alanı bulabilmesi için gerçek kişiliğin sona ermiş olması gerekir. Kanuna göre, gerçek kişilik ölüm (TMK md. 28), ölüm karinesi koşullarının varlığı (TMK md. 31) ve gaiplik kararı (TMK md. 32-35) verilmesi hallerinde son bulur.

Tıp alanında ölüme ilişkin “*biyolojik ölüm*” ile “*beyinsel ölüm*” şeklinde farklı görüşler mevcut ise de hukukumuzda ölüm anını tespitinde beyin dâhil, tüm organların işlevini yitirmiş olma koşulu aranmaktadır<sup>4</sup>.

Bir kimse hakkında gaiplik kararı verilince de ölüme bağlı haklar, aynen gaibin ölümü ispatlanmış gibi kullanılır (TMK md. 35/1). Bu nedenle hakkında gaiplik kararı verilmiş bulunan kimsenin mirası, sanki ölmüş gibi açılacaktır. Böyle bir kimsenin ölüme bağlı tasarrufları da hükümlerini doğurmaya başlayacaktır.

Ölüme bağlı tasarruf, mirasbırakan hayatta iken hüküm ve sonuç doğurmaz. Bu sebeple mirasbırakan hayatta olduğu sürece her hangi bir borcun altında da değildir.

Ölüme bağlı tasarruflarda iradi ya da kanuni temsil söz konusu değildir. Mirasbırakan, yapacağı ölüme bağlı tasarrufun içeriğini ya da şeklini belirleme yetkisini bir temsilciye bırakamaz. Bu sebeple ölüme bağlı tasarruf yapma hakkıyla ilgili şahsa bağlılıktan söz etmek mümkündür. Ölüme bağlı tasarruflar şekli anlamda olsun maddi anlamda olsun mirasbırakana sıkı surette bağlıdırlar<sup>5</sup>.

Ölüme bağlı tasarruflar da diğer hukuki işlemlerde olduğu gibi emredici hukuk kurallarına uygun surette yapılmalı, genel ahlak ve adaba aykırı içerik taşımamalıdır. Fakat ölüme bağlı tasarruflar, diğer hukuki işlemlerden farklı olarak emredici hükümlere şekil kurallarına, ahlak adaba aykırı dahi olsa mahkemece hakkında iptal kararı verilene kadar

<sup>3</sup> YİBGK, E. 1994/4 K. 1994/4, T. 11.11.1994. Benzer nitelikte bir diğer karar için; Y. 2. HD, E. 2000/2641 K. 2000/3627 T. 27.3.2000, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

<sup>4</sup> *Zevkliler/Havutçu/Gürpınar*, Medeni Hukuk, 6. baskı, 2008, s. 85.

<sup>5</sup> Örneğin Yargıtay bir kararında “mirastan feragat sözleşmesini mirasbırakan bizzat katılmayıp vekâleten düzenlediğinden, geçerli bir mirastan feragat sözleşmesinden söz edilemez.” diyerek ölüme bağlı tasarruflarda iradi temsile yer olmasına işaret etmiştir. Y. 2. HD, 14.05.2007 tarih, 2007/6349 E. 2007/7938 K. Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

geçerli kabul edilirler. Doktrinde bunun sebebinin mirasbırakanın iradesine saygı duymak isteyen mirasçılar için bu imkânı sağlamak olduğu belirtilir<sup>6</sup>. Yargıtay'ın konuya ilişkin kararları da aynı doğrultudadır<sup>7</sup>.

Ölüme bağlı tasarrufların diğer hukuki işlemlerden farklı bir hükümsüzlük rejimine tabi tutulmasının temel sebebi, bu işlemlerin mirasbırakanın ölümünden sonra yürürlük kazanmalarındır. Sağlar arası hukuki işlemlerdeki bir hükümsüzlük sebebiyle o işlem hakkında hukuki yaptırım uygulanması konusunda tereddüt hâsıl olmaz. Zira irade beyanında bulunan kimse hayattadır ve dilerse o hukuki işlem hakkında yeniden irade beyanında bulunma imkânına sahiptir. Oysaki ölüme bağlı tasarruflar mirasbırakanın ölümünden sonra yürürlük kazandıklarından irade beyanında bulunan kimse için böyle bir imkân bulunmamaktadır. Bu nedenle mirasbırakanın iradesine saygı göstermek suretiyle işlemi mümkün olduğunca ayakta tutmak gerekir.

### III. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN ANLAMI

Doktrinde “*ölüme bağlı tasarruf*” ifadesi iki anlamda kullanılmaktadır. Birinci anlamda ölüme bağlı tasarrufla bu tasarrufun bürünmesi gereken şekil kastedilirken, ikinci anlamda ise bu şekle bürünmüş tasarrufla güdülen amacın ne olduğu, konusu ifade edilir<sup>8</sup>. Bu ayrıma göre, birinci durumda “*şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflardan*”<sup>9</sup> ikinci durumda ise “*maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflardan*” söz edilir.

Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf olarak Kanunumuz iki tür ölüme bağlı tasarruf yapma imkânı tanımıştır. Buna göre bir kimse ancak vasiyetname ya da miras sözleşmesi yapmak suretiyle ölüme bağlı tasarruflarda bulunabilir. Kanunumuzun düzenlemesi dikkate alındığında, burada “*numerus clausus prensibi*” yürürlüktedir. Bu nedenle kanunda yer verilenlerin dışında başkaca bir ölüme bağlı tasarruf şekli söz konusu olamaz.

Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf, vasiyetname ile miras sözleşmesinin mahiyetini oluşturur.

<sup>6</sup> İnan/Ertay/Albaş, Miras Hukuku, s. 162, Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, s. 109. Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 300.

<sup>7</sup> Örneğin Yüksek Mahkeme bir kararında aynen; “Ehliyetsiz kişilerin yaptığı vasiyetnameler kendiliğinden batıl olmaz. Mirasçılar vasiyetname geçersiz de olsa; mirasbırakanın son arzularına saygı duyup, vasiyetnameye geçerlik tanyabileceklerinden dava açılıp, iptal hükmü alınmadıkça bu vasiyetnameler geçerliliklerini korurlar.” diyerek bu yolda karar vermiştir. Y 2. HD 12.3.2007 tarih, E. 2007/2204 K. 2007/3809 sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

<sup>8</sup> İnan/Ertay/Albaş, Miras Hukuku, s. 162.

<sup>9</sup> Serozan/Engin, şekli anlamda ölüme bağlı tasarruflar için yerinde bir benzetmeyle “mirasbırakanın ölüme bağlı son dileklerinin açığa vurulduğu biçimi, bu dileklerin işlemsel kalıplarını, zarflarını, kabuklarını belirtir” şeklinde ifade eder.

Her ne kadar her ikisi de benzer amaca hizmet etmekte ise de vasiyetname tek taraflı bir hukuki işlem iken, miras sözleşmesi çok taraflı bir hukuki işlemdir. Vasiyetname, vasiyetçiye cayma ve değiştirme imkânı verirken, miras sözleşmesinde mirasbırakanın böyle bir imkânı bulunmamaktadır<sup>10</sup>.

## A. ŞEKLİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR

“*Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf*” ifadesi ile mirasbırakanın iradesini hangi şekil kapsamında açığa vurmuş olduğu kastedilir. Genel olarak hukuki işlemlerde şekil koşulu getirilmesinde maksat, işlemi yapanın işlem hakkında düşünmesini ve doğru karar vermesini sağlamaktır. Kanun koyucu, kanunda “*vasiyet*” ve “*miras sözleşmesi*” ne yer verirken de aynı amacı gütmüştür.

Vasiyetname, mirasbırakanın kimseye yöneltmek zorunda olmadığı irade açıklaması ile yaptığı tek taraflı hukuki işlem niteliğindeki ölüme bağlı tasarrufudur.

Kanunda ölüme bağlı tasarrufların tabi olduğu şekil vasiyet ve miras sözleşmesi bakımından ayrı ayrı düzenlenmiştir.

### 1. Vasiyetname

#### a) Genel Olarak

Vasiyetname, mirasbırakanın kimseye yöneltmek zorunda olmadığı irade açıklaması ile yaptığı tek taraflı hukuki işlem niteliğindeki ölüme bağlı tasarrufudur.

Mirasbırakanın son arzularına ilişkin tasarruflarını mümkün olduğunca kolaylaştırmak amacıyla kanun koyucu üç vasiyetname şekli öngörmüştür. Buna göre “*Vasiyet, resmi şekilde veya mirasbırakanın el yazısı ile ya da sözlü olarak yapılabilir*” (TMK md. 531).

Resmi ve el yazılı vasiyet esas ve olağan şekil iken, sözlü vasiyetname ancak olağanüstü haller için kabul edilmiş olup, istisnai niteliktedir. Bunların dışında bir vasiyetname şekli bulunmamaktadır. Dolayısıyla mirasbırakanın bu üç vasiyetname türünden birini tercih etmesi kaçınılmazdır.

Resmi vasiyetnamenin düzenlenmesi aşamasına bir resmi memur ile iki tanığın katılması gerekirken, el yazılı vasiyetnamede bu koşul aranmaz. El yazılı vasiyetnamede en önemli özellik, vasiyetname metninin başından sonuna kadar mirasbırakanın kendi el

---

<sup>10</sup> Yargıtay 3. HD 17/10/2012 tarih ve 2012/14841 E., 2012/22907 K. sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

yazısıyla yazılıp imzalanmasıdır. Sözlü vasiyet ise, mirasbırakanın diğer vasiyetname şekillerine başvurma olanağının bulunmadığı durumlarda, mirasbırakanın son arzularını iki tanığa anlatarak onlara bu beyanına uygun bir vasiyetname yazmaları veya yazdırmaları görevi yüklemesidir.

### **b) Ortak Vasiyetnamede Geçerlilik Sorunu**

Ortak vasiyetname düzenlendiği hallerde, birden çok mirasbırakan bulunur. Önce bunlardan biri vasiyetnameyi kaleme alır, daha sonra, hepsi birden vasiyetnameyi imzalarlar. Hukukumuzda, bu şekilde iki veya daha fazla kişinin birlikte vasiyetname yapmalarına imkân verilmemiştir. Kanaatimce de ortak vasiyetname, Kanunun emredici hükümlerine aykırı bulunduğu için geçersizdir.

Örneğin, Yargıtay'ın kararına konu olan bir olayda, muris ile dava tarihi itibarıyla halen sağ olan kardeşi, el yazılı vasiyetnameyi birlikte imzalamışlardır. Yüksek Mahkeme, ortak vasiyetnamenin mahiyetine ilişkin açıklama yaptıktan sonra aynen;

*“Aynı işlemle yapılan birbiriyle iç içe geçmiş ve biri diğerine bağımlı vasiyetnameler ortak vasiyetname sayılır. Bu hali ile birisi bakımından şekil şartı tamam olmakla beraber diğeri yönünden şekil şartı eksik kalan vasiyetnameleri geçerli saymak mümkün değildir.”* diyerek bu tür vasiyetnamelerin sakatlığına vurgu yapmıştır<sup>11</sup>.

Bu içtihadı bakıldığında Yüksek Mahkeme, ortada şekil şartlarını ihlal etmiş olsa da şeklen bir vasiyetnamenin varlığını kabul etmekte, ancak kanunda aranan şekil şartlarına uyulmadığı gerekçesiyle vasiyetnameyi geçersiz saymaktadır. Genel olarak Türk-İsviçre hukukunda kabul gören görüş de bu doğrultudadır. Ancak buradaki geçersizliğin türü tartışmalıdır.

Escher,<sup>12</sup> bu durumda yokluktan söz ederken, Tuor ve Hoffmann'a göre<sup>13</sup>, bu durumda *askıda geçersizlik, iptal edilebilirlik* söz konusudur. İnan/Ertaş/Albaş'a göre, burada bir şekil eksikliği sorunu bulunduğu için, ortak vasiyetlere TMK md. 557'deki iptal edilebilirlik yaptırımının uygulanması gerekir<sup>14</sup>.

Escher'e göre, şahıslar son arzularını aynı kâğıda yazmış; fakat bunu içerik bakımından birbirinden bağımsız ve her biri şeklen tasarrufun şartlarını taşıyacak şekilde dile getirmiş ise böyle bir vasiyetnameyi geçerli saymak gerekir. Ancak örneğin eşlerden biri

<sup>11</sup> Yargıtay 3. HD 17.02.2014 tarih ve 2013/18224 E, 2014/2251 K. sayılı kararı (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

<sup>12</sup> Escher, N. 9. Einleitung zum Vierzehnten Teil, s. 102, (İnan/Ertaş/Albaş'tan naklen. Miras Hukuku, s. 172).

<sup>13</sup> Tuor, Nr. 14-15 zu Art. ZGB; Hoffmann, Das Gemeinschaftliche Testament, s. 91, 101, (İnan/Ertaş/Albaş'tan naklen; Miras Hukuku, s. 172).

<sup>14</sup> İnan/Ertaş/Albaş, Miras Hukuku, s. 172.

tasarrufu kaleme almış, diğeri sadece imzalamış ise böyle bir vasiyetname geçersiz sayılmalıdır<sup>15</sup>.

Ortak vasiyetnamede vasiyetçilerin ölüme bağlı tasarrufları çeşitli şekillerde karşımıza çıkabilir. Vasiyetçiler, aynı yönde (her ikisinin birden A'yı mirasçı ataması) veya birbirinden bağımsız (birinin A'yı, diğerrinin B'yi mirasçı ataması gibi) veya karşılıklı olarak (birbirlerini mirasçı atamaları gibi) ölüme bağlı tasarrufta bulunabilecekleri gibi, vasiyetnamelerin her birinin hüküm doğurmasını, diğerrinin geçerliliğine yahut ortadan kaldırılmasına bağlayabilirler<sup>16</sup>.

Doktrin ve uygulamada benimsenen bir görüşe göre, eğer ortak vasiyetname resmi şekle uyularak yapılmış ve taraf iradeleri yorumlandığında buna imkan veriyorsa, böyle bir vasiyetname, miras sözleşmesine tahvil edilmek suretiyle geçerli sayılmalıdır. Örneğin, Yargıtay 2. HD, 02.03.1990 tarihli kararında karı kocanın müştereken sahip oldukları bir taşınmazdaki paylarını noterde vasiyetname şeklinde düzenlenen bir senetle karşılıklı birbirlerine bırakmış oldukları işlemi miras sözleşmesine tahvil etmek suretiyle geçerli saymıştır<sup>17</sup>.

Yüksek Mahkeme bahse konu kararında, *“mümkün oldukça murisin son arzularının ayakta tutulması gerektiğini, dava konusu senedin vasiyetname şeklinde adlandırılmasının önem taşımayacağını, resmi şekilde yapılmış olan ortak tasarrufta tarafların açıkladıkları işlemler birbirine bağımlı ise, olayın miras mukavelesi olarak nitelendirilmesi gerektiğini”* ifade etmiştir<sup>18</sup>.

Gerçekten de vasiyetnamenin resmi şekilde yapılmış olup, her bir mirasbırakanın iradesini açıkça ortaya koyduğu, içeriği yorumlandığında esasen taraflarca miras sözleşmesi yapma iradelerinin bulunduğu anlaşılabilir ise, şeklen vasiyetname olarak hazırlanmış bulunan metnin tahvilinde bir engel olmamalıdır. Ölüme bağlı tasarruflara ilişkin kanunda öngörülen şekil kuralı, tarafların iradelerini beyan etmeden önce daha çok düşünmeye sevk etmeye yöneliktir. Bir hukuki işlem hakkında şekil kuralı öngörürken, kanun koyucunun amacı, işi zora sokmak değil; tarafların o işlemi yapmadan önce menfaatlerini tekrar gözden geçirmelerine fırsat vermektir. Bu amaçla getirilen kural, onların son arzularını bertaraf etmemelidir.

---

<sup>15</sup> **Escher**, Medeni Kanun Şerhi, Miras Hukuku, Türkçeye çeviri, Ansay, Ankara, 1949, s. 86.

<sup>16</sup> **Ergüne**, Vasiyetnamenin Yorumu, s. 25.

<sup>17</sup> **İnan/Ertaş/Albaş**'a göre de ortak vasiyetname resmi şekilde yapılmış ise, yapılan işlemin geçersiz sayılmaması gerekir. İşlem tarafların iradelerine göre yorumlanarak sonuca varılmak gerekir. (Miras Hukuku, s. 173). Benzer görüş için; **Antalya**, Miras Hukuku, s. 123.

<sup>18</sup> Y. 2. H. D. E. 1989/9067 K. 1990/2434 T. 02.03.1990 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

## c) Türk Medeni Kanunu'nda Vasiyetname Türleri

### aa. El Yazılı Vasiyetname

Medeni Kanun'da, el yazılı vasiyetnameye ilişkin nitelikli yazılı şekil öngörülmüştür. “El yazılı vasiyetnamenin yapıldığı yıl, ay ve gün gösterilerek<sup>19</sup> başından sonuna kadar mirasbırakanın el yazısıyla yazılmış ve imzalanmış olması zorunludur.

El yazılı vasiyetname, saklanmak üzere açık veya kapalı olarak notere, sulh hâkimine veya yetkili memura bırakılabilir” (TMK md. 538).

Bu hükme göre, metnin tamamının vasiyetçinin el yazısı ile yazılmış olması zorunludur<sup>20</sup>. Örneğin daktilo ya da bilgisayar çıktısı suretiyle yazılmış bir vasiyetname geçersiz olacaktır. Vasiyetnamenin bizzat vasiyetçinin el yazısı ile yazılmamış olduğu iddiası söz konusu olduğunda, meselenin uzman bilirkişi yardımıyla çözümü gerekir.

Örneğin, Yargıtay'ın önüne gelen bir olayda, davacı vasiyetnamenin mirasbırakanın eli ürünü olmadığını iddia etmiştir. Yerel mahkeme, davanın reddine karar vermiştir. Temyiz üzerine Yüksek Mahkeme; davaya konu vasiyetnamenin Adli Tıp Kurumundan alınacak raporla mirasbırakanın eli ürünü olup olmadığı belirlendikten sonra hüküm kurulması gerektiğini belirterek, yerel mahkemenin kararını bu eksiklik gerekçesiyle bozmuştur<sup>21</sup>.

Vasiyetnamenin ne üzerine yazıldığı ve hangi vasıta ile yazıldığı önemli değildir. Örneğin Yargıtay, bir kararında “*dava konusu vasiyetname, ölenin son arzularını yansıtacak niteliktedir. Bunun hatıra defterine yazılmış olması, niteliğini değiştirmez.*” diyerek bu hususa işaret etmiştir<sup>22</sup>. Yazı malzemesinin kâğıt, tahta ya da bir bez parçası dahi olması mümkündür. Önemli olan el yazısının teşhis edilebilmesidir.

Bu noktada akla şu soru gelebilir: Acaba *dijital ortamda* yazılacak bir vasiyetnamenin geçerliliği hakkında ne söylenebilir?

Doktrinde Savaş'a göre, “*Bilgisayar ekranına veya başka bir cam zemin üzerine kalem ile yazılı olan vasiyetin animus testandi unsuruna sahip olması şartı ile geçerli olduğunun duraksamadan kabul edilmesi karşısında, ekrana yazılmak suretiyle yapılan dijital*

<sup>19</sup> Önceki Medeni Kanunumuzda (743 Sayılı MK md. 485) “yıl”, “ay” ve “gün” unsurlarının yanı sıra “düzenleme yeri” de gösterilmesi zorunlu unsurların arasında yer almaktayken yeni TMK’ da düzenleme yerinin gösterilmesi, artık aranan bir unsur olmaktan çıkarılmıştır.

<sup>20</sup> Doktrinde kabul gören görüş olarak mirasbırakanın el yazısından anlaşılması gereken, bizzat vasiyetçiden sadır olan yazıdır. Bu nedenle haklı sebeplerin varlığı halinde, vasiyetçinin eliyle değil de örneğin ayak parmaklarıyla yazdığı metnin geçerli olacağı kabul edilmektedir. Bkz. **Escher**, Medeni Kanun Şerhi, Miras Hukuku, s. 334, **Ayiter**, Miras Hukuku, 2. Baskı, 1971, s. 46, **Antalya**, Miras Hukuku, s.130, **İnan/Ertas/Albaş**, Miras Hukuku, s. 176, **İmre/Erman**, Miras Hukuku, s. 73, **Oğuzman**, Miras Hukuku, s. 119.

<sup>21</sup> Y. 3. H. D., E. 2012/11007 K. 2012/16666 T. 03.07.2012, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

<sup>22</sup> Y. 2. H. D., E. 1978/2387 K. 1978/2516 T. 28.03.1978, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

*vasiyetnamenin geçerli olarak kabul edilmemesinin hiçbir haklı gerekçesi bulunmamaktadır*”<sup>23</sup>.

Kanaatimce de Savaş’ın bu görüşü yerindedir. Günümüz bilgisayar teknolojisinin sunduğu imkânlarla, bilgisayar ekranına bir kalem vasıtasıyla yazı yazmak, şekiller çizmek ve silmek mümkündür. Kuşkusuz bilgisayarda klavye kullanılarak yazılacak bir vasiyetname geçersizdir. Zira böyle bir vasiyetname, Kanunda aranan “*başından sonuna kadar mirasbırakanın el yazısıyla yazılmış ve imzalanmış olma*” şekil kuralına aykırıdır (TMK md. 538/1). Buna karşılık klavye vasıtasıyla değil de belirtilen yöntemle bir kimsenin adeta bir kâğıda yazı yazar gibi bilgisayar ekranına vasiyetnamesini yazıp bir de imzalamasında bir sakınca görmemek gerekir. Vasiyetnamede yazının nereye yazılacağına bir öneminin olmadığı, örneğin bir bez parçasına dahi yazılabileceği düşünüldüğünde, bilgisayar ekranına yazılmasında da bir sakınca olmamalıdır. Esas olan, mirasbırakanın vasiyetname yapma iradesini bu vasıtayla ortaya koymuş olmasıdır.

#### **bb. Resmi Vasiyetname**

TMK md. 532 hükmüne göre resmi vasiyetname, vasiyetçinin ve iki tanığın katılımıyla resmi memur tarafından düzenlenir. Resmi memur, sulh hâkimi, noter veya kanunla kendisine bu yetki verilmiş başkaca bir görevli olabilir. Maddenin açık hükmü karşısında, her ne makamda bulunursa bulunsun başkaca bir kamu görevlisinin resmi vasiyetname düzenleme yetkisi bulunmamaktadır. Örneğin, mahkemede dahi düzenlenmiş olsa mahkeme yazı işleri müdürünün resmi vasiyetname düzenleme yetkisi bulunmamaktadır. Yargıtay 2. HD bir kararında isabetle; “*Vasiyetname düzenleme görevinin doğrudan doğruya sulh hâkimine verilmiş bulunduğu için, bunun mahkeme başkâtibi tarafından kullanılmasının, görev gaspı ve yetki devri niteliğinde olacağı için, başkâtibin düzenleyeceği vasiyetnamenin hüküm ifade etmeyeceğini*” belirtmiştir<sup>24</sup>.

<sup>23</sup> Yazara göre, “Hatta yapılan vasiyetnamenin internet ortamında dahi saklanması mümkündür. Böylece vasiyetçi vasiyetini geri almak istediğinde mutlaka vasiyetname metninin bulunduğu yere gitmek zorunda kalmaz ve internet ortamında vasiyetine ulaşarak onu yok edebilir. Bu hususların yanında vasiyetçi, bilgisayar ekranına özel kalem veya mümkünse el ile yazarak yapmış olduğu ve altını el yazısı ile imzaladığı vasiyetnameyi gerekli olmamakla birlikte elektronik imza ile de imzalayabilir. Bu durumda vasiyetname tamamen güvenli bir hale gelir ve artık yapanın kimliği şüpheye mahal bırakmayacak kadar belirlenmiş olur. Ayrıca vasiyetnamenin değiştirilmesi, metne bir karakterlik dahi olsa eklemeler yapılması veya veri çıkarılması mümkün olmaz. Bu durumda vasiyetname klasik el yazılı vasiyetnameye nazaran daha güvenilir bir şekil kazanmış olur.” Savaş, İnternet Ortamında Yapılan Tek Taraflı Hukuki İşlemler Ve Özellikle Elektronik Vasiyetname, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 15, Sayı 2, Yıl 2007.

<sup>24</sup> Yüksek Mahkeme’nin önüne gelen olayda mirasbırakan, sulh hâkimine başvurmuş, resmi vasiyetname düzenlemesini istemiş, hâkim kendisine ait olan bu görevi mahkeme başkâtibine vermiştir. Yargıtay konuya ilişkin olarak aynen; “Mahkeme başkâtibi, MK’nun 479. maddesinde öngörülen ‘memur’ kapsamına girmez. Çünkü vasiyetname düzenleme görevi doğrudan doğruya sulh hâkimine verilmiş bulunduğu için, bunun



Resmi vasiyetname, resmi bir memur tarafından düzenlendiği için, her şeyden önce ispat bakımından kuvvetli bir delil sağlar. Diğer yandan, mirasbırakanın dile getirdiği arzularında bir belirsizlik varsa, memurun soracağı sorularla bu hususların açıklık kazanabilmesi de sağlanabilmektedir.

Resmi vasiyetnamede, resmi memurun yanı sıra iki de tanığa ihtiyaç bulunmaktadır.

Medeni Kanunumuz, okuma yazma iktidarına sahip olanlar ile olmayanları dikkate alarak resmi vasiyetname için iki ayrı şekil öngörmüştür.

Okuma yazma iktidarına sahip olanlar için öngörülen TMK md. 533 ve 534'e göre:

- *Mirasbırakan, arzularını resmi memura bildirir.*
- *Bunun üzerine memur, vasiyetnameyi yazar veya yazdırır ve okuması için mirasbırakana verir.*
- *Vasiyetname, mirasbırakan tarafından okunup imzalanır.*
- *Memur, vasiyetnameyi tarih koyarak imzalar.*
- *Vasiyetnameye tarih ve imza konulduktan hemen sonra mirasbırakan, vasiyetnameyi okuduğunu, bunun son arzularını içerdiğini memurun huzurunda iki tanığa beyan eder.*
- *Tanıklar, bu beyanın kendi önlerinde yapıldığını ve mirasbırakanı tasarrufa ehil gördüklerini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak altını imzalarlar.*

Okuma yazma iktidarına sahip olmayanlar için öngörülen TMK md. 535'e göre ise:

- *Mirasbırakan vasiyetnameyi bizzat okuyamaz veya imzalayamazsa, memur vasiyetnameyi iki tanığın önünde ona okur ve bunun üzerine mirasbırakan vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan eder.*
- *Bu durumda tanıklar, hem mirasbırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığını ve onu tasarrufa ehil gördüklerini; hem vasiyetnamenin kendi önlerinde memur tarafından mirasbırakana okunduğunu ve onun vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan ettiğini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak altını imzalarlar.*

Vasiyetçinin düzenlenen vasiyetnamenin son arzularına uygun olduğunu beyan etmesi yeterli değildir. Tanıkların da, vasiyetçinin kendi önlerinde beyanda bulunduğunu ve onu tasarrufa ehil gördüklerini ifade edip, bu sözlerin yazılması ile de yetinilmeyip vasiyetnamenin kendi yanlarında resmi memur tarafından vasiyetçiye okunduğunu ve onun

---

mahkeme başkâtibi tarafından kullanılması, görev gaspı ve yetki devri niteliğinde olacağı için başkâtibin düzenleyeceği vasiyetname hüküm ifade etmez. Başka bir anlatımla bu işlem yokluk ifade eder, yani 'keenlemeyekün' bir vasiyet söz konusu olur." şeklinde hüküm vermiştir. Yargıtay 2. HD. 05.02.1980 tarih, 1980/622, E. 1980/936 K. sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan ettiğini de belirtmeleri ve bu beyanlarının altını imzalamaları gerekmektedir. Kanunda ön görülen ilkeler geçerlik şartıdır. Bunlardan birinin eksikliği vasiyetnameyi geçersiz kılar<sup>25</sup>.

Hemen ekleyelim ki TMK md. 536'ya göre; *“Fiil ehliyeti bulunmayanlar, bir ceza mahkemesi kararıyla kamu hizmetinden yasaklılar, okur-yazar olmayanlar, mirasbırakanın eşi, üstsoy ve altsoy kan hısımları, kardeşleri ve bu kişilerin eşleri, resmi vasiyetnamenin düzenlenmesine memur veya tanık olarak katılamazlar.*

*Resmi vasiyetnamenin düzenlenmesine katılan memura ve tanıklara, bunların üstsoy ve altsoy kan hısımlarına, kardeşlerine ve bu kişilerin eşlerine o vasiyetname ile kazandırmada bulunulamaz.”*

Vasiyetnamenin iptaline hükmedilmesinin talep edildiği bir davada, Türk Medeni Kanun'un 536. maddesine dikkat çeken Yargıtay, kararında aynen;

*“Mahkemece, ...resmi vasiyetnamenin aslı getirilerek, tanığın okur-yazar olmadığına tespiti halinde, TMK'nun 536. maddesindeki şekil şartlarını taşımadığından dolayı davanın kabulüne karar verilmesi, aksi halde, yazılı şekilde hüküm tesisi cihetine gidilmesi gerekirken, eksik inceleme sonucu davanın reddine karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.”* diyerek yerel mahkemenin kararını bu gerekçeyle bozmuştur<sup>26</sup>.

Resmi vasiyetname düzenlenirken, vasiyetçinin vasiyetnameyi okumasından sonra artık hiçbir ara verilmeksizin işlemin tamamlanması gerekir. Resmi memurun yaptığı işlemler tevsik işlemi olduğundan baştan itibaren aynı memur tarafından yapılması ve son imza işleminin de metni kaleme alan, okuyan ve vasiyetçi ile tanık sözlerini dinleyen, yazdıran memur tarafından yapılması zorunludur. Bu husus *“işlemlerde birlik prensibi”*nin sonucudur<sup>27</sup>.

---

<sup>25</sup> Yargıtay, önüne gelen bir olayda bu kurala uyulmadığına dikkat çekerek vasiyetnamenin geçersiz olduğuna hükmetmiştir. Yüksek Mahkeme, davaya konu vasiyetnamede, tanıkların *“mirasbırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığını”* tevsik eden beyanları bulunmadığına dikkat çekerek, bu durumun vasiyetnameyi geçersiz kılacağına karar vermiştir. Bkz: Y. 3. HD. 12.06.2014 tarih, 2014/1585 E. , 2014/9545 K. sayılı kararı, UYAP.

<sup>26</sup> Y. 3. HD. 15.09.2009 tarih, 2009/12755 E., 2009/13891 K. sayılı kararı, (UYAP). Benzer şekilde Yüksek Mahkeme bir başka kararında aynen; *“...davada vasiyetnamenin TMK. 536. maddesine aykırı olacak şekilde yapıldığı ve vasiyetnamedeki tanıkların davalıların öz kardeşleri oldukları ileri sürülmüştür. TMK'nun 536/2. maddesi “Resmi vasiyetnamenin düzenlenmesine katılan memura ve tanıklara, bunların üstsoy ve altsoy kan hısımlarına, kardeşlerine ve bu kişilerin eşlerine o vasiyetname ile kazandırmada bulunulamayacağı” yönünde düzenleme içermektedir. Bu nedenle mahkemece, anılan madde hükmü çerçevesinde, davalıların iddiaları yönünden inceleme yapılmaksızın hüküm kurulması doğru görülmemiştir.”* diyerek bu hususa dikkat edilmemiş olmasını bozma sebebi saymıştır: Y. 3. HD. 28.06.2012 tarih, 2012/6417 E., 2012/16308 K. sayılı kararı, UYAP.

<sup>27</sup> **Antalya**, Miras Hukuku, s.130

Yargıtay da bir kararında, vasiyetname düzenlendiğinde, gerekli yerlerde noterin ismi yazılmış iken, ikinci sayfada, imza yerindeki isim altında vekilinin isim ve kaşesinin basılmış olmasını ve onun tarafından imzalanmış olmasını vasiyetnamenin iptali sebebi saymıştır<sup>28</sup>.

### cc. Sözlü Vasiyet

Vasiyetname, kelime anlamı ile bir kimsenin vasiyetini yazmış olduğu belge demektir. El yazılı vasiyetname ile resmi vasiyetnamede özel ya da resmi bir belge kullanılırken, sözlü vasiyette böyle bir belge söz konusu değildir.

Esasen kanun koyucu da (TMK md. 539'un kenar başlığı) "*sözlü vasiyet*" demeyi tercih etmiştir ki, doğrusu da budur. Zira burada mirasbırakanın, son arzularını içeren bir belge söz konusu değildir. Bu sebeple terim olarak "*sözlü vasiyetname*" yerine "*sözlü vasiyet*" ifadesinin tercih edilmesi kanaatimce yerindedir<sup>29</sup>.

Mirasbırakan; yakın ölüm tehlikesi, ulaşımın kesilmesi, hastalık, savaş gibi olağanüstü durumlar sebebiyle resmi veya el yazılı vasiyetname yapamıyorsa, sözlü vasiyet yoluna başvurabilir (TMK md. 539/1). Başka bir deyişle, diğer iki vasiyetnameden farklı olarak, sözlü vasiyetname ancak istisnai durumlarda başvurulabilecek bir ölüme bağlı tasarruf şeklidir. Kanunda sayılan durumların tahdidi olmadığı, örnek olarak sayıldığı maddedeki "*gibi*" ifadesinden anlaşılmaktadır.

Mirasbırakan, son arzularını iki tanığa anlatır ve onlara bu beyanına uygun bir vasiyetname yazmaları veya yazdırmaları görevini yükler.

Resmi vasiyetname düzenlenmesinde okuryazar olma koşulu dışında, tanıklara ilişkin yasaklar, sözlü vasiyetteki tanıklar için de geçerlidir.

---

<sup>28</sup> Yüksek Mahkeme, bu kararda aynen; "Resmi memurun yaptığı işlemler tevsik işlemi olduğu için baştan itibaren aynı memur tarafından yapılması ve son imza işleminin de tahriri alan, okuyan ve vasiyetçi ile tanık sözlerini dinleyen, yazdıran memur tarafından yapılması zorunludur. Söz konusu vasiyetname düzenlenirken gerekli olan bütün yerlerde Ç. Birinci Noteri A.T.'nin ismi yazılmıştır. Ancak birinci sahifinin başında yer alan bu isim ikinci sahifede imza mahallindeki isim altında "Vekili O.Ş.'nin" kaşesinin basıldığı ve onun tarafından imzalandığı görülmektedir. Bu hal söz konusu vasiyetnameyi düzenleyen kişinin kimliği hakkında tereddütler yaratmaktadır. İkinci sayfadaki onayın Noter A.T.'ye ait olmadığından yukarıda açıklanan kural uyarınca geçerli değildir. Böyle olunca tahriri alanın ve düzenleme yapanın A.T. olduğunu kabul etmek zarureti ortaya çıkmakta olup, söz konusu kişinin imzasını muhtevi olmayan belgeyi de resmi vasiyetname olarak nitelemek doğru olmaz." şeklinde hüküm vermiştir. Y. 2. H. D 18.7.2005 tarih, E. 2005/8654, K. 2005/11578, , Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

<sup>29</sup> Bazı yazarlar "*sözlü vasiyetname*" ifadesini kullanmayı tercih ederken, (İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 91, Antalya, Miras Hukuku, s. 140, Dural/Öz, Miras Hukuku Dersleri, 1. Cilt, s. 108, Ergüne, Vasiyetnamenin Yorumu, s. 307). İnan/Ertas/Ablaş, "*sözlü vasiyet*" demeyi tercih etmiştir. (Miras Hukuku, s. 191). Serozan/Engin ise, "*Olağanüstü Sözlü Vasiyetname*" ifadesini kullanmıştır. Hatta yazarlar, yeni TMK' da "*sözlü vasiyet*" denmesini yersiz bulmaktadır. Serozan/Engin'e göre vasiyetname sözcüğü, aynen sözleşme sözcüğü gibi, pekâlâ hem yazılı hem sözlü işlem karşılığında kullanılabilir. Yazarlara göre, Kanunda gereksiz bir karışıklık yaratılmıştır (Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 355).

Mirasbırakan tarafından görevlendirilen tanıklardan biri, kendilerine beyan edilen son arzuları, yer, yıl, ay ve günü de belirterek hemen yazar, bu belgeyi imzalar ve diğer tanığa imzalatır. Yazılan belgeyi ikisi birlikte vakit geçirmeksizin bir sulh veya asliye mahkemesine verirler ve mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini, onun son arzularını olağanüstü durum içinde kendilerine anlattığını hâkime beyan ederler.

Tanıklar, daha önce bir belge düzenlemek yerine, vakit geçirmeksizin mahkemeye başvurup yukarıdaki hususları beyan ederek mirasbırakanın son arzularını bir tutanağa geçirtebilirler. Ancak sözlü vasiyetnamenin vakit geçirilmeksizin tanıklar tarafından birlikte hâkime verilmesi zorunludur<sup>30</sup>.

Sözlü vasiyet yoluna başvuran kimse askerlik hizmetinde bulunuyorsa, teğmen veya daha yüksek rütbeli bir subay; ülke sınırları dışında seyreden bir ulaşım aracında bulunuyorsa, o aracın sorumlu yöneticisi; sağlık kurumlarında tedavi edilmekteyse, sağlık kurumunun en yetkili yöneticisi hâkim yerine geçer.

Mirasbırakan için sonradan diğer şekillerde vasiyetname yapma olanağı doğarsa, bu tarihin üzerinden bir ay geçince sözlü vasiyet hükümden düşer.

## 2. Miras Sözleşmesi

Medeni Kanunumuzda, ölüme bağlı tasarrufların ikinci bir türü olarak miras sözleşmesine yer verilmiştir. Miras sözleşmesi, mirasbırakanın sözleşmenin karşı tarafı (veya yararlanan bir üçüncü kişiye) ölümünden sonra hüküm doğurmak üzere kendi terekesine ilişkin olarak ölüme bağlı bir tasarrufta bulunduğu sözleşmedir<sup>31</sup>. Dolayısıyla niteliği bakımından iki taraflı bir hukuki işlem olup, geçerli olarak kurulabilmesi için tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarına ihtiyaç vardır. Burada irade beyanından maksat, miras sözleşmesi yapılması yolundaki iradenin açığa vurulmasıdır. Bu iradenin içeriği,

<sup>30</sup> Yargıtay'ın önüne gelen bir olayda, sözlü vasiyetnameye dayalı tapu iptal ve tescil davası açılmış, yerel mahkemece davanın kabulüne karar verilmiş ancak, hüküm davalı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Yüksek Mahkeme kararında aynen; "Somut olayda; vasiyetçi, 17.11.1994 yılında vefat etmiş ve vasiyetçiden sadır olan ve tanıklarla birlikte vasiyetnameye konu daire için hâkime teslim edilmiş bir sözlü vasiyetname yoktur. O halde sözlü vasiyetname bu yönüyle geçerli sayılmaz." diyerek yerel mahkemenin kararını bu gerekçelerle bozmuştur. Y. 3. HD. 05.03.2013 tarih, 2012/23224 E., 2013/3612 K. sayılı kararı, UYAP.

Yine Yüksek Mahkeme, benzer bir kararda aynen; "Mirasbırakan 4.1.2001 günü saat 22.00'de vefat etmiştir. Vasiyetçi, ölüm tehlikesi, münakalatın (ulaşımın) kesilmesi, bulaşıcı hastalık, harp gibi olağanüstü hallerden dolayı resmi veya kendi el yazısıyla vasiyetname tanzim edemez ise, vasiyetini şifahi tarzda yapabilir. (TMK md. 486) Bu şartlar tahakkuk etmedikçe sözlü vasiyet geçerli kabul edilemez. Olayda mirasbırakan, Darülaceze Kurumunda yatmakta iken vefat etmiştir. Sözlü vasiyet tanzimi için yasanın aradığı olağanüstü haller bulunmamaktadır. Öyleyse vasiyetin iptaline karar verilmesi gerekirken isteğin reddi doğru bulunmamıştır." diyerek yerel mahkeme kararını bu sebeple bozmuştur. Y. 3. HD. 14.06.2010 tarih, E. 2010/5347, K. 2010/11722 sayılı kararı, UYAP.

<sup>31</sup> **Antalya**, Miras Hukuku, s. 235, **Ayan**, Miras Hukuku, s. 97.

tarafkların taahhütleri ikinci plandadır. Bu bakımdan, her iki taraf da ölüme bağlı tasarrufla bulunabileceği gibi, bunlardan biri ölüme bağlı tasarrufla bulunurken, diğerı sağlararası tasarrufla bulunabilir.

Miras sözleşmesi, mirasbırakan ile mirasçı arasında yapılabileceği gibi üçüncü kişi ile de yapılabilir. TMK md. 503 hükmüne göre, miras sözleşmesi yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip olmak, ergin olmak ve kısıtlı da bulunmamak gerekir. Hemen ekleyelim ki, ölüme bağlı tasarruflarda temsile yer bulunmadığından fiil ehliyetine sahip olmayan kimseler adına yasal temsilci sıfatıyla miras sözleşmesi yapılamaz.

Kanaatimce, zaten vasiyetname müessesesi varken, bir de miras sözleşmesinin Kanunda düzenlenmesinin sebebi, miras sözleşmesinden tek yanlı olarak dönülememesi özelliğidir. Miras sözleşmesi, vasiyetname gibi tek taraflı bir hukuki işlem olmadığı için bundan geri dönülmesi güçtür<sup>32</sup>. Bu güçlüğu dikkate alan kanun koyucu, mirasbırakanın hukuki işlemi yaptığı sırada daha iyi düşünme imkânı bulabilmesi için, miras sözleşmesini resmi şekil şartına tabi tutmuştur. TMK md. 545/2'ye göre, her iki taraf arzularını aynı zamanda resmi memura bildirirler. Bu beyanları dikkate alan memur miras sözleşmesini düzenler. Hazırlanan sözleşmeyi her iki taraf da okur ve resmi memur ile iki tanığın önünde imzalarlar. Bu aşamadan sonra resmi memur sözleşmeye tarih koyup imzalar. İmza merasiminden sonra, her iki tarafın sözleşmenin iradelerine uygun olduğunu aynı zamanda resmi memur ve iki tanık önünde beyan etmeleri gerekir. Nihayet tanıklar da mirasbırakanın sözleşmenin iradesine uygun olduğu yönündeki beyanının kendi huzurlarında yapıldığını ve mirasbırakanı ölüme bağlı tasarruf yapmaya ehil gördüklerini yazmak veya yazdırmak suretiyle altını imzalarlar.

Miras sözleşmeleri, “*olumlu miras sözleşmesi*” ile “*olumsuz miras sözleşmesi*” (mirastan feragat sözleşmesi) şeklinde ikiye ayrılır. Olumlu miras sözleşmelerinde mirasbırakan, bir kimseyi mirasçı atamak ya da bir kimseye belirli bir mal bırakmak gibi ölüme bağlı tasarruflarda bulunur. Olumlu miras sözleşmesi ile mirasbırakan bir ölüme bağlı tasarrufla bulunurken, olumsuz miras sözleşmesi (mirastan feragat sözleşmesi) ile mirasçı, miras hakkından kısmen veya tamamen vazgeçmektedir.

Doktrinadaki bir diğer ayırım da “*tek taraflı miras sözleşmesi-iki taraflı miras sözleşmesi*” ayırımıdır. Kuşkusuz her sözleşme gibi, miras sözleşmesi de niteliği bakımından iki taraflı bir hukuki işlemidir. Ancak yapılan miras sözleşmesinde sadece bir taraf ölüme bağlı

---

<sup>32</sup> Bu sebeple miras sözleşmeleri Roma Hukukuna girmemiştir. Çünkü miras sözleşmesi ile mirasbırakanın vasiyet yapma serbestliği hakkının ihlal edilmiş olacağı düşünülüyordu. Roma Hukukuna göre, bir kişi ölünceye kadar dilediği vasiyeti yapabilmeli, bununla bağlı kalmamalı ve yapmış olduğu vasiyeti bozarak bir yenisini yapabilmelidir. **İmre/Erman**, Miras Hukuku, s.182.

tasarruflarda bulunmuş ise “tek taraflı”; iki taraf da karşılıklı olarak ölüme bağlı tasarruflarda bulunmuş ise “iki taraflı” bir miras sözleşmesinden söz edilir.

Nihayet bir diğer ayırım da “*karşılıklı (ivazlı) miras sözleşmesi-karşılıksız (ivazsız) miras sözleşmesi*” ayırımıdır. Bu ayırım, miras sözleşmesinde ölüme bağlı tasarruflarda bulunmayan tarafın, yapılan ölüme bağlı tasarruf karşılığında sağlararası bir borç altına girip girmediğine göre yapılır.

Karşılıklı (ivazlı) miras sözleşmesinde, taraflardan biri (mirasbırakan) ölüme bağlı tasarruflarda bulunurken, diğer taraf da sağlar arası bir borcun altına girer. Karşılıksız (ivazsız) miras sözleşmesinde ise, taraflardan mirasbırakan, ölüme bağlı tasarruflarda bulunurken, diğer taraf herhangi bir borcun altına girmez.

Aşağıda maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar kapsamında, miras sözleşmelerini içerik bakımından da değerlendireceğiz.

## **B. MADDİ ANLAMDA ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLAR**

Yukarıda da belirtildiği üzere maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf denildiğinde bununla vasiyetname ya da miras sözleşmesinin içinde yer verilen işlem ve ya tasarruflar kastedilir. Medeni Kanun’un 514 ile 530’uncu maddeleri arasında maddi anlamda ölüme bağlı tasarrufların çeşitlerine yer verilmiş ise de maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar bunlarla sınırlı değildir. Bunların dışında örneğin mirasçılıktan çıkarma ve ya vasiyeti yerine getirme görevlisi atama gibi tasarruflar da vardır.

Maddi anlamda ölüme bağlı tasarrufların bir kısmı tereke malları üzerindeki tasarruflar iken bir kısmı ise tereke ile doğrudan doğruya ilişkisi bulunmayan tasarruflardır. Ancak, bunlar içinde en önemli yere sahip olanlar, tereke üzerinde olanlardır. Bunlar da mirasçı atama ve belirli mal vasiyetidir. Mirasçı atama halinde mirasbırakan, malvarlığının tamamını veya belirli bir oranını bir kimseye bıraktığını açıklar. Böylece mirasçı atanmış olan kişi, mirasbırakanın külli halefi olur. Belirli mal vasiyetinde ise ölüme bağlı tasarrufun konusu sadece belirli bir maldır. Bu kimse mirasbırakanın külli halefi değildir. Lehine belirli mal bırakılan kişi sadece bu malı isteme hakkına sahip olur.

Mirasbırakan, mirasçı atama ve belirli mal bırakma dışında vasiyetname ile vakıf yapılması, mirasçılıktan çıkarma, vasiyetnameden dönme, vasiyeti yerine getirme görevlisi atama, mirasın paylaşımı hakkında kurallar koyma gibi hususlarda ölüme bağlı tasarruflarda bulunabilir (TMK md. 647).

Tereke ile ilgisi olmayan ölüme bağlı tasarruflar da vardır. Örneğin vasiyetçinin vasiyetnamesinde nerede defnedilmek istediğini, cenazesinde ne tür bir dini merasim uygulanacağını belirtmiş olması böyledir.

Doktrinde benimsenen bir ayrımla,<sup>33</sup> maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflar üç gruba ayrılır: Bunların bir kısmı sadece vasiyetname yoluyla, bir kısmı sadece miras sözleşmesi yoluyla yapılabilirken, bunlar dışında kalanlar ise hem vasiyetname hem de miras sözleşmesi yoluyla yapılabilen ölüme bağlı tasarruflardır.

## **1. Sadece Vasiyetname Yolu İle Yapılabilecek Maddi Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruflar**

### **a) Vakıf Kurma**

Mirasbırakan, terekesinin tasarruf edilebilir kısmının tamamını veya bir bölümünü özgülemek suretiyle vakıf kurabilir (TMK md. 526/1). Hemen belirtelim ki, zaten var olan bir vakfın ölüme bağlı tasarruf ile mirasçı atanması ya da lehine bir mal bırakılması halleri bu düzenlemenin konusu değildir.

Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır (TMK md. 101/1). Vakıf kurma iradesi, resmi senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanır. Vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır (TMK md. 102/1).

Vakıf kurma, niteliği bakımından tek taraflı bir hukuki işlemdir. İmre/Erman'a göre işlemin bu özelliği sebebiyle miras sözleşmesi ile bağdaşması güçtür. Bu nedenle, miras sözleşmesi ile yapılmış olsa dahi vakıf yine de tek taraflı bir hukuki işlem olarak geçerli sayılmalı ve vasiyetçi bundan serbestçe dönebilme imkânına sahip kabul edilmelidir<sup>34</sup>.

Diğer yandan kanunda özel bir şekil şartından söz edilmiş değildir. Şu halde, vakıf kurma iradesinin vasiyetname için öngörülen şekillerden herhangi biri yoluyla beyan edilmiş olmasında bir sakınca yoktur.

Kanun koyucu bir yandan TMK md. 102/1 hükmüyle vakfın yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanacağını düzenlerken, diğer yandan TMK

---

<sup>33</sup> İnan/Ertay/Albaş, Miras Hukuku, s. 210, Öztan, Miras Hukuku, s. 258, Oğuzman, Miras Hukuku, s. 138, Antalya, Miras Hukuku, s.190, Ayan, Miras Hukuku, s. 104, Gençcan, Miras Hukuku, 2. baskı, Ankara, 2011, s. 380.

<sup>34</sup> İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 165. Aynı şekilde Gençcan'a göre de "vakıf kurma, miras sözleşmesi şeklinde yapılsa bile vasiyet hükmündedir." Gençcan, Miras Hukuku, s. 381.

md. 526’da mirasbırakanın, “*terekesinin tasarruf edilebilir kısmının tamamını veya bir bölümünü özgülemek suretiyle vakıf kurabileceğini, bu vakfın kanuna uyulmak koşuluyla tüzel kişilik kazanacağını*” ifade etmektedir. Vakıf, mirasın açıldığı anda tüzel kişilik kazanmaz. Bu konuda bir tereddüt yoktur. Fakat mirasbırakanın ölüm anı ile vakfın tescili ve dolayısıyla tüzel kişilik kazanması arasında geçen sürede mirasın kazanılması konusunda bir hüküm yoktur. Bu durumda vakfın, kendisine özgülenen malların mülkiyetini ne zaman kazanacağı sorusu önemlidir.

İnan/Ertaş/Albaş, burada yasadan kaynaklanan bir “*art mirasçı atama*” (fevkalade ikame=kurucu ikame) halinin varlığını kabul etmek suretiyle meselenin çözümü gerektiğini savunur. Yazarlara göre, TMK md. 105/1’de yer alan “*Özgülenen malların mülkiyeti ile haklar, tüzel kişiliğin kazanılmasıyla vakfa geçer.*” hükmüne göre yasa açıkça mal ve hakların kazanılma anını tüzel kişiliğin kazanılmasına bağlamıştır. Vakıf tüzel kişiliğini kazanıncaya kadar, yasal mirasçılar devir yükümlülüğü ile mirasçı olacaklardır; tescil ile birlikte vakıf tüzel kişiliğini kazanmakla koşul gerçekleşmiş olacak, bu kez art mirasçı olan vakfa özgülenen tereke değerlerini devretmekle yükümlü olacaklardır<sup>35</sup>.

Bir başka görüşe göre, kanun koyucu TMK md. 526 maddesinde “bir varsayımdan hareket ederek ve olumlu bir görüşü benimseyerek”, ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakfa özgülenen malların mülkiyetini vasiyetçinin ölümü anında (vakfın tescilinden ve tüzel kişilik kazanmasından önce) kazanabileceğini kabul etmiştir<sup>36</sup>. Burada ceninin durumuna benzer bir durum olduğunu kabul eden bu görüşe göre vakıf, kendisine özgülenen malları tüzel kişilik kazandığı andan itibaren değil, mirasın açıldığı andan itibaren kazanmıştır. Dolayısıyla, tüzel kişilik geçmişe etkili sonuç doğurmaktadır<sup>37</sup>. Yine bu görüşe göre TMK md. 105/1 hükmü sadece sağlar arası bir işlemle kurulan vakıflar için uygulama alanı bulur.

Kanaatimce birinci görüş yerindedir. Bir defa, TMK md. 105/1’in açık hükmü karşısında, ceninin mirasçılığını düzenleyen hükümlerin kıyas yoluyla burada da uygulanmasına imkân yoktur. Zira maddede açıkça “*Özgülenen malların mülkiyeti ile haklar, tüzel kişiliğin kazanılmasıyla vakfa geçer.*” hükmüne yer verilmiştir. Diğer yandan, TMK md. 105/1 hükmünün sadece sağlar arası bir işlemle kurulan vakıflar için uygulanabileceği görüşüne katılmak mümkün değildir. Kanun koyucu, bu hususta böyle bir ayırıma gitmiş değildir. TMK md. 105 hükmünün düzenleniş biçimi nazara alındığında, bu sonuca nasıl

<sup>35</sup> İnan/Ertaş/Albaş, Miras Hukuku, s. 243; Benzer görüş için Oğuzman, Miras Hukuku, s. 160.

<sup>36</sup> İmre/Erman, Miras Hukuku, s.166, Benzer görüş için Köprülü, Miras Hukuku Dersleri, 2. Baskı, 1985, s. 203.

<sup>37</sup> Aynı görüş için; Öztan, Miras Hukuku, s. 294; Antalya, Miras Hukuku, s. 226; Ayan, Miras Hukuku, s. 120; Kılıçoğlu, Miras Hukuku, s.153; Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 426-427.



varıldığını anlamak güçtür. Maddenin lafzı da gerekçesi de bu sonuca varmaya uygun değildir. Bu hüküm hem sağlar arası işlemle hem de ölüme bağlı tasarrufla kurulacak vakıflar için uygulanacak bir hüküm olup, mal ve hakların kazanılması ve sorumluluğu düzenleyen bir hükümdür.

Yasada vakfa özgülenen mal veya hakların kazanılma anının tüzel kişiliğin kazanılmasına bağlı tutulduğu açıklıkla belirtildiğine göre burada yasadan kaynaklanan bir art mirasçı atama halinin varlığı kabul edilmelidir. Vakfın tüzel kişilik kazanması anına kadar geçen sürede yasal mirasçılar devir yükümlülüğu saklı kalmakla birlikte mirası kazanmış olacaklardır. Vakıf, tescil ile birlikte tüzel kişilik kazandığında ise yasal mirasçılar artık vakfa özgülenen bu mal ve hakları devir ile yükümlü olacaklardır.

Bu görüş için getirilen eleştirilerden biri de bu yolun çok dolambaçlı olduğu ve vakfın hukuksal konumunu zayıflattığıdır<sup>38</sup>. Kanaatimce bu eleştiri de haksızdır. Zira burada zaten kanunda yer alan (TMK md. 521 vd.) bir müesseseden yola çıkılmaktadır. Oysaki diğer çözüm şeklinde bir varsayımdan hareketle meseleye çözüm getirilmektedir.

Üzerinde durulması gereken bir diğer mesele de şudur ki, acaba mirasbırakan vakıf tüzel kişiliği olmadığı gibi hiç tüzel kişiliği bulunmayan bir topluluğa ya da varlık kazanması mümkün olamayacak bir topluluğa kazandırmada bulunmak istemiş ise böyle bir tasarrufun akıbeti ne olacaktır?

Kanaatimce, kanun koyucu bu ihtimalden hareketle meseleyi çözecek bir hüküm getirmiştir. Kuşkusuz insan dışındaki varlıklar ve tüzel kişiliği bulunmayan topluluklar mirasçı olamayacağı gibi vasiyet alacaklısı da olamazlar. Ancak mirasbırakanın iradesini mümkün olduğunca ayakta tutma amacını güden kanun koyucu, TMK'nun md. 577/2 hükmünde; *"Tüzel kişiliği bulunmayan bir topluluğa belli bir amaç için yapılan kazandırmaları, o topluluk içindeki kişiler, bu amacı gerçekleştirme kaydıyla birlikte edinmiş olurlar; amacın bu yolla gerçekleştirilmesine olanak yoksa yapılan kazandırma vakıf kurma sayılır"* diyerek meseleyi çözmüştür.

Esasen bu çözüm tarzı Roma Hukukundan gelen *"favor testamenti"* yani vasiyetnamenin muteber tutulması kuralının bir yansımasıdır. Bu çözüm tarzı, ölüme bağlı tasarrufu mümkün olduğunca geçerli saymak, onu ayakta tutmak, mirasbırakanın iradesine saygı göstermek prensiplerinden hareket eder. Yargıtay'ın kararları da bu doğrultudadır<sup>39</sup>.

<sup>38</sup> Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 426-427.

<sup>39</sup> Örneğin Yargıtay bir kararında aynen; "...O halde, yukarıda açıklanan yasal düzenlemeler karşısında murisin resmi şekilde düzenlediği vasiyetnamesi ile sahibi olduğu taşınmazlarının (K) Köyünde hayır işlerinde kullanılmasını istediği vasiyet metninden açıkça anlaşılmaktadır. Ayrıca, taşınmazlarının satışının yapılması için vasiyeti tenfiz memurları atamıştır. Mahkemece, vasiyetnamenin yapıldığı tarihte veya murisin ölümü tarihinde

## b) Evlilik Dışı Çocuğu Tanıma

Tanıma, yenilik doğurucu bir işlem olarak<sup>40</sup>, evlilik dışında doğmuş çocuk ile tabii babası arasında soybağının kurulmasını sağlayan bir müessesedir. Evlilik dışında doğmuş çocuğun babası tarafından tanınması bir vasiyetname içeriğinde de yer alabilir.

Örneğin, mirasbırakan, evlilik dışı ilişkiden dünyaya gelmiş olan çocuğunu, yıllarca arayıp sormamış ise de, ölümüne yakın bir tarihte yazdığı vasiyetnamede bu çocuğun kendisinden olduğunu, onu tanıdığını ifade etmiş ise, burada ölüme bağlı tasarruf yoluyla gerçekleştirilmiş bir tanıma söz konusudur.

Tanıma, babanın nüfus memuruna veya mahkemeye yazılı başvurusu ya da resmi senetle veya vasiyetname ile olur (TMK md. 295). Mahkemece tanıma beyanının, babanın ve çocuğun kayıtlı bulunduğu nüfus memurluğuna bildirilmesi gerekir. Her ne kadar Türk Medeni Kanununun 296/1. maddede bildirimde bulunacak makam "Sulh Hâkimi" olarak gösterilmişse de; Türk Medeni Kanunu'ndan daha sonra yürürlüğe giren 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun; Türk Medeni Kanununun ikinci kitabından (md.118-494) kaynaklanan dava ve işlerin Aile Mahkemelerinde, Aile Mahkemesi kurulmayan yerlerde ise Aile Mahkemesi sıfatıyla o yerdeki Asliye Hukuk Mahkemesinde görüleceğini hükme bağlayarak (4787 Sayılı Kanun, md. 4) bu konuda görevli mahkemeyi örtülü olarak değiştirmiştir<sup>41</sup>.

---

vasiyet lehtarları olan (K) Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneğinin tüzel kişiliği olmadığı başka bir ifade ile vasiyet lehtarının hak ehliyetinin bulunmadığından bahisle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş bozmayı gerektirmiştir." şeklinde hüküm vermiştir. Y 3. HD 09.12.2013 tarih, E. 2013/13211, K. 2013/17415 sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

Yüksek Mahkeme, bir başka kararında da benzer biçimde "*favor testamenti*" kuralından hareketle, mirasbırakanın iradesine uygun olarak yorum yoluna gitmiştir; "Söz konusu vasiyetnamenin içeriğinin incelenmesinden, özellikle de 9. maddesinden itibaren getirilen hükümlerle murisin "N. T. Tesisi" adında bir vakıf kurmak istediği, buna ilişkin birçok malvarlığı ayrıldığı, amaçlarının açıklandığı, denetim ve teftişin nasıl yapılacağına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler getirildiği açıkça görülmektedir.

... Buna göre somut olayda mahkemece yapılacak iş; muris N. T.'nin B. 5. Noterliği'nin 14.03.1956 gün 4674 yevmiye numaralı vasiyetname içeriğine göre açıkça ölüme bağlı bir tasarrufla vakıf kurma iradesi olduğu kabul edilerek, öncelikle vasiyetnamede vakfa özgülünen malvarlığının korunması için gerekli önlemlerin alınması, devamında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün görüşü de alınarak ayrıntıları yukarıda yazılı mevzuatın emredici hükümleri de dikkate alınarak davanın kabulüyle "N. T. Vakfı'nın tesciline karar vermek gerekirken yazılı gerekçeyle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir." Y 18. HD 10.11.2014 tarih, E. 2014/12712, K. 2014/15899 sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

<sup>40</sup> Bu özelliği nedeniyle vasiyete konu olabilen başkaca ölüme bağlı tasarruflardan farklı olarak, tanımadan dönmek mümkün değildir.

<sup>41</sup> Y 2. H. D. 23.2.2004 tarih, E. 2004/1439, K. 2004/1999 sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

### c) Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisi Atama

Mirasbırakan, yapacağı bir ölüme bağlı tasarruf ile son arzularını yerine getirmek maksadıyla belirli bir kişi ya da makamı görevlendirebilir. Mirasbırakanın bu amaca yönelik irade açıklaması “*vasiyeti yerine getirme görevlisi atamak*” olarak nitelendirilir. Niteliği bakımından tek taraflı bir hukuki işlem olması sebebiyle vasiyeti yerine getirme görevlisi atama ancak vasiyetname yoluyla yapılabilir.

Mirasbırakan, vasiyetnamede öngördüğü paylaşma kurallarının sorunsuz bir şekilde uygulanabilmesi amacıyla da bir veya birden çok vasiyeti yerine getirme görevlisi atayabilir (TMK md. 550/1). Eğer mirasbırakan, paylaşma hususunda bir kural öngörmüş değilse, vasiyeti yerine getirme görevlisi TMK md. 647 vd. hükümleri doğrultusunda paylaşmayı gerçekleştirir. Ancak mirasbırakan, bir paylaşma kuralı öngörmüş ise bu kural vasiyeti yerine getirme görevlisi için bağlayıcıdır<sup>42</sup>.

Vasiyeti yerine getirme görevlisi olarak gerçek ya da tüzel kişi atanmış olabilir. Hatta bir makam, merci dahi görevlendirilmiş olabilir. Örneğin bir belediye başkanlığı ya da bir noterlik vasiyeti yerine getirme görevlisi olarak atanmış olabilir. Hemen belirtelim ki, mirasbırakanın tayin etmiş olduğu şahıs bu görevi kabule zorunlu değildir. Vasiyeti yerine getirme görevlisine sulh hâkimi tarafından bu görevi bildirilir; bildirim tarihinden başlayarak on beş gün içinde kabul edilmediği sulh hâkimine bildirilmezse, görev kabul edilmiş sayılır (TMK md. 550/3). Dolayısıyla burada susma hali kabul anlamında değerlendirilir. Vasiyeti yerine getirme görevlisinin, göreve başladığı sırada fiil ehliyetine sahip olması gerekir (TMK md. 550/2)<sup>43</sup>.

Vasiyeti yerine getirme görevlisi, ancak mirasbırakan tarafından, vasiyetnameyle atanabilir (TMK md. 550/1). Mirasbırakan, vasiyetnamesiyle bir veya birden çok kişiyi vasiyeti yerine getirme görevlisi olarak atamamışsa hâkimin vasiyeti yerine getirmesi için görevli ataması yasal olarak mümkün değildir.

---

<sup>42</sup> Mirasbırakanın vasiyeti yerine getirme görevlisi atayarak koymuş olduğu paylaşma kuralının uygulanmasını zorunlu kılıp kılamayacağı konusunda doktrindeki tartışma için bkz; **Avcı**, Mirasın Mahkeme Kararıyla Paylaşılması, İstanbul, 2014, s. 37-38.

<sup>43</sup> Yargıtay bir kararında aynen; “... Aynı Kanun’un 550. maddesinde ise vasiyeti yerine getirme görevlisinin atanma ve ehliyeti düzenlenmiş, mirasbırakanın vasiyetnameyle bir veya birden çok kişiyi vasiyeti yerine getirme görevlisi atayabileceği, vasiyeti yerine getirme görevlisinin göreve başladığı sırada fiil ehliyetine sahip olması gerektiği, vasiyeti yerine getirme görevlisine sulh hâkimi tarafından bu görevinin bildirileceği, bildirim tarihinden başlayarak on beş gün içinde kabul edilmediği sulh hâkimine bildirilmezse, atanan kişinin görev kabul edilmiş sayılacağı belirtilmiştir.” diyerek bu hususa vurgu yapmıştır. Y. 7. HD. 20.10.2011 tarih, 2011/4136 E. 2011/6232 K. sayılı kararı, UYAP.

Birden çok vasiyeti yerine getirme görevlisinin atanmış olması halinde, tasarruftan veya işin niteliğinden aksi anlaşılmadıkça bunlar görevi birlikte yürütürler (TMK md. 551/1).

Bunlardan biri görevi kabul etmez veya edemez ya da herhangi bir sebeple görevi sona ererse, mirasbırakanın tasarrufundan aksi anlaşılmadıkça diğerleri göreve devam eder (TMK md. 551/2).

Mirasbırakan, tasarrufunda aksini öngörmüş veya sınırlı bir görev vermiş olmadıkça vasiyeti yerine getirme görevlisi, mirasbırakanın son arzularının yerine getirilmesi için gerekli bütün işlemleri yapmakla görevli ve yetkilidir (TMK md. 551/1).

TMK md. 551/2'ye göre vasiyeti yerine getirme görevlisi, özellikle;

*1. Göreve başladıktan sonra gecikmeksizin terekedeki malların, hakların ve borçların listesini düzenler. Liste düzenlenirken olanak varsa mirasçılar hazır bulundurulur.*

*2. Terekeyi yönetir ve yönetimin gerektirdiği ölçüde tereke mallarının zilyetliğinin kendisine devrini ister.*

*3. Tereke alacaklarını tahsil eder, borçlarını öder.*

*4. Vasiyetleri yerine getirir.*

*5. Terekenin paylaşılması için plan hazırlar.*

*6. Tereke ile ilgili dava ve takiplerde miras ortaklığını temsil eder. Mirasçılar tarafından açılmış davalardan görevi ile ilgili olanlara müdahil olarak katılabilir.*

*7. Açtığı veya aleyhine açılan davalar ile yapılan takipleri mirasçılara bildirir.*

Mirasbırakan taahhüt etmiş olmadıkça, terekeye dâhil malların, vasiyeti yerine getirme görevlisi tarafından devri veya bunlar üzerinde sınırlı aynı haklar kurulması, ancak sulh hâkiminin yetki vermesi halinde mümkündür. Hâkim, olanak bulunduğu takdirde mirasçıları dinledikten sonra karar verir. Olağan giderleri karşılayacak ölçüdeki tasarruflar için yetki almaya gerek yoktur (TMK md. 553). Bu gibi tasarrufları kendiliğinden yapabilir.

Vasiyeti yerine getirme görevlisinin görevi, ölümü veya atanmasını geçersiz kılan bir sebebin varlığı halinde kendiliğinden sona erer. Vasiyeti yerine getirme görevlisi sulh hâkimine yapacağı bir beyanla görevinden ayrılabilir. Görev uygunsuz bir zamanda bırakılamaz (TMK md. 554).

Vasiyeti yerine getirme görevlisi, görevinin yerine getirilmesinde sulh hâkiminin denetimine tabidir. Hâkim, şikâyet üzerine veya re'sen gereken önlemleri alır. Vasiyeti yerine getirme görevlisinin yetersiz olduğu, görevini kötüye kullandığı veya ağır ihmali tespit edilirse, sulh hâkimi tarafından görevine son verilir. Bu karara karşı tebliğinden başlayarak onbeş gün içinde asliye hukuk mahkemesine itiraz edilebilir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir (TMK md. 555).

Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufla bir kimseye onu mirasçı atamaksızın belirli bir mal bırakma yoluyla kazandırmada bulunmuş ise, vasiyet alacaklısının vasiyeti yerine getirme görevlisi varsa ona; yoksa yasal veya atanmış mirasçılara karşı kişisel bir istem hakkına sahip olduğundan, vasiyetnamenin tenfizi davası açmak zorundadır.

Uygulamada hatalı olarak, vasiyeti yerine getirme görevlisinin hasımsız olarak vasiyetnamenin tenfizi davası açtığı görülmektedir ki, bu davayı ancak vasiyet alacaklısı açabilir.

Nitekim Yargıtay'ın önüne gelen bir olayda davacı, muris olan eşinin el yazılı vasiyetname düzenleyerek, ölümünden sonra tüm mallarının satılıp, kendi adına bir ilköğretim okulu yapılmasını vasiyet ettiğini, vasiyeti tenfiz memuru olarak da, kendisini tayin ettiğini beyan ederek, bu vasiyetnamenin tenfizine karar verilmesini talep etmiştir.

Yerel mahkeme, vasiyetnamenin aynen tenfizine ve davacının vasiyeti tenfiz memuru olarak atanmasına karar vermiş, temyiz üzerine Yargıtay, aynen; *“Vasiyet alacaklısı, vasiyeti yerine getirme görevlisi atanmış ise ona karşı kişisel bir istem hakkına sahip olur. Vasiyeti yerine getirme görevlisi atanmamışsa yasal veya atanmış "mirasçılara" karşı dava açılması gerekir. Dolayısı ile hasımsız olarak vasiyetnamenin tenfizi davası açılmaz. Mahkemece bu hususun gözetilmemiş olması usul ve yasaya uygun bulunmamıştır.”* diyerek yerel mahkemenin kararını bu sebepten bozmuştur<sup>44</sup>.

Vasiyeti yerine getirme görevlisi, görevini yerine getirirken özen göstermekle yükümlüdür; ilgililere karşı bir vekil gibi sorumludur (TMK md. 556).

## **2. Sadece Miras Sözleşmesi Yoluyla Yapılabilecek Maddi Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruflar**

Olumlu miras sözleşmesinin düzenlendiği TMK md. 527'ye göre, *“mirasbırakan, miras sözleşmesiyle mirasını veya belirli malını sözleşme yaptığı kimseye ya da üçüncü bir kişiye bırakma yükümlülüğü altına girebilir.*

*Mirasbırakan, malvarlığında eskisi gibi serbestçe tasarruf edebilir; ancak, miras sözleşmesindeki yükümlülüğü ile bağdaşmayan ölüme bağlı tasarruflarına veya bağışlamalarına itiraz edilebilir.”*

Kanaatimce, maddede yer verilen *“yükümlülük”* ifadesi mirasbırakan açısından yerinde değildir. Zira miras sözleşmesi, mirasbırakan yönünden, hüküm ve sonuçlarını

---

<sup>44</sup> Y. 3. HD. 09.03.2010 tarih, E. 2009/20745, K. 2010/3921 sayılı kararı, UYAP.

ölümünden sonra doğuran bir hukuki işlemdir. Sözleşmenin karşı tarafı ya da üçüncü kişi, ancak mirasbırakanın ölümünden sonra bir hak ileri sürebilecektir<sup>45</sup>. Bu bakımdan miras sözleşmesi bir Borçlar Hukuku sözleşmesi değil de bir Miras Hukuku sözleşmesidir. Fakat miras sözleşmesi ile ilgili uyuşmazlık halinde TMK'nun 5. maddesi yollamasıyla TBK'nun sözleşmeye ilişkin hükümleri, miras sözleşmesine uygun düştüğü ölçüde uygulanabilecektir.

Miras sözleşmesi ile yapılabilecek ölüme bağlı tasarruf denildiğinde ilk akla geleni, mirastan feragat sözleşmesidir. Ancak hemen ekleyelim ki, ivazlı yapılmış olmaları halinde mirasçı atama ve belirli mal bırakma şeklindeki ölüme bağlı tasarrufların da miras sözleşmesi şeklinde yapılması gerekir. Kuşkusuz mirasbırakan herhangi bir kimseyi mirasçı atamak veya kendisine belirli bir mal bırakmak isterse bunu tek taraflı bir hukuki işlem niteliğindeki vasiyetname ile de yapabilir. Buna bir engel yoktur. Ancak eğer bu ölüme bağlı tasarruf bir ivaz karşılığında yapılacak ise, artık karşı tarafın yükümlülük altına girmesinden söz edilir ki, bu da ancak bir miras sözleşmesi ile gerçekleşebilir.

Uygulamada, TMK md. 527 kapsamında yapılan olumlu miras sözleşmeleri, çoğu kez hastalığı ya da ilerlemiş yaşı sebebiyle bakıma ihtiyaç duyan mirasbırakanın, kendisine bakılması karşılığında yapmış olduğu miras sözleşmeleridir. Ancak terekeden kendilerine düşecek miktarın azalmasını içine sindiremeyen yasal mirasçılar, miras mirasbırakanın içinde bulunduğu zor durumdan yararlanılarak kendisinin sömürüldüğünü, aldatıldığını ya da sözleşmenin diğer tarafı olan kimsenin üzerine düşen bakım yükümünü yerine getirmediğini ileri sürerek, ölüme bağlı tasarrufun iptalini talep etmektedir.

### **a) Olumlu Miras Sözleşmesi**

Olumlu miras sözleşmelerini içeriği bakımından üçe ayırmak mümkündür<sup>46</sup>:

#### **aa) Mirasçı Atama Sözleşmesi**

Bu sözleşme ile mirasbırakan, sözleşmenin diğer yanını terekesinin tamamı ya da belirli bir oranı için mirasçı atayarak onu külli halef kılmaktadır. TMK md. 516/2'de "*bir kişinin, mirasın tamamını veya belli oranını almasını içeren her tasarruf, mirasçı ataması sayılır.*" denilerek bu müessese açısından temel unsur olarak mirasbırakanın terekenin tamamı ya da belirli bir oranını bırakma iradesine yer verilmiştir. Aksi halde malvarlığından sadece bir ya da birkaç unsurdan söz edildiği durumlarda bir mirasçı atamadan söz etmek mümkün

---

<sup>45</sup> İnan/Ertaş/Albaş da aynı görüşten hareketle; "miras sözleşmesinde karşı tarafın sahip olduğu bu hakkının aynı veya kişisel nitelikte olmayıp, sadece beklenen (muntazar) bir hak olduğunu" ifade ederler (İnan/Ertaş/Ablaş, Miras Hukuku, s. 256).

<sup>46</sup> Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 30-31; Escher, Miras Hukuku, s. 83.

değildir. Esasen bir ölüme bağlı tasarrufun mirasçı atama olup olmadığını tayin ederken, kullanılan kelimelerden değil; mirasbırakanın iradesinden hareket etmek gerekir. Bu bakımdan mirasbırakanın geride bıraktığı malvarlığı da nazara alınarak kullandığı ifadeler tahlil edilip öylece sonuca gidilmelidir. Mirasbırakan neyi amaçlamıştır? Terekenin tamamını ya da belirli bir oranını mı; yoksa sadece bir parçasını mı? Mirasbırakanın iradesi yorumlanarak, iradesine uygun bir sonuca ulaşılmalıdır.

Mirasçı atama halinde, mirasbırakanın ölümü ile beraber tereke tüm aktif ve pasifi ile birlikte mirasçıya geçer. Dolayısıyla mirasçı terekeye dâhil olan hakların da borçların da sahibi olur. Esasen atanmış mirasçının hukuki durumu kanuni mirasçı ile neredeyse aynıdır. Bu bakımdan zaten mirasbırakanın ölümü anında atanmış mirasçı kendisine külli halef olur. TMK’da kanuni mirasçılar için öngörölmüş hükümler büyük ölçüde atanmış mirasçılar hakkında da geçerlidir. Ancak atanmış mirasçı saklı paylı mirasçı değildir. Bu nedenle tenkis davası açamaz. Yine bir diğer önemli fark da şudur ki, atanmış mirasçı mirasbırakandan önce ölürse altsoyu halefiyet yoluyla onun yerini alamaz. Hâlbuki kanuni mirasçı olan bir kimsenin altsoyu onun yerini halefiyet yoluyla alır. Fakat hemen ekleyelim ki, atanmış mirasçılar için bu durumun aksi de öngörülebilir.

İvazsız (bir karşılık alınmaksızın) olması halinde mirasçı atama vasiyetname biçiminde yapılabileceği gibi bir miras sözleşmesi ile de yapılabilir. Ancak mirasçı atama, ivazlı (bir karşılık alınarak) yapılacak ise vasiyetname biçiminde değil; miras sözleşmesi ile yapılmalıdır. Zira bu durumda mirasçı atanana kişi bir edim yükümü altına girdiğinden, miras sözleşmesi yapılması kaçınılmazdır.

### **bb) Vasiyet Sözleşmesi (Belirli Mal Bırakma)**

Bu sözleşme ile mirasbırakan, sözleşmenin diğer yanına (mirasçı atama söz konusu olmaksızın) bir mal varlığı menfaati kazandırmakta, kendisini cüz’i halef kılmaktadır.

Mirasbırakan, bir kimseye onu mirasçı atamaksızın belirli bir mal bırakma yoluyla kazandırmada bulunabilir (TMK md. 517/1). Belirli mal vasiyetinden söz edilebilmesi için vasiyet veya miras sözleşmesi için gerekli şekil şartlarına uyulmak suretiyle bir kimsenin lehine bir kazandırmanın yapılmış olması gerekir. Bundan başka yapılan bu kazandırmanın “mirasçı atama” niteliğinde olmaması da aranan bir diğer koşuldur.

Belirli mal bırakma, ölüme bağlı tasarrufla bir kimseye terekedeki bir malın mülkiyetinin veya terekenin tamamı ya da bir kısmı üzerinde intifa hakkının kazandırılmasına yönelik olabileceği gibi; bir kimse lehine tereke değeri üzerinden bir edimin yerine getirilmesinin, bir iradın bağlanması veya bir kimsenin bir borçtan kurtarılmasının,

mirasçılar veya belirli mal bırakılanlara yükletilmesi suretiyle de olabilir (TMK md. 517/2). Belirli mal bırakma halinde önem taşıyan husus, terekenin tamamı ya da belirli bir oranının değil; terekeye dâhil belirli bir malın bırakılmasıdır. Mal vasiyetinin konusu belirli bir miktar para, alacak hakkı, intifa hakkı gibi malvarlığı değeri olan mal veya haklar oluşturabilir.

Esasen belirli mal vasiyeti ivazsız (karşılıksız) olmakla birlikte, miras sözleşmeleri ile yapılan mal vasiyetlerinin özellikleri gereği ivazlı (karşılıklı) olduğu görülmektedir.

Vasiyet alacaklısı, mirasbırakanın külli halefi olmayıp, cüzi halefi olduğu için, vasiyet olunan mal üzerinde doğrudan hak kazanmaz. Vasiyet alacaklısının alacak hakkının hukuki sebebi olan vasiyet her ne kadar mirasbırakanın sağlığında yapılıyorsa da, bu bir ölüme bağlı tasarruf olduğundan, vasiyet alacağı ancak mirasbırakanın ölümü ile doğar. Vasiyet alacaklısı, kendisine vasiyet edilen şey üzerindeki mülkiyet hakkını ancak bu malın vasiyetin yerine getirilmesi (tenfizi) yoluyla kendisi adına tescili sonucunda kazanır<sup>47</sup>. Vasiyet alacaklısı kişisel (şahsi) talep hakkına sahiptir. TMK md. 600/1 gereğince, vasiyet alacaklısı, bu talep hakkını vasiyeti yerine getirme görevlisi varsa ona; yoksa yasal veya atanmış mirasçılara karşı yöneltmesi gerekir. Başka bir deyişle; lehine mal vasiyet edilen, mirasbırakanın ölümü ile aynı bir hak kazanmış olmaz, şahsi hak kazanır. Vasiyet edilen mal, lehine mal vasiyet edilene doğrudan intikal etmeyeceğinden, vasiyet edilen malın adına tescili için vasiyetnamenin tenfizi davası açılması gerekir. Esasen vasiyet alacaklısının atanmış mirasçıdan bir farkı da budur. Belirtelim ki, atanmış mirasçının tenfiz davası açmasına gerek yoktur. Atanmış mirasçı, mirası kanuni mirasçı gibi mirasbırakanın ölümü ile kazandığı için bir de vasiyetnamenin tenfizi davası açmasına gerek yoktur. Örneğin, atanmış mirasçılar almış oldukları mirasçılık belgesi (TMK md. 598/2) ile vasiyetname konusu taşınmazın adlarına tescilini talep edebileceklerdir.

Bırakılan belirli mal terekede bulunmadığı takdirde, tasarruftan aksi anlaşılmadıkça, ölüme bağlı tasarrufu yerine getirmekle yükümlü olanlar borçtan kurtulurlar (TMK md. 517/3).

Örneğin Yargıtay bir kararında aynen; *“Yararına belirli mal vasiyet edilen kişi (vasiyet alacaklısı), vasiyetçinin ölümü ile o şey üzerinde aynı bir hakka sahip olmaz. Vasiyet alacaklısının hakkı, vasiyet edilen şeyin kendisine teslim edilmesi, devredilmesi konusunda vasiyeti ifa ile yükümlü olanlara karşı kişisel bir istem hakkına sahip olmaktan ibarettir. Hal böyle olunca, vasiyet konusu şey terekeden çıkmış ise, onun hakkında vasiyetnamenin yerine getirilmesi talep edilemez”*<sup>48</sup> diyerek bu hususa işaret etmiştir.

<sup>47</sup> Y 3. HD. 04.06.2012 tarih, E. 2012/10030, K. 2012/14072 sayılı kararı, UYAP.

<sup>48</sup> Y 3. HD. 20.10.2014 tarih, E. 2014/5253, K. 2014/13584 sayılı kararı, UYAP.



Yüksek Mahkemenin önüne gelen bir başka olayda ise, noterlikte düzenlenen vasiyetname ile muris kendi adına kayıtlı ve miras intikal eden bir kısım taşınmazları davacıya bırakmıştır. Mahkemece, bu vasiyetnamenin açılmasına karar verilmiştir. Dava konusu taşınmazlara ait tapu kaydı incelendiğinde ise taşınmazlardan bir kısmında muris hissesinin bulunmadığı anlaşılmıştır. Yerel mahkeme, davacının talebini kabul ederek, taşınmazların tesciline karar vermiştir. Temyiz üzerine Yüksek Mahkeme, “*Murisin hissesinin bulunmadığı taşınmazlar saptanarak bu taşınmazlar yönünden davanın reddine karar verilmesi gerekirken tüm taşınmazlar yönünden istemin kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.*” diyerek yerel mahkemenin kararını bu gerekçeyle bozmuştur<sup>49</sup>.

### **cc) Üçüncü Kişi Yararına Miras Sözleşmesi**

Miras sözleşmesi, sözleşmenin diğer tarafı lehine yapılabileceği gibi, sözleşmeye taraf olmayan bir üçüncü şahıs lehine de yapılabilir<sup>50</sup>.

Bu sözleşme ile mirasbırakan, bir üçüncü kişiyi mirasçı ya da vasiyet alacaklısı olarak atar. Sözleşmede lehine tasarruf yapılan kişi, sözleşmenin diğer yanı değil; bir üçüncü kişidir. Miras sözleşmesinin şekle uygun surette yapıldığı durumlarda, sözleşmenin gereği yerine getirilip vasiyet alacaklısı olan üçüncü kişiye tasarrufun konusu olan menfaat teslim edilecektir.

Acaba, müvekkil öldükten sonra bir işin yapılması hususunda bir kimseyi vekil atamış ise böyle bir hukuki ilişkinin niteliği, kapsamı, ölüme bağlı tasarrufun şekline tabi olmalı mıdır?

Yargıtay kararına konu olan bir olayda; muris (İ), sattığı kahvehanenin bedeli olan 15 bin doları Antalya yolculuğu sırasında dava dışı (A)’ya “şayet yolda bir şey olursa bu parayı kardeşim (N)’ye teslim et” diyerek vermiş, muris Kocaeli’ne döndükten sonra da depremde göçük altında kalarak ölmüştür.

Yargıtay’a göre; “*Ölüme bağlı üçüncü kişi yararına sözleşme aracılığı ile gerçekleştirilen ölüme bağlı kazandırmalar (sağlar arası işlem yoluyla) pekâlâ geçerli sayılabilmelidir.*”

*BK md. 111’de üçüncü kişi yararına sözleşmenin tabi olacağı şekil düzenlenmiş değildir. Bununla birlikte tarafların yapmak istedikleri sözleşme için kanun hangi şekli*

<sup>49</sup> Y 3. HD. 16.07.2009 tarih, E. 2009/9703, K. 2009/12706 sayılı kararı, UYAP.

<sup>50</sup> **Eren**, Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davaları, s. 6.

*öngörmüşse, bunun üçüncü kişi yararına yapılması halinde de aynı şekle uyulmak gerekir. Temel ilişkisi bir vekâlet olması durumunda da bu çözüm değişecek değildir”<sup>51</sup>.*

Gerçekten de önceki BK md. 111 hükmüne (şimdi 6098 sayılı TBK md. 129) bakıldığında üçüncü kişi yararına sözleşmenin tabi olacağı şekil düzenlenmiş değildir. Sözleşmede şekil serbestisi ilkesi uyarınca taraflar üçüncü kişi yararına sözleşmeyi diledikleri şekilde yapabilirler. Buradan hareketle ölüme bağlı üçüncü kişi yararına sözleşmenin de ölüme bağlı kazandırmayı amaçlayan sağlar arası işlem niteliği dikkate alınarak şekle bağlı olmaksızın gerçekleştirilebileceğinin kabulü gerekir.

Yerine getirilmesi bağışlayanın ölümüne bağlı olan bağışlamada vasiyete ilişkin hükümlerin uygulanacağını öngören önceki BK md. 240/2 (ve şimdi 6098 sayılı TBK md. 290/2) hükmünün bu gibi hallere teşmil edilmesi yerinde olmayacaktır. Bu kural ölüme bağlı kazandırmayı amaçlayan tüm sağlar arası işlemlerde uygulanacak bir ilke olarak kabul edilemez. Aksi düşüncenin kabulü halinde, yapılan işlemlerin şekle aykırılığı sebebiyle geçersizliği söz konusu olacaktır ki, bu durumda mirasbırakanın iradesine uygun hareket edilmemiş olacaktır. Bu bakımdan Yüksek Mahkeme'nin bu yorumu kanaatimce mirasbırakanın iradesinin tecelli etmesine de hizmet eden yerinde bir yorumdur.

### **b) Olumsuz Miras Sözleşmesi (Mirastan Feragat Sözleşmesi)**

Mirastan feragat sözleşmesi ile esasen mirasçı olabilecek bir kimse, ileride doğacak olan mirasçılık haklarından ivazlı ya da ivazsız olarak vazgeçer. Örneğin zaten çok zengin olan bir kimse, yoksul olan kardeşleri lehine ileride babasından kendisine kalacak olan miras hakkında vazgeçmiş ise durum böyledir.

TMK md. 528 hükmüne göre, “*Mirasbırakan, bir mirasçısı ile karşılıksız veya bir karşılık sağlanarak mirastan feragat sözleşmesi yapabilir*”<sup>52</sup>.

---

<sup>51</sup> Yüksek Mahkeme söz konusu olayda aynen; “Mirasbırakanın terekesinden bir kazandırma söz konusu değildir. Ölüme bağlı üçüncü kişi yararına bir sözleşme gündemdedir. Gerçekten de (ancak) aracısız kazandırmalar, ölüme bağlı bağışlama kavramı ve dolayısıyla BK md. 240 kuralı çerçevesi içinde toplanabilecek kazandırmalardır. Bu nedenle aracılı kazandırmalar, ölüme bağlı bağışlama kavramı ve BK md. 240 kuralı dışında tutularak, ayrı bir çatı altına, ölüme bağlı üçüncü kişi yararına sözleşme çatısı altına sokulmalıdır.” diyerek bir yandan hukuksal işlemin geçerliliğini kurtarıırken, öte yandan tereke ilgililerinin (davacının) çıkarlarını da kollayan bir çözüm yolu benimsemiştir.

Yüksek Mahkeme olaya ilişkin olarak; “Uyuşmazlık konusu sözleşmede davalıya karşı gerçekleştirilen kazandırma, vasiyet benzeri kendine özgü bir kazandırmadır; yoksa davalının kabulünü gerektiren bir bağışlama değildir. O nedenledir ki işlem şekle bağlı tutulmamıştır.” diyerek tartışmayı sonuca bağlamıştır. YHGK'nun 29.11.2006 tarih, E. 2006/3-754, K. 2006/757 sayılı kararı, UYAP.

<sup>52</sup> Mirastan feragat sözleşmesi, mirasbırakan ile mirasçılar arasında yapılabilir. Bu sözleşmede feragat eden mirasçının açıkça belirtilmesi gerekir. Feragat de ancak bu kimse yönünden etkili olur. Nitekim Yargıtay, önüne gelen bir olayda aynen; “Somut olayda; davalıların yakın mirasbırakanı H. K., feragat sözleşmesinde 6.000 TL

Mirastan feragat sözleşmesi mahiyeti gereği saklı paylı (mahfuz hisseli) mirasçılarla yapılır. Zira saklı paylı bir mirasçının ileride hak ileri sürmesinden çekinen mirasbırakan ve diğer mirasçılar bu sözleşmenin yapılması halinde kendilerini güvende hissedecektir. Fakat hemen ekleyelim ki, saklı pay sahibi olmayan yasal mirasçılarla da mirastan feragat sözleşmesi yapılmasına bir engel yoktur. Ancak çoğu zaman buna ihtiyaç duyulmaz. Şöyle ki; Mirasbırakan sağlığında yapacağı sağlar arası veya ölüme bağlı tasarruflarla malvarlığı üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunabilir. Fakat bunu yaparken saklı paylı mirasçıların saklı payını ihlal etmiş ise saklı paylı mirasçılardan her biri açacağı tenkis davasıyla saklı payını talep edebilir. İşte bu bakımdan saklı paylı mirasçılarla önceden bir mirastan feragat sözleşmesi yapılmış olması önem arz eder. Hâlbuki saklı paylı olmayan herhangi bir yasal mirasçı (örneğin mirasbırakanın kardeşi) böyle bir dava açarak hak ileri süremez. Zira yasal mirasçıdır ama saklı paylı mirasçı değildir. Bu nedenle kendisiyle mirastan feragat sözleşmesi yapılmış olmasının önemi yoktur. Kendisine terekeden bir değer bırakmak istemeyen mirasbırakan hayatta iken yapacağı tasarruflarla bu amacına ulaşabilir.

Mirastan feragat sözleşmesi yapılmakla feragat eden kimse mirasa ilişkin muntazar bir haktan yoksun kalır, artık mirasçı sıfatını kazanamaz.

Mirastan feragat sözleşmesi, mirastan feragat eden açısından bakıldığında bir ölüme bağlı tasarruf değildir; sağlar arası bir işlemdir. Buna karşılık mirasbırakan açısından bakıldığında bir ölüme bağlı tasarruftur<sup>53</sup>. Mirasbırakan, bu sözleşme ile terekesi üzerinde etkilerini doğuracak bir hukuki işlem gerçekleştirmektedir.

Mirastan feragat, mutlaka bir miras sözleşmesi ile yapılmalıdır. Bu zorunluluk yapılan tasarrufun özelliğinden kaynaklanmaktadır. Zira burada mirasbırakan ile mirasçı arasında yapılan iki taraflı bir hukuki işlem söz konusudur. Bu durumun doğal bir sonucu olarak vasiyetname ile yapılan bir feragat geçerli olamayacaktır.

Mirastan feragat sözleşmesi, miras sözleşmesinin bir çeşidi olduğundan, resmi vasiyetname şeklinde yapılmalıdır (TMK m. 545/1). Mirastan feragat sözleşmesinin resmi

---

karşılık sağlanarak lehine miras hakkından feragat ettiği kişileri tek tek saymıştır. Lehine feragat edilen kişilerin arasında davacı Mehmet oğlu 1926 doğumlu M. A. yoktur. Dosya arasında bulunan tapu kayıtlarına göre, dava tarihi itibarıyla davacı yan ile tapuda pay maliki H. K. arasında elbirliği mülkiyeti bulunmadığından davanın tüm H. K. mirasçıları yönünden reddine karar verilmesi gerekirken kısmen kabulü doğru değildir.” şeklinde hüküm vermiştir. Y. 8. HD. 07.07.2009 tarih, E. 2009/693 K. 2009/3688 sayılı kararı, UYAP.

Yüksek Mahkeme bir başka kararında da aynen; “TMK’nun 528. maddesine göre mirasbırakan bir mirasçısıyla karşılıksız veya bir karşılık sağlayarak mirastan feragat sözleşmesi yapabilir. Feragat eden, mirasçılık sıfatını kaybeder. Madde metninden de anlaşılacağı gibi mirastan feragat eden muris değil, mirasçılardan biri olmalıdır. Sözleşmeye göre muris Hatice ile mirasçılar arasında böyle bir sözleşme yapılmamıştır. Mirasçı olan davalılar murise karşı böyle bir sözleşme düzenleyip mirastan feragat etmemişlerdir.” diyerek bu hususa dikkat çekmiştir. Y. 8. HD. 04.06.2009 tarih, E. 2009/2097, K. 2009/2836 sayılı kararı, UYAP.

<sup>53</sup> **Antalya**, Mirastan Feragat Sözleşmesi, s. 53.

şekilde yapılması geçerlilik koşuludur. Miras haklarından feragat ancak resmi şekilde yapılacak bir sözleşme ile sonuç doğurur<sup>54</sup>.

Mirastan feragat sözleşmesi, lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan kişi tarafından feragat edene bir kazandırma (karşılık-ivaz) sağlayıp sağlamamasına göre “*ivazlı (karşılıklı-ödünlü)*” ve ya “*ivazsız (karşılıksız-ödünsüz)*” şeklinde ikiye ayrılır.

İvaz, miras hakkının satım bedeli olarak yapılan sağlar arası bir kazandırma olarak nitelendirilir<sup>55</sup>. Sözleşmeye konu ivaz yerine getirilmediği takdirde borçlandırıcı işlemin konusunu teşkil eder.

İvazlı mirastan feragat sözleşmesi teknik olarak iki tarafa borç yükleyen sözleşme olmadığı için, ivazın da mirastan feragat sözleşmesi içinde kararlaştırılmış olması şart değildir. İvaz, mirastan feragat sözleşmesinden ayrı bir borç sözleşmesi içinde de kararlaştırılmış olabilir<sup>56</sup>. Esasen önem arz eden husus, ayrı bir borç sözleşmesiyle de olsa kararlaştırılmış bulunan ivazın mirastan feragat sözleşmesiyle ilişkilendirilmiş olmasıdır.

Mirastan feragatin konusu, miras payının tamamı hakkında olabileceği gibi, miras payının bir kısmı da olabilir. Mirastan tam feragat söz konusu ise, feragat eden mirasçı sıfatını da yitireceğinden bu sıfatla dava açma imkânını da yitirir. Örneğın tasarrufun iptali davası açması mümkün değildir.

---

<sup>54</sup> Örneğın Yargıtay, bir kararında aynen; “Miras haklarından feragat, ancak resmi şekilde yapılacak bir sözleşme ile sonuç doğurur. Mirasbırakan ile davacı arasında mirasbırakanın sağlığında 28.10.1995 tarihinde adi yazılı şekilde düzenlenen sözleşme mirastan feragat niteliğinde değildir.” demekle bozma kararı vermiştir. Y. 2. H D. 22.01. 2009 tarih, 2007/15407 E., 2009/507 K. sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

Uygulamada miras sözleşmeleri çoğunlukla ölüncüye kadar bakma sözleşmeleri olarak görünmektedir. 6098 Sayılı TBK md. 611 ve devamı hükümlerde düzenlenen bu sözleşme uyarınca ölüncüye kadar bakma sözleşmesi, miras sözleşmesi şeklinde yapılmadıkça geçerli olmaz (TBK md. 611/2).

Yargıtay da öteden beri bu sözleşmenin miras sözleşmesi şeklinde yapılmasını şart koşmuştur. Örneğın bir kararında açıkça; “Bu sözleşme, taraflara hak ve borçlar yükleyen sözleşmelerden olup, bakım borcuna karşılık bir taşınmazın devri kararlaştırıldığında, bakım alacaklısının ölümünden sonra onun mirasçuları mülkiyeti geçirme borcu ile yükümlüdürler. Bu yükümlülüklerini yerine getirmemeleri halinde, sözleşmeye dayanılarak tapu iptali ve tescil istemi ile dava açılabilir.

Kaynağın Borçlar Kanunu'nun 511. ve devamı maddelerinden (6098 Sayılı Yeni TBK'nun 611 vd.) alan ölüncüye kadar bakım sözleşmeleri, anılan kanunun 512. ve Türk Medeni Kanunu'nun 545. maddesi gereğince resmi şekilde düzenlenmelidir. Resmi şekilde düzenlenmeyen ölüncüye kadar bakım sözleşmelerine değeri verilerek tapu iptali ve tescil hükmü kurulması mümkün değildir. (Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 6.2.2008 tarihli ve 2008/14-70 2008/104 Sayılı kararı)” diyerek HGK'nun kararına atıf yapmıştır. Y. 14. H D. 11.4.2011 tarih, 2011/3435 E., 2011/4733 K.sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

Yüksek Mahkeme sonraki tarihlerde verdiği kararlarda da yine Hukuk Genel Kurulu'nun yukarıda yer verilen kararına atıf yapmıştır. Örneğın, ölüncüye kadar bakım sözleşmesine dayalı tapu iptali, tescil veya tazminat istemine ilişkin açılan bir davada Yargıtay, “davacı resmi şekilde yapılmış bir sözleşmenin varlığını iddia ve ispat edemediğinden tescil isteminin reddine karar verilerek 2. kademedeki istemin değeriendirilmesi gerekirken...” diyerek yerel mahkeme kararını bozmuş; yerel mahkemece direnme kararı verilmesi üzerine bu kez aynı gerekçelerle HGK yerel mahkeme kararını bozmuştur. HGK 27.2.2013 tarih, 2012/14-766 E., 2013/297 K. sayılı kararı. Yine aynı doğrultuda; HGK, 26.2.2014 tarih, 2013/11-484, E. 2014/145 K. sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

<sup>55</sup> **Antalya**, Mirastan Feragat Sözleşmesi, s. 99.

<sup>56</sup> **Antalya**, Mirastan Feragat Sözleşmesi, s. 100.

Bir karşılık sağlanarak mirastan feragat, sözleşmede aksi öngörülmedikçe feragat edenin altsoyu için de sonuç doğurur (TMK md. 528/3). Bu hüküm uyarınca eğer feragat eden bunu bir menfaat karşılığında yapmış ise aksi öngörülmedikçe kendisinin altsoyu da artık mirasçı olamaz. Bu hükmün karşı anlamından ulaşılan sonuca göre ise, ivazsız feragat halinde feragat edenin altsoyu feragatten etkilenmeyecek ve feragat edenin yerine mirasçı olabilecektir. Ancak hemen belirtelim ki kanunun lafzı dikkate alındığında söz konusu kural emredici değil, tamamlayıcı nitelikte bir kuraldır. Yani taraflar dilerse sözleşmede bu kuralın aksini öngörebilir. Dolayısıyla, taraflar mirastan feragat ivazlı olarak gerçekleştirilmesine rağmen, feragatin altsoya etkili olmayacağını sözleşmede açıklıkla düzenleyebilir. Bu suretle Kanunun bu hükmü devre dışı kalacaktır.

İvazlı da olsa, ivazsız da olsa yapılan sözleşme sonrası feragat eden artık mirasçılık sıfatını yitirir.

İvazlı feragat söz konusu olduğunda, yasal miras payından vazgeçen mirasçı, bunu bir ivaz (menfaat/karşılık) üzere yapmaktadır. Bu durumda aksi sözleşmede kararlaştırılmış olmadıkça feragat edenin altsoyu da etkilenir ve o da mirasçı olamaz. İvazsız feragat söz konusu ise bu feragat altsoyu etkilemeyecek ve feragat edenin yerine onun altsoyu mirasçı olabilecektir.

Mirastan feragat eden mirasçının tereke ile ilişkisi tümden kesilmiş sayılmaz. Örneğin bu durumda yine mirasbırakanın tüm mirasçılarını ve miras paylarını gösterir şekilde mirasçılık belgesinin düzenlenmesi talep edildiğinde mahkemece bu talebin kabulü gerekir. Ancak mahkemece verilecek kararda, hüküm yerinde ilgili mirasçı veya mirasçılar yönünden varsa mirastan çıkarma ve yoksunluk sebeplerinin gerçekleştiği ya da mirası red veya mirastan feragat ettikleri açıklanarak bu olguların hukuki sonuçlarının terekenin bölüştürülmesi sırasında gözetileceğine işaret edilmesi gerekir<sup>57</sup>.

Noterde düzenlenmiş olan mirastan feragat sözleşmesinin mirasbırakanın ölümünden sonra sulh hukuk hâkimine gönderilmesine gerek yoktur. Vasiyetname ile ilgili olarak teslim görevi ve alınacak önlemlere ilişkin Türk Medeni Kanununun 595. ve vasiyetnamenin açılmasına ilişkin Türk Medeni Kanununun 596. madde hükümleri mirastan feragat sözleşmesine uygulanamaz<sup>58</sup>.

<sup>57</sup> Yargıtay'ın çok sayıda kararı da bu doğrultudadır. Örneğin; Y. 7. HD. 12.01.2012 tarih, 2013/3278 E. 2013/8401 K., Y. 7. HD. 20.10.2011 tarih, 2011/4311 E. 2011/6198 K., Y. 7. HD. 19.12.2008 tarih, 2008/5613 E. 2008/5496 K., Y. 7. HD. 08.03.2012 tarih, 2011/7130 E. 2012/1553 K., Y. 7. HD. 26.08.2011 tarih, 2011/4004 E. 2011/4432 K., Y. 7. HD. 16.02.2012 tarih, 2011/6307 E. 2012/857 K., Y. 7. HD. 08.05.2013 tarih, 2013/3278 E. 2013/8401 K. sayılı kararları, UYAP.

<sup>58</sup> Yargıtay bir kararında aynen; "Mirastan feragat sözleşmesi (TMK md. 528) hakkında vasiyetname hükümlerinin uygulanacağına yönelik bir hüküm mevcut değildir. Vasiyetname ile ilgili olarak teslim görevi ve

Mirastan feragat sözleşmesinde lehine feragat edilen kişi herhangi bir sebeple mirasçı olamadığı takdirde feragat sözleşmesi hükümden düşer (TMK md. 529/I). Mirastan feragat belirli bir kişi lehine yapılmamış ise, feragat en yakın ortak kökün altsoyu lehine yapılmış sayılır. Eğer bunlar da mirasçı olamaz ise mirastan feragat yine hükümden düşecektir (TMK md. 529/II). Feragatin hükümden düşmesi halinde feragat eden, yeniden mirasçılık sıfatını kazanarak sanki mirastan feragat etmemiş gibi miras payını alır.

### **3. Hem Miras Sözleşmesi Hem Vasiyetname Yoluyla Yapılabilecek Maddi Anlamda Ölüme Bağlı Tasarruflar**

Bir kısım ölüme bağlı tasarruflar gerek vasiyetnamenin gerekse miras sözleşmesinin konusunu oluşturabilirler. Örneğin yükleme ve koşula bağlama, mirasçı atanması, belirli mal bırakma, yedek ve art mirasçı atama, böyledir.

#### **a) Koşula (Şart) ve Yüklemeye (Mükellefiyet) Bağlanmış Ölüme Bağlı Tasarruflar**

##### **aa) Genel Olarak**

Türk Borçlar Kanunumuzun koşul ile ilgili hükümleri (md. 170-176) bütün borç ilişkileri için uygulama alanı bulabilen genel hükümler niteliğindedir. Bu genel hükümler dışında, bazı hukuksal işlemlerin nitelikleri gereği yasalarımızda koşul ile ilgili özel hükümlere yer verilmiştir. Bu anlamda olmak üzere, ölüme bağlı tasarruflarda koşulun, kendisine özgü nitelikleri bulunduğundan bu konuda özel hükümler getirilmiştir<sup>59</sup>.

Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarruflarını koşullara veya yüklemelere bağlayabilir. Hemen belirtelim ki, koşul ve yükleme farklı iki kavramdır. Yükleme, daha çok vakıf, bağışlama ve ölüme bağlı tasarruf gibi ivazsız kazandırmalarda kazandıran tarafından lehine

---

alınacak önlemlere ilişkin Türk Medeni Kanununun 595. ve vasiyetnamenin açılmasına ilişkin Türk Medeni Kanununun 596. madde hükümleri mirastan feragat sözleşmesine uygulanamaz. Noterde düzenlenmiş olan mirastan feragat sözleşmesinin mirasbırakanın ölümü halinde sulh hâkimine gönderilmesinin gereği bulunmamaktadır. Bu nedenle, mirastan feragat sözleşmesiyle ilgili olarak taraflarının veya mirasçılarının açmış oldukları bir dava da olmadığı gözetilerek, yapılacak bir işlem bulunmadığından, mahkemece "karar verilmesine yer olmadığına, gönderilen mirastan feragat sözleşmesi aslının da ilgili noterliğe iadesine" kararı verilmesi gerekirken; bu konuda yazılı şekilde hüküm kurulması hatalı olmuşsa da; bu hatanın giderilmesi yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden; hükmün düzeltilerek onanmasına karar vermek gerekmiştir (HUMK. md. 438/7)." diyerek bu doğrultuda karar vermiştir. Y. 2. HD. 04.03.2013 tarih, E. 2012/5335, K. 2013/5509 sayılı kararı. Yüksek Mahkemenin aynı içerikteki diğer kararları; Y. 2. HD. 13.09.2012 tarih, E. 2011/8965, K.2012/21121; Y 2. HD. 23.01.2012 tarih, E. 2011/22243, K. 2012/874, sayılı kararları, UYAP.

<sup>59</sup> Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 739.

kazandırma yapılan kişiye bir şeyin yapılması veya yapılmaması şeklinde bir amacı gerçekleştirmek için yüklenmiş bir görevdir<sup>60</sup>.

Yükleme söz konusu olduğu hallerde mirasbırakan bir tasarrufta bulunurken, lehine tasarrufta bulunduğu kimseye aynı zamanda bir ödev de yükler. Örneğin mirasbırakan bir kimseye arazisini bırakırken aynı zamanda o arazinin bir kısmında bir de okul yapmasını istemiş ise durum böyledir. Yüklemenin söz konusu olduğu hallerde, hukuksal işlemin doğup doğmayacağı ya da doğmuş olan hukuksal işlemin hüküm ve sonuçlarını devam ettirip ettirmeyeceğinde bir belirsizlik yoktur<sup>61</sup>. Koşul ise bir hukuki işlemin hüküm ve sonuçlarının bağlandığı, ileride gerçekleşmesi şüpheli bir olaydır.

Koşul daima fer'i bir nitelik taşır. Esas teşkil eden işlem veya tasarruf bulunmadan koşuldan söz etmek mümkün değildir. Oysaki yükleme esas bir işlemin fer'i niteliğinde olabileceği gibi tek başına da var olabilir<sup>62</sup>.

### **bb) Yüklemeye Bağlanmış Ölüme Bağlı Tasarruflar**

Yükleme, mirasbırakan tarafından bir yasal veya iradi mirasçıya yüklenen, her ilgili tarafından yerine getirilmesi istenebilen ama yararlanıcısına gerçek anlamda bir alacak hakkı sağlamayan kendine özgü bir yükümdür<sup>63</sup>. Örneğin mirasbırakan vasiyetnamede kendisinin defnedileceği yere yakın bir çeşme yaptırılmasını istemiş olabilir.

Mirasbırakanın yüklemekten yararlanacak olanları açıkça belirlemesine gerek yoktur. Gerçek kişiler, tüzel kişiler, tüzel kişiliği olmayan topluluklar ve hatta kişi olmayan varlıklar, hayvanlar dahi yüklemekten yararlanabilir<sup>64</sup>. Esasen yüklemenin gerçek anlamda belirli bir yararlanıcısı da olmayabilir. Örneğin mezara bakılması veya malın satılmaması yüklemesinde durum böyledir<sup>65</sup>. Görüldüğü gibi ölüme bağlı yüklemelerde, bunun konusunun bir malvarlığı menfaati sağlaması şart değildir<sup>66</sup>.

TMK md. 515/1 gereğince, *“Tasarruf hüküm ve sonuçlarını doğurduğu andan itibaren, her ilgili koşul veya yüklemenin yerine getirilmesini isteyebilir.”* Yüklemenin

<sup>60</sup> Eren, Borçlar Hukuku, s. 1164.

<sup>61</sup> Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 740.

<sup>62</sup> İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 136.

<sup>63</sup> Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 398. Yazarlara göre, eğer mirasçı atanmanın bir alt sınıf altında vasiyet yer alıyorsa, vasiyetin bir sınıf altında da yükleme yer alır.

<sup>64</sup> İnan/Ertas/Albaş, Miras Hukuku s. 212-213.

<sup>65</sup> Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 399-400. Yazarlara göre, bu nedenledir ki, yasada her “ilgili”, mirasbırakanın istencinin yaşama geçirilmesi ve yüklemeye izlenen amacın gerçekleştirilmesi için kendine özgü (tazminata, temlike, rehine, hacze elverişsiz) bir tenfiz istemi ile donatılır. Yüklemenin tenfizini talep hakkı klasik anlamda gerçek bir talep sayılmaz; bu eksik talep temlik, rehin ve haciz edilemez; uyulmaması tazminat yükümüne yol açmaz; talebin zaman aşımına uğraması da söz konusu olmaz.

<sup>66</sup> İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 143.

tenfizini düzenleyen bu hüküm ilginçtir. Bir defa yukarıda da belirttiğimiz üzere yüklemenin konusu bir malvarlığı menfaati olabileceği gibi olmayabilir de. Burada bir alacak hakkı söz konusu da değildir. Ancak buna rağmen maddede yüklemenin ifasını talep hakkı düzenlenmiştir.

İmre/Erman'a göre burada bir çelişki yoktur; çünkü bu talep ve dava hakkının konusu, yükleme tasarrufu olarak beliren mirasbırakanın son istek ve emirleridir. Burada, özel bir talep ve dava söz konusu olmaktadır, bununla sadece yüklemenin ifası istenir, fakat bir hak iddia olunamaz<sup>67</sup>. İfa davasının konusu dava açmaya hakkı olanların yüklemenin aynen ifası (icrası) talebinden ibarettir. Bundan dolayı, İcra ve İflas Kanunumuzun aynı icra yolunu düzenleyen 24-41. maddeleri yüklemenin niteliğine, amacına ve mirasbırakanın arzularına uygun olduğu oranda, burada da uygulama alanı bulacaktır<sup>68</sup>. Yüklemenin tenfiz edilmesini TMK md. 515 hükmü gereğince talep edebilecek olan "*ilgililer*" kapsamına, başta mirasbırakanın yasal mirasçıları ve onun vasiyeti yerine getirme görevlisi olmak üzere, yüklemenin yerine getirilmesinde dolaysız veya dolaylı, maddi ve manevi menfaati bulunan herkes, mirasbırakana yakın her kişi, bu arada ilgili her kamu tüzel kişisi ve son aşamada yararlanıcının kendisi de girer<sup>69</sup>.

Yasaya göre, hukuka veya ahlâka aykırı yüklemeler, ilişkin buldukları tasarrufu geçersiz kılar. Anlamsız veya yalnız başkalarını rahatsız edici nitelikte olan yüklemeler yok sayılır (TMK md. 515/2, 3). Bu durumda hukuka veya ahlaka aykırı da olsa böyle bir yükleme kendiliğinden hükümsüz sayılmayıp ilgililerce iptali istenmelidir.

Hukuka veya ahlaka aykırı yükleme olmaksızın mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufu yapabileceği ispat edilebiliyorsa sadece söz konusu yüklemenin iptali yoluna gidilerek ölüme bağlı tasarrufun geçerli sayılması gerektiği kabul edilir. Buna karşılık kanunda anlamsız veya yalnız başkalarını rahatsız edici nitelikteki yüklemelerin yok sayılacağı belirtildiğinden bu durumda mirasbırakanın böyle bir tasarrufu yükleme olmaksızın da yapabiliirdi şeklindeki iradesini aramaksızın, yükleme kendiliğinden hükümsüz olur, ancak ölüme bağlı tasarruf geçerli olarak devam eder<sup>70</sup>.

---

<sup>67</sup> İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 145. Yazarlar, bu durumu vasiyeti yerine getirme görevlisinin veya mirası resmen yönetmekle görevli memurun yetkilerini kullanmasına benzetmektedir. Bu memurlar nasıl ki terekeye ait bazı işlerin görülmesini talep etmek hakkına sahip bulunuyorlarsa, yazarlara göre yükleme ilgililerinin durumları da buna bezemektedir.

<sup>68</sup> İnan/Ertuş/Albaş, Miras Hukuku, s. 213.

<sup>69</sup> Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 400.

<sup>70</sup> İnan/Ertuş/Albaş, Miras Hukuku, s. 214,



Kanunda ölüme bağlı tasarruflarda yüklem ve koşulların hukuka veya ahlaka aykırılığına ilişkin düzenlemeye yer verilmesine karşın, koşul ve yüklemelerin imkânsızlığı olasılığına yer verilmemiştir. Bu durumda çözümü genel hükümlerde aramak gerekir.

İmre/Erman'a göre buradaki durum, gerçekleşmesi imkânsız bozucu şartlara benzemektedir. Böyle bir halde, yalnız yüklem hükümsüzdür, bunun bağlı olduğu ölüme bağlı tasarruf geçerlidir. Bu sonuç "*favor testamenti*" prensibine uygundur<sup>71</sup>. Genel olarak kabul gören görüş de bu doğrultudadır<sup>72</sup>. Ancak hemen ekleyelim ki, yüklemenin imkânsız olduğunu tasarrufu yapan bilse idi, ölüme bağlı tasarrufu yapmazdı denilebiliyorsa yüklemenin bağlı olduğu tasarruf da geçersizdir. TBK md. 27/2 hükmü gereği bu sonuca ulaşılır.

Anlamsız veya yalnızca başkasını rahatsız eden yüklemeler kanunen hükümsüzdür (TMK md. 515/3). Bu gibi kayıtlar yok sayılır. Örneğin mirasbırakan mallarını (A)'ya bıraktığını belirttiikten sonra bu kişinin her gün yüzü güneşe dönük olarak bir saat boyunca hareketsiz olarak ayakta durmasını istemiş ise böyle bir yüklem ya da koşul hükümsüzdür. Ancak bu durumda ölüme bağlı tasarruf geçerliliğini korur. Ekleyelim ki, böyle bir kaydın iptali için dava açılmasına da gerek yoktur. Söz konusu hüküm (TMK md. 515/3) hem yüklemeler hem de koşullar için geçerlidir.

### **cc) Koşula Bağlanmış Ölüme Bağlı Tasarruflar**

Bazen bir hukuki işlemin tarafları yaptıkları işlemin sonuçlarını doğurmasını ya da ortadan kalkmasını gelecekteki belirsiz bir olayın gerçekleşmesine bağlı kılabilirler. Bu gibi hallerde "*şarta bağlı*" bir hukuki işlemden söz edilir<sup>73</sup>. Hukuki işlemin yapılmasından şartın gerçekleşmesine kadar geçen devrede hukuki işlem askı halindedir<sup>74</sup>.

Mirasbırakanın, yaptığı ölüme bağlı tasarrufu bir geciktirici veya bozucu koşula bağlı kılması mümkündür. Koşula bağlanmış olan ölüme bağlı tasarrufun hukuki sonuç doğurup doğurmaması, öncelikle bu tasarrufta yer alan koşulun gerçekleşip gerçekleşmemesine bağlıdır.

<sup>71</sup> İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 147.

<sup>72</sup> İnan/Ertaş/Albaş, Miras Hukuku, s. 215, Antalya, Miras Hukuku, s. 204, Oğuzman, Miras Hukuku, s. 148, Kılıçoğlu, Miras Hukuku, s. 138.

<sup>73</sup> Yeni Borçlar Kanunumuz (6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu) "koşul" ifadesini kullanmaktadır.

<sup>74</sup> "Şartın gerçekleşmesiyle askı durumu da sona erer; erteleyici şartta hukuki işlem hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başlar; bozucu şartta ise daha yapıldığı anda hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başlayan hukuki işlem ortadan kalkar." Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 1172.

Koşula bağlanan ölüme bağlı tasarrufun hukuki sonuç doğurup doğurmaması, söz konusu tasarrufta yer alan şartın türüne göre, şart olarak kararlaştırılan geleceğe ilişkin şüpheli olayın gerçekleşmesine veya gerçekleşmemesine bağlıdır.

Lehine koşula tabi ölüme bağlı tasarruf yapılmış olan kimselerin de bu tasarruftan yararlanabilmeleri için mirasbırakanın ölümü anında sağ olmaları gerekir<sup>75</sup>.

Lehine geciktirici koşula tabi ölüme bağlı tasarruf yapılmış olan kimse, mirasbırakanın ölümüyle birlikte bir beklenen hakkın sahibi olur. Söz konusu geciktirici koşulun gerçekleşmesine kadar geçecek olan “askı devresi” içinde lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan kişinin hakkını kullanabilmesi mümkün değildir<sup>76</sup>. Geciktirici koşulun gerçekleşmesiyle bu askı devresi sona erecek ve lehine tasarrufta bulunulan kimse, haklarını kullanabilecektir.

Lehine bozucu koşula tabi ölüme bağlı tasarruf yapılmış olan kimsenin durumu ise farklıdır. Burada lehdar, mirasın açılmasıyla mirasçı olur. Fakat bozucu koşul olarak tayin edilen geleceğe ilişkin şüpheli olay gerçekleştiği anda bu durumu sona erer. Örneğin bir mal vasiyeti söz konusu ise bozucu koşulun gerçekleşmesiyle bu malı kazanmış bulunan vasiyet alacaklısı, artık bunu iade ile yükümlüdür.

Ölüme bağlı tasarrufa konu olan koşul, mirasbırakanın ölümünden önce gerçekleşecek bir koşul olabileceği gibi, ölümünden sonrasına ilişkin bir koşul da olabilir. Ancak her durumda, koşula bağlı olarak lehine mal vasiyet olunan şahsın, bunu kazanabilmesi için, tasarrufta öngörülen koşulun gerçekleşmesi gerekir. Örneğin mirasbırakan, vasiyetnamesinde gösterdiği taşınmazları ile menkul mallarını, hastalığında kendisine bakılması, tedavisinin yaptırılması ve cenazesinin de Balçova Mezarlığına defnedilmesi kayıt ve koşuluyla (A) Vakfına vasiyet etmiş ise, bu şart gerçekleştiği takdirde, ölüme bağlı tasarruf da hüküm ifade edecektir.

Koşula bağlı yapılan ölüme bağlı tasarruflarda iki aşamadan söz edilebilir: Koşul olarak öngörülen olayın gerçekleşmesinden önceki aşama (askı safhası) ile öngörülen şartın gerçekleşmesinden sonraki (kesin nitelikte olan) aşama<sup>77</sup>.

Geciktirici koşulda, koşulun gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinemeyeceğinden ölüme bağlı tasarrufun da hüküm ifade edip etmeyeceği belirsizdir. Bozucu koşul söz konusu

---

<sup>75</sup> Her ne kadar, bu hususta kanunda açık bir hüküm bulunmamasına rağmen, artmırasçı atama ile ilgili düzenlemelerin kıyas yoluyla uygulanması sonucu bu kişilerin ölüme bağlı tasarruftan yararlanabilmeleri için, şartın gerçekleştiği sırada da hayatta olmaları gerektiği kabul edilmiştir. Bu konudaki görüşler için; **Yıldırım**, Türk Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarruflarda şart ve mükellefiyet, 2004, s. 85-86.

<sup>76</sup> Askı devresinde ilgililerin hak ve yükümlülükleri konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. **Yıldırım**, Türk Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler, s. 87 vd.

<sup>77</sup> **Ayiter**, Miras Hukuku, s. 74, **İmre/Erman**, Miras Hukuku, s. 139.

olduğu durumlarda da ölüme bağlı tasarruf ile gerçekleşen kazanımın devam edip etmeyeceği ya da ne zamana kadar devam edeceği önceden bilinmemektedir.

6098 Sayılı TBK md. 21’de yer verilen ve sözleşme serbestisine getirilen sınırlamalar olarak kabul edilen durumlar çerçevesinde emredici hukuk kurallarına aykırı, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.

Ölüme bağlı tasarruflar açısından da geçerli olan bu kural gereğince, ölüme bağlı bir tasarrufun ihtiva ettiği şart, emredici nitelikteki hukuk kurallarına aykırı olamaz<sup>78</sup>. Hukuka veya ahlaka aykırı koşullar ve yüklemeler, ilişkin buldukları tasarrufu geçersiz kılar (TMK md. 515/2). Kanun koyucunun hem tasarrufu hem de koşul ve yüklemeyi geçersiz sayması doğaldır. Zira tasarruf da koşul ve yükleme de mirasbırakanın iradesinden kaynaklı olup, tek beyanda toplanmıştır. Ahlaka aykırı içerik taşıyan bir şart hüküm ifade etmeyeceği gibi, yer aldığı ölüme bağlı tasarrufu da hükümsüz kılacaktır. Ancak somut olayda murisin irade beyanlarının dikkatlice okunup yorumlanması ve bu beyanlarında neyi amaçladığının üzerinde durulması gerekir<sup>79</sup>.

TMK’nun 515. maddesinde yer verilen bir diğer grup şartlar da anlamsız ve sıkıcı şartlardır. Anlamsız şartlar asıl irade beyanı ile tasarrufun içeriğini mantıksız ve çelişkili yapan şartlar iken, sıkıcı şartlar, yerine getirilmelerinin hiç kimseye faydası olmayan ve hatta bazen diğer kimseleri rahatsız eden şartlardır<sup>80</sup>. Ölüme bağlı tasarrufların içeriğinde yer verilen bu gibi şartlar ve mükellefiyetler kanun gereğince yok sayılır. Bu durumda yok sayılan bu anlamsız şart ve mükellefiyetin kendisidir. Şartın eklendiği ölüme bağlı tasarruf geçerliliğini sürdürecektir.

Hukuka veya ahlaka aykırı şartlardan farklı olarak, bu çeşit şartların geçersizliği için bir iptal davası açılmasına da gerek bulunmamaktadır. Eğer mirasbırakan tasarrufu yaptığı sırada ayırt etme gücüne sahip değilse ve bu anlamsız ve sıkıcı nitelikteki şartlara bu nedenle yer verilmiş ise ölüme bağlı tasarrufun tamamı ehliyetsizlik gerekçesiyle iptal edilebilir.

<sup>78</sup> **Yıldırım**, Türk Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler, s. 63.

<sup>79</sup> Örneğin Yargıtay, bir kararında aynen; “Vasiyetçinin amacının (gayesinin), mahkemenin gerekçesinde ifade edildiği gibi “kız çocukları olan mirasçıları miras haklarından yoksun bırakmak” olmayıp; aksine, kız çocuklarının haklarını korumaya yönelik bulunduğu kabul edilmiştir. Zira muris; vasiyetnamede lehine vasiyet edilenlere mükellefiyet yükleyerek, kız çocuklarının haklarını bu yolla garantilemek istemiştir. Paranın enflasyon nedeniyle değer kaybını önlemek amacıyla da o günkü koşullarda Dolar üzerinden ödeme koşulu getirmiştir. Vasiyetçinin gayesinin kız çocuklarına destek sağlamak olduğu açıktır. Gayenin oluşmasında lehine vasiyet edilenlerin kimliğinin (erkek çocuk olmasının) önemi bulunmamaktadır. O halde yukarıda açıklanan kurallar çerçevesinde olaya yaklaşmak bu gayenin gerçekleşmesi için mirasbırakanın yaptığı tasarrufun mahfuz hisse miktarını aşsa bile, mükellefiyetin geçerli olduğunun kabulü ile murisin gayesini ve son arzularını ayakta tutmak gerekirken olaya uygun düşmeyen düşüncelerle vasiyetnamenin iptali doğru görülmemiştir.” şeklinde hüküm vermiştir. Y. 3. HD. 07.07.2009 tarih, E. 2009/3948, K. 2009/11841, UYAP.

<sup>80</sup> **Yıldırım**, Türk Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler, s. 79.

Uygulamada karşılaşılan uyuşmazlıklarda çoğu zaman, yararına belirli mal vasiyet edilen davalının, vasiyetnamede öngörülen bakım ve tedaviyle ilgili şart ve definle ilgili yükümlülükleri yerine getirmemiş olması sebebiyle vasiyetnamenin iptali talep edilmektedir<sup>81</sup>.

## **b) Mirasçı Atanması (Nasbı)**

TMK md.516'ya göre; “*Mirasbırakan, mirasının tamamı veya belli bir oranı için bir veya birden çok kişiyi mirasçı atayabilir.*

*Bir kişinin, mirasın tamamını veya belli bir oranını almasını içeren her tasarruf, mirasçı atanması sayılır.”*

Kanunda sayılan ölüme bağlı tasarruflar arasında en önemlileri mirasçı atama ile belirli mal bırakmadır. Bu ikisi söz konusu olduğunda, mirasbırakan, ölümünde geçerli olmak üzere mamelekenden bazı kimselere tevcihlerde bulunmaktadır<sup>82</sup>. Örneğin mirasbırakan vasiyetnamesinde “*Bütün malvarlığım oğlum Görkem’e kalsın*” ya da “*Malvarlığımın tamamı eşim Selda’ya kalsın*” şeklinde ifade kullanmış ise mirasçı atama söz konusudur.

Bir ölüme bağlı tasarrufun mirasçı atamayı mı yoksa belirli mal bırakmayı mı amaçladığı hususunda tereddüt yaşandığında ilgili metinde kullanılan sözcükler değil, mirasbırakanın gerçek iradesi esas alınmalıdır<sup>83</sup>.

Mirasçı atamasından söz edilebilmesi için, öncelikle mirasbırakanın lehine kazandırma yaptığı kişiyi diğer mirasçılar gibi terekesinin bir ortağı kılma iradesi bulunmalıdır. Ayrıca, böyle bir kazandırmanın mirasbırakanın iradesini yaşama geçirmeye elverişli bir kapsamda olması gerekir<sup>84</sup>.

---

<sup>81</sup> Yargıtay’ın önüne gelen bir olayda Yüksek Mahkeme aynen; “Mirasbırakan, vasiyetnamesinin üçüncü maddesinde gösterdiği taşınmazları ile menkul mallarını, hastalığında kendisine bakılması, tedavisinin yaptırılması ve cenazesinin de Denizli Asri Mezarlığına defnedilmesi kayıt ve koşuluyla davalı vakfa vasiyet ettiğine göre, bu şart gerçekleştiği takdirde, tasarruf hüküm ifade edecektir. Yapılan soruşturma ve toplanan delillerle; lehine belirli mal vasiyet edilen davalı vakfın, mirasbırakanın yararına olan bu şartı ifa etmediği ve mükellefiyeti de yerine getirmediği anlaşılmıştır. Öyleyse vasiyetnamenin sadece yukarıda açıklanan şarta bağlı üçüncü maddesinin iptaline karar verilmesi gerekirken, şart ve mükellefiyete bağlanmayan diğer maddelerinin de iptalini hasıl eder şekilde tamamının iptaline hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.” diyerek hüküm vermiştir. Y. 2. HD, 05.02.2009 tarih, E. 2008/19509, K. 2009/1538 sayılı kararı, UYAP.

Dikkat edilirse; Yüksek Mahkeme, vasiyetnamede ihlal edilen şart ve yerine getirilmeyen mükellefiyet nazara alınarak, vasiyetnamenin sadece ilgili maddeleri için iptal kararı verilmesi gerektiğini, şart ve mükellefiyete bağlanmamış olan diğer hükümlerin ayakta kalması gerektiğini ifade etmiştir. Yerel mahkemece vasiyetnamenin tamamı hakkında iptal kararı verilmiş olması bozma sebebi yapılmıştır.

<sup>82</sup> **Ayiter**, Miras Hukuku, s. 61.

<sup>83</sup> **Ayan**, Miras Hukuku, s. 105, **Serozan/Engin**, Miras Hukuku, s. 387, **İnan/Ertaş/Albaş**, Miras Hukuku, s. 221.

<sup>84</sup> **Serozan/Engin**, Miras Hukuku, s. 387. Yazarlara göre, eğer kazandırılan malın değeri çok düşükse, mirasbırakanın kazandırma lehtarını külli halef kılma iradesi tek başına yeterli belirleyici olamayacaktır.

Mirasbırakan, terekesinin tamamı ya da belirli bir oranı için yalnızca bir kişiyi mirasçı atayabileceği gibi birden fazla kişiyi de mirasçı atayabilir. Eğer birden fazla kişiyi mirasçı atamış ancak paylarını açıkça belirtmemiş ise hepsinin eşit paya sahip olduğu kabul edilir.

Atanan mirasçının gerçek kişi ya da tüzel kişi olması mümkündür. Hatta esasen yasal mirasçı olup, ölüme bağlı bir tasarrufla mirasçı atanmış olması da mümkündür. Mirasçı atanması vasiyetname ya da miras sözleşmesi yoluyla yapılabilir. Ancak hemen ekleyelim ki, mirasçı atama bir karşılık (ivaz) ile yapılacak ise bu ancak miras sözleşmesi ile olur. Çünkü bu durumda her iki tarafın da irade beyanını gerektiren bir hukuki işlem söz konusudur.

Atanmış mirasçı mirasbırakanın külli halefi olur. Dolayısıyla tereke bir bütün halinde, aktif ve pasifiyle birlikte atanmış mirasçıya intikal eder. Kazandırılan değerlerin intikali için örneğin teslim ya da tescile ihtiyaç bulunmamaktadır. Esasen atanmış mirasçılığı belirli mal vasiyetinden ayıran en önemli özellik de budur. Diğer yandan belirli mal bırakma halinde mirasçı külli halef konumunda olmayıp, terekenin borçlarından sorumlu değildir.

Atanmış mirasçı da yasal mirasçılar gibi, mirasbırakanın ölümünden önce herhangi bir hakkın sahibi değildir. Mirasçı sıfatını kazanabilmesi için mirasbırakanın ölümü anında mirasa ehil olarak sağ olması gerekir. Atanmış mirasçı, sadece ileride mirası kazanabileceği umudunu taşır. Bu nedenle atanmış mirasçının mirası kazanmaya ilişkin bu beklentisi kendi mirasçılara da intikal etmez. Ancak mirasbırakan, atamış olduğu mirasçıya malvarlığının tümünü ya da belirli bir bölümünü daha sağlığında devredecek olursa, o zaman atanmış mirasçının eline geçirmiş malvarlığı değerleri üstündeki hakkı mirasçılara geçebilen güncel bir hakka dönüşmüş olur<sup>85</sup>. Esasen böyle bir işlem zaten sağlar arası bir işlem olup, mirasbırakan henüz sağlıklı iken böyle bir tasarrufta bulunduğundan, böyle bir işleme konu değerler, artık lehine kazandırma yapılmış bulunan kişinin malvarlığı değerine dönüşmüştür. Diğer yandan TMK md. 572/3 hükmüne göre de aynı sonuca varmak mümkündür.

Mirasbırakan, sağlığında bütün malvarlığını miras sözleşmesiyle atadığı mirasçıya devretmişse, bu mirasçı resmi defter düzenlenmesini isteyebilir (TMK md. 572/1). Örneğin bir miras sözleşmesi yapmak suretiyle mirasbırakan ölünceye kadar bakma taahhüdü karşılığında bir kimseyi mirasçı atamış ve bu suretle malvarlığını sağlığında atanmış mirasçısına devretmiş olabilir.

Mirasbırakan, malvarlığının tamamını devretmemişse veya tamamını devrettikten sonra yeni mallar edinmişse; miras sözleşmesi, aksine bir kural içermedikçe, yalnız sağlığında devredilmiş olan malları kapsar (TMK md. 572/2).

---

<sup>85</sup> Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 388.

Mirasbırakanın sağlığında malvarlığını devretmesi halinde, miras sözleşmesinde başka türlü bir kural yoksa miras sözleşmesinden doğan hak ve borçlar atanmış mirasçının mirasçılarına geçer (TMK md. 572/3).

### c) Belirli Mal Bırakma Vasiyeti

Mirasbırakan, bir kimseye onu mirasçı atamaksızın belirli bir mal bırakma yoluyla kazandırmada bulunabilir (TMK md. 517/1). Bu şekilde kendisine menfaat sağlanan kişiye “vasiyet alacaklısı” (*musaleh*) veya “belirli mal vasiyeti alacaklısı” denir.

Belirli mal bırakma, ölüme bağlı tasarrufla bir kimseye terekedeki bir malın mülkiyetinin veya terekenin tamamı ya da bir kısmı üzerinde intifa hakkının kazandırılmasına yönelik olabileceği gibi; bir kimse lehine tereke değeri üzerinden bir edimin yerine getirilmesinin, bir iradın bağlanmasının veya bir kimsenin bir borçtan kurtarılmasının, mirasçılar veya belirli mal bırakılanlara yükletilmesi suretiyle de olabilir (TMK md. 517/2).

Kanun koyucunun 517. maddede kenar başlığı olarak “belirli mal bırakma” ifadesini kullanması doktrinde eleştiri konusu olmuştur.

Serozan/Engin bunun yerine “vasiyet” sözcüğünü kullanmıştır<sup>86</sup>. İmre/Erman da benzer bir yaklaşımla “belirli mal vasiyeti” veya daha kısa olarak “mal vasiyeti” terimini benimsemenin daha doğru olacağını savunmuştur<sup>87</sup>. Antalya’ya göre vasiyetin konusu, belirli bir malın bırakılması ile sınırlı olmadığından üst kavram olarak “vasiyet” terimi tercih edilmelidir<sup>88</sup>. Hatemi de kanun koyucunun, öğretide üzerinde uzlaşma sağlanan dil kullanma teamüllerini bozmaması gerektiğine vurgu yaparak bu durumu eleştirmiştir<sup>89</sup>.

Belki de Kanun koyucunun 4721 sayılı TMK’da kenar başlık olarak “belirli mal bırakma” ifadesini kullanmaktaki gayesi doktrin ve uygulamada deyim birliğini sağlamak olabilir. Ancak önceki Medeni Kanun döneminin sonlarında bu müessese için artık kısaca “vasiyet” sözcüğünün tercih edildiği gözlenmiştir<sup>90</sup>. Diğer yandan vasiyetin konusu sadece “mal” değildir. Mal dışında başkaca değerlerin de vasiyet konusu yapılması mümkündür.

<sup>86</sup> Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 388. Yazarlara göre, vasiyet ölüme bağlı tasarrufun ve kazandırmanın prototipidir.

<sup>87</sup> İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 121.

<sup>88</sup> Antalya, Miras Hukuku, s. 193.

<sup>89</sup> Hatemi, Miras Hukuku, s. 64.

<sup>90</sup> Örneğin Oğuzman, Medeni Kanununun 464. maddesinin kenar başlığında vasiyet deyimini yerine muayyen bir malda tasarruf deyimini kullanıldığına vurgu yaparak, kanunun diğer yerlerinde ve doktrinde muayyen mal vasiyeti veya mal vasiyeti deyiminin kullanıldığının da görüldüğünü ancak kendisinin Almanca “Vermaechtnis”, Fransızca “legs” karşılığı olan “vasiyet” deyiminin benimsenmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Yazara göre, vasiyet diğer ifadelerle nazaran daha kapsayıcı bir deyim olduğundan tercih sebebidir. Kavram konusundaki tartışma için; bkz. Oğuzman, Miras Hukuku, s. 140-141.

Vasiyetin konusu, mirasbırakanın üçüncü kişiye veya yasal mirasçıya bir malın verilmesi olabileceği gibi, bir alacak hakkı, borçtan kurtarma veya bir intifa hakkı tanınması şeklinde dahi olabilir. Bu nedenle kanaatimce de kanun koyucunun bu tercihi yerinde olmamıştır.

Kanundaki ifadeye bakılırsa, “*belirli mal bırakma*”dan söz edilebilmesi için, öncelikle bir kimseye bir kısım malvarlığı değerlerinin (ya da tamamının) bırakılmış olması gerekir. Diğer yandan bu kimsenin mirasçı atanmamış olması gerekir. Bu şartlar altında terekeden yapılan her türlü kazandırmalar “*belirli mal bırakma vasiyeti*” olarak nitelendirilebilecektir. Ancak hemen ekleyelim ki, vasiyet alacaklısı, aynı zamanda yasal mirasçı konumunda bir kimse de olabilir. Zaten, örneğin mirasbırakanın birinci zümre mirasçısı olan bir kimsenin bir de vasiyet alacaklısı olmasında hukuken bir engel bulunmamaktadır.

Vasiyet alacaklısı olabilmek için, mirasbırakanın ölümü anında mirasa ehil olarak sağ olmak şarttır (TMK md. 581/1). Dolayısıyla lehine kazandırma yapılan kişinin, her şeyden önce mirasbırakanın ölümü anında sağ olması (kural olarak hak ehliyetine sahip olması) ve mirastan yoksun olmaması gerekir<sup>91</sup>.

Esasen TMK md. 517/1 hükmünün lafzı nazara alındığında vasiyet alacaklısı teknik olarak mirasçı sıfatına sahip değildir. Zira burada açıkça “*onu mirasçı atamaksızın*” ifadesine yer verilmiştir. Bu nedenle vasiyet alacaklısı mirasçı sıfatından kaynaklanan hakları kullanamayacağı gibi, bu sıfattan doğacak borçlardan da sorumlu olmayacaktır. Ancak hemen ekleyelim ki, vasiyet alacaklısının bu konumu kendisinin mirasçılık belgesi istemesine engel değildir. Uygulamada sıkça karşılaşılan bir yanlış olarak vasiyet alacaklısının mirasçı olduğunu gösterir belge talep edemeyeceği düşünülür ki bu doğru değildir. Mirasçı atamaya veya vasiyete ilişkin ölüme bağlı tasarrufa mirasçılar veya başka vasiyet alacaklıları tarafından kendilerine bildirilmesinden başlayarak bir ay içinde itiraz edilmedikçe, lehine tasarrufta bulunan kimseye, sulh mahkemesince atanmış mirasçı veya vasiyet alacaklısı olduğunu gösteren bir belge verilir (TMK md. 598/2). Kanunun açık hükmünden mirasçılık belgesi verilmesi amacıyla mahkemeye başvuran kişinin mutlaka mirasbırakanla arasında

---

<sup>91</sup> Örneğin Yargıtay’ın önüne gelen bir olayda; Mirasbırakan 19.9.1995 tarihli vasiyetnamesiyle oğlu Ali yararına mal vasiyetinde bulunmuştur. Mirasbırakan Cemile 1.9.2003 tarihinde, lehine mal vasiyet edilen Ali ise, kendisinden önce 15.6.2000 tarihinde ölmüştür. Yargıtay aynen; “Vasiyet alacaklısı olabilmek için mirasbırakanın ölümü anında mirasa ehil olarak sağ olmak şarttır. Vasiyet alacaklısı mirasbırakandan önce ölmüş ise, tasarruftan aksi anlaşılmadıkça, vasiyeti yerine getirme yükümlülüğü, vasiyet yükümlüsünün yararına ortadan kalkar (TMK md. 581). Vasiyet alacaklısı Ali, mirasbırakandan önce öldüğüne ve tasarrufta aksi yönde bir irade bulunmadığına göre, yukarıda açıklanan yasal düzenleme gereği, bundan vasiyet yükümlüsü olarak davacının yararlanacağı dikkate alınmaksızın hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.” diyerek yerel mahkemenin kararını bu sebeple bozmuştur. Y. 2. HD. 15.10.2009 tarihli, E. 2008/8508, K. 2009/17620 sayılı kararı. Yine benzer içerikte bir diğer karar; Y. 3. HD. E. 2010/19745, K. 2011/2854, UYAP.

hısımlık ilişkisi bulunmasının gerekmediği, vasiyet alacaklılarının da vasiyet alacaklısı olduğunu gösteren bir belge verilmesini isteyebileceği anlaşılmaktadır<sup>92</sup>.

Belirli mal bırakma vasiyetinde lehine mal bırakılan gerçek kişi olabileceği gibi, tüzel kişi de olabilir. Zira TMK md 577/1’de “herkes” ifadesi kullanılmıştır. Hatta tüzel kişiliği bulunmayan topluluklar dahi vasiyet alacaklısı olabilir (TMK md. 577/2). Ancak vasiyetçinin lehine mal vasiyet ettiği kişiyi ölüme bağlı tasarrufunda bizzat göstermiş olması gerekir.

Ölüme bağlı tasarrufun bizzat mirasbırakan tarafından yapılmasının bir sonucu olarak, vasiyet alacaklısının seçimi, vasiyet borçlusuna veya üçüncü bir kişiye veya vasiyeti yerine getirme görevlisine (tenfiz memuruna) bırakılamaz<sup>93</sup>. Aksi takdirde belirli mal vasiyeti hüküm ifade etmez. Kanaatimce böyle bir vasiyetname yok hükmündedir. Bu hususta bir iptal davasının açılmasına da gerek bulunmamaktadır. Vasiyetnamenin yokluğu bir süreye bağlı olmaksızın her zaman ileri sürülebilir<sup>94</sup>.

Mirasbırakan mal vasiyetinde bulunurken, birden fazla kişi lehine vasiyette bulunabilir. Buna bir engel bulunmamakla birlikte, mirasbırakan tarafından bu kimselerin tek tek belirtilmesi şarttır. Aksi halde kimin ya da kimlerin lehine mal vasiyetinde bulunduğu açıkça anlaşılamayacağından, böyle bir vasiyetnamenin de yok hükmünde olduğunun kabulü gerekir.

Belirli mal bırakma vasiyetinin borçlusu, yasal ve atanmış mirasçılar (TMK md. 517/II, 600/I) olabileceği gibi, mirasbırakan vasiyet alacaklısına da diğer bir belirli mal bırakma vasiyetinin borçlusu sıfatını verebilir (TMK md. 517/II). Bu sonuncu halde, bir alt vasiyet söz konusudur<sup>95</sup>. Örneğin mirasbırakan vasiyetnamesinde, evini içindeki eşya ile birlikte (A)’ya bıraktığını belirttiikten sonra, evde bulunan piyanosunu (B)’ye verilmesini istemiş ise durum böyledir. Somut olayda (A)’ya yapılan vasiyet için “üst vasiyet”, (B)’ye yapılan vasiyete ise “alt vasiyet” denir.

Kuşkusuz, mirasbırakanın ölümü ile belirli mal bırakma vasiyeti gereği vasiyet alacaklısı sağ ve mirasa ehil olmak koşuluyla (TMK md. 582, 583) belirli mal vasiyetini

---

<sup>92</sup> Nitekim Yargıtay bir kararında aynen; “Toplanan delillerden mirasbırakan E. S.’nin 16.08.2005 tarihinde Noter tarafından re’sen düzenlenen vasiyetname ile davacıları vasiyet alacaklısı olarak atadığı anlaşılmaktadır.

Açıklanan bu olgular ve mirasçılık belgesi verilmesi isteminde bulunulabilmesi için davacı tarafın mutlaka mirasbırakanla arasında irs ilişkisi bulunmasının gerekmediği, vasiyet alacaklılarının da vasiyet alacaklısı olduğunu gösteren bir belge verilmesini isteyebileceği gözetildiğinde davacıların mirasbırakan ile ilgili isteminin bu çerçevede değerlendirilmesi gerektiği kuşkusuzdur.” diyerek yerel mahkeme kararını bu gerekçeyle bozmuştur. Y. 7. HD. 15.07.2010 tarih, E. 2010/3514, K. 2010/4549 sayılı kararı, UYAP.

Yine Yüksek Mahkeme, noterce düzenlenen vasiyetname ile mirasbırakanın vasiyet alacaklısı olarak atadığı davacının mirasçılık belgesi verilmesi talebinin reddedildiği olayda aynı gerekçeyle yerel mahkeme kararını bozmuştur. Y. 7. HD. 17.11.2011 tarih, E. 2011/5126, K. 2011/6922 sayılı kararı, UYAP.

<sup>93</sup> İnan/Ertas/Albaş, Miras Hukuku, s. 229, İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 125.

<sup>94</sup> Aynı görüş için İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 125.

<sup>95</sup> İnan/Ertas/Albaş, Miras Hukuku, s. 230.



kazanır. Ancak hemen ekleyelim ki, vasiyet alacaklısı, yasal veya atanmış mirasçılardan farklı olarak lehine yapılmış olan bağışlamaları, mirasbırakanın ölümü ile birlikte derhal kazanmış olmaz.

Vasiyet alacaklısının mirasbırakanın ölümünde kendiliğinden kazandığı hak, sadece vasiyet borçlusu sayılan külli halef konumundaki mirasçılara karşı ileri sürülebilecek olan kişisel bir alacak hakkıdır<sup>96</sup>. Bu alacak hakkı, tasarruftan aksi anlaşılmadığı sürece, vasiyet yükümlüsünün mirası kabul etmesi veya ret hakkının düşmesiyle de muaccel olur (TMK md. 600/II).

Vasiyet borcu muacceliyet kazandıktan sonra vasiyet borçlularınca ifa edilmez ise, vasiyet alacaklısı tarafından onlara karşı ifa davası açabilir. Esasen vasiyet alacaklısının sahip olduğu hak da bundan ibarettir. Vasiyet alacaklısı, yükümlülüğünü yerine getirmekten kaçınan vasiyet borçlusundan, örneğin vasiyet edilen bir mal ise, bu malın teslimini; vasiyet konusu bir davranış ise, bunun yerine getirilmemesinden doğan zararın giderilmesini talep edebilir<sup>97</sup>.

Vasiyet alacaklısı, örneğin kendisine vasiyet edilen belirli bir taşınmazın mirasbırakan tarafından başkasına tapuda satış yoluyla devrine karşı muvazaa nedeniyle iptal ve tescil davası da açabilir. Böyle bir olayda yararına vasiyette bulunulan davacının muvazaa nedeniyle iptal ve tescil davası açmakta hukuki yararının bulunduğu kabul edilmelidir. Zira bu yol ile vasiyet alacaklısı, mirasbırakanın mirasçılara karşı haklarını ileri sürebilecektir.

Belirli mal bırakma, ölüme bağlı tasarrufla bir kimseye, terekedeki bir malın mülkiyetinin veya terekenin tamamı ya da bir kısmı üzerinde intifa hakkının kazandırılmasına yönelik olabileceği gibi; bir kimse lehine tereke değeri üzerinden bir edimin yerine getirilmesinin, bir iradın bağlanmasının veya bir kimsenin bir borçtan kurtarılmasının, mirasçılar veya belirli mal bırakılanlara yükletilmesi suretiyle de olabilir (TMK md. 517/II).

Maddede geçen “*terekedeki bir malın*” ifadesinin kapsamına, yalnız terekeye dâhil maddi varlığı olan malların değil, aynı zamanda fikri ve sınaî mülkiyet hakları ve alacak haklarının da gireceği kabul edilir<sup>98</sup>.

---

<sup>96</sup> Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 389

<sup>97</sup> Gençcan, Miras Hukuku, s. 268.

<sup>98</sup> İnan/Ertas/Albaş, Miras Hukuku, s. 224, İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 126. Ayan, Miras Hukuku, s. 108,

## **d) Yedek ve Art Mirasçı Atama (İkameli Kazandırmalar)**

### **aa) Genel Olarak**

Eski Medeni Kanun döneminde “*ikameli tasarruflar*” adıyla anılan yedek mirasçı atama ve art mirasçı atama (ikame müessesesi), murisin son arzularının sonuçsuz kalmaması veya mirasbırakanın iradesiyle belirlenmiş bulunan kimselerin terekeden yararlanabilmesini sağlamak amacıyla getirilmiştir.

Gerek mirasçı ataması, gerekse belirli mal vasiyeti tasarruflarında yapılabilecek olan ikameler ile ilgili olarak, hukukumuzda, iki çeşit ikame kabul edilmiştir. Bunlar; “*alelade ikame*” (*yedek mirasçı atama*) ve “*fevkalade ikame*”dir (*art mirasçı atama*)<sup>99</sup>.

Yedek veya art mirasçı belirleme (ikame), bir ölüme bağlı tasarruf lehtarının yerini ona alternatif olarak bir başkasının alması halidir<sup>100</sup>. Esasen ikame de aynen şart gibi, bağımsız bir ölüme bağlı kazandırma değildir; böyle bir kazandırmaya eklenen bir sınırlayıcıdır. İkame yoluyla mirasçılık bir başkasının “yerine” veya onun “ardından” mirasçılık demektir, yoksa kazandırmanın kendisi demek değildir<sup>101</sup>.

TMK 520-525 maddeleri arasında bu müesseseye yer vermiştir. Kanunumuz iki çeşit ikameli tasarrufa yer vermiştir; yedek mirasçı atama (alelade ikame) ve art mirasçı atama (fevkalade ikame). Her ikisinin de ortak yönü, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarruftan yararlanacak kimsenin yerine bir başkasını koymasıdır.

### **bb) Yedek Mirasçı Atama (Alelade İkame)**

TMK md. 520/1 hükmüne göre; “*Mirasbırakan, atadığı mirasçının kendisinden önce ölmesi veya mirası reddetmesi halinde onun yerine geçmek üzere bir veya birden çok kişiyi yedek mirasçı olarak atayabilir.*” Buna göre, mirasbırakan, örneğin (A)’yı mirasçı atamış ancak onun mirasçı olamaması halinde (B)’nin mirasçı olmasını arzu ettiğini vasiyetnamesinde belirtmiş ise (B) yedek mirasçı olarak atanmış demektir.

Her ne kadar maddede atanmış mirasçının veya vasiyet alacaklısının ölüme bağlı tasarruftan yararlanmasını engelleyen hallere ilişkin olarak “*mirasbırakandan önce ölme*” veya “*mirası reddetme*” gösterilmiş ise de doktrin ve uygulamada düzenlemenin sınırlayıcı olmadığı, maddede yapılan sayımın birer örnek niteliğinde olduğu kabul edilmektedir<sup>102</sup>.

<sup>99</sup> İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 148.

<sup>100</sup> İnan/Ertas/Albaş, Miras Hukuku, s. 234.

<sup>101</sup> Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 412, Benzer şekilde Oğuzman da ikamenin, başlı başına maddi anlamda bir ölüme bağlı tasarruf olmadığını, mirasçı nasbı veya vasiyetin bir özel tarzi olduğunu ifade eder. Bkz. Oğuzman, Miras Hukuku, 6. baskı, 1995, s. 152.

<sup>102</sup> İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 148, Antalya, Miras Hukuku, s. 206, İnan/Ertas/Albaş, Miras Hukuku, s. 234, Ayan, Miras Hukuku, s. 114.

Yedek mirasçı atama, örneğin mirasçılıktan çıkarma, mirastan feragat gibi bir durum için de yapılabilir.

Yedek mirasçı atamada geciktirici şartın varlığından söz etmek mümkündür. Zira öncelikle mirasçı olacak kişi herhangi bir nedenle bu sıfatı kazanamayacak olursa onun yerini yedek olarak atanmış olan kişi alacaktır. Kuşkusuz yedek mirasçının mirasçılık sıfatını kazanabilmesi için mirasbırakanın ölümü anında hayatta olması gerekir.

Yedek mirasçı atamada, mirasçı olamayan kişinin yerine geçmek üzere tek bir kişi gösterilebileceği gibi, birden fazla kişi de gösterilebilir. Bu konuda iki olasılık vardır: Birincisi; vasiyetçinin ölüme bağlı tasarrufunda (A)'nın mirasçı olamaması halinde (B), (C) ve (D)'nin onun yerine mirasçı olmaları istenmiş olabilir. Bu durumda (A)'nın yerine (B), (C) ve (D) birlikte mirasçı olurlar. İkincisi; (A)'nın mirasçı olamaması durumunda birden fazla kişinin birbirini izleyerek, sıra ile mirasçı olabilmelerini mirasbırakan istemiş olabilir. Burada mirasbırakan, *“(A)'nın mirasçı olamaması halinde onun yerine (B) olsun, (B) olmazsa (C) olsun o da olmazsa (D) olsun”* şeklinde beyanda bulunmuş olabilir. Bu gibi hallerde, birden fazla kişinin birlikte mi mirasçı oldukları, yoksa belirli bir sıraya göre, içlerinden yalnız birisinin mi mirasçı olduğu, mirasbırakanın iradesi yorumlanarak tayin edilecektir<sup>103</sup>.

### **cc) Artmirasçı Atama (Fevkalade İkame)**

Artmirasçı atama, ya mirasbırakanın iradesinden (iradi artmirasçı atama) ya da kanundan (yasal/kurucu artmirasçı atama) doğabilir.

İradi artmirasçı atama halinde mirasbırakan, bir ölüme bağlı tasarruf ile mirasçı veya vasiyet alacaklısı olarak atadığı kimseyi, bu kimsenin ölmesi halinde ya da belirli bir süre sonra veya bir şartın gerçekleşmesi ile mirası veya vasiyet ettiği şeyi üçüncü bir kişiye devretmekle yükümlü kılar.

Kurucu artmirasçı atama ya da yasal artmirasçı atama halinde ise, benzer bu durum mirasbırakanın iradesiyle değil de yasadaki kaynaklanmaktadır. Yasal artmirasçı atama, koşula bağlanmış ölüme bağlı tasarruflarda, mirasın açıldığı tarihte mirasçılar arasında cenin ya da doğması muhtemel şahsın bulunması ve ölüme bağlı tasarrufla vakıf kurulması hallerinde karşımıza çıkar.

Eğer mirasbırakan geciktirici koşula bağlı olarak mirasçı atama yoluna gitmiş ise, geciktirici koşul gerçekleşinceye kadar, yasal mirasçılar mirasçı olur. Ancak geciktirici koşul

---

<sup>103</sup> İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 149.

gerçekleşince artık atanmış mirasçılar devreye girerek mirasçılık sıfatını kazanacaktır (TMK md. 515).

Mirasın açıldığı tarihte mirasçılar arasında cenin (TMK md. 582) ya da doğması muhtemel şahsın bulunması (TMK md. 583) halinde, cenin doğana kadar ya da muhtemel şahıs kişilik kazanana kadar, mevcut mirasçılar ile bu kişiler arasında bir art mirasçı atama ilişkisinin varlığı kabul edilir.

Bir ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakıf için de benzer durum söz konusudur. Burada da vakıf tüzel kişiliğini kazanana kadar vakfa özgülenmiş bulunan mallar açısından yasal mirasçılar ile vakıf arasında bir artmirasçı atama ilişkisinin varlığı kabul edilebilir. Zira TMK md. 526/2 hükmüne göre vakıf, ancak kanun hükümlerine uyulmak koşuluyla tüzel kişilik kazanır.

TMK md 521/1 hükmüne göre, mirasbırakan ölüme bağlı tasarrufuyla önmirasçı atadığı kişiyi, mirası artmirasçıya devretmekle yükümlü kılabilir. Buna hükme göre, *“Artmirasçı atama, mirasbırakanın, ölüme bağlı tasarruf ile mirasçı veya vasiyet alacaklısı olarak atadığı kişiye, bunların ölümü halinde veya belli bir süre sonra veya belli bir şartın gerçekleşmesi ile mirası veya vasiyet ettiği şeyi üçüncü bir kişiye devretmeyi yükümlü kılmasıdır”*<sup>104</sup>.

Artmirasçı atamada iki mirasçı bulunmaktadır. Bunlardan ilki *“önmirasçı”*, diğeri de *“artmirasçı”*dir. Örneğin, mirasbırakan vasiyetnamesinde, (A)’yı mirasçı olarak atadıktan sonra devamla (A)’nın ölümünde (B)’nin de mirasçı olacağını belirtmiş ise olayda artmirasçı atama (fevkalade ikame) vardır. Bu olayda hem (A) hem de (B) mirasçı olup, mirasbırakanın halefidirler.

Artmirasçı atama, mirasçı atanması (nasbı) için yapılabileceği gibi, mal vasiyeti için de yapılabilir. TMK md. 521’de yer alan *“Bu kurallar belirli mal bırakmada da uygulanır”* ifadesinden bu sonuca ulaşılmaktadır. Eğer mirasçı atama yoluna gidilmiş ise, *“külli halefiyet”*; belirli mal bırakma yoluna gidilmiş ise *“cüzi halefiyet”* söz konusu olacaktır.

Artmirasçı atamada iki ayrı mirasın intikali söz konusudur. İlkinde, mirasbırakanın ölümüyle birlikte miras önmirasçıya geçmektedir. Önmirasçı, mirası atanmış mirasçılar gibi kazanır (TMK md. 524/1). Kuşkusuz önmirasçının bu kural uyarınca mirasçılık sıfatını kazanabilmesi için mirasa ehil olması gerekir. Örneğin önmirasçı mirasbırakanın ölümünde zaten hayatta değilse ya da mirası reddetmişse, mirasçı sıfatı kazanamayacak ve miras

<sup>104</sup> İnan/Ertas/Albaş, Miras Hukuku, s. 235.

doğrudan artmirasçıya intikal edecektir<sup>105</sup>. Ancak herhangi bir olumsuz durum söz konusu değilse önmirasçı, mirasa artmirasçıya geçirme yükümlülüğü ile sahip olur (TMK md. 524/2).

Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufunda geçiş anı olarak herhangi bir süreye yer vermemiş ise miras, önmirasçının ölümüyle artmirasçıya geçer (TMK md. 522/1). Mirasın artmirasçıya geçişi kendiliğinden gerçekleşir (TMK md. 599). Tasarrufta geçiş anı gösterilmiş olup önmirasçının ölümünde bu an henüz gelmemişse miras, güvence göstermeleri koşuluyla önmirasçının mirasçılarına teslim edilir (TMK md. 522/2). Öngörülen süre henüz dolmadan mirasın artmirasçıya geçmesine herhangi bir sebeple olanak kalmadığı anda miras, önmirasçıya; önmirasçı ölmüşse onun mirasçılarına kesin olarak kalır (TMK md. 522/3).

Önmirasçı, mirasbırakanın ölümü ile birlikte mirası kazanır. Ancak bu kazanım kesin bir kazanım olmayıp daha sonrasında artmirasçıya devretme yükümü altındadır. Artmirasçıya devir anına kadar önmirasçının sahip olduğu mülkiyet hakkına karşılık artmirasçının da bir beklenen hakkı olduğu dikkate alınarak art mirasçıyı korumak amacıyla kanunda bazı güvenceler getirilmiştir. TMK md 523’de yer alan bu güvenceler kapsamında öncelikle önmirasçıya geçen mirasın sulh mahkemesince defteri tutulur. Mirasbırakan açıkça bağışık tutmadıkça, mirasın önmirasçıya teslimi onun güvence göstermesine bağlıdır. Taşınmazlarda bu güvence, yeterli görüldüğü takdirde mirası geçirme yükümlülüğünün tapu kütüğüne şerh verilmesiyle de sağlanabilir. Önmirasçı güvence göstermez veya artmirasçının beklenen haklarını tehlikeye düşürürse, mirasın resmen yönetimine karar verilir.

Bunun yanı sıra artmirasçının ölüme bağlı tasarrufun iptali davası açması da mümkündür<sup>106</sup>.

## **İKİNCİ BÖLÜM**

### **ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN İPTALİ**

#### **I. GENEL OLARAK HUKUKİ İŞLEMLERDE “YOKLUK” VE “GEÇERSİZLİK” YAPTIRIMLARI**

Bir hukuki işlemin geçerli biçimde kurulup, kendisinden beklenen sonuçları doğurabilmesi, gerek kurucu unsurlarında, gerekse geçerlilik koşullarında bir eksikliğin

---

<sup>105</sup> Esasen bu gibi bir olasılıkta art mirasçı konumundaki kimse yedek mirasçı olarak da sayılabilir. Dolayısıyla bu durumda fevkalade ikame aynı zamanda alelade ikame sayılmaktadır. **Serozan/Engin**, Miras Hukuku, s. 420.

<sup>106</sup> Yargıtay, bir kararında, önmirasçı hayatta olduğu sırada artmirasçının ölüme bağlı tasarrufun iptali davası açmasında hukuki yararı bulunduğuna hükmetmiştir. Y. 3. HD. 26.03.2013 tarih, E. 2013/4312, K. 2013/5107 sayılı kararı, UYAP.

bulunmamasına bağlıdır<sup>107</sup>. Hukuki işlemin kurucu unsurlarında bir eksikliğin bulunması halinde, o işlem hakkında “*yokluk*” müeyyidesi uygulanır. Böyle bir işlem hiç doğmamış sayılır. Örneğin, kişi hukuki işlemi yapma yolunda herhangi bir irade açıklamasında bulunmuş değilse işlem hiç kurulmamış, hukuki âlemde varlık kazanmamıştır. Böyle bir işlemin yok hükmünde olduğu herkesçe, her zaman ileri sürülebilir. Yokluk yaptırımının uygulanabilmesi için, bu hususta bir dava açılmasına da gerek yoktur. Yokluk halini hâkim, kendiliğinden (re’sen) dikkate alır.

Kurucu unsurları tamam olan bir hukuki işlemin geçerli olabilmesi için, hukuk düzeninin öngördüğü geçerlilik koşullarını da taşıması gerekir. Aksi halde böyle bir işlem geçersizdir. Hukuki işlemlerde “*yokluk*” yaptırımından sonra en ağır yaptırım “*kesin hükümsüzlük (butlan)*” tür. Kesin hükümsüzlük hallerinde hukuki işlem doğmuş ise de arzu edilen sonuçları doğurması mümkün değildir. Örneğin ayırt etme gücünden yoksunluk, kişilik haklarına aykırılık gibi hallerde (TMK md. 23; TBK md. 26-27) kesin hükümsüzlük yaptırımı söz konusu olur. Kesin hükümsüzlük halinde işlem, yapıldığı andan itibaren hükümsüzdür. İşlemin taraflarının bu duruma rıza göstermesi, belirli bir sürenin geçmesi ya da edimin ifası işleme geçerlilik kazandırmaz. Kesin hükümsüzlük halinin dava yoluyla ileri sürülmesine de gerek yoktur. Bu durumu hâkim, kendiliğinden (re’sen) dikkate alır.

Geçersizlik yaptırımlarından biri de “*iptal*” (*iptal edilebilirlik*) halidir. İptal yaptırımının uygulandığı hallerde işlem, başından beri hükümsüz değildir. İptale tabi bir sözleşme, baştan geçerli olarak hüküm ve sonuçlarını doğurur. İptal hakkına sahip ilgili, dilerse böyle bir sözleşmeyi geçmişe etkili olacak şekilde ortadan kaldırabilir. Örneğin hata (yanılma), hile (aldatma) ya da ikrah (korkutma) nedenlerinden biri söz konusu ise, iradesi sakatlanan kimse sözleşmeyi iptal ettiğini bildirerek, sözleşmenin geçmişe etkili olmak üzere ortadan kalkmasını sağlayabilir. Benzer durum, aşırı yararlanma (gabin) halinde de söz konusudur. İptal hakkı, kanunda öngörülen süreler içinde kullanılmalıdır. Kanunda öngörülen süreler hak düşürücü niteliktedir. İlgili kimse iptali ileri sürmediği takdirde hâkim bu hususu kendiliğinden (re’sen) dikkate alamaz.

Hukuki işlemin hüküm ve sonuç doğurması için aranan bir unsurun eksikliği halinde işlemdeki geçersizlik “*eksiklik*” olarak nitelendirilir. Örneğin ayırt etme gücüne sahip bir küçüğün, yasal temsilcisinin iznini almaksızın borçlandırıcı işlem yapması halinde “*eksiklik*” söz konusudur. Yapılan bu işlem, ayırt etme gücüne sahip küçük bakımından yasal

---

<sup>107</sup> Yokluk ve geçersizlik kavramları için; **Eren**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 331 vd.; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler s. 378 vd.; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 84 vd.; **Ayan**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 10. Baskı, Konya, 2015, s. 105 vd.; **Yıldırım**, Türk Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 4. Baskı, Ankara, 2016, s. 167 vd.

temsilcisinin icazetine kadar askıdadır. Benzer şekilde, yetkisiz temsilcinin yaptığı işlem de (örneğin bir satım sözleşmesi) aynı şekilde eksiklikle sakat bir işlemdir. Bu işlem, temsil olunanı bağlamaz iken, işlemin diğer tarafını bağlar. Böyle bir işlemin geçerlilik kazanması, ancak temsil olunanın icazet vermesi halinde mümkündür. Yapılan işleme icazet verilmesi halinde, sözleşme başlangıçtan itibaren geçerli bir sözleşme olarak sonuçlarını doğuracaktır. Buna karşılık, icazet verilmemesi halinde işlemin diğer tarafı da sözleşme ile bağlı olmaktan kurtulur.

## II. GENEL OLARAK ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA “YOKLUK” VE “GEÇERSİZLİK” YAPTIRIMLARI

Ölüme bağlı tasarrufların arzu edilen hüküm ve sonuçları doğurabilmesi için kanunda öngörülen belirli şartlara uygun surette yapılmış olması gerekir. Örneğin hazırlanan bir vasiyetnamenin, tasarruf ehliyeti, hukuka ve ahlaka uygunluk gibi kanunun öngördüğü şartlara uygun olması gerekir.

Ölüme bağlı tasarruflar ile sağlar arası tasarruflar arasındaki en önemli fark, geçersizliğe bağlanan yaptırımlarda kendini gösterir<sup>108</sup>.

Kanunda ölüme bağlı tasarrufun kendiliğinden hükümsüz olması ile ölüme bağlı tasarrufun iptaline farklı sonuçlar bağlanmıştır. Bu nedenle doktrinde genel bir ayrımla, ölüme bağlı tasarruflar için iki tür hükümsüzlükten söz edilir. Bunlar ölüme bağlı tasarrufların kanun gereği kendiliğinden hükümsüz olması ve ölüme bağlı tasarrufların iptalidir.

Ölüme bağlı tasarrufların iptalinin söz konusu olabilmesi için, TMK md. 557’de yer verilen sebeplerden birinin varlığı aranır. Maddede sayılan sebepler dışında, genel olarak hukuki işlemler için aranan geçerlilik koşullarında bir eksiklik bulunması halinde de tasarrufun geçersizliğinden söz edilir. Ancak hemen ekleyelim ki, burada genel geçersizlik teorisinden farklı olarak geçersizliğin söz konusu olabilmesi için bu geçersizliğin hak düşürücü süre içinde dava yoluyla ileri sürülerek tespiti gerekir<sup>109</sup>.

Miras hukukunda, aşağıda yer verilecek olan bazı özel haller bir kenara bırakılırsa, kendiliğinden geçersizlik hali söz konusu değildir. Örneğin, lehine ölüme bağlı tasarruf yapılmış kişinin vasiyetçiden önce ölmüş olması gibi bazı hallerde bir davaya ihtiyaç

<sup>108</sup> Kılıçoğlu, Miras Hukuku, s. 187.

<sup>109</sup> Yargıtay da bir kararında aynen; “Kanunda öngörülen şekillere uyulmadan yapılan vasiyetnameler kendiliğinden batıl olmaz. Mirasçılar vasiyetname geçersiz de olsa; mirasbırakanın son arzularına saygı duyup vasiyetnameye geçerlik tanıyabileceklerinden dava açılıp, iptal hükmü alınmadıkça bu vasiyetnameler geçerliliklerini korurlar.” diyerek bu hususa işaret etmiştir. Y. 2. HD. 23.10.2008 tarih, 2008/13224, E. 2008/13950 K. sayılı kararı, UYAP.

duyulmaksızın ölüme bağlı tasarruf kendiliğinden hükümsüz olur. Ancak ehliyetsizlik, irade sakatlığı gibi durumlarda ölüme bağlı tasarrufun hükümsüzlüğünden söz edilebilmesi için bir dava ile iptaline karar verilmesine ihtiyaç vardır. Bu durum, ölüme bağlı tasarrufların iptalini Borçlar Hukukundaki butlan ve iptal kabiliyetinden ayırır. Zira Borçlar Hukukuna göre iradeyi bozan hallerde, işlemin ortadan kalkması için iradesi sakatlanan tarafın tek yönlü irade açıklamasında bulunması yeterlidir.

Serozan/Engin'e göre, ölüme bağlı tasarruflarda geçerli olan sıkı biçimde kişiye bağlılık kuralına aykırılıklar (temsilci kullanılması) kendiliğinden hükümsüz sayılmamalıdır. Bu durum, mahkemece iptal kararını gerektiren şekle aykırılık veya hukuka aykırılık bağlamında ele alınmalıdır<sup>110</sup>. Hatemi<sup>111</sup> ve Ayan<sup>112</sup> ise bu durumu butlan sebepleri arasında saymışlardır.

Acaba hukuki işlemlerin kurulması ile ilgili “yokluk” yaptırımını ölüme bağlı tasarruflar için de uygulama alanı bulur mu?

Kurucu unsurları eksik olan işlem hakkında “yokluk” yaptırımını uygulanır. Böyle bir işlem kurulmamış, hukuki âlemde varlık kazanmamış sayılır. Ölüme bağlı tasarruflarda da kurucu unsur irade açıklamasıdır. Ölüme bağlı tasarrufta bulunmaya yönelmiş bir irade açıklamasının bulunmaması halinde ölüme bağlı tasarruf da varlık kazanmamış demektir. Örneğin, taraflardan birinin veya her ikisinin miras sözleşmesi yapma yolunda bir irade beyanları söz konusu değilse ortada miras sözleşmesi de yoktur. Bu nedenle kanaatimce ölüme bağlı tasarruflar için de “yokluk” yaptırımını gündeme gelebilmelidir<sup>113</sup>.

Dural/Öz'e göre de, hukukumuzda sadece kanun gereği hükümsüzlük ve iptalin öngörülmüş olması, ölüme bağlı tasarrufların nadir de olsa, yokluk ya da mutlak butlan ile de sakat olamayacakları anlamına gelmez. Bir ölüme bağlı tasarruf, eğer kurucu unsurları yoksa bütün hukuki işlemler gibi, yoklukla sakat olur<sup>114</sup>.

Benzer şekilde Serozan/Engin'e göre de eğer ölüme bağlı tasarrufun kurucu öğeleri eksik kalırsa, ölüme bağlı tasarruf kendiliğinden hükümsüz sayılır. Özellikle ölüme bağlı

---

<sup>110</sup> Yazarlara göre, böylece bu gibi tasarrufları hoşgörüle değerlendirip, gerektiğinde “favor testamenti” yaklaşımıyla geçerli tutma şansı yakalanmış olur. **Serozan/Engin**, Miras Hukuku, s. 473.

<sup>111</sup> **Hatemi**, Miras Hukuku, s. 111.

<sup>112</sup> **Ayan**, Miras Hukuku, s. 136.

<sup>113</sup> Aynı görüşteki **Oğuzman**'a göre, “İptal lüzumu ancak kurucu unsurları tamam olan ve yürürlüğe giren bir ölüme bağlı tasarruf için söz konusu olur. Zira ölüme bağlı tasarrufun kurucu unsuru gerçekleşmemişse, ölüme bağlı tasarruf varlık kazanmamıştır. Bu nedenle müeyyide yokluktur.” **Oğuzman**, Miras Hukuku, s. 185. Benzer görüşler; **Ayan**, Miras Hukuku, s. 135-136, **Arbek**, Miras Hukukunda Ölüme Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırları ve Müeyyidesi, 2007, s. 86, **Serozan/Engin**, Miras Hukuku, s. 317, **Antalya**, Miras Hukuku, s. 256.

<sup>114</sup> **Dural/Öz**, Türk Özel Hukuku, Miras Hukuku, s. 224.



tasarrufta iradenin (*animus testandi'nin*) eksik olduğu durumlarda böyle bir olasılıkla karşılaşılır<sup>115</sup>.

Uygulamada asıl önem taşıyan ve sıkça uyuşmazlık konusu yapılan geçersizlik türü “*iptal*”dir. Kısaca, kanunda sayılan nedenlerden birinin varlığı (MK md. 504, 557, 558) ileri sürülerek bir ölüme bağlı tasarrufun mahkeme kararıyla ortadan kaldırılması olarak tanımlanabilecek olan *ölüme bağlı tasarrufların iptali* müessesesi, niteliği bakımından doktrinde tartışma konusudur.

Bazı yazarlar, burada bir “*mutlak butlan*” söz konusu olmakla birlikte, bu butlanın kendiliğinden değil de hâkimin kararı ile sonuç doğurabilecek nitelikte bir butlan olduğunu; bazı yazarlar ise burada “*iptal edilebilir olmanın özel bir durumu*” bulunduğunu savunurlar<sup>116</sup>. Nihayet bazı yazarlar da bu maddelerde yer alan iptal müessesesini “*iptal edilebilirlik*” şeklinde nitelendirirler<sup>117</sup>.

İmre/Erman, ölüme bağlı tasarrufların kendiliğinden hükümsüz kalması halini “*butlan*” olarak nitelerken, ölüme bağlı tasarruflarda *iptal* ile *butlan* arasındaki farkın özellikle pratik bakımdan önem arz ettiğini ifade eder. Yazarlara göre, bu ayrımın önemi butlan teşkil eden durumun mahkemece re’sen nazara alınmasında kendini gösterir<sup>118</sup>.

İnan/Ertay/Albaş ise ölüme bağlı tasarrufların hükümsüzlüğünde “*mutlak butlan*” (*dar anlamda hükümsüzlük*) ve “*iptal*” (*nisbi butlan*) ayrımı yapılmasının yerinde olacağını belirtirler. Yazarlara göre, dava açabilecek olan kimseler, iptal sebeplerini öğrendikleri halde, iptali hüküm altına aldırılmamışlarsa veya hak düşürücü süreler geçmişse tasarruf geçerli kabul edilecektir. Bu nedenle, burada söz konusu edilen iptalin hukuki niteliği mutlak butlanla ifade edilemeyeceği gibi, iptal edilebilir olmanın özel bir hali de değildir<sup>119</sup>.

Kılıçoğlu’na göre, ölüme bağlı tasarruflarda “*butlan*” yaptırımı yoktur, bu da “*favor testamenti*” prensibinden kaynaklanmaktadır. Amaç, ölüme bağlı tasarrufu ayakta tutma ve suiistimalleri önlemektir<sup>120</sup>.

---

<sup>115</sup> Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 472.

<sup>116</sup> İmre/Erman’a göre, ölüme bağlı tasarrufun batıl olmayıp, yalnız iptalinin kabil olması hakkındaki Kanunumuzun düzenleme tarzının hukuk politikası bakımından sebebi şudur: Mirasçılar, mirasbırakanın anısına hürmeten veya ahlaki ve dini düşüncelerle, bir eksikliği bulunsa bile, mirasbırakanın son arzularının yerine getirilmesini isteyebilirler. Kanun koyucu buna engel olmak istememiş ve ölüme bağlı tasarruf sakat dahi olsa, bunun geçerli olduğunu kabul etmiştir. İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 205-206.

<sup>117</sup> İnan/Ertay/Albaş, Miras Hukuku, s. 275.

<sup>118</sup> İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 228.

<sup>119</sup> İnan/Ertay/Albaş, Miras Hukuku, s. 275.

<sup>120</sup> Kılıçoğlu, Miras Hukuku, s. 187.

Oğuzman'a göre, ölüme bağlı tasarruflarda *yokluk* ve *kesin hükümsüzlük* ayrımının esas yönünden bir önemi yoktur. Gerek *yokluk*, gerekse *kesin hükümsüzlük* ilgili herkes tarafından her zaman ileri sürülebilir<sup>121</sup>.

Bazen somut olayda kendiliğinden hükümsüzlük mü yoksa yargısal iptal yaptırımı mı uygulanacağı konusunda tereddüt yaşanır. Serozan/Engin'e göre, bu konuda duraksama yaşandığında her zaman şuna bakılmalıdır: Söz konusu hukuksal eksiklik ve aksaklık ölüme bağlı tasarrufun geçerliliğinden yana (*favor testamenti*) bir yaklaşımı ve sıkı özel yargısal iptal rejimini hak eder mi? Buna göre sonuca varılmalıdır<sup>122</sup>. Gerçekten de bu gibi durumlarda öncelikle mirasbırakanın somut olayda iradesini araştırıp örneğin vasiyetnamede yer verdiği tasarrufları iyi tahlil edip öylece bir sonuca gidilmelidir. Örneğin sahte bir vasiyetname hazırlanmış olması halinde artık *yokluk* yaptırımından söz edilmelidir. Böyle bir durumda mirasbırakanın vasiyetname yapma yolunda hiçbir şekilde iradesi mevcut değildir.

Doktrin ve uygulamada genel olarak kabul edilmektedir ki, ölüme bağlı tasarruflar bazı hallerde kendiliğinden hüküm ifade etmez iken, bazı hallerde hükümsüz kalması için mahkemece hakkında iptal kararı verilmiş olması gerekir.

Ölüme bağlı tasarrufun kendiliğinden hükümsüz olduğu hallerde, her ne kadar ölüme bağlı tasarruf baştan geçerli olarak yapılmış ise de sonradan ortaya çıkan sebeplerle kanun gereği hükümsüz hale gelir. Zaten, ölüme bağlı tasarrufların kendiliğinden hükümsüz olması halleri ile iptal müessesesi de bu yönden ayrılır. Aşağıda yer verilecek olan haller söz konusu olduğunda, ölüme bağlı tasarruflar herhangi bir işleme gerek kalmadan kanun gereği (kendiliğinden) yürürlükten kalkar.

Daha sonra ele alacağımız iptal müessesesi, ancak ilgilinin bir iptal davası açtığı durumlarda devreye girer. İptal davasında, geçerli olmadığı ileri sürülen bir ölüme bağlı tasarruf hakkında mahkemece iptal kararı verilmekle böyle bir tasarruf ortadan kaldırılmış olur. Oysaki ölüme bağlı tasarrufların kendiliğinden hükümsüz kaldığı durumlarda böyle bir davaya ihtiyaç yoktur. Ancak, bu gibi hallerde dahi ölüme bağlı tasarrufun hükümsüz olduğunun tespiti için her zaman bir dava açılması yoluna gidilebilir.

---

<sup>121</sup> Oğuzman, Miras Hukuku, s. 186.

<sup>122</sup> Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 474. Yazarlara göre ayrıca ölüme bağlı tasarrufun kendiliğinden ve baştan hükümsüzlüğünden söz ederken, yasal veya iradi bozucu şartların gerçekleşmesiyle ölüme bağlı tasarrufun sonradan ve kendiliğinden hükümden düşmesini de anımsamak gerekir.

### III. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN KANUN GEREĞİ KENDİLİĞİNDEN HÜKÜMSÜZ OLDUĞU HALLER

#### A) LEHİNE BAĞIŞLAMA YAPILAN KİMSENİN MİRASBIRAKANDAN ÖNCE ÖLMESİ VEYA MİRASTAN YOKSUN OLMASI

Mirasçı atanan veya kendisine belirli mal bırakılan kişi mirasbırakanın ölümünde sağ değilse, miras sözleşmesi kendiliğinden ortadan kalkar (TMK md 548/1)<sup>123</sup>. Diğer yandan vasiyet alacaklısı olabilmek için mirasbırakanın ölümü anında mirasa ehil olarak sağ olmak şarttır.

Vasiyet alacaklısı mirasbırakandan önce ölmüş ise, tasarruftan aksi anlaşılmadıkça, vasiyeti yerine getirme yükümlülüğü, vasiyet yükümlüsünün yararına ortadan kalkar (TMK md. 581)<sup>124</sup>. Mirasbırakandan önce ölüm, iradi mirasçılığı da ortadan kaldırır. Mirasbırakandan önce ölen iradi mirasçının lehine yapılmış olan ölüme bağlı kazandırmalar artık yaşama geçirilemez (TMK md. 548, 580, 581). Erken ölüm adeta ölüme bağlı tasarrufun bozucu koşulunu oluşturur; ölüme bağlı tasarruf yürürlüğe girmez. Ola ki mirasbırakan erken ölüm yüzünden mirasçı olamayacak lehdarın yerine bir “*yedek mirasçı*” öngörmüş bulunsun (TMK md. 520)<sup>125</sup>.

TMK md. 578/1’e göre; “*mirastan yoksun kalan kimseler, mirasçı olamayacakları gibi; ölüme bağlı tasarrufla herhangi bir hak da edinemezler.*” Buna göre, maddede yer alan sebeplerden birinin varlığı halinde, mirastan yoksun kalan kimse lehine yapılmış olan ölüme bağlı tasarruf da kendiliğinden hükümsüz kalacaktır. Diğer yandan, maddenin ikinci fıkrasına

<sup>123</sup> Örneğin Yargıtay bir kararında aynen; “...Vasiyetname lehdarı Ali’nin mirasbırakan Atike’den önce ölmüş bulunmasına göre davacıların aşağıdaki, bent kapsamı dışında kalan temyiz itirazları yersizdir.” şeklinde hüküm vermiştir. Y. 2. HD. 24.11.2005. 12912-16349, **Gençcan**, Miras Hukuku, 2008, s. 313.

<sup>124</sup> Yargıtay konuya ilişkin bir kararında aynen; “Mirasbırakan 19.9.1995 tarihli vasiyetnamesiyle oğlu (A) yararına da mal vasiyetinde bulunmuştur. Mirasbırakan (C) 01.09.2003 tarihinde, lehine mal vasiyet edilen (A) ise, kendisinden önce 15.06.2000 tarihinde ölmüştür. Vasiyet alacaklısı olabilmek için mirasbırakanın ölümü anında mirasa ehil olarak sağ olmak şarttır. Vasiyet alacaklısı mirasbırakandan önce ölmüş ise, tasarruftan aksi anlaşılmadıkça, vasiyeti yerine getirme yükümlülüğü, vasiyet yükümlüsünün yararına ortadan kalkar (TMK md. 581). Vasiyet alacaklısı (A), mirasbırakandan önce öldüğüne ve tasarrufta aksi yönde bir irade bulunmadığına göre, yukarıda açıklanan yasal düzenleme gereği, bundan vasiyet yükümlüsü olarak davacının yararlanacağı dikkate alınmaksızın hüküm kurulması doğru bulunmamıştır.” şeklinde hüküm vermiştir. Y. 2. HD. 15.10.2009 tarih, E. 2008/8508, K. 2009/17620 sayılı kararı, UYAP.

Yine benzer bir olayda Yüksek Mahkeme aynen; “Vasiyetnamede (Ş) (murisin eşi) adına da vasiyette bulunulmuştur. Oysa lehine vasiyet edilen (Ş); muristen önce 11.12.1997 tarihinde vefat etmiştir. Bu nedenle, vasiyetnamede (Ş)’ye vasiyet edilen mallar, vasiyetçiye geri dönmüştür. Mahkemece, TMK’nun 558. maddesi gereğince kısmi iptal hususunun düşünülmemiş olması da doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.” diyerek aynı yönde karar vermiştir. Y. 3. HD. 28.09.2010 tarih, E. 2010/7239, K. 2010/15352 sayılı kararı, UYAP.

<sup>125</sup> **Serozan/Engin**, Miras Hukuku, s. 356-357.

göre “*mirastan yoksunluk, mirasbırakanın affıyla ortadan kalkar*”<sup>126</sup>. Mirasbırakan, mirastan yoksun kalan kimseyi affettiğini açıklayarak bunun önüne geçebilir.

Uygulamada hatalı olarak, belirtilen bu sebeplere dayanarak ölüme bağlı tasarrufun (örneğin vasiyetnamenin) iptali talep edilmektedir ki bu doğru değildir. Zira bu durumlar yasada iptal sebepleri arasında sayılmış değildir. Bu husus vasiyetname alacaklısı tarafından açılan vasiyetnamenin tenfizi davasında itiraz olarak ileri sürülebilir<sup>127</sup>.

## **B) ÖLÜME BAĞLI TASARRUFUN BAĞLANDIĞI BOZUCU KOŞULUN MİRASBIRAKANIN ÖLÜMÜNDEN ÖNCE GERÇEKLEŞMESİ VEYA GECİKTİRİCİ KOŞULUN GERÇEKLEŞMESİNİN İMKÂNSIZ OLMASI**

Ölüme bağlı tasarrufun koşula bağlandığı hallerde, söz konusu geciktirici koşulun (taliki şart) gerçekleşmesi imkânsız ise ya da ölüme bağlı tasarrufun bağlandığı bozucu koşul (infisahi şart) mirasbırakanın ölümünden önce gerçekleşirse, buna bağlı olarak ölüme bağlı tasarruf da kendiliğinden hükümden düşer.

Örneğin mirasbırakan, yazdığı vasiyetnamesinde (geciktirici koşul olarak) “*Çeşme’deki yazlığını, üniversite okuyup mühendis olması halinde oğlu (A)’ya bıraktığını*” açıklamış ancak (A), ilkokuldan sonra okula devam etmeyerek futbolcu olmayı tercih etmiş ise mirasbırakanın (A) lehine yaptığı bu ölüme bağlı tasarruf hüküm ifade etmeyecektir.

Ölüme bağlı tasarruf, bir bozucu koşula bağlanmış olup, bozucu koşul mirasbırakanın ölümünden önce gerçekleşmiş ise bu durumda da ölüme bağlı tasarruf kendiliğinden hükümsüz olur. Örneğin mirasbırakan, vasiyetnamede “*Ölümünden sonra yeğenim (A), emekli oluncaya kadar Bornova’daki evimde kira ödemededen otursun*” şeklinde bozucu koşula

<sup>126</sup> “Mirasbırakanı kasten ve hukuka aykırı olarak öldüren veya öldürmeye teşebbüs edenler mirasçı olamazlar. (743 S.MK. m.520/2)/( 4721 S. TMK. 578) Mahkemece ceza dosyasının sonucu beklenip, deliller değerlendirilip sonucu uyarınca karar verilmesi gerekir. Açıklanan husus üzerinde durulmadan yazılı şekilde isteğin reddedilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” Y. 2. H. D. E. 7.4.2003 tarih, 2003/3287 K. 2003/4964 sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

<sup>127</sup> Örneğin bir olayda, muris tarafından vasiyetname ile 500 m2 dışındaki tüm taşınmazlarının oğlu (B)'ye bırakıldığı, murisin mal kaçırmak amacıyla yaptığı vasiyetnamenin iptal ve tenkisi ile miras hisseleri oranında adlarına tescili istenilmiştir. Mahkemece, lehine vasiyette bulunan (B)'nin vasiyet edenden önce ölmesi nedeniyle vasiyet alacaklısı olamayacağı gerekçesi ile davanın kabulüne, vasiyetnamenin iptaline karar verilmiş, temyiz üzerine Yargıtay, önüne gelen bu olaya ilişkin aynen; “TMK 557. maddesi iptal nedenlerini sınırlamıştır. Kural olarak anılan hüküm dışında bir nedenle vasiyetnamenin iptali istenemez ve hâkim bu nedenlerle bağlıdır. Bu bakımdan vasiyet alacaklısının mirasbırakandan önce ölmesi olgusuna dayanılarak vasiyetnamenin iptali istenemez. Bu husus vasiyetname alacaklısı tarafından açılan vasiyetnamenin tenfizi davasında itiraz olarak ileri sürülebilir. O halde mahkemece, davanın hukuki yarar yokluğu nedeniyle reddine karar verilmesi gerekirken davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.” diyerek yerel mahkemenin kararını bu sebeple bozmuştur. Y. 3. HD. 28.02.2011 tarih, E. 2010/19745, K. 2011/2854 sayılı kararı, UYAP.

bağlı ölüme bağlı tasarrufta bulunmuş, ancak mirasbırakan henüz ölmeden, yeğeni (A) zaten emekli olmuş ise ölüme bağlı tasarruf kendiliğinden hükümsüz olacaktır<sup>128</sup>.

Bir görüşe göre, ölüme bağlı tasarrufun bağlandığı koşul, vasiyetnamede belirtildiği şekilde gerçekleşmiş olmasa da buna yakın bir durum ortaya çıkmışsa, mirasbırakanın iradesi yorumlanarak, iradesinin bu hali de kapsadığı, onun farazi iradesinin bu yönde olduğu kabul edilmelidir<sup>129</sup>.

Gerçekten de, mirasbırakanın vasiyetnamesinde yer verdiği ölüme bağlı tasarruf yorumlandığında, mirasbırakanın dile getirdiği arzusu ile somut olayda ortaya çıkan sonuç karşılaştırıldığında, mirasbırakanın iradesi ile çelişmiyor ise şartın gerçekleşmediğinden bahisle vasiyetnameyi hükümsüz saymamak gerekir.

Yukarıdaki örnekte mirasbırakan “Çeşme’deki yazlığını, üniversite okuyup mühendis olması halinde oğlu (A)’ya bıraktığını” açıklamış fakat (A), mühendis değil de doktor olmuşsa, şartın gerçekleşmediğinden söz ederek, ölüme bağlı tasarrufu hükümsüz saymak mirasbırakanın iradesine aykırı bir yorum olur. Esasen mirasbırakanın muradı gerçekleşmiştir. Bu nedenle mirasbırakanın iradesiyle paralel olan somut durumun öngörülen koşula uygun olduğunun kabulü ile ölüme bağlı tasarrufun geçerli sayılması gerekir.

Nitekim Yargıtay bir kararında “vasiyetnamenin yorumunda murisin iradesini ayakta tutacak bir yol izlenmelidir. Vasiyetin mümkün olduğu kadar ayakta tutulması, aynı zamanda vasiyetçinin iradesine duyulan saygının da açık bir ifadesi olacaktır”<sup>130</sup> diyerek yorum yapılırken daima mirasbırakanın iradesinin esas tutularak bir sonuca varılması gereğine işaret etmiştir.

---

<sup>128</sup> Yeri gelmişken belirtelim ki, sağlararası hukuki işlem olarak yapılan bozucu koşula bağlanmış sözleşmeler de vasiyetnamenin tenfizi ve ölüme bağlı tasarrufların iptali davalarında büyük önem taşır. Örneğin Yargıtay, vasiyetnamenin tenfizi talep edilen bir davada yerel mahkemece bu hususun dikkate alınmamış olmasını bozma sebebi yapmıştır. Yüksek Mahkeme, konuya ilişkin kararında aynen; “... Burada bozucu koşula bağlı bağışlama söz konusudur. Diğer bir anlatımla, bağışın devamlılığı bir olaya (lehine bağış yapılanın ölümüne) bağlanmış olmaktadır. Hal böyle olunca, koşulun gerçekleşmesi halinde bağışa konu şeyin iadeten temlikine ve teslimine hacet kalmaksızın malın veya şeyin mülkiyeti kendiliğinden avdet eder. Çünkü bozucu koşulla askıda bulunan tasarrufi işlem, koşulun gerçekleşmesi ile hükümsüz bir hale gelir” şeklinde hüküm vermiştir. Y. 3. HD, 24.01.2011 tarih, E. 2010/22111, K. 2011/706, UYAP.

<sup>129</sup> Ergüne, Vasiyetnamenin Yorumu, s. 239.

<sup>130</sup> Y. 3. HD, 28.9.2010 tarih, E. 2010/7829, K. 2010/15359 sayılı kararı. Yine Yüksek Mahkeme, yakın tarihli bir başka kararında aynen: “Hâkim, murisin iradesini ayakta tutacak bir yol izlemeli azami biçimde murisin iradesi yerine getirilmeli ve vasiyetnamenin tenfizine imkân sağlanmalıdır. Vasiyetnamenin yerine getirilmesi ve yorumlanmasındaki amaç murisin iradesini geçersiz kılmak değil; onun geçerliliğini sağlamak ve vasiyetçinin gerçek iradesinin yerine getirilmesini temin etmektir.” diyerek bu hususa vurgu yapmıştır. Y. 3. HD, 17.02.2015 tarih, E. 2014/21093, K. 2015/2415. Yüksek Mahkeme’nin aynı doğrultudaki kararları; Y. 3. HD, 01.07.2013 tarih, E. 2013/9138, K. 2013/11282, Y. 3. HD, 09.09.2013 tarih, E. 2013/12637, K. 2013/11957, Y. 3. HD, 09.12.2013 tarih, E. 2013/13211, K. 2013/17415, Y. 3. HD, 18.12.2013 tarih, E. 2013/18683, K. 2013/18151, Y. 3. HD, 16.06.2011 tarih, E. 2011/414, K. 2011/10407, UYAP.

## C) EŞ LEHİNE YAPILAN TASARRUFUN BOŞANMA İLE GEÇERSİZ HALE GELMESİ

TMK md. 181'e göre, *"Boşanan eşler bu sıfatla birbirlerinin yasal mirasçısı olamazlar ve boşanmadan önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla kendilerine sağlanan hakları, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça kaybederler."*

Maddede, *"aksi tasarruftan anlaşılmadıkça"* ifadesine yer verilmiş olması, taraflarca aksinin öngörülebileceğini göstermektedir. Kanun koyucu, boşanma ile birlikte eşlerin birbirlerinin lehine yapmış oldukları ölüme bağlı tasarrufların da kural olarak son bulacağını karineten kabul etmiştir. Gerçekten de, kanun koyucunun ölüme bağlı tasarruflara ilişkin öngördüğü karine boşanmaya ilişkin hükümlerle amaç bakımından uyumludur<sup>131</sup>.

Yargıtay, TMK md. 181'de yer alan kuralın aksi açıkça öngörülmedikçe bu kuraldan ayrılmanın uygun olmayacağını kabul etmiştir. Örneğin bir olayda; mirasbırakan hazırlamış olduğu el yazılı vasiyetnamesinde; yasal mirasçıları arasında mirasını paylaşırken, eşi lehine de mahfuz hissesini bıraktığını açıklamış, ancak bir süre sonra da eşinden boşanmıştır.

Yasal mirasçılar tarafından açılan vasiyetnamenin iptali davasında yerel mahkemece; esasen murisin, eşine pay vermek niyeti bulunduğunu, aksi düşüncede olsaydı dilerse yeni bir vasiyetname düzenleyebileceğini, boşanmanın kesinleşmesinden sonra, ölüncüye kadar geçen 4 yıl içinde dahi yeni bir vasiyetname düzenlemediğini, murisin gerçek arzusunun eşine mirastan boşandıktan sonra pay vermek olduğunu belirterek, davanın reddine karar vermiş, bunun üzerine yerel mahkemenin bu kararı davacılar vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Yargıtay, önüne gelen dosyada TMK'nun 181/1 maddesini hatırlatarak davalı eşin muristen boşanmış olduğunu, bu durumda, yukarıdaki kanun hükmü gereğince, murisin yasal mirasçısı olamayacağı gibi, boşanmadan önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarrufla (vasiyetname ile) kendisine sağlanan hakları da kaybettiğini, bunun aksinin yapılan vasiyetnamede açıklanmış olması gerektiğini, eğer murisin iradesi boşanmadan sonra da eşi davalıya mirasından pay vermek olsaydı, bunu yaptığı vasiyetnamede açıkça ifade etmesi gerektiğini belirterek, yerel mahkeme kararını bu gerekçelerle bozmuştur<sup>132</sup>.

<sup>131</sup> Yargıtay bir kararında aynen; "Davalılardan Ç. murisin 2008 yılında boşandığı eşi olup, veraset belgesine göre murisin çocukları dışında yasal mirasçısı bulunmamaktadır.

TMK'nun 181. maddesine göre; 'Boşanan eşler, bu sıfatla birbirlerinin yasal mirasçısı olamazlar ve boşanmadan önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla kendilerine sağlanan hakları, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça, kaybederler.' Somut olayda, iptale konu vasiyetname boşanmadan önce yapılmış olup, ölüme bağlı tasarruf olma niteliği ise tartışmasızdır. Bu nedenle; mahkemece, anılan yasal düzenleme kapsamında olup olmadığı hususu incelenmeksizin karar verilmesi doğru görülmemiştir." diyerek yerel mahkeme kararını bozmuştur. Y. 3. HD, 4.2.2013 tarih, E. 2012/18038, K. 2013/1487 sayılı kararı, UYAP.

<sup>132</sup> Y. 3 HD, 20.10.2009 tarih, 2009/9708 E., 2009/16327 K. sayılı kararı, UYAP.

Gerçekten de TMK 181/1 maddesinde açıklıkla boşanan eşlerin, bu sıfatla birbirlerinin yasal mirasçısı olamayacağı ve boşanmadan önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla kendilerine sağlanan hakları, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça, kaybedecekleri belirtilmiştir. Şu halde, örneğin vasiyetnamede mirasbırakanın açıklıkla TMK'nun 181/1 maddesindeki bu kuralın aksine bir hükme yer verip boşandıktan sonra dahi eşi lehine bir ölüme bağlı tasarrufta bulunup bulunmadığı araştırılmalı, kullandığı ifadeler titizlikle incelenmeli ve buna göre sonuca gidilmelidir.

TMK md. 181/2'ye göre “*Boşanma davası devam ederken, ölen eşin mirasçılarında birisinin davaya devam etmesi ve diğer eşin kusurunun ispatlanması halinde de yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır*”<sup>133</sup>. Bu hükmün, TMK md. 159'da evliliğin iptali için öngörülen düzenlemeyi boşanma davaları için de genişlettiği ifade edilmiştir<sup>134</sup>. Maddede açıkça “*ölen eşin mirasçılarında birisinin davaya devam etmesi*” denilmektedir. Şu halde davaya devam edebilecek olanlar ancak ölen eşin “*mirasçısı*” sıfatına sahip olan kimselerdir. Örneğin ölenin altsoyu varsa üstsoy mirasçı olamaz. Bu durumda ölenin üstsoyu olan kimseler davaya devam edemezler.

#### **D) SÖZLÜ VASIYETTE 1 AYLIK SÜRENİN GEÇMİŞ OLMASI**

Yukarıda da belirtildiği üzere sözlü vasiyet, diğer vasiyet türlerinden farklı olarak istisnai durumlarda başvurulmuş bir ölüme bağlı tasarruf yoludur. Mirasbırakan için sonradan diğer şekillerde vasiyetname yapma olanağı doğarsa, bu tarihin üzerinden bir ay geçince sözlü vasiyetname hükümden düşer (MK. 541).

Sözlü vasiyetle ilgili böyle bir hüküm öngörülmüş olmasının sebebi, bu vasiyet türünün sadece olağanüstü durumlar için getirilmiş bir müessese olmasıdır. Örneğin ağır yaralı olan bir kimse zaten iyileşmiş ise artık bu kimsenin yaptığı sözlü vasiyeti ayakta tutmanın bir gereği kalmamıştır. Bu kimse dilediği zaman, örneğin yazılı vasiyetname düzenleyebilir.

---

<sup>133</sup> Bu fıkra daha önce “...ölen davacının mirasçılarında birisinin davaya devam etmesi ve davalının kusurunun ispatlanması halinde...” şeklinde iken Anayasa Mahkemesi'nin 21.01.2010 tarih ve 102/14 sayılı iptal kararıyla fıkradaki “davacı” ve “davalı” kelimeleri iptal edilmiştir. Ölen davacının mirasçılara davaya devam hakkı tanınırken, bu imkânın davalının mirasçılara verilmemiş olmasını Anayasa Mahkemesi eşitliğe (Anayasanın 10. maddesi) aykırı bularak iptal kararı vermiştir. Yüksek Mahkeme, bu düzenlemeyi aynı zamanda adil yargılanma hakkını tanıyan Anayasa'nın 36. maddesine de aykırı bulmuştur. Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı hakkındaki yorum ve tartışmalar için, Bkz. **Kılıçoğlu**, Aile Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2016, s. 183 vd. **Dural/Öğüz/Gümüş**, Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, 2016, s. 138 vd.

<sup>134</sup> **Kılıçoğlu**, Aile Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2016, s. 185.

Hemen ekleyelim ki, sözlü vasiyetin bu özelliği sebebiyle, vakit geçirilmeksizin tanıklar tarafından birlikte hâkime verilmesi gerekir. Mirasbırakan tarafından görevlendirilen tanıklardan biri, kendilerine beyan edilen son arzuları, yer, yıl, ay ve günü de belirterek hemen yazar, bu belgeyi imzalar ve diğer tanığa imzalatır. Yazılan belgeyi ikisi birlikte vakit geçirmeksizin bir sulh veya asliye mahkemesine verirler (TMK md. 540). Yargıtay, belgenin “*vakit geçirmeksizin bir sulh veya asliye mahkemesine verilmesi*” kuralının ihlal edilmiş olmasını vasiyetnamenin iptali sebebi saymıştır<sup>135</sup>.

Kanunda yer alan bir aylık süre henüz dolmadan vasiyetçi ölmüş ise, kuşkusuz bu vasiyetname hükümden düşmeyecek, geçerli olarak varlığını sürdürecektir. Ancak bir aylık süre geçmiş ve vasiyetçi olağan şartlara kavuşmuş ise vasiyet geçmişe etkili olarak hükümsüz olacak, adeta böyle bir vasiyet sanki hiç yapılmamış gibi kabul edilecektir.

#### **IV. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN İPTALİ**

##### **A) GENEL OLARAK**

İster kesin hükümsüzlük hali teşkil eden (örneğin ehliyetsizlik, şekle aykırılık gibi) sebepler olsun; ister irade sakatlığı teşkil eden (örneğin yanılma hali) sebepler olsun, hükümsüzlük sebeplerinin varlığı halinde ölüme bağlı tasarruf yine de geçerliliğini sürdürür, kendiliğinden hükümsüz olmaz. Böyle bir tasarrufun geçerliliğini yitirmesi için, mahkemece o işlem hakkında *iptal kararı* verilmiş olması gerekir.

Ölüme bağlı tasarrufların, diğer hukuki işlemlerden bu şekilde farklı bir iptal rejimine tabi tutulmasının sebebi, mirasbırakanın iradesine ve anısına saygı düşüncesidir. Ölüme bağlı tasarruflar, mahiyetleri gereği, mirasbırakanın, ölümünden sonra hüküm doğuran hukuki işlemlerdir. Mirasbırakan hayatta olmadığı için doğal olarak irade beyanlarının amacı ancak yorum ile belirlenebilir. Mirasçılar, her türlü aksaklığına rağmen örneğin bir vasiyetnamede yer alan mirasbırakanın son arzularını yerine getirmek isteyebilirler. Kanun koyucu, işte bu düşüncelerle olsa gerek, ölüme bağlı tasarruflar için diğer hukuki işlemlerden farklı bir iptal rejimi öngörerek, kanunda yer verilen iptal sebepleri bulunsa dahi mahkemece hakkında iptal kararı verilmediği sürece ölüme bağlı tasarrufu geçerli kabul etmiştir.

---

<sup>135</sup> Y. 2 HD, 18.06.2009 tarih, 2008/20759 E., 2009/11995 K. sayılı kararı, UYAP.



Kanun koyucunun bu yaklaşımı ölüme bağlı tasarrufların ayakta tutulması amacıyla farklı bir yorum tarzı (*favor testamenti*) geliştirilmesini de gerekli kılmıştır ki, bu durum başkaca hukuki işlemlerde söz konusu değildir.

Yargıtay da kararlarında, vasiyetnamenin yorumu yoluna gidilirken mümkün olduğunca mirasbırakanın iradesine uygun surette vasiyetnamenin ayakta tutulması gerektiğine işaret etmiştir. Yüksek Mahkeme, vasiyetnamenin yorumunda uygulanacak olan genel kuralların; “*vasiyetnamenin metnine bağlılık*”, “*mirasbırakanın iradesine bağlılık*” ve “*dış etmenlerle bağlılık*” olduğunu belirtmiştir.

Buna göre, ölüme bağlı tasarrufun yorumlanmasında genel olarak uygulanacak ilk kural, “*ölüme bağlı tasarrufun metnine bağlı kalınması*”dır. Vasiyetnamenin metninde yer almayan bir husus, vasiyetnamenin yorumu ile var kabul edilemez.

Tasarrufun yorumlanmasında uygulanacak bir diğer kural ise, “*mirasbırakanın iradesine göre yorum yapmak*”tır. Buna göre, “*vasiyetnamenin yorumunda, murisin iradesini ayakta tutacak bir yol izlenmeli, azami biçimde murisin iradesinin açığa çıkarılmasına gayret gösterilmeli ve vasiyetnamenin tenfizine imkân sağlanmalıdır (YHGK, 07.06.1966 tarih, 738/309 sayılı kararı). Vasiyetin ayakta tutulması (favor testamenti), vasiyetin yorumlanmasında uygulanacak bir özel yorum kuralıdır. Vasiyetin mümkün olduğu kadar ayakta tutulması aynı zamanda vasiyetçinin iradesine duyulan saygının açık bir ifadesi olacaktır*”<sup>136</sup>.

Esasen, Türk Medeni Kanunu'nda “*favor testamenti*” kuralını düzenleyen genel bir hüküm bulunmamakla birlikte, bazı maddelerde (örneğin TMK md. 504/2, 515/2, 519/2) bu kuralın uygulanmasına yer verildiği görülmektedir. Bu kural gerek doktrin; gerekse uygulamada genel kabul görmüş bir kural halini almıştır<sup>137</sup>.

Ölüme bağlı tasarrufların iptali sebepleri TMK md. 557’de belirtilmiştir. Buna göre:

1. Tasarruf mirasbırakanın tasarruf ehliyeti bulunmadığı bir sırada yapılmışsa,
2. Tasarruf yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama sonucunda yapılmışsa,
3. Tasarrufun içeriği, bağlandığı koşullar veya yüklemeler hukuka veya ahlaka aykırı

ise,

<sup>136</sup> Y. 3. HD, 18.12. 2013 tarih, E. 2013/18683, K. 2013/18151 sayılı kararı, UYAP.

<sup>137</sup> Yargıtay bir kararında aynen; “Kural olarak, murisin ölüme bağlı tasarruflarını iptal etmekten veya hükümsüz saymaktan çok, bunları muhafaza etmek, vasiyetçinin iradesine ve isteğine daha uygun düşer. Bu yorum tarzı, ölüme bağlı tasarrufu imkân olduğu ölçüde geçerli saymaya, onu ayakta tutmaya başka bir ifade ile tasarruf yapanın gerçek iradesini, son arzularını, isteklerini elden geldiği kadar değerlendirmeye, onu üstün tutmaya, ona saygı ve bağlılık göstermeye yönelmiş bulunmaktadır.” Şeklinde hüküm vermiştir. Y. 3. HD, 09.12. 2013 tarih, E. 2013/13211, K. 2013/17415 sayılı kararı, Yargıtay’ın benzer içerikte diğer kararları; Y. 3. HD, 09.09. 2013 tarih, E. 2013/12637, K. 2013/11957, Y. 3. HD, 10.12.2013 tarih, E. 2013/14247, K. 2013/17568, Y. 3. HD, 01.07. 2013 tarih, E. 2013/9138, K. 2013/11282 sayılı kararı, UYAP.

4. Tasarruf kanunda öngörülen şekillere uyulmadan yapılmışsa söz konusu ölüme bağlı tasarrufun iptali için dava açılabilir.

Türk Medeni Kanunu, ölüme bağlı tasarruflar hakkında *imkânsızlık*, *gabin*, *muvazaa* sebebiyle geçersizlik sebeplerini özel olarak düzenlemiş değildir. Bu durum doktrinde eleştirilmiştir.

Kılıçoğlu'na göre, TMK md. 557'de sayılmayan, TBK'daki diğer iptal sebepleri ölüme bağlı tasarrufların iptalinde de uygulanabilmelidir. Yazara göre, TBK'daki diğer geçersizlik sebepleri, örneğin muvazaa, ölüme bağlı tasarruflarda da gündeme gelir<sup>138</sup>.

İnan/Ertas/Albaş'a göre de kanun koyucunun bu tutumunu iki şekilde yorumlamak mümkündür: İlk olarak, kanun koyucunun ölüme bağlı tasarrufların geçersizlik nedenlerini tahdidi olarak saymış olduğu (TMK md. 557, 558) ve başkaca sebeplerin, ölüme bağlı tasarrufları geçersiz kılmayacağı düşünülebilir. İkinci bir yorum da şudur ki, burada bir düzenleme boşluğu olduğu ve bunun TMK md. 5 yoluyla TBK'nun ilgili hükümleri ile doldurulması gerektiği savunulabilir. Yazarlar, burada bir boşluk olduğu ve bu boşluğun TBK hükümleriyle doldurulması gerektiği düşüncesini üstün tutmaktadır<sup>139</sup>. Yazarlara göre, aslında çerçevesi daha dar olan diğer sözleşmelerde, *gabin* halinde taraflara fesih imkânı tanınmış iken, miras sözleşmesine TBK md. 28 hükmünü uygulamamak doğru değildir. Aynı şekilde *muvazaa* da miras sözleşmesini geçersiz kılar. *İmkânsızlık* ise, zaten doğal olarak ölüme bağlı tasarrufları hükümsüz hale getireceğinden, bu konuda özel bir hükme lüzum görülmemiştir<sup>140</sup>.

Yargıtay'ın konuya ilişkin kararları incelendiğinde, Yüksek Mahkeme'nin, genellikle TMK md. 557'deki iptal sebeplerinin *tahdidi* olarak düzenlendiğini kabul ettiği görülmektedir. Fakat Yüksek Mahkeme, bazı kararlarında bir genelleme ile iptal davasında iptal sebeplerinin *tahdidi* olarak düzenlenmiş olduğunu vurgularken; bazı kararlarında ise bu genellemeden ayrılarak, örneğin iptale konu bir mirastan feragat sözleşmesi hakkında maddede yer verilmeyen (TBK'daki) geçersizlik sebeplerinden söz etmiştir.

Örneğin bir olayda, murisin mal kaçırmak amacıyla yaptığı vasiyetnamenin iptali ve tenkisi istenilmiştir. Yerel mahkemece, lehine vasiyette bulunan (A)'nın, vasiyet edenden önce ölmesi nedeniyle vasiyet alacaklısı olamayacağı gerekçesi ile davanın kabulüne, vasiyetnamenin iptaline karar verilmiş, hüküm, davalılar tarafından temyiz edilmiştir.

---

<sup>138</sup> Yazar, iptal sebeplerini öncelikle ikiye ayırarak; "genel iptal sebepleri" ile "özel iptal sebebi" şeklinde incelemiştir. Yine genel iptal sebeplerini de ikiye ayırarak; TMK md. 557'deki sebepler ile TBK'ndaki iptal sebeplerini ele almıştır. Özel iptal sebebi olarak da TMK md. 510'da yer alan mirasçılıktan çıkarmayı göstermiştir. **Kılıçoğlu**, Miras Hukuku, s. 191.

<sup>139</sup> **İnan/Ertas/Albaş**, Miras Hukuku, s. 286.

<sup>140</sup> **İnan/Ertas/Albaş**, Miras Hukuku, s. 286.

Yargıtay, önüne gelen dosyada, “*TMK 557. maddesinin iptal nedenlerini sınırlamış olduğunu, kural olarak anılan hüküm dışında bir nedenle vasiyetnamenin iptali istenemeyeceğini, hâkimin de bu nedenlerle bağlı olduğunu, vasiyet alacaklısının mirasbırakandan önce ölmesi olgusuna dayanılarak vasiyetnamenin iptalinin istenemeyeceğini, bu hususun ancak vasiyetname alacaklısı tarafından açılacak vasiyetnamenin tenfizi davasında itiraz olarak ileri sürülebileceğini*” belirterek yerel mahkemenin kararını bu gerekçeyle bozmuştur<sup>141</sup>.

Benzer biçimde bir olayda, açılan davada muris (M)’nin, Noterlikçe düzenlenen vasiyetname ile tüm malını davalıya bıraktığı ileri sürülerek, mirasçılardan mal kaçırmak için yapılan vasiyetnamenin muvazaa ve yasanın öngördüğü şekle aykırı olarak düzenlendiği ileri sürülerek iptaline karar verilmesi istenilmiştir.

Yerel mahkemece, muris (M)’nin yapmış olduğu vasiyetname ile tüm taşınmazlarını davalıya vasiyet ettiği, murisin tüm malvarlığını kızı olan davalı (Ş)’ye bırakmasının hayatın olağan akışına aykırı olduğu, murisin ölene kadar eşiyle birlikte yaşadığı, kızının kendisine bakması gibi bir durumun söz konusu olmadığı, bu itibarla vasiyetnamenin diğer mirasçılardan mal kaçırmaya yönelik olduğu kanaatine varılmakla davanın kabulüne, vasiyetnamenin iptaline karar verilmiş, hüküm, davalı tarafından temyiz edilmiştir.

Yargıtay, önüne gelen bu dosya ile ilgili verdiği kararda aynen;

“*Kural olarak, muvazaa, iki taraflı işlemler için söz konusu olup, tek taraflı irade beyanı niteliğinde olan ölüme bağlı tasarruflarda (vasiyetnamelerde), muvazaadan söz edilemez. Mahkemece, muvazaa nedeniyle vasiyetnamenin iptaline karar verilmesi doğru görülmemiştir*”<sup>142</sup> diyerek, yerel mahkeme kararını bu yönden bozmuştur.

Yargıtay kararları incelendiğinde, Yüksek Mahkeme’nin, vasiyetnamenin muvazaa sebebiyle iptalinin ileri sürüldüğü davalarda vasiyetnamenin tek taraflı irade beyanı niteliğini öne çıkararak, muvazaadan söz edilemeyeceği yolunda hüküm verdiği görülmektedir ki, bu hususta bir tereddüt yoktur. Gerçekten de vasiyetname, niteliği bakımından tek taraflı bir hukuki işlem olup, sözleşme niteliği bulunmamaktadır. Oysaki muvazaanın söz konusu

<sup>141</sup> Y. 3. HD, 28.02.2011 tarih, E. 2010/19745, K. 2011/2854 sayılı kararı, UYAP. Yargıtay, bir başka kararında da bu sebeplerin tahdidi olarak düzenlendiğine işaret etmiştir: “Vasiyetnamenin iptali sebepleri MK. 488-500 maddelerinde sınırlı bir şekilde gösterilmiştir. Maddede “rızaî taksim mukavelesi yapılması” hususunun vasiyetnamenin iptali gerektirdiği belirtilmemiştir. Kural olarak, anılan hüküm dışında bir nedenle Vasiyetnamenin iptali istenemez ve hâkim bu nedenlerle bağlıdır. Bu nedenle, taksim mukavelesi yapılarak vasiyetnameden rücu ancak TMK’nun 600. maddesi kapsamında “vasiyetnamenin yerine getirilmesi davasında göz önünde tutulur. Y. 3. H. D. E. 2012/21410, K. 2013/4351, T. 14.3.2013, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

<sup>142</sup> Y. 3. HD, 09.12.2013 tarih, E. 2013/15169, K. 2013/17434 sayılı kararı. Yargıtay’ın aynı doğrultudaki bir diğer kararı; Y. 3. HD, 02.02.2015 tarih, E. 2014/14719, K. 2015/1807, Y. 3. HD, 03.03.2014 tarih, E. 2013/19160, K. 2014/ sayılı kararı, UYAP.

olduğu durumlarda, işin mahiyeti gereği karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının bulunduğu bir hukuki işlem (sözleşme) vardır. Bu nedenle vasiyetnamenin söz konusu olduğu ölüme bağlı tasarruflar bakımından muvazaanın ileri sürülmesi mümkün değildir. Ancak, mirasbırakanın hayatta iken yapmış olduğu *sağlararası tasarrufları* ya da *miras sözleşmeleri* bakımından muvazaanın ileri sürülebilmesi mümkün olmalıdır. Hatta Yargıtay'ın bu yolda verdiği kararlar da mevcuttur. Örneğin, Yüksek Mahkeme bir kararında (Yargıtay 14. HD. 26.10.2007 tarih, E. 2007/9669; K. 2007/12828 sayılı kararı), murisin yapmış olduğu ölüncüye kadar bakma sözleşmesinin *muvazaalı* olduğuna hükmetmiştir<sup>143</sup>.

Kanaatimce, Yargıtay'ın eleştirilmesi gereken yaklaşımı, TBK'da düzenlenen geçersizlik sebeplerinin ölüme bağlı tasarrufların iptali davasında da mahiyetine uygun düştüğü takdirde uygulanabileceği yolunda istikrarlı bir içtihat geliştirmemiş olmasıdır. Nitekim Yargıtay da bu durumu nazara almış olmalı ki, yakın tarihli bir kararında mirastan feragat sözleşmesinin iptalinin talep edildiği davada yerel mahkemece "*TBK md. 27 yönünden bir inceleme yapılmamış olması*"nı bir eksiklik olarak değerlendirmiştir.

Yargıtay kararına konu olan olayda davacı, 25 yaşında iken, kız arkadaşıyla evlenmek istemiş, ancak murisin de aralarında bulunduğu ailesi şiddetle karşı çıkmış, eğer evlenecekse öncelikle mirastan feragat etmesini istemiştir. Ailesinin baskısı karşısında davacı, hazırlanan mirastan feragat sözleşmesini imzalamıştır. Ne var ki, bir süre sonra kız arkadaşından ayrılan davacı, bu defa BK'nun 20. ve devamı maddeleri (Yeni TBK md. 27) uyarınca mirastan feragat sözleşmesinin iptaline karar verilmesini istemiştir.

Yerel Mahkemece, sadece TBK'nun 30 ve devamı maddelerinde yer alan hukuki sebepler yönünden değerlendirme yapılarak, TBK'nun 39. maddesinde yer alan *1 yıllık hak düşürücü sürenin geçtiği gerekçesiyle* davanın reddine karar verilmiştir.

Yargıtay, önüne gelen dosya ile ilgili olarak aynen;

"*TBK'nun 27. maddesinde yer alan kesin hükümsüzlük bakımından herhangi bir araştırma ve incelemenin yapılmadığı belirlenmiştir. O halde mahkemece... Bu husus göz ardı edilerek ve eksik incelemeye dayalı olarak hüküm kurulmuş bulunması usul ve yasaya aykırıdır.*" diyerek yerel mahkeme kararını bu sebeple bozmuştur<sup>144</sup>.

Yüksek Mahkemenin bu kararında yer verdiği gerekçe, şu açıdan değerlidir; Kuşkusuz TMK md. 557'de yer verilen iptal sebepleri hâkimi bağlayıcıdır. Ancak açılan iptal davasında TBK'daki geçersizlik sebeplerine dayanılmakta ise hâkimin bu sebepleri somut olayda

<sup>143</sup> Benzer içerikte kararlar; Y. 14. HD. 29.04.2013 tarih, E. 2013/4305, K. 2013/6379, Y. 14. HD. 29.04.2008 tarih, E. 2008/4324, K. 2008/5566, Y. 14. HD. 17.03.2008 tarih, E. 2008/2135, K. 2008/3328, Y. 14. HD. 14.04.2011 tarih, E. 2011/3428, K. 2011/4933 sayılı kararı, UYAP.

<sup>144</sup> Y. 8. HD, 06.06.2014 tarih, E. 2013/19308, K. 2014/11767 sayılı kararı, UYAP.

araştırması gerekir. Yukarıdaki olayda yerel mahkemece TBK'nun 30 ve devamı maddelerinde yer alan hukuki sebepler yönünden değerlendirme yapılmış ise de TBK md. 27 bakımından bir araştırma yapılmamıştır. Yargıtay'ın bu durumu “*eksiklik*” saymış olması, açılan iptal davasında bunun bir iptal sebebi olarak kabul edilebileceğini göstermektedir.

Kanaatimce Yargıtay, TMK md. 557'de bir düzenleme boşluğu olduğu ve bunun yine TMK md. 5 yoluyla TBK'daki ilgili hükümler ile doldurulması gerektiği yolunda bir içtihat geliştirerek meseleyi çözüme kavuşturmalıdır. Yargıtay bir yandan ölüme bağlı tasarruflar hakkındaki iptal sebeplerinin maddede *tahdidi* olarak düzenlendiğini kabul ederken, bir yandan da miras sözleşmeleri bakımından TBK'daki diğer geçersizlik sebeplerinin varlığını kabul etmekle içtihatlarında bir çelişkiye düşmektedir.

## **B. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARIN İPTAL SEBEPLERİ**

### **1. Ehliyetsizlik**

#### **a) Genel Olarak**

Bir hukuki işlemin geçerli olarak kurulup hüküm ifade edebilmesi için, öncelikle o işlemi yapan kişinin hukuki işlem ehliyetine sahip olması gerekir.

TMK md. 557'ye göre, ölüme bağlı tasarrufta bulunan kimse tasarruf anında gerekli ehliyet koşuluna sahip değilse, yapmış olduğu tasarrufun iptali mümkündür.

Ölüme bağlı tasarruf ehliyetinin niteliği (hak ehliyeti mi yoksa fiil ehliyeti mi olduğu) doktrinde tartışma konusudur.

Ölüme bağlı tasarruf ehliyeti Alman Hukukunda fiil ehliyeti olarak benimsenirken Türk-İsviçre Hukukunda daha çok hak ehliyetinin bir türü olarak benimsenmektedir. İnan/Ertay/Albaş'a göre bunun sebebi; bu ehliyetle, yalnız bir hakkın kullanılmasının değil, aynı zamanda bir hakkın varlığının da ifade edilmesidir. Kişi bu ehliyete sahip olmayınca, ölüme bağlı tasarrufu bizzat yapamayacağı gibi, yasal temsilcisinin katılımı veya onun vasıtasıyla da yapmasına imkân yoktur<sup>145</sup>.

Son zamanlarda taraftar kazanan görüş, ölüme bağlı tasarruf yapma yönünden belirli şartların aranmasını, sadece hak ehliyetinin değil de, fiil ehliyetinin de şartı (sınırlaması) olarak kabul etmektedir<sup>146</sup>. Bu görüşe göre, “*Her ne kadar hak ve fiil ehliyeti arasında bir ayırım yapılması gerekirse de; belirli bir hakka ilişkin hususlarda hak ve fiil ehliyeti için*

<sup>145</sup> İnan/Ertay/Albaş, Miras Hukuku, s. 166.

<sup>146</sup> Dural/Öz, Miras Hukuku, s. 56, Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 318.

*aranan şartların aynı olduğu görülmektedir.*” Bu konuda ölüme bağlı tasarruflar ile evlenmeyi örnek veren yazarlar, bu şartları haiz olmayan bir kimsenin, ne ölüme bağlı tasarruf yapabilme ne de evlenme hak ve ehliyetine sahip olabileceğini hatırlatırlar. Yazarlar buradan hareketle, şartların bulunmamasının, bu haklar yönünden hem hak hem de fiil ehliyetini ortadan kaldıracağını belirtirler<sup>147</sup>.

Buna karşın Oğuzman’a göre, ölüme bağlı tasarruflar için öngörülen ehliyet fiil ehliyetidir. Yazar tersinden hareket ederek aynı sonuca ulaşmaktadır. Yazara göre, ölüme bağlı tasarruf yapmada temsil yasağı bulunduğundan, ölüme bağlı tasarruf yapma ehliyeti bulunmayanların ölüme bağlı tasarruf yapma hakkından yararlanması da mümkün değildir. Bu sebeple fiil ehliyetinin bulunmaması hak ehliyetini de etkiler<sup>148</sup>.

Antalya ise, ölüme bağlı tasarruf ehliyetini “*fiil ehliyetinin içinde hukuki işlem ehliyetinin özel bir çeşidi*” olarak görmektedir. Bu nedenle yazara göre, buradaki sınırlama sadece fiil ehliyetinin bir sınırlamasıdır<sup>149</sup>.

Kanaatimce, TMK 502 ve 503. maddelerinde yer alan şartları sadece hak ehliyeti yönünden ya da sadece fiil ehliyeti yönünden bir sınırlama olarak görmek hatalı olur. Bu maddelerde yer alan şartları taşımayan bir kimse ölüme bağlı tasarruf yapma ehliyetine sahip olamayacağı gibi ölüme bağlı tasarrufta bulunma hakkından da yoksundur. Kanun koyucu burada hak ve fiil ehliyeti yönünden aynı koşulların varlığını aramaktadır. Ayrıca bu işlemlerin temsil yoluyla yapılmasına imkân verilmemiştir. Benzer durum evlenme müessesesi için de söz konusudur. Her iki müessesenin Kanundaki düzenleniş biçimine bakıldığında daha ilk maddelerde ehliyet koşullarına yer verilmiş olması boşuna değildir. Kanun koyucu, bu işlemlerin mahiyeti ve sonuçlarını nazara alarak, hem fiil ehliyeti hem de hak ehliyeti yönünden belirli koşullar öngörmüştür. Bu bakımdan ölüme bağlı tasarruflar için öngörülen koşullar hem hak ehliyetini hem de fiil ehliyetini sınırlayan koşullar olarak görülmelidir.

Ölüme bağlı tasarrufta bulunmak gerçek kişilere özgü bir durumdur. Tüzel kişilerin bu konuda hak ehliyeti bulunmamaktadır. Ancak hemen ekleyelim ki, ölüme bağlı tasarruflarda kazandırmanın lehdarı olabilirler.

Ölüme bağlı tasarrufların kişiye sıkı biçimde bağlı haklardan oluşu ve temsilci eliyle gerçekleştirilememesi, bu işlemler yönünden ehliyet konusuna da ayrı bir önem kazandırmaktadır. Esasen ölüme bağlı tasarrufların kişiye sıkı biçimde bağlı haklardan oluşu

---

<sup>147</sup> Dural/Öz, Miras Hukuku, s. 56.

<sup>148</sup> Oğuzman, Miras Hukuku, s. 98.

<sup>149</sup> Antalya, Miras Hukuku, s. 173.

tabiatı gereğidir. Zira ölümünden sonra terekesinin akıbetini tayin edecek nitelikteki irade beyanlarının kişinin bizzat kendisi tarafından yapılması uygun olan yöntemdir.

Eren'e göre kişi, bu kadar önemli bir işlemi bizzat kendisi yapmalı ve bu işlemde doğan manevi sorumluluğu da bizzat kendisi üstlenmelidir<sup>150</sup>.

Ölüme bağlı tasarruf yapma ehliyeti, vasiyetnameler için ve miras sözleşmesi için olmak üzere iki ayrı maddede düzenlenmiştir. TMK md. 502'de "*vasiyet yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip ve 15 yaşını doldurmuş olmak gerekir.*" denilmekle vasiyetnameler açısından tasarruf ehliyetinin ayırt etme gücü ve yaş koşuluna bağlandığı anlaşılmaktadır.

Kanun koyucunun vasiyetçi yönünden ergin olmayı değil de 15 yaşını bitirmiş olmayı yeterli görmüş olması dikkat çekicidir.

Hatemi'ye göre, vasiyetname yapma yaşının on beş olması yerinde bir düzenleme değildir. Zira vasiyetnamenin hayatta iken serbestçe geri alınabiliyor olması yaş şartının bu kadar düşürülmesini haklı göstermeye yetmez. Her ne kadar tanıma ve ıskat tasarrufları bakımından on beş yaşın ikmalî yeterli görülebilirse de ölüme bağlı kazandırmalar bakımından on beş yaşın ikmalî, yeterli görülmemelidir. Kaldı ki, kişinin sağlığında yasak bir işlem olan kazandırmanın tereke için de caiz sayılmaması gerekir<sup>151</sup>.

Ancak çoğunluk görüşü aksi kanaattir. İnan/Ertaş/Albaş'a göre, kanun koyucunun bu yaklaşımı yerindedir. Çünkü kanunda ölüme bağlı tasarruflar için iradi temsil kabul edilmediği gibi, yasal temsile de imkân vermemiştir. Yaş sınırının bu şekilde hukuki işlem ehliyetinden daha aşağıda tutulmasıyla küçük kimselere de ölüme bağlı tasarruf yapabilme imkânı sağlanmıştır<sup>152</sup>.

Serozan/Engin'e göre böylesine ciddi bir işlem için bu kadar düşük yaş koşuluyla yetinilmesi şaşırtmamalıdır. Yazarlar kesin temsil yaşının böyle bir yaş indirimini haklı kıldığını savunmaktadır<sup>153</sup>.

Kanaatimce de, ölüme bağlı tasarruflarda işlemin temsilci vasıtasıyla yapılabilme olanağının bulunmadığı dikkate alındığında, örneğin 17 yaşındaki ayırt etme gücüne sahip bir küçüğün vasiyetname düzenleyemeyecek olmasını kabul etmek, ehliyet koşulu bakımından aşırılığa kaçmak olurdu. Kaldı ki, vasiyetname mirasbırakan tarafından her zaman serbestçe geri alınabilecek bir işlemdir. İleride pişman olan mirasbırakan, her zaman bu vasiyetnameden rahatlıkla dönebilir.

<sup>150</sup> Eren, Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davaları, s. 16.

<sup>151</sup> Hatemi, Miras Hukuku, 4. Bası, s. 69.

<sup>152</sup> İnan/Ertaş/Albaş, Miras Hukuku, s. 166.

<sup>153</sup> Serozan/Engin, Miras Hukuku, 4. baskı, s. 319.

Maddede yaş şartının yanında vasiyetçinin ayırt etme gücüne sahip olması gerektiğine de yer verilmiştir. Bilindiği üzere ayırt etme gücü bir kimsenin eylem ve davranışlarının, yaptığı hukuki işlemlerin sebep ve sonuçlarını anlayabilecek durumda olması halini ifade eder.

Ayırt etme gücü göreceli bir kavramdır. Her işlem açısından özel olarak değerlendirilmeli ve o kimsenin böyle bir işlemin saik ve sonuçlarını takdir edebilecek bir algılama yeteneğine sahip olup olmadığı araştırılmalıdır. Önemle belirtelim ki bir kimsenin kısıtlanması için yeterli sebeplerinin varlığı, örneğin herhangi bir akıl hastalığı onun ayırt etme gücünden yoksun olduğu anlamına gelmez. Asıl olan, yaptığı ölüme bağlı tasarrufun önemini, ne anlama geldiğini, sonuçlarının ne olabileceğini idrak edip edememesidir.

Kuşkusuz ayırt etme gücünün varlığı, vasiyetnamenin yapıldığı sırada aranmalıdır. Örneğin, vasiyetname yapıldığı sırada ayırt etme gücü bulunan vasiyetçinin sonradan ayırt etme gücünü yitirmiş olması halinde, bu durum vasiyetnamenin geçerliliğine etki etmeyecektir.

TMK md. 502 hükmü karşısında vasiyetname yapabilmek için 15 yaşını bitirmiş olmak ve ayırt etme gücüne sahip olmak yeterli olup, örneğin bu şartları haiz küçük ve kısıtlıların yasal temsilcilerinin iznine ihtiyaçları bulunmamaktadır. Benzer şekilde kendilerine yasal danışman atanmış kimselerin de vasiyetname yaparken yasal danışmanının görüşüne ihtiyaçları yoktur.

TMK md. 503'e göre, "*miras sözleşmesi yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip ve ergin olmak, kısıtlı bulunmamak gerekir.*" Maddede ayırt etme gücüne sahip olmanın yanı sıra ergin olmanın da koşul olarak öngörülmüş olması dikkat çekicidir. Bu durumda kişinin evlenmek suretiyle (TMK md.11/2) veya mahkeme kararıyla (TMK md. 12) erginliği kazanmış olması hallerinde dahi miras sözleşmesi yapabilmesi mümkün olabilecektir.

Maddede miras sözleşmesi yapabilmek için "*kısıtlı bulunmamak*" koşuluna da yer verilmiştir. Hangi sebeple olursa olsun kanunda yer alan sebeplerden biriyle (TMK md. 405 vd.) hakkında kısıtlama kararı verilmiş olan bir kimsenin miras sözleşmesi biçiminde ölüme bağlı tasarrufta bulunabilmesi hukuken mümkün değildir. Diğer yandan ölüme bağlı tasarruflarda temsil söz konusu olamadığından "vekil" tayin edilen bir kimsenin de kısıtlı adına ve hesabına hareketle miras sözleşmesi yapabilmesi mümkün değildir. Bu itibarla ayırt etme gücüne sahip olsa dahi *küçük* ve *kısıtlı* kimselerin miras sözleşmesi yoluyla ölüme bağlı tasarruf yapabilmelerine hukuken imkân bulunmamaktadır.

Uygulamada çoğu zaman, mirasbırakanın vasiyetnameyi düzenlediği sırada akıl sağlığının (ayırt etme gücünün) yerinde olmadığından kaynaklı uyuşmazlıklarla



karşılaşılmaktadır. Yargıtay'a göre, "ayırt etme gücünün nispi bir kavram olması, kişiye, eylem ve işleme göre değişmesi bu yönde en yetkili sağlık kurulundan, özellikle Adli Tıp Kurumundan rapor alınmasını da gerekli kılmaktadır"<sup>154</sup>. Evli olanlar ile kendilerine yasal danışman atanmış olan kimselerin gerek vasiyetname gerekse miras sözleşmesi yapmalarına bir engel bulunmamaktadır. Zira kendilerine yasal danışman atanmış kimselere ilişkin TMK md. 429'da yer alan işlemler arasında miras sözleşmesi ile vasiyetnameye yer verilmiş değildir. Başka bir deyişle bu işlemler için yasal danışmanın olurluğu ihtiyaç bulunmamaktadır. Miras sözleşmesinde ehliyet bakımından yukarıda yer verilen koşullar sadece ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf için söz konusu olup, ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan sözleşmenin diğer tarafı için genel ehliyet kuralları geçerlidir.

## **b) Ölüme Bağlı Tasarruf Ehliyetinin Şartları**

### **aa) Vasiyetname yapma ehliyeti**

#### **aaa) Ayırdetme gücü**

Vasiyet yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip ve on beş yaşını doldurmuş olmak gerekir (TMK md. 502).

Kanun koyucu bu düzenlemelerle ölüme bağlı tasarrufu yapacak kişinin, gerçekleştireceği işlemin hukuki sonuçlarını öngörebilmesi, bunları anlamlandırabilmesi gerektiği düşüncesinden hareket etmiştir.

---

<sup>154</sup> Yüksek Mahkeme bir kararında; "Vasiyetname tarihinde murisin 72 yaşında olduğu anlaşılmaktadır. Murisin vasiyetname düzenlendiği tarihte akıl ve ruh sağlığının yerinde olmadığı ileri sürüldüğüne göre, vasiyetname tarihinde murisin tasarruf ehliyetinin bulunup bulunmadığı konusunda Adli Tıp Kurumundan rapor alınıp sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile davanın kabulüne karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir." diyerek bu yolda eksik inceleme yapan yerel mahkeme kararını bozmuştur. Y. 3. HD, 27.05.2013 tarih ve E. 2013/6897, K. 2013/8529 sayılı kararı, UYAP.

Yine Yüksek Mahkeme, benzer bir olayda aynen; "Vasiyetname tarihinde murisin 70 yaşında ve 15 yıldır karaciğer sirozu tedavisi gördüğü, vasiyetnamenin düzenlendiği tarihten yaklaşık 8 ay sonra da vefat ettiği anlaşılmaktadır. Murisin vasiyetname düzenlendiği tarihte akıl ve ruh sağlığının yerinde olmadığı ileri sürüldüğüne göre, bu durum tek başına tanık beyanları ve mevcut Aile Hekimi raporu ile kanıtlanmış kabul edilemez. Hal böyle olunca murisin, tüm hastane kayıt ve belgeleri, varsa film ve grafikleri, raporları getirtilip vasiyetname tarihinde murisin tasarruf ehliyetinin bulunup bulunmadığı konusunda Adli Tıp Kurumundan rapor alınıp sonucu uyarınca karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ile davanın reddine karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir." şeklinde hüküm vermiştir. Y. 3. HD, 15.03.2012 tarih ve E. 2012/2145, K. 2012/7030 sayılı kararı, UYAP.

Uygulamada sıkça karşılaşılan olaylardan bir de murisin akıl zayıflığından yararlanarak taşınmazlarının vasiyetnameye konu edilmesidir. Yargıtay'ın önüne gelen bir olayda murisin akıl zayıflığından yararlanmak ve murisi de ikna etmek suretiyle diğer mirasçı olan davacıdan mal kaçırmak maksadıyla dava konusu taşınmazların davalı adına devir ve temlik edildiği ileri sürülmüş, vasiyetnamenin iptaline karar verilmesi talep ve dava edilmiştir. Yargıtay, bu olayda da benzer biçimde; "... Mahkemece; murisin vasiyetname düzenlendiği tarihte alkolik olduğu ve akıl sağlığının yerinde olmadığı ileri sürüldüğüne göre, vasiyetnamenin düzenlendiği sırada ve öncesinde sağlık kurumlarında (hastanelerde vs.) tedavi görüp görmediği, tedavi görmüş ise nerelerde tedavi gördüğü hasta bakım, müşahede tedavi evrakları ilgili yerlerden getirtilerek, tüm deliller toplanıp Adli Tıp Kurumundan tasarruf (hukuki işlem) ehliyetine ilişkin rapor alınıp, sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken, eksik inceleme ve araştırma ile yazılı şekilde hüküm kurulmuş olması doğru görülmemiştir." diyerek aynı doğrultuda hüküm vermiştir. Y. 3. HD, 13.11.2013 tarih, E. 2013/12697 K. 2013/15871 sayılı kararı, UYAP.

TMK md. 13’de ayırt etme gücü kavramı olumsuz bir şekilde tanımlanmıştır. Buna göre, “Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, bu Kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir.”

Ehliyet ile ilgili olarak uygulamada en sık karşılaşılan sorun “ayırt etme gücüne sahip olma” noktasında toplanmaktadır. Bilindiği üzere kural olarak ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin yaptığı hukuki işlemler geçersizdir.

TMK md. 15 hükmüne göre, ayırt etme gücü bulunmayan kimsenin geçerli bir iradesinin bulunmaması nedeniyle, kanunda gösterilen ayırık durumlar saklı kalmak üzere, yapacağı işlemlere sonuç bağlanamayacağından karşı tarafın iyi niyetli olması o işlemi geçerli kılmaz<sup>155</sup>.

Ayırt etme gücü, ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı anda bulunmalıdır. Bu nedenle işlem den önce ya da daha sonra ayırt etme gücüne sahip olmak sonuca etki etmeyecektir. Önemli olan işlem anında ayırt etme gücünün varlığıdır.

Vasiyetname yapıldığı sırada bulunmayan ayırt etme gücünün sonradan kazanılmış olması, vasiyetnameyi geçerli hale getirmeyecektir. Eğer hüküm doğurması isteniyorsa, aynı vasiyetnamenin, ayırt etme gücü kazanıldıktan sonra yeniden yapılması gerekir<sup>156</sup>.

Ayırt etme gücü nisbi nitelik arz eder. Tasarrufu yapan kimse, bunun değer ve önemini anlayabiliyorsa, ayırt etme gücünü haizdir. Bu konuda, vasiyetçinin büyük bir hiddet veya üzüntünün etkisi altında kalmış olması veya şiddetli bir tartışmadan sonra böyle bir tasarrufu yapmış olmasının bir önemi yoktur<sup>157</sup>.

Yargıtay’ın birçok kararında, ayırt etme gücünün yokluğu iddiası halinde, mahkemece bu hususun *adli tıp raporu* ile çözüme kavuşturulması gerektiği belirtilmiştir.

Yargıtay’a göre, bu gibi hallerde, tarafların gösterecekleri tüm delillerin toplanılması, tanıklardan bu yönde açıklayıcı, doyurucu somut bilgiler alınması, varsa ehliyetsiz olduğu iddia edilen kişiye ait doktor raporları, hasta müşahede kâğıtları, film ve grafilerinin eksiksiz getirilmesi zorunludur. Yüksek Mahkeme, temyiz kudretinin yokluğu iddia edildiğinde bu hususta yapılacak bir değerlendirmenin çok zaman hâkimlik mesleğinin dışında *özel ve teknik bilgi* gerektirdiğine vurgu yapmıştır<sup>158</sup>.

<sup>155</sup> YİBK, 11.6.1941 tarih 4/21 sayılı kararı.

<sup>156</sup> Dural/Öz, Miras Hukuku, 2015 s. 57.

<sup>157</sup> İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 63.

<sup>158</sup> Örneğin bir kararında aynen; “Hele ayırt etme gücünün nisbi bir kavram olması kişiye eylem ve işleme göre değişmesi bu yönde en yetkili sağlık kurulundan, özellikle Adli tıp kurumundan rapor alınmasını da gerekli kılmaktadır. Esasen Medeni Kanunun 409/2 maddesi akıl hastalığı veya akıl zayıflığının bilirkişi raporu ile

Yüksek Mahkeme, pek çok kararında sadece davacının beyanıyla yetinilmemesi gerektiğini, özellikle murisin vasiyetname tarihindeki sağlık durumunu gösterir hastane kayıt, reçete, rapor gibi delillerin re'sen sorulup istenmesi gerektiğini belirterek, murisin ehliyetli olup olmadığı hususunda Adli Tıp Kurumu'nun görüşüne başvurulması koşulunu aramaktadır. Hatta birden çok iptal sebebinin ileri sürüldüğü durumlarda, eğer davacının dayandığı iptal sebepleri arasında *ehliyetsizlik* hali varsa, mahkemece bu hususun atlanmaması gerekir<sup>159</sup>.

Kanunda vasiyetname düzenleme ehliyeti bakımından kısıtlanmış olmama koşuluna yer verilmemiş olması dikkat çekicidir. Bu yolda bir koşula yer verilmediğine göre, bir kimse kısıtlı da olsa, diğer koşulların varlığı halinde vasiyetname ehliyetine sahip olacaktır. Vasiyetçinin ayırt etme gücüne sahip olmadığını iddia eden, bu iddiasını ispat etmelidir. Kuşkusuz kısıtlı olan kişinin kısıtlama sebebi burada önem taşır. Eğer kişi, ayırt etme gücünden yoksun olup, bu sebeple kısıtlanmış ise, vasiyetname yapma ehliyeti de yok demektir. Böyle bir kimse her nasılsa bir vasiyetname düzenlemişse, bu sebepten iptali talep olunabilir. Hemen ekleyelim ki, her tür akıl hastalığı ayırt etme gücünden yoksunluk sebebi değildir. Eğer ayırt etme gücünü ortadan kaldırmayacak bir akıl hastalığı nedeniyle bir kimse kısıtlanmış ise, bu durum onun vasiyetname yapma ehliyetini ortadan kaldırmaz. Kural olarak kısıtlı bir kimsenin hukuki işlem ehliyeti yok ise de ayırt etme gücüne sahip on beş yaşındaki bir kısıtlı, vasiyetname yapma ehliyetine sahiptir.

Akıl hastalığı sebebiyle kısıtlı olan kimselerin, ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı tereddüde yol açabilir. Bu gibi hallerde kısıtlının ayırt etme gücünden yoksun olması güçlü bir ihtimaldir. Bu nedenle doktrinde bu gibi hallerde ispat yükünün yer değiştirmesi gerektiği savunulur. Başka bir deyişle, akıl hastalığı ve akıl zayıflığı sebebi ile kısıtlı bulunanlar, ayırt etme gücünden yoksun sayılırlar, ancak bunun aksi, yani ölüme bağlı tasarrufun yapıldığı sırada mirasbırakanın ayırt etme gücüne sahip bulunduğu ispat edilmek suretiyle böyle bir tasarrufun geçerli olduğu sonucuna da varılabilir<sup>160</sup>.

Benzer biçimde TMK md. 429 hükmü gereğince kendilerine yasal danışman atanmış olan kimseler için de vasiyet yapma ehliyetinin varlığı kabul edilmelidir. Bu kimselerin

---

belirleneceğini öngörmüştür.” şeklinde hüküm vermiştir. Y. 1. HD. 18.6.2002 tarih, E. 2002/5271, K. 2002/7771 sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

<sup>159</sup> Y. 3. HD. 21.10.2014 tarih, E. 2014/9784, K. 2014/13820, Y. 3. HD. 24.06.2014 tarih, E. 2014/3884, K. 2014/10257, Y. 3. HD. 26.02.2015 tarih, E. 2014/9904, K. 2015/3101, Y. 3. HD. 15.03.2012 tarih, E. 2012/2145, K. 2012/7030, Y. 3. HD. 30.10.2012 tarih, E. 2012/16057, K. 2012/22115, Y. 3. HD. 22.06.2009 tarih, E. 2009/7669, K. 2009/10711, Y. 3. HD. 11.02.2010 tarih, E. 2009/17521, K. 2010/1902, Y. 3. HD. 27.03.2013 tarih, E. 2013/6897, K. 2013/8529, Y. 3. HD. 03.04.20007 tarih, E. 2007/1486, K. 2007/3617 sayılı kararı UYAP.

<sup>160</sup> İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 65.

vasiyetname düzenlerken yasal danışmanın görüşünü almalarına ihtiyaç bulunmamaktadır. Zira TMK md. 429’da tahdidi olarak yer verilen ve yasal danışmanın görüşünün alınması gerektiğinin belirtildiği işler arasında vasiyetnameye yer verilmemiştir.

### **bbb) On Beş Yaşını Tamamlamış Olma**

TMK md. 502’ye göre, vasiyetname yapmak için aranan bir diğer koşul da 15 yaşını doldurmuş olmaktır.

Dural/Öz’e göre, Kanunun daha ergin olmadan, kişiye vasiyetname yapma imkânı tanınmasının iki sebebi vardır; bunlardan ilki, vasiyetname yapmanın, şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardan olması, dolayısıyla da vasiyetnamede yasal temsil yasağının bulunmasıdır. İşte bu nedendir ki kanun koyucu, henüz ergin olmayan kimselere de bu haktan yararlanma imkânı vermek için, vasiyetname yapma yaşını 15’e indirmiştir. İkinci sebep ise, vasiyetnamelerin bir taraflı ölüme bağlı tasarruf olmaları ve bu özellikleri gereği mirasbırakan tarafından her zaman geri alınabilmeleridir. Bu nedendir ki kanun koyucu, vasiyetnameler için erginliği aramamakta bir tehlike görmemiştir<sup>161</sup>.

TMK md. 502’de açıkça “*onbeş yaşını doldurmuş olmak*” koşuluna yer verilmiş olup, vasiyetçinin vasiyetnamenin düzenlendiği tarihte bu koşulu taşıyor olması gerekir. Vasiyetname düzenlendiği tarihte henüz onbeş yaşını doldurmamış olan kişi, örneğin iptal davası henüz açılmadan onbeş yaşını doldurmuş ise, bu durum vasiyetnameye geçerlilik kazandırmaz. Henüz onbeş yaşını doldurmamış olan bir kimsenin her nasılsa vasiyetname yapmış olması halinde en uygun çözüm, vasiyetname ehliyeti bakımından gerekli yaşını tamamladıktan sonra bu vasiyetnameyi yeniden yapmasıdır.

### **bb) Miras Sözleşmesi Yapma Ehliyeti**

#### **aaa) Ayırdetme gücü**

Miras sözleşmesi yapabilmek için de ayırt etme gücüne sahip ve ergin olmak, kısıtlı bulunmamak gerekir (TMK md 503). Vasiyetnamede olduğu gibi bir kimsenin miras sözleşmesi yapabilmesi için önkoşul ayırt etme gücüne sahip olmasıdır. Kanun koyucu burada da kişinin, yapacağı miras sözleşmesinin mahiyeti ve sonuçlarını anlayabilme yeteneğinde olmasını gerekli görmüştür. Gerçekten de davranışlarının, iş ve işlemlerinin sebep ve sonuçlarını algılama, değerlendirebilme ve ayırt etme yeteneği bulunmayan bir kimsenin kendi iradesi ile hak kazanma ve borç altına girebilme ehliyetinden de söz edilemez.

<sup>161</sup> Dural/Öz, Miras Hukuku, s. 58. Aynı görüşte; İnan/Ertay/Albaş, Miras Hukuku, s. 166. Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 319. Kılıçoğlu, Miras Hukuku, s.109. Ayan, Miras Hukuku, s. 83.

Yukarıda, vasiyetname konusunda ayırt etme gücüne sahip olma koşulunu değerlendirmiş idik. Tekrardan kaçınmak amacıyla burada birkaç noktaya vurgu yapmakla yetinelim.

TMK md. 503, sadece miras sözleşmesiyle ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf bakımından ehliyet koşulunu düzenlemiştir. Oysa miras sözleşmesinde iki taraf vardır. Bu nedenle her iki taraf açısından da ehliyet koşullarının varlığını araştırmak gerekir. Her şeyden önce bir sözleşme niteliği taşıyan bu hukuki işlemin her iki tarafının da ayırt etme gücüne sahip olması aranır. Fakat hemen ekleyelim ki, miras sözleşmesinde taraflardan biri ölüme bağlı tasarrufta bulunmuyor, sağlararası bir işlemde bulunuyorsa, kendisi için genel işlem ehliyetinin koşulları aranmalıdır. Bu nedenle örneğin miras sözleşmesinin ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafı tam ehliyetsiz bir kimse dahi olabilir. Böyle bir kimse için temsil yasağı söz konusu olmayıp, onun adına yasal temsilcisi sözleşmeyi yapabilir. Tam ehliyetsiz vesayet altında ise, sulh hukuk ve asliye hukuk mahkemelerinin izni de aranır. Veli sıfatıyla hareket eden yasal temsilci için bu izne ihtiyaç yoktur<sup>162</sup>.

Mirastan feragat sözleşmesi de bir miras sözleşmesi olduğu için, onda da aynı ehliyet kuralları uygulanır. Burada, mirasbırakan aslında karşı tarafın feragat iradesini kabul etmekten başka bir şey yapmadığı halde, sözleşmenin hüküm ve sonuçları tasarruf nisabını etkileyeceğinden, mirasbırakan açısından bu işlem ölüme bağlı tasarruf olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle de mirasbırakan yönünden TMK md. 503'deki ehliyet kuralları aranırken; feragat eden, genel ehliyet kurallarına tabidir<sup>163</sup>.

Miras sözleşmesi yapacak olan mirasbırakan eğer kendisine yasal danışman atanmış bir kimse konumunda ise, kanaatimce bu durum onun miras sözleşmesi yapma ehliyeti bakımından etki etmez. Zira TMK md. 429'da *tahdidi* olarak yer verilen ve yasal danışmanın görüşünün alınması gerektiğinin belirtildiği işler arasında miras sözleşmesine yer verilmemiştir. Dolayısıyla miras sözleşmesi yapmak, söz konusu maddede yer verilen ve yasal danışmanın görüşü alınmak suretiyle yapılacak işlemlerden değildir. Yargıtay'ın konuya ilişkin içtihatları da aynı yöndedir.

Örneğin Yüksek Mahkeme, kendisine yasal danışman atanmış olan mirasbırakanın yapmış olduğu *ölünceye kadar bakma sözleşmesi* kapsamında taşınmazını devrettiği bir olayda; Adli Tıp Kurumu 4. İhtisas Dairesinden alınan rapora göre mirasbırakanın akit

---

<sup>162</sup> Aynı görüş için; **Dural/Öz**, Miras Hukuku, s. 59, **Serozan/Engin**, Miras Hukuku, s. 320, **İnan/Ertaş/Albaş**, Miras Hukuku, s. 170.

<sup>163</sup> **Dural/Öz**, Miras Hukuku, s. 60. Antalya'ya göre; de eğer iki taraflı miras sözleşmesi yapılıyorsa her iki tarafın da; bir taraflı miras sözleşmesi yapılıyorsa sadece ölüme bağlı tasarrufta bulunanın ayırt etme gücüne sahip ve ergin olması gerekir. **Antalya**, Miras Hukuku, s. 177-178.

tarhinde hukuki ehliyetinin bulunduğu tespitine yer verdikten sonra, “*murise yasal danışman atansa dahi Türk Medeni Kanunu'nun 429. maddesi gereğince taşınmaz devretme hususunda serbest olduğunu, olayda ehliyetsizlik ve danışmanlık görevinin kötüye kullanılması hukuksal nedenlerine dayalı davanın reddine karar verilmesinde bir isabetsizlik bulunmadığını*” kabul etmiştir<sup>164</sup>.

### **bbb) Erginlik**

Vasiyet düzenlenebilmesi için “*15 yaşını doldurmuş olmak*” koşulu getirilmiş iken; miras sözleşmesi yapabilmek için, genel bir ifade olarak “*ergin olmak*”tan söz edilmiştir. Bu sebeple bir kimse ayırt etme gücüne sahip olsa da ergin olmadıkça bir miras sözleşmesi yapmak suretiyle ölüme bağlı tasarrufta bulunamaz. Esasen TMK md. 503 hükmünde fiil ehliyetinin bütün koşullarına yer verildiği dikkate alındığında, kanun koyucunun miras sözleşmesi yapma ehliyeti için *tam ehliyetli* olma şartı aradığını söylemek mümkündür.

TMK md. 503, miras sözleşmesi bakımından *erginlik* koşulunu aramaktadır. Kural olarak bir kimse 18 yaşını doldurmakla ergin olur (TMK md. 11/1). Ancak mahkemece ergin kılınma (TMK md. 12) ya da evlenme ile ergin olma (TMK md. 11/2) hallerinde de kişinin ergin kabul edildiği dikkate alındığında, bu durumlarda da kişinin miras sözleşmesi şeklinde ölüme bağlı tasarrufta bulunma ehliyetine sahip olduğunun kabulü gerekir.

Vasiyetnamede aranan yaş koşulunun aksine miras sözleşmesini düzenleyen TMK md. 503 hükmü, kişinin onbeş yaşını doldurmuş olmasıyla yetinmemiştir. Miras sözleşmesinin serbestçe geri alınamadığı düşünüldüğünde, bu düzenlemenin yerinde olduğu açıktır.

### **ccc) Kısıtlı Olmama**

TMK md. 405 vd. hükümlerine göre haklarında kısıtlama kararı verilmiş olan kimseler miras sözleşmesi yapamazlar. nceki Medeni Kanun döneminde ayırt etme gücüne sahip kısıtlıların miras sözleşmesi yapıp yapamayacakları tartışmalı idi (TMK md. 406, 407, 408; EMK md. 356, 357, 358).

---

<sup>164</sup> Y. 1. HD, 19.01.2011 tarih, 2010/13828 E. 2011/323 K. sayılı kararı, UYAP. Yüksek Mahkeme'nin bu kararında mirasbırakanın yasal danışmanının olmasına ihtiyaç duymaksızın ölünceye kadar bakma sözleşmesi (miras sözleşmesi) yapabileceğini kabul etmesinde yasaya aykırı bir yön bulunmamakla birlikte, kararda mirasbırakanın “*taşınmaz devretme hususunda serbest olduğu*”nun ifade edilmesi, kanaatimce amacı aşan bir ifade olmuştur. Kanaatimce, Yargıtay sadece TMK'nun 429. maddesinde mirasbırakanın miras sözleşmesini yaparken yasal danışmanın olmasını gerek bulunmadığını ifade etmekle yetinmeliydi. Ancak Yüksek Mahkeme, mirasbırakanın taşınmaz devretme hususunda serbest olduğunu da ifade etmiştir ki, bu ifade TMK'nun 429/2 hükmü karşısında kabul edilemez. Maddede taşınmazların alımı, satımı, rehnedilmesi ve bunlar üzerinde başka bir ayni hak kurulması yasal danışmanın olmasına bağlanmıştır.

Bir görüşe göre, yasal temsilcinin rızası veya onayı ile ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar miras sözleşmesi yapabilirlerdi. Ancak bir başka görüşe göre, bu durum yasal temsil olarak nitelendirilebileceğinden ve ölüme bağlı tasarruflarda temsil yasağı bulunduğundan ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar miras sözleşmesi yapamaz<sup>165</sup>. Yeni TMK md. 503 kısıtlı olan kimsenin miras sözleşmesi yapamayacağını açıklıkla belirterek bu konudaki tartışmaya son vermiştir.

Bilindiği üzere, kısıtlılık TMK'da (md. 405 vd.) belirtilen sebeplerle bir kimsenin mahkemece verilecek kararlar fiil ehliyetinin sınırlandırılması halidir. Mahkemece hakkında kısıtlama kararı verilmiş bir kimsenin miras sözleşmesi yapabilmesi TMK md. 503 hükmü karşısında mümkün değildir. Böyle bir kimsenin kendisine vasi tayin edilen kanuni temsilcisine miras sözleşmesi yaptırması da olanaksızdır. Zira miras sözleşmesi yapma hakkı, şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardan olup, bu hakkın temsilci tarafından kullanılabilmesi hukuken mümkün değildir.

Miras sözleşmesinde taraflardan sadece biri ölüme bağlı tasarrufta bulunmuş ise, diğer taraf genel ehliyet kurallarına tabi olacaktır<sup>166</sup>. Ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan kimse için şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hakkın kullanımı söz konusu olmadığından yasal temsil ya da iradi temsil bakımından bir engel yoktur. Bu kimse ehliyetli ise, dilerse miras sözleşmesini kendisi yapar, dilerse bir temsilciden yararlanabilir. Eğer sınırlı ehliyetsiz ise ve bir borcun altına da girmiyor, karşılıksız kazanmanın lehtarı konumunda ise yasal temsilcisinin izni ya da icazetine de gerek yoktur. Sınırlı ehliyetsiz bu işlemi tek başına dahi yapabilir.

Ancak ivazlı miras sözleşmelerinde sınırlı ehliyetsiz sağlar arası bir borcun altına girdiği için yasal temsilcinin rızasına ihtiyaç vardır. Sınırlı ehliyetsiz vesayet altında ise, ayrıca vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesi ile denetim makamı olan asliye hukuk mahkemesinin izni gerekir (TMK md. 563). Ancak önemle belirtelim ki, bu ifadeler ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan (dolayısıyla sağlar arası tasarrufta bulunan taraf açısından) geçerlidir. Miras sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunmakta olan kimse açısından TMK md. 503'de yer verilen ehliyet koşulları eksiksiz olarak aranır.

## **2. İrade Sakatlığı (Bozukluğu)**

### **a. Genel Olarak İrade Beyanlarının Yorumu Ve Yorum Teorileri**

Uygulamada sıklıkla karşılaşılan bir sorun olarak bir irade beyanının anlamının araştırılarak tespit edilmesine ihtiyaç duyulabilir ki, bu faaliyet doktrinde “*yorum*” olarak

<sup>165</sup> Bu husustaki tartışmalar için bkz. **İnan/Ertaş/Albaş**, Miras Hukuku, s. 170. **Antalya**, Miras Hukuku, s. 181.

<sup>166</sup> Aynı görüş için; **Dural/Öz**, Miras Hukuku, s. 59-60, **Serozan/Engin**, Miras Hukuku, s. 320.

ifade edilir. İradeyi açıklamak için kullanılan söz, deyim ve işaretler, açık olmadığı, birden çok anlama geldiği, taraflar arasında şüphe ve tereddüt uyandırıp anlaşmazlığa yol açtığı takdirde bunların gerçek anlamlarını bulmak amacıyla yoruma başvurulur<sup>167</sup>. Yorum faaliyetinin amacı, irade açıklamasının hukuk yönünden sonuçlandırıcı olan anlam ve muhtevasını ortaya çıkarmaktır<sup>168</sup>. Beyanın anlamı üzerinde ihtilaf çıktığında söz konusu beyan ne şekilde yorumlanmalıdır? Hâkim yorumu nasıl yapmalıdır. Bu hususta çeşitli yorum teorileri ortaya atılmıştır. Aşağıda kısaca bu teorileri ele alacağız.

### **aa. İrade Teorisi**

Bu teoriyi savunan yazarlara göre, bir beyan yorumlanırken, *o beyan sahibinin iradesi* esas alınmalı, onun iradesi araştırılarak gerçek anlamı bulunmalıdır. Aslında beyan kişinin iradesini muhataba ulaştıran bir vasıta. Bu nedenle, irade beyanının anlamı, beyan sahibinin bu beyana verdiği anlam dikkate alınarak, onun gerçek iradesine göre tespit edilmelidir<sup>169</sup>. Bu teoriye göre beyan, karşı tarafta nasıl bir etki bırakırsa bıraksın önemli olan beyan sahibinin iradesidir. Dolayısıyla muhatabın menfaati geri plana itilmekte, sadece beyan sahibinin menfaati nazara alınmaktadır.

İrade teorisi, beyan sahibine odaklandığı için doktrinde eleştirilmiştir. Gerçekten de muhatap, beyan sahibinin zihnindeki gerçek iradeyi her zaman bilemez. Örneğin bir kimse X marka yerine Y marka televizyon siparişi vermiş ise irade teorisine göre kişinin bu beyanı gerçek iradesini yansıtmadığı için geçersizdir. Kanaatimce de muhatabın menfaatini nazara almayan irade teorisini taraf irade beyanlarının yorumunda esas almak mümkün değildir. Nitekim TBK da irade teorisini kabul etmemiştir (TBK md. 1/1).

### **bb. Beyan Teorisi**

Bu teori uyarınca beyan sahibinin gerçek iradesi değil, *beyanı* esas alınmalıdır. Beyan teorisi de kendi içinde ikiye ayrılır. Birincisi “*sübjektif beyan teorisi*”, ikincisi ise “*objektif beyan teorisi*”dir.

Sübjektif beyan teorisine göre önemli olan, *muhatabın beyanı nasıl anladığı*, ona nasıl bir anlam verdiğidir. Somut olayda beyan sahibinin irade beyanı ile muhatabın bu beyana

---

<sup>167</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s.147. Ayan, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 178.

<sup>168</sup> Baygın, Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum, AÜEHFD, C. IV, 2000, s. 1-2.

<sup>169</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 149.



verdiği sübjektif anlam birbirine uygunsu; beyan, gerçek iradeden sapmış olsa bile geçerli bir beyandır<sup>170</sup>.

Objektif beyan teorisine göre ise, *muhatabın beyana verdiği anlam, üçüncü bir kişinin böyle bir beyana vereceği objektif bir anlam niteliğinde ise*, hukuken önem taşır. Dolayısıyla burada muhatabın yerine bir üçüncü kişi konulmakta ve bu üçüncü kişinin objektif ölçülere göre, beyana vereceği anlam, muhatabın verebileceği anlam olarak kabul edilmektedir<sup>171</sup>.

Sübjektif beyan teorisi sadece muhatabın menfaatini dikkate aldığı için eleştirilirken, objektif beyan teorisi de hem muhatabı hem de beyan sahibini bir tarafta bırakarak üçüncü bir kişinin yorum tarzını esas tuttuğu için eleştirilmiştir<sup>172</sup>.

Gerçekten de ilk bakışta objektif beyan teorisi sübjektif beyan teorisine nazaran menfaat dengesini sağlamaya daha yakın gibi görünse de bu teori de adeta hukuki ilişkinin taraflarını görmezden gelerek bir üçüncü kişinin beyana verebileceği anlamı esas alması sebebiyle adil bir çözüm getirmekten uzaktır. Bu olumsuz özellikleri nedeniyle TBK, beyan teorisini de kabul etmemiştir (TBK md. 19/1).

### **cc. Güven Teorisi**

Gerek irade teorisi gerekse beyan teorisi, tarafların menfaatlerini dengelemekten uzak olduğu için doktrin ve uygulamada yeni bir teori geliştirme ihtiyacı duyulmuştur ki, bu da güven teorisidir. Bu teori de zamanla değişime uğramıştır. Teori, ilk şekliyle “*klasik güven teorisi*” olarak adlandırılırken, zamanla değişime uğrayarak, “*yeni güven teorisi*” olarak anılmaya başlanmıştır.

*Klasik güven teorisi* muhatabı esas almıştır. Ancak burada irade beyanı yorumlanırken muhatabın iç iradesine, kişisel yeteneklerine değil, benzer sosyal ve ekonomik durumdaki makul, dürüst, objektif bir kişinin bilebileceği şartları da dikkate alarak, dürüstlük kuralları (TMK md. 2) içinde ona verebileceği anlam esas alınmaktadır<sup>173</sup>.

Beyanı sadece muhatap açısından ele alması, beyan sahibinin menfaatlerini geri plana atması sebebiyle eleştiri alan klasik güven teorisi değişim ve gelişim göstermek suretiyle taraflar arasında daha adil bir denge kurmak amacıyla “makul ve dürüst üçüncü kişi” yerine “makul ve dürüst muhatap” tipini getirmiştir.

Bugün İsviçre/Türk doktrin ve uygulamasında esas alınan teori “*yeni güven teorisi*”dir. Buna göre hâkim, kendisini muhatabın yerine koymak suretiyle “*makul ve dürüst*

<sup>170</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 150.

<sup>171</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 150. Ayan, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 178.

<sup>172</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 151.

<sup>173</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 153.

*bir muhatap böyle bir beyanı ne şekilde anlardı?” diye sorarak bir değerlendirme yapacaktır. Bu teori uyarınca muhatap, beyan sahibinin gerçek iradesini tespit edebilmek için dürüstlük kuralı içinde bildiği veya bilmesi gereken bütün şartları da göz önünde tutmalıdır. Muhatap beyan sahibini fiilen doğru olarak anlamış ise, beyan geçerli kabul edilebilecektir<sup>174</sup>. Bu özelliğiyle yeni güven teorisi tarafların menfaat dengesini sağlamaya elverişli adil bir çözüm sunmaktadır.*

## **b. Ölüme Bağlı Tasarruflarda İrade Beyanlarının Yorumlanmasında Uygulanan Teoriler Ve İlkeler**

### **aa. Vasiyetnamelerdeki Uygulama**

Vasiyetnameler, tek taraflı, varması gerekli olmayan irade beyanı ile yapılan ölüme bağlı tasarruflar oldukları için vasiyetnamelerde mirasbırakanın iradesi büyük önem taşır. Bu nedenle vasiyetnamelerde irade beyanlarının yorumunda *irade teorisi* öne çıkmaktadır<sup>175</sup>. Mirasbırakan henüz hayattayken, ölümünden sonra hüküm ve sonuçlarını doğuracak olan irade beyanlarında bulunduğundan, iradesinin sağlıklı bir şekilde tespiti gerekir. Hemen ekleyelim ki, tek taraflı hukuki işlem olan vasiyetnamede bir karşı irade beyanı söz konusu olmadığından, açıklığa kavuşturulması gereken ya da korunması gereken tek irade, mirasbırakanın iradesidir. Şu halde vasiyetnamelerde irade teorisinin uygulanması konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

Vasiyetnamede yorum yoluna gidilirken gerek mirasbırakanın, gerekse yasal mirasçılarının menfaatini gözetmek ve bu arada vasiyetnamenin metnine bağlı kalmak gerekir.

Kuşkusuz bu yorum yoluna gidilebilmesi için, vasiyetçinin şekle uygun bir irade beyanının varlığı şarttır. Zaten böyle bir irade beyanı mevcut değilse yorum yoluyla bir takım hususlar vasiyetnameye dâhil edilemez. Vasiyetname metninde yer almayan bir olgu, vasiyetnamenin yorumu ile var kabul edilemez. Vasiyetçinin, sadece, muğlâk, eksik ya da gizli beyanları yoruma tabi olur<sup>176</sup>. Örneğin mirasbırakanın vasiyetnamesinde yer verdiği bir

<sup>174</sup> **Eren**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 155. **Ayan**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 179.

<sup>175</sup> **Antalya**, Miras Hukuku, s. 247, **Serozan/Engin**, Miras Hukuku, s. 452, **Dural/Öz**, Miras Hukuku, s. 220, **İnan/Ertas/Albaş**, Miras Hukuku, s. 267, **İmre/Erman**, Miras Hukuku, s. 113, **Baygın**, Cem, Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum, AÜEHFD, C. IV, 2000, s. 1-2.

<sup>176</sup> **Dural/Öz**, Miras Hukuku, s. 220, YHGK, 07.06.1966 tarih, 738/309 sayılı kararı, UYAP. Örneğin Yüksek Mahkeme, bir kararında aynen; “O halde mahkemece yapılacak iş; Vasiyetnamenin metninde yer almayan bir olgunun, vasiyetnamenin yorumu ile var kabul edilemeyeceği dikkate alınmak suretiyle, mirasbırakan tarafından 13.01.2009 tarihinde düzenlenen vasiyetname ile davacılar vasiyet edilen; Bursa ili, Osmangazi İlçesi, Tahtakale mahallesi... toplam iki taşınmaz yönünden hüküm kurmak olmalıdır.” diyerek yerel mahkeme kararını bu yönden bozmuştur. Y. 3. HD, 18.12.2013 tarih, E. 2013/18683, K. 2013/18151 sayılı kararı, UYAP.

mal hakkındaki nitelemesinin ne şekilde anlaşılması gerektiği hakkında yapılan yorum (açıklayıcı yorum) halinde durum böyledir. Benzer şekilde geçersiz beyanların geçerli beyanlara dönüştürülmesi (çevirici yorum) halinde de vasiyetnamenin yorumlanması faaliyeti vardır<sup>177</sup>.

Eğer vasiyetname yeteri kadar açık değilse, metin dışında (örneğin vasiyetçinin notları, mektupları vb.) başkaca dış unsurlardan yararlanmak gerekir<sup>178</sup>.

Vasiyetnamelerin yorumu konusunda önemli bir diğer kural da “*Favor Testamenti*” prensibidir. Bu müessese, her ne kadar TMK’da açıklıkla düzenlenmiş değil ise de Roma Hukukundan gelen ve gerek doktrinde, gerekse uygulamada vasiyetin yorumunda göz önünde bulundurulması gereken bir kural olarak kabul edilmiştir. Favor Testamenti prensibine göre, tereddüt halinde, vasiyetin geçerli olmasını temin edecek şekilde yorum yapmak gerekir<sup>179</sup>.

Esasen TMK’da ismen açıklıkla düzenlenmiş değilse de bu prensibin benimsendiği hükümler de mevcuttur. Örneğin TMK md. 577/2’ye göre; “*Tüzel kişiliği bulunmayan bir topluluğa belli bir amaç için yapılan kazandırmaları, o topluluk içindeki kişiler, mirasbırakan tarafından belirlenen bu amacı gerçekleştirme kaydıyla birlikte edinmiş olurlar; amacın bu yolla gerçekleştirilmesine olanak yoksa yapılan kazandırma vakıf kurma sayılır.*”

Yine benzer biçimde TMK md. 504/2’ye göre; “*Ölüme bağlı tasarruflarda kişinin veya şeyin belirtilmesinde açık yanılma hâlinde mirasbırakanın gerçek arzusu kesin olarak tespit edilebilirse, tasarruf bu arzuya göre düzeltilir.*”

Bunun gibi TMK md. 647/3’de “*Aksini arzu ettiği tasarruftan anlaşılmadıkça, mirasbırakanın tereke malını bir mirasçıya özgülemesi, vasiyet olmayıp sadece paylaşırma kuralı sayılır.*” hükmüne yer verilmekle aynı prensibe bağlı kalınmıştır.

Kuşkusuz bu prensibin temelinde yatan düşünce, mirasbırakanın son dileklerini yerine getirme düşüncesidir. Zira ölümünden sonra yürürlüğe girecek olan ölüme bağlı tasarrufu yeniden yapabilme şansı yoktur<sup>180</sup>.

*Favor testamenti* ilkesi, geçersiz bir işlemin geçerli işleme dönüştürülmesi olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Örneğin, lehtarın tayin edilmeksizin belirli mal vasiyeti yapılmış ise böyle bir vasiyetnamenin hükümsüz sayılmayıp, onu şartlarına uygun olan yükleme (mükellefiyet) biçiminde yorumlayarak geçerli tutmak gerektiği savunulur<sup>181</sup>.

<sup>177</sup> Ergüne, Vasiyetnamenin Yorumu, s. 245.

<sup>178</sup> İnan/Ertas/Albaş, Miras Hukuku, s. 267, İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 116.

<sup>179</sup> Antalya, Miras Hukuku, s. 249, Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 453, Dural/Öz, Miras Hukuku, s. 220, İnan/Ertas/Albaş, Miras Hukuku, s. 268, İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 117, Ayan, Miras Hukuku, s. 134.

<sup>180</sup> Dural/Öz, Miras Hukuku, s. 224.

<sup>181</sup> İnan/Ertas/Albaş, Miras Hukuku, s. 268, İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 269.

Yargıtay da birçok kararında “*favor testamenti*” prensibinden hareketle karar vermiştir. Örneğin Yüksek Mahkeme bir olayda; “*Murisin resmi şekilde düzenlediği vasiyetnamesi ile sahibi olduğu taşınmazlarının (K) Köyünde hayır işlerinde kullanılmasını istediği vasiyet metninden açıkça anlaşılmaktadır. Ayrıca, taşınmazlarının satışının yapılması için vasiyeti tenfiz memurları atamıştır. Mahkemece, vasiyetnamenin yapıldığı tarihte veya murisin ölümü tarihinde vasiyet lehtarları olan (K) Köyü Kültür ve Yardımlaşma Derneğinin tüzel kişiliği olmadığı başka bir ifade ile vasiyet lehtarının hak ehliyetinin bulunmadığından bahisle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.*” diyerek bu prensipten hareketle, vasiyetnamenin ayakta kalmasını sağlayacak bir sonuca ulaşmıştır<sup>182</sup>.

Bazen, vasiyetnamenin yapıldığı an ile hükümlerini meydana getirdiği an arasında önemli bir süre geçebilir. Bu zaman dilimi içinde, maddi ve hukuki değişiklikler gerçekleşmiş olabilir. Bu gibi hallerde uygulanması gereken bir ilke olarak; sonradan meydana gelen maddi ve hukuki durumlardaki değişiklikler nazara alınmaksızın, vasiyetname yapıldığı andaki ilişkilere, yani o dönemdeki maddi ve hukuki durumlara göre yorumlanarak değerlendirilir<sup>183</sup>.

Vasiyetnamenin yorumunda kabul gören bir diğer önemli kural, yorumun yasal mirasçılık lehine yapılması gereğidir. Bu kural uyarınca, vasiyet yorumlanırken, herhangi bir tereddüt oluşursa ve aksi kararlaştırılmamışsa, mirasbırakanın yasal geçiş hükümlerinin uygulanmasını arzu ettiği, onlarla bağlı kalmak istediği karine olarak kabul edilir<sup>184</sup>.

Nitekim TMK md. 560/2’de “*Yasal mirasçıların paylarına ilişkin olarak tasarrufta yer alan kurallar, mirasbırakanın arzusunun başka türlü olduğu tasarruftan anlaşılmadıkça, sadece paylaşırma kuralları sayılır.*” hükmüne, yine benzer biçimde TMK md. 647/3’de de “*Aksini arzu ettiği tasarruftan anlaşılmadıkça, mirasbırakanın tereke malını bir mirasçıya özgülemesi, vasiyet olmayıp sadece paylaşırma kuralı sayılır.*” hükmüne yer verilmekle TMK’ da da bu yorum tarzının benimsendiği görülmektedir.

Vasiyetnamenin yorumu konusunda vurgulanması gereken bir diğer ilke ise TMK md. 516/2 hükmüdür. Buna göre; “*Bir kişinin, mirasın tamamını veya belli bir oranını almasını içeren her tasarruf, mirasçı atanması sayılır.*” Uygulamada sıkça karşılaşılan bir sorun olarak yapılan tasarrufun belirli bir mal bırakma vasiyeti mi yoksa mirasçı atama mı olduğu konusunda ihtilaf yaşanması halinde bu hüküm uygulama alanı bulur. TMK’nun bu hükmü

<sup>182</sup> Y. 3. HD, 09.12.2013 tarih, E. 2013/13211, K. 2013/17415 sayılı kararı. Yargıtay’ın aynı doğrultudaki kararları; Y. 3. HD, 10.12.2013 tarih, E. 2013/14247, K. 2013/17568, Y. 3. HD, 18.12.2013 tarih, E. 2013/18683, K. 2013/18151, Y. 8. HD, 28.10.2014 tarih, E. 2014/19290, K. 2014/19466, Y. 3. HD, 01.07.2013 tarih, E. 2013/9138, K. 2013/11282 sayılı kararı, UYAP.

<sup>183</sup> İnan/Ertay/Albaş, Miras Hukuku, s. 270-271.

<sup>184</sup> Dural/Öz, Miras Hukuku, s. 222, Antalya, Miras Hukuku, s. 251, İnan/Ertay/Albaş, Miras Hukuku, s. 270, İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 119, Ayan, Miras Hukuku, s.135.

karşısında, mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarrufunda kullandığı deyimlerin bir önemi bulunmamaktadır<sup>185</sup>. Bu hüküm gereğince, mirasbırakanın yaptığı tasarrufun niteliği, onun kullandığı terimlere göre değil de, gerçek iradesine göre tespit edilmelidir<sup>186</sup>.

### **bb. Miras Sözleşmelerindeki Uygulama**

Miras sözleşmeleri iki taraflı hukuki işlemler olup, bu yönleriyle vasiyetnamelerden ayrılırlar. Borçlar Hukukuna ilişkin yukarıda yer verilen yorum kurallarının miras sözleşmeleri hakkında da uygulanıp uygulanmayacağı tartışmalıdır. Ancak doktrin ve uygulamada ağırlık kazanan görüş, miras sözleşmelerinde yorumun vasiyetnamelerden farklı olarak güven teorisine göre yapılması yönündedir<sup>187</sup>. Dolayısıyla yorum yapılırken, tarafların iradesinin ne olduğu değil de, karşı tarafın içinde bulunulan hal ve şartlara göre yapılan beyana ne anlam verilmesi gerektiği araştırılır<sup>188</sup>.

Bu yaklaşımın temelinde miras sözleşmelerinin diğerleri gibi bir sözleşme özelliğini taşıması yatmaktadır. Kanaatimce de bu görüş isabetlidir. Bir sözleşmeden söz edildiğine göre, sözleşmenin diğer tarafının bu hukuki işleme duyduğu güvenin korunması, sözleşmede menfaatler dengesinin sağlanması gerekir. Hemen ekleyelim ki, güven teorisinin uygulanmasının sonucu olarak, *adi saik hatası* miras sözleşmelerinde iptal sebebi olarak ileri sürülemez<sup>189</sup>.

Miras sözleşmelerinde, tarafların menfaatine uygun olan güven teorisi doğrultusunda bir yorum yapılacağından, yukarıda yer verilen vasiyetnamedeki yorum kuralları da güven teorisine uygun düştüğü ölçüde uygulama alanı bulabilecektir. Miras sözleşmesinde mirasbırakan ve karşı tarafın bulunması, vasiyetin yorumunda uygulanan kuralları güven teorisinin ilkelerine göre değiştirmeyi zorunlu kılmaktadır<sup>190</sup>.

Vasiyetnamenin mümkün olduğunca ayakta tutulması, nasıl ki mirasbırakanın arzusuna, iradesine uygun ise, miras sözleşmesinin de mümkün olduğunca ayakta tutulması tarafların menfaatine uygun düşer. Ancak bu prensip miras sözleşmelerinde uygulanırken, her iki tarafın da menfaatleri göz önünde tutulmalı ve bunlar arasında bir denge sağlanmalıdır<sup>191</sup>.

<sup>185</sup> İnan/Ertay/Albaş, Miras Hukuku, s. 271.

<sup>186</sup> Dural/Öz, Miras Hukuku, s. 223.

<sup>187</sup> Antalya, Miras Hukuku, s. 224, Kılıçoğlu, Miras Hukuku, s. 184, Dural/Öz, Miras Hukuku, s. 224, İnan/Ertay/Albaş, Miras Hukuku, s. 272.

<sup>188</sup> Dural/Öz, Miras Hukuku, s. 224.

<sup>189</sup> Miras sözleşmelerinde hata konusu aşağıda ele alınacaktır.

<sup>190</sup> İnan/Ertay/Albaş, Miras Hukuku, s. 273.

<sup>191</sup> Baygın, Cem, Ölümüne Bağlı Tasarruflarda Yorum, AÜEHFD, C, IV, 2000, s. 1-2.

Miras sözleşmesinin, bağlayıcı olmayan, yani vasiyetname niteliğinde bulunan hükümlerine güven teorisi uygulanmamalıdır. Bu nitelikteki hükümler, bir taraflı tasarruf olduklarından bunların irade teorisine göre yorumlanması uygundur<sup>192</sup>.

Yine, miras sözleşmesi yorumlanırken de vasiyetnamelerin yorumunda yapıldığı gibi, ancak sözleşmede yer verilmiş bulunan bir irade beyanının anlamının açıklanmasına gayret edilir. Bu yorum tarzı, ölüme bağlı tasarrufu mümkün olduğunca ayakta tutmaya yöneliktir. Bundan fazlası, amacı aşan bir yorum tarzı olur. Dolayısıyla, sözleşme metninde hiç yer verilmemiş bir husus metne dâhil edilemez.

Miras sözleşmelerinde, ölüme bağlı tasarrufun içeriği belirli bir mal bırakma vasiyeti mi yoksa mirasçı atama mı olduğu konusunda tereddüt yaşandığında, bir kişinin, mirasın tamamını veya belli bir oranını almasını içeren her tasarrufun mirasçı atanması sayılacağı yolundaki TMK md. 516/2 hükmü doğrudan uygulanmamalıdır. Zira burada tek taraflı bir hukuki işlem değil; bir sözleşme söz konusudur. Vasiyetnamelerden farklı olarak, miras sözleşmelerinde bu madde uygulanırken güven teorisi çerçevesinde tarafların menfaatleri de dikkate alınarak bir yorum yapılmalı, mirasbırakanın kullandığı ifadelerle sözleşmenin diğer tarafının dürüstlük kurallarına göre bunlara verdiği anlam birlikte değerlendirilerek bir sonuca varılmalıdır.

Yasal intikal kuralına bağlılık ilkesi miras sözleşmeleri bakımından da geçerlidir. Hatta İnan/Ertay/Albaş'a göre, yasal geçiş hükümlerinin uygulanması kuralı, miras sözleşmesinin bünyesine en çok uyan yorum kurallarından biridir. Bu nedenle, taraflar aksini öngörmemişlerse, aralarındaki miras hukuku ilişkilerine yasal geçiş hükümleri uygulanacaktır<sup>193</sup>.

Miras sözleşmelerinde de ölüme bağlı tasarrufların ayakta tutulması ilkesi yürürlüktedir. Ancak hemen ekleyelim ki, bu ilke miras sözleşmesinin şekil hükümleri bakımından uygulanmaz. Dolayısıyla miras sözleşmesi biçiminde yapılması gerekli bir ölüme bağlı tasarruf, örneğin bir mirastan feragat sözleşmesi vasiyet şeklinde yapılmışsa, bu sözleşmenin korunmasında tarafların çıkarı olsa dahi, feragat sözleşmesi olarak korunamayacaktır<sup>194</sup>.

---

<sup>192</sup> Dural/Öz, Miras Hukuku, s. 224.

<sup>193</sup> İnan/Ertay/Albaş, Miras Hukuku, s. 273.

<sup>194</sup> İnan/Ertay/Albaş, Miras Hukuku, s. 273.

### c. Ölüme Bağlı Tasarruflarda İrade Sakatlığı (Bozukluğu) Halleri

#### aa. Genel Olarak

Bazen kişinin iradesi ile beyanı arasında istemeden de olsa uyumsuzluk hali gerçekleşebilir. Genel olarak “*irade sakatlığı*” adı verilen bu durum iki şekilde meydana gelebilir; ya kişinin iradesinin oluşumunda ya da kişinin iradesini beyan etmede bir sakatlık vardır. Her iki durumda da kişinin iradesi ile beyanı arasında bir uyumsuzluk söz konusudur.

Beyandaki sakatlıkta işlem veya beyan iradesi normal olarak oluşmuş ise de böyle bir beyan o kişinin gerçek iradesini yansıtmamaktadır. Oluşumdaki sakatlıkta ise beyan iradeye uygundur ama belirli bir durum veya olay hakkında sahip olunan yanlış bir kanaatin etkisi altında oluşum safhasında sakatlanmıştır<sup>195</sup>.

İrade sakatlığı halleri yanlışlık<sup>196</sup> (hata), aldatma (hile) ve korkutma (ikrah) olarak karşımıza çıkar. Hata, *saik hatası* ile *beyan hatası* olmak üzere ikiye ayrılır. Beyan hatası halinde kişinin beyanının içeriği gerçek iradesine uymamaktadır. Saik hatası, hile ve ikrah durumunda ise beyan iradeye uygun görünmekle birlikte, irade oluşma safhasında bazı sebeplerle sakatlanmaktadır. Bu nedenle iradeyi sakatlayan sebeplerden beyan hatasında iradenin beyan edilişi sırasında, saik hatası, hile ve ikrah halinde ise iradenin oluşumu sırasında bir sakatlık söz konusudur<sup>197</sup>.

Genel olarak bir sözleşmede taraflardan birinin iradesi yanlışlık, aldatma ya da korkutma ile sakatlanmışsa iradesi sakatlanan taraf böyle bir sözleşme ile bağlı olmadığını bildirebilir. Bu gibi hallerde sözleşme ile bağlı olmayan taraf sözleşmeyi tamamen ortadan kaldırma konusunda bozucu yenilik doğuran bir hakka sahiptir. Ancak, yanlışlık veya aldatma sebebiyle ya da korkutulma sonucunda sözleşme yapan taraf, yanlışlık veya aldatmayı öğrendiği ya da korkutmanın etkisinin ortadan kalktığı andan başlayarak bir yıl içinde sözleşme ile bağlı olmadığını bildirmez veya verdiği şeyi geri istemezse, sözleşmeyi onamış sayılır (TBK md. 39).

<sup>195</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 377.

<sup>196</sup> Kılıçoğlu, TBK’da önceki BK’nun kullandığı “hata” sözcüğü yerine “yanlışlık” sözcüğünün tercih edilmesini eleştirerek, “yanlışlık” sözcüğünün günlük dilde kullanılan bir terim iken “hata” sözcüğünün hukuka özgü teknik bir anlamı olduğuna vurgu yapmaktadır. Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 180. Gerçekten de Yeni TBK’unda hukuk dilinde benimsenmiş olan “hata” sözcüğünün terk edilerek “yanlışlık” sözcüğünün kullanılmış olmasına anlam vermek güçtür. Bu gibi benimsenmiş olan ve o müesseseye bütünleşmiş hukuki kavramların güya hukuk dilini Türkçeleştirme çabası ile terk edilmesi kanaatimce doğru değildir. Bu tutum, dilimize katkıda bulunmadığı gibi hukuk dilinin fakirleşmesine ve bozulmasına yol açmaktadır.

<sup>197</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler s. 376.

Türk Borçlar Kanunu'ndaki irade sakatlığı ile ilgili hükümler sadece sözleşmelere değil, bütün hukuki işlemlere ve TMK md. 5 hükmünün yollamasıyla diğer medeni hukuk ilişkilerine de uygulanır<sup>198</sup>.

İrade sakatlığı sebebiyle hukuki işlemlerin iptali TBK'nda düzenlenmiş olduğu halde, müessesenin bir de Medeni Kanunda ölüme bağlı tasarruflar için ayrıca düzenlenmiş olmasının İmre/Erman'a göre iki sebebi bulunmaktadır: ilk sebep Borçlar Hukukuna oranla burada irade prensibine daha fazla önem verilmesidir. İkinci sebep ise, ölüme bağlı tasarrufların iptalinin mahkeme kararına bağlı kılınmış olmasıdır<sup>199</sup>.

Gerçekten ölüme bağlı tasarruflara ilişkin TMK'daki düzenlemenin temeli TBK'daki düzenlemeye dayanmakta ise de iki düzenleme arasında önemli farklılıklar vardır. Kuşkusuz TBK' da irade bozukluğunu düzenleyen hükümler TMK md. 5 gereğince gereken durumlarda ölüme bağlı tasarruflar hakkında da uygulama alanı bulabilir. Ancak, ölüme bağlı tasarruflar açısından irade sakatlığının çerçevesi ve uygulama alanı Borçlar Hukukuna nazaran değişiklik arz etmektedir. Örneğin, ölüme bağlı tasarruflarla ilgili yanılma halinde, borçlar hukukundan farklı bir yaklaşımla iradenin oluşumuna etki eden saikler de dâhil olmak üzere her türlü yanılma hali dikkate alınır. Önemli olan mirasbırakanın beyanının iradesi ile uyumlu olup olmamasıdır.

## **bb. TMK'da Yer Verilen İrade Sakatlığı Halleri**

### **aaa. Yanılma (Hata)**

#### **aaaa) Genel Olarak**

Genel olarak herhangi bir hukuki işlemde olabileceği gibi ölüme bağlı tasarruflarda da yanılma (hata) olabilir. Yanılma halinin düzenlendiği TBK md. 30'a göre *“sözleşme kurulurken esaslı yanılmaya düşen taraf, sözleşme ile bağlı olmaz.”*

Borçlar Hukukumuzda bir sözleşmenin kurulması amacıyla irade beyanında bulunan kimsenin yanılması iki biçimde gerçekleşebilir; Kişideki yanılma, beyanının iradesine uygun olmaması şeklinde ise, *“beyanda (açıklamada) yanılma”* söz konusudur (TBK md. 31). Kişideki yanılma hali, iradenin beyan edilmesinden öte bu iradenin meydana gelmesinde etkili olan olgularda yanılma şeklinde ise, saikte yanılma söz konusudur (TBK md. 32). Gerek açıklamada yanılma, gerekse saikte yanılma halinin esaslı olması halinde yanılmaya düşen kişi, bu hususu ileri sürerek sözleşme ile bağlı olmaktan kurtulacaktır.

<sup>198</sup> Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 179.

<sup>199</sup> İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 208.



TBK md. 31’de “Özellikle aşağıda sayılan yanılma hâlleri esastır” denilerek bazı haller örnek olarak sayılmıştır. Buna göre;

1. Yanılan, kurulmasını istediği sözleşmeden başka bir sözleşme için iradesini açıklamışsa.

2. Yanılan, istediğinden başka bir konu için iradesini açıklamışsa.

3. Yanılan, sözleşme yapma iradesini, gerçekte sözleşme yapmak istediği kişiden başkasına açıklamışsa.

4. Yanılan, sözleşmeyi yaparken belirli nitelikleri olan bir kişiyi dikkate almasına karşın başka bir kişi için iradesini açıklamışsa.

5. Yanılan, gerçekte üstlenmek istediğinden önemli ölçüde fazla bir edim için veya gerçekte istediğinden önemli ölçüde az bir karşı edim için iradesini açıklamışsa, kişinin esaslı yanılma halinden söz edilebilecektir.

Saikte yanılma halinin düzenlendiği TBK md. 32’de ise öncelikle saikte yanılmanın esaslı yanılma sayılmayacağı belirtildikten sonra “yanılanın, yanıldığı saiki sözleşmenin temeli sayması ve bunun da iş ilişkilerinde geçerli dürüstlük kurallarına uygun olması hâlinde yanılmanın esaslı sayılacağı” hükmüne yer verilmiştir. Hemen ekleyelim ki, bu sonuca varılabilmesi için bu durumun karşı tarafça da bilinebilir olması gerektiği maddede belirtilmiştir.

Saikte yanılma, iradenin oluşumunda etkili olan düşüncelerde, beklentilerde yanılma halidir. Bir kimse bir sözleşmeyi yaparken, kendisini bu sözleşmeyi yapmaya sevk eden beklentilerinde yanılmış olabilir. Kişi aslında beyanda hataya düşmüş değildir. Ancak kendisini bu sözleşmeyi yapmaya iten sebeplerde hataya düşmüştür. Örneğin kişi inşaat yapmak üzere taşınmaz satın almış ancak, imar planı gereğince bu arsada inşaat yasağı olduğu ortaya çıkmışsa durum böyledir.

Kanuna göre saikte yanılma esaslı yanılma değildir. Kural bu olmakla birlikte, bazı hallerde iradenin oluşması aşamasında düşülen yanılmaya değer verilmemesi haksız sonuçlara yola açabilir. TBK, iradenin oluşması aşamasındaki yanılmaya da belirli koşullar altında değer vermiştir<sup>200</sup>. Bu gibi hallerde saikte yanılma esaslı sayılır.

Yargıtay, bir kararında yanılma haline ilişkin bir tanımlama getirmektedir. Yüksek Mahkeme’ye göre; “Kısaca iç irade ile açıklanan irade arasındaki bilmeyerek yapılan uyumsuzluk olarak tanımlanan yanılmanın (hatanın) esaslı kabul edilebilmesi için, uygulamada ve bilimsel alanda ortaklaşa benimsendiği gibi, girilen taahhüdün başlıca

<sup>200</sup> Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 186.

*sebebini teşkil etmesi, daha açık söyleyişle hem yanılığa düşen taraf yönünden (sübjektif unsur), hem de iş hayatındaki dürüstlük kuralları (objektif unsur) açısından, hataya düşülme idi böyle bir sözleşmenin hiç veya açıklanan biçimde yapılmayacağıının ispatlanması zorunludur*<sup>201</sup>.

Yanılmada kusur halini düzenleyen TBK md. 35’de; “*Yanılan, yanılmasında kusurlu ise, sözleşmenin hükümsüzlüğünden doğan zararı gidermekle yükümlüdür. Ancak, diğer taraf yanılmayı biliyor veya bilmesi gerekiyorsa, tazminat istenemez.*

*Hâkim, hakkaniyetin gerektirdiği durumlarda, ifadan beklenen yararı aşmamak kaydıyla, daha fazla tazminata hükmedebilir.”* denilerek hataya düşenin, sözleşmenin hükümsüzlüğü sebebiyle karşı tarafın uğramış olduğu zarardan kusur esasına göre sorumlu olacağı düzenlenmiştir. Maddenin ifade biçiminden açıkça anlaşılmaktadır ki, sözleşmenin hükümsüz kalmasına rağmen, eğer diğer taraf zaten bir zarara uğramamışsa hataya düşenin bir sorumluluğundan da söz edilemeyecektir.

Kanunda hata nedeniyle sözleşmenin hükümsüzlüğünü ileri sürmek için *bir yıllık süre* öngörülmüştür (TBK md. 39). Bu süre hatanın öğrenildiği tarihten başlar. Hataya düşen kişi bu bir yıllık süre içinde sözleşme ile bağlı olmadığını bildirdiği takdirde o andan itibaren sözleşme geçmişe etkili olarak ortadan kalkacaktır. Bir yıllık süre içinde sözleşmenin hükümsüzlüğüne ilişkin irade açıklaması *bozucu yenilik doğurucu bir hak* niteliğindedir. Buradaki bir yıllık sürenin *hak düşürücü bir süre* olduğu genel olarak kabul edilmiştir<sup>202</sup>.

Kanunda, *bağlı olmama hakkının kullanılmasına* ilişkin bir üst sınır bulunmamaktadır. Hata nedeniyle sözleşmeyle bağlı olunmayacağı yönündeki hakkın kullanılması sözleşmeden kaynaklı bir talep hakkının ileri sürülmesi niteliğinde olduğundan TBK md. 146’daki (eski BK md. 125) genel kuralın burada da işletilmesi kanaatimce uygun olur. Eren’e göre de; kanun koyucu burada TBK md. 72, 82 ve 146’da olduğu gibi 10 yıllık azami bir süre öngörmediği için iptal hakkı azami bir süreyle sınırlandırılmaz ise de, hak sahibi burada da TMK md. 2 ve TBK md. 34/1’e göre dürüstlük kurallarına uymak zorundadır<sup>203</sup>.

#### **bbbb) Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yanılma (Hata)**

Diğer bütün hukuki işlemlerde olabileceği gibi, ölüme bağlı tasarruflarda da yanılma (hata) gerçekleşebilir. Yukarıda da belirtildiği gibi genel olarak Borçlar Hukukunda önem arz eden hata beyan hatasıdır. Beyan hatasının ileri sürülebilmesi için de esaslı olması gerekir.

<sup>201</sup> Y. 1. H. D, 18.2.2013 tarih, E. 2013/1676, K. 2013/2179 sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

<sup>202</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 412, Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 195.

<sup>203</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 413, Benzer görüşte; Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 195.

Saik hatası kural olarak sözleşmenin geçerliliğine etki etmez. Türk Borçlar Kanunu saikte hatayı esaslı hata saymamıştır. Hataya düşenin hataya düştüğü saiki sözleşmenin temeli sayması ve bunun da iş ilişkilerinde geçerli dürüstlük kurallarına uygun olması halinde böyle bir hata esaslı sayılır. Ancak bu durumun karşı tarafça da bilinebilir olması gerekir (TBK md. 32). Miras Hukukunda ise durum farklıdır. Türk Medeni Kanunumuz hatanın esaslı olup olmamasına önem vermemiştir. Burada önemli olan hataya düşülen husus ile ölüme bağlı tasarruf arasında *illiyet bağı* bulunmasıdır.

Ölüme bağlı tasarruflarda irade prensibinin öne çıkmasının sonucu olarak saikte yanılma halinin de Borçlar Hukukundan farklı biçimde düzenlendiği görülmektedir. Borçlar Hukukunda saikte yanılma kural olarak bir fesih sebebi sayılmamış iken, saikte yanılma ölüme bağlı tasarruflarda bir iptal sebebidir. Yeter ki, saik hatası ile ölüme bağlı tasarruf arasında illiyet bağı kurulabilsin. Eğer mirasbırakan yanılmış olmasaydı böyle bir ölüme bağlı tasarrufta bulunmazdı denilebiliyorsa bu durum ölüme bağlı tasarrufun iptali için yeterlidir. Ancak hemen ekleyelim ki, saik hatasında ek bir koşul olarak bu nedenselliğin bir de inhisari (tek başına belirleyici) bir nedensellik olması gerekir<sup>204</sup>. Eğer mirasbırakan birden fazla saik ile hareket etmiş ve bunlardan biri hakkında hataya düşmüş, buna karşın diğerlerinde hataya düşmemişse bu sebebe dayanarak ölüme bağlı tasarrufun iptaline gidilemez.

İmre-Erman da hata müessesesinin miras hukukunda bu şekilde düzenlenmiş olmasını irade prensibinin ölüme bağlı tasarruflarda kuvvetle hâkim olmasına bağlamaktadır<sup>205</sup>.

Doktrinde ölüme bağlı tasarruflarda hata, vasiyetnameler ile miras sözleşmesi bakımından ayrı ayrı değerlendirilmektedir.

Eğer vasiyetnamede yanılma hali söz konusu ise doktrinde baskın görüş mirasbırakanın iradesine üstünlük tanınması gerektiği ve artık TBK md. 30 vd. hükümlerinde yer alan koşulların aranmasına gerek olmadığı yolundadır. Dolayısıyla saikte yanılma hali de başlı başına iptal sebebi olabilecektir.

Ergüne'ye göre, vasiyetnamenin varlık sebebi yalnızca mirasbırakanın ölüme bağlı tasarruf yapma arzusudur. Bu nedenle de bu arzuyu sakatlayan her türlü sebep hukuken dikkate alınmalıdır. Diğer yandan, vasiyetnamede mirasbırakan karşısında korunması gereken herhangi bir muhatap bulunmamaktadır. Yanılma halinin ölüme bağlı tasarruflarda iptal sebepleri arasında sayılmasının temelinde bu düşünce yatmaktadır<sup>206</sup>.

<sup>204</sup> Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 323. Benzer görüşte; Kocayusufpaşahoğlu, Miras Hukuku, s. 329.

<sup>205</sup> İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 209. Benzer görüşler için; Dural/Öz, Miras Hukuku, s. 226; Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 323, Antalya, Miras Hukuku, s. 261.

<sup>206</sup> Ergüne, Vasiyetnamenin Yorumu, s. 274-275.

Kanun koyucu, irade sakatlıklarının düzenlendiği TMK md. 504 ile iptal sebeplerinin düzenlendiği TMK md. 557 hükümlerinde yanılma (hata) hali ile ilgili olarak miras sözleşmesi ile vasiyetname arasında bir ayrıma gitmeyerek, “ölüme bağlı tasarruf” ifadesine yer vermiştir. Bu düzenleme biçimi, miras sözleşmelerinde hataya dayanarak iptal yoluna gitme konusunda görüş ayrılıklarına neden olmuştur.

Kanunun lafzından hareket eden bazı yazarlar<sup>207</sup>, hataya dayanarak iptal yoluna gitme hususunda miras sözleşmeleri ile vasiyetnameler arasında bir ayrıma gidilmemesi gerektiğini, miras sözleşmelerinde de adi saik hatasının ileri sürülebileceğini savunurlar. Bu görüşe göre adi saik hatasına dayanarak sözleşmenin iptalini talep edebilme hakkı sadece miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafa ait olmalıdır. Ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı taraf ise TBK md. 30 (Önceki BK md. 23 vd.) hükümlerine dayanarak iptal yoluna gidebilmelidir. Bu görüşe göre, ölüme bağlı tasarrufta bulunan saikte hataya düşmüş ise ölüme bağlı tasarrufun iptalini sağlayabilirken, miras sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan taraf saik hatasına dayanarak ölüme bağlı tasarrufun iptalini isteyemez. Bunu isteyebilmesi için Borçlar Kanunu’ndaki esaslı hata halinin varlığı gerekir<sup>208</sup>. Yani bu görüşe göre, ölüme bağlı tasarrufta bulunan kimse için TMK md. 504 hükmünü uygulamak gerekirken, ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan kimse için TBK 30 vd. (Önceki BK md. 23 vd.) maddeleri uygulanmalıdır. Örneğin, miras sözleşmesi ile mirasçı atanan kişi, vasiyetçinin çok zengin olduğunu ve ölümünde kendisine büyük bir miras kalacağını zannederek bu sözleşmeyi akdetmiş ancak mirasbırakanın zengin olmadığı sonradan anlaşılmış ise, diğer taraf saikte hata sebebiyle miras sözleşmesinin iptali yoluna gidemez. Zira bu kişi miras sözleşmesi ile ölüme bağlı bir tasarruf yapmış değildir. Bu kimse bakımından ancak TBK hükümleri uygulanabilir ve TBK md. 32 gereğince de saikte hata bir iptal sebebi teşkil etmez<sup>209</sup>.

Bir başka görüşe göre ise, miras sözleşmesinde irade prensibinden değil, güven prensibinden hareketle her iki taraf için de esaslı hata halinin aranması gerekir<sup>210</sup>.

Dural/Öz’ e göre, vasiyetnamelerde korunması gereken bir muhatap bulunmadığından adi saik hatası dahi iptal sebebidir. Miras sözleşmesinde ise korunması gereken bir muhatap vardır. Bu nedendir ki, mirasbırakan miras sözleşmesinden serbestçe geri dönemez. Karşı

---

<sup>207</sup> **İmre/Erman**, Miras Hukuku, s. 210, **Eren**, Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davaları, s. 38.

<sup>208</sup> **İmre/Erman**, Miras Hukuku, s. 210.

<sup>209</sup> **İmre/Erman**, Miras Hukuku, s. 210-211.

<sup>210</sup> **Antalya**, Miras Hukuku, s. 261-262, **Dural/Öz**, Miras Hukuku, s. 227, **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 330, **Oğuzman**, Miras Hukuku, s. 102, **İnan/Ertas/Albaş**, Miras Hukuku, s. 278.

tarafın beyana güveninin korunması gerekir. Mirasbırakana adi saik hatasına dayanarak miras sözleşmesini iptal etme imkânı tanınması her şeyden önce güven prensibi ile bağdaşmaz<sup>211</sup>.

Benzer yaklaşımla, Antalya da miras sözleşmesinde, sözleşmeyi oluşturan iki irade beyanının farklı hükümlere tabi tutulmaması gerektiğini, irade sakatlıklarına TBK hükümlerinin uygulanması gerektiğini savunur<sup>212</sup>.

Gerçekten de miras sözleşmesi her şeyden önce bir sözleşmedir. Dolayısıyla iki taraflı olmakla tarafların hak ve menfaatlerinin dengede olması esastır. Taraflardan birine saik hatasına dayanma imkânı verirken diğer tarafı bundan mahrum bırakmak taraflar arasında eşitsizlik yaratır. Güven teorisinden hareketle sözleşmenin her iki tarafı için de esaslı hatanın koşullarını aramak hakkaniyete uygun bir çözümdür. Sözleşmeyi oluşturan iki irade beyanından birini diğerine üstün tutmanın gerekçesi nedir ki? Bu sebeple ikinci görüşün hakkaniyete daha uygun olduğu kanaatindeyim.

### **cccc) Ölüme Bağlı Tasarruflarda Açık Yanılma (Hata) Halinin Düzeltilmesi İmkânı**

TMK md. 504/2, *favor testamenti* yaklaşımıyla hata halinde ölüme bağlı tasarrufu ayakta tutma imkânı getirmiştir. Buna göre; ölüme bağlı tasarrufta kişinin veya şeyin belirtilmesinde açık yanılma halinde mirasbırakanın gerçek arzusu kesin olarak tespit edilebilirse, tasarruf bu arzuya göre düzeltilir. Örneğin mirasbırakan kardeşi “Selda” lehine vasiyetname yazmıştır. Ancak mirasbırakanın tek kardeşi vardır ve onun adı da “Selma”dır. Bu olayda mirasbırakanın gerçek arzusu tespit edilebilmektedir. Mirasbırakanın iradesine uygun olarak ölüme bağlı tasarruf düzeltilebilir. Benzer biçimde mirasbırakan, yazdığı vasiyetnamesinde, sahibi olduğu tek taşınmaz olan köydeki arsasını oğluna bıraktığını belirtirken ada-parcel numarasını yanlış yazmış ise yine mirasbırakanın açık hatası söz konusu olup, bu hatanın düzeltilmesi yoluna gidilebilecektir.

Örneğin, vasiyetnamenin iptali talep edilen bir olayda Yargıtay; “*Vasiyetnamede; (A) köyünde olarak gösterilen parsellerin, bu köye komşu olan (B) köyünde bulunduğu, mirasbırakandan intikal ettiği yapılan keşif ve tüm dosya kapsamında belirlenmiştir. Köy isminde açık yanılma olup olmadığı, mirasbırakanın gerçek arzusu, vasiyetnamenin yorumu tenfiz davasında incelenip tartışılacak konulardır. Mahkemece istek doğrultusunda inceleme yapıp, davanın esası hakkında olumlu-olumsuz bir karar verilmesi gerekirken; uygulama yeteneği olmadığı şeklindeki yanlış gerekçeyle isteğin reddi usul ve yasaya aykırı*

<sup>211</sup> Dural/Öz, Miras Hukuku Dersleri, 1. Cilt, s. 243.

<sup>212</sup> Antalya, Miras Hukuku, s. 262.

*görüldüğünden hükmün bozulması gerekmiştir.”* diyerek bu hususta eksik inceleme yapan yerel mahkeme kararını bozmuştur<sup>213</sup>.

Doktrinde bu hükmün sadece vasiyetnameler için uygulanabileceği ileri sürülmüş ise de maddenin lafzı dikkate alındığında, bu görüşe katılmak mümkün değildir. Kanaatimce bu hükmün ayırım yapılmaksızın bütün ölüme bağlı tasarruflar için geçerli olduğu yolundaki görüş daha isabetlidir<sup>214</sup>. Zira TMK md. 504/2 hükmünde daha cümlenin başında; “*Ölüme bağlı tasarrufta...*” ifadesine yer verilmekte ve yine aynı cümle “*...tasarruf bu arzuya göre düzeltilir.*” ifadesiyle son bulmaktadır.

Esasen açık hatanın düzeltilmesi faaliyeti, ölüme bağlı tasarrufun yorumlanmasıdır. Böyle bir durumda bu hususun ileri sürülmesi mutlaka bir iptal davasını gerektirmez. Zira iptal edilecek değil; düzeltilecek bir vasiyetname söz konusudur. Bu düzeltme talebinde bulunacak olan kişi ise, böyle bir hatadan olumsuz etkilenecek olan kişidir. Düzeltme talebinde bulunacak olan kimse, bu davada ispat yükü altındadır. Bu dava mirasbırakanın son yerleşim yerindeki mahkemede görülecektir.

Borçlar Hukukumuzda yanılan, yanılmasında kusurlu ise, sözleşmenin hükümsüzlüğünden doğan zararı gidermekle yükümlüdür (TBK md. 35/1). Kanaatimce bu temel kural mahiyeti icabı vasiyetnamelerde uygulanamaz ise de miras sözleşmelerinde uygulanabilir. Zira miras sözleşmesi de nihayetinde bir sözleşmedir. Sözleşmenin bir tarafı eğer kendi kusuru neticesinde yanılmış ise bunun olumsuz sonuçlarına da katlanmalıdır<sup>215</sup>.

### **bbb) Aldatma (Hile)**

#### **aaaa) Genel Olarak**

Bir kimseyi bir irade beyanında bulunmaya, özellikle de sözleşme yapmaya sevk etmek amacıyla onda kasten yanlış bir kanaat uyandırma veya esasen mevcut olan yanlış kanaati koruma ya da sürdürme fiiline “*aldatma (hile)*” denir<sup>216</sup>.

Aldatma, kasıtlı bir davranışla, işlemin karşı tarafını, esasen bu durumu bilseydi yapmayacağı bir işlemi yapmaya sevk etme halidir. Yanılmada, dıştan bir etki olmaksızın kişi kendisi irade sakatlığına düşmüştür. Bu sakatlığın sebebi kişinin kendi yanılığsıdır. Aldatma halinde de irade ile beyan arasında bir uyumsuzluk söz konusudur. Ancak, bu uyumsuzluğun

<sup>213</sup> Y. 2. HD, 22.09.2008 tarih, E. 2008/11888, K. 2008/12308 sayılı kararı, UYAP.

<sup>214</sup> Bu konudaki tartışma için; **Turan**, Ölüme Bağlı Tasarrufların Hükümsüzlüğü, 2009, s. 56.

<sup>215</sup> **İnan/Ertas/Albaş**, Miras Hukuku, s. 280. Yazarlara göre, miras sözleşmelerinde TBK md. 34 hükmü doğrultusunda, dürüstlük kurallarına aykırı şekilde hataya dayanma yasağının da uygulanması gerekir. Yazarlar, TBK md. 34 ve 35 hükümlerinin hem mirasbırakan tarafından sağlararası bir işlemle iptalinde, hem de onun ölümünden sonra mirasçılarca açılacak bir iptal davasında uygulanabileceğini savunmaktadırlar ki, kanaatimce de bu görüş güven teorisinin uygulandığı miras sözleşmesinin mahiyetine uygun düşmektedir.

<sup>216</sup> **Eren**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 397.

sebebi kişinin kendi yanılığısı değil, yanıltılmış olmasıdır. Bu nedenle aldatma halinde bir yanılma değil, yanıltılmadan söz edilir<sup>217</sup>. Hileyi yapan taraf, bu davranışıyla karşı tarafta bir saik yanılmasına sebep olmaktadır. Bu nedenledir ki, hileye maruz kalan taraf, işlemi bu hilenin etkisi ile yani hileden kaynaklanan saik yanılması sonucu yapmaktadır.

TBK md. 36'ya göre *“Taraflardan biri, diğerinin aldatması sonucu bir sözleşme yapmışsa, yanılması esaslı olmasa bile, sözleşmeyle bağlı değildir.*

*Üçüncü bir kişinin aldatması sonucu bir sözleşme yapan taraf, sözleşmenin yapıldığı sırada karşı tarafın aldatmayı bilmesi veya bilecek durumda olması hâlinde, sözleşmeyle bağlı değildir.”*

Bu hüküm çerçevesinde aldatmadan (hile) söz edilebilmesi için karşı tarafın veya üçüncü kişinin kasten gerçekleştirdiği aldatma eyleminin varlığı gerekir. Eğer aldatma bir üçüncü kişi tarafından gerçekleştirilmiş ise işlemin karşı tarafınca bu aldatmanın biliniyor veya bilinmesi icap ediyor olması gerekir.

Aldatma, aldatanın bir fiili neticesinde gerçekleşir. Bu fiil, olumlu ya da olumsuz bir davranış biçiminde karşımıza çıkabilir. Örneğin (A), (B)'ye altından yapılmış olduğunu beyan ettiği bir saati satmış olabileceği gibi, (B)'nin altından yapılmış olduğunu zannettiği bir saati (A), (B)'ye satmış, (B)'deki yanlış kanaati bildiği ve bu konuda kendisini aydınlatması gerektiği halde bunu yapmamış ise her iki durumda da bir aldatma (hile) vardır.

Aldatmadan söz edilebilmesi için, aldatanda aldatma kastı olmalıdır. Aldatan taraf, karşı tarafta uyandırdığı, kuvvetlendirdiği veya muhafaza ettiği yanılmayı bilmeli ve istemelidir<sup>218</sup>. Kişinin ileri sürdüğü ya da esasen izah etme zorunluluğu bulunduğu halde bunu yapmayıp susmuş olduğu noktalar, karşı tarafı sözleşme yapma konusunda ikna etme ya da zaten var olan bu düşüncüyü pekiştirme amacıyla ortaya konulmalıdır<sup>219</sup>.

Yanılma halinde olduğu gibi burada da aldatma ile irade beyanı arasında nedensellik bağının varlığı aranır. Sözleşme, aldatma eyleminin sonucunda yapılmış olmalıdır. Karşı tarafta yanlış bir kanaatin uyandırılmış olması ya da zaten mevcut olan bir yanlış kanaatin kuvvetlendirilmiş olması tek başına yeterli değildir. Ayrıca bunlardan başka aldatılan bir de sözleşmeyi yapmaya yönlendirilmiş olmalıdır<sup>220</sup>.

<sup>217</sup> Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 197.

<sup>218</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 399.

<sup>219</sup> Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 199.

<sup>220</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 400.

Aldatılan kişi, iradesi sakatlanmış bulunduğundan sözleşme ile bağlı olmama hakkına sahiptir<sup>221</sup>. Aldatılan kişi, aldatmayı öğrendiği tarihten itibaren bir yıllık süre içinde sözleşme ile bağlı olmadığını bildirebilir (TBK md. 39/1). Hilede olduğu gibi aldatma ile ilgili hükümlerde de aldatmanın ileri sürülebileceği süre hakkında bir üst sınıra yer verilmiş değildir. Ancak kanaatimce burada da TBK md. 146'da yer verilen on yıllık süre geçerli kabul edilmelidir<sup>222</sup>. Zira TMK md. 2'de yer alan dürüstlük kuralı bunu gerektirir.

Aldatma halinde ispat yükü aldatılan tarafa aittir. Aldatma, bir haksız fiil olduğundan her türlü delille ispatı mümkündür. Kuşkusuz aldatanın da aksini ispat hakkı mevcuttur. Buna göre aldatan, aldatılanın, aldatma fiili olmasaydı dahi sözleşmeyi yapacağını ispat etmesi halinde, aldatma sebebiyle sözleşmenin iptali ve tazminat istenemez<sup>223</sup>.

Aldatma da Türk Medeni Kanunu'nda ölüme bağlı tasarrufların iptali sebeplerinden biri olarak düzenlenmiştir.

#### **bbbb) Ölüme Bağlı Tasarruflarda Aldatma (Hile)**

Mirasbırakanın, hile sonucu yapmış olduğu ölüme bağlı tasarrufların geçersiz olduğu TMK md 504/1'de belirtilmiştir.

Ölüme bağlı tasarruflarda aldatma (hile), mirasbırakanda kasıtlı olarak yanlış bir düşünce uyandırmak veya zaten mevcut yanlış bir kanaatin devamını sağlayarak, mirasbırakanı ölüme bağlı tasarrufta bulunmaya veya yaptığı tasarruftan dönmeye ya da dönmemeye sevk etmek olarak ifade edilebilir<sup>224</sup>.

İmre/Erman'a göre, hata ölüme bağlı tasarruflar için bir iptal sebebi olduğuna göre, bunun daha ağır bir şekli olan hilenin de ölüme bağlı tasarrufu sakatlayacağına şüphe yoktur. Dolayısıyla, hile hatanın içinde bulunmaktadır. Hile hakkında kanunda özel bir hüküm bulunmasaydı bile, hata hükümleri bu konuda uygulanabilirdi<sup>225</sup>. Hilenin mahiyeti nazara

---

<sup>221</sup> "Aldatma (hile), genel olarak bir kimseyi irade beyanında bulunmaya, özellikle sözleşme yapmaya sevk etmek için onda kasten hatalı bir kanı uyandırmak veya esasen var olan hatalı bir kanıyı koruma yahut devamını sağlamak şeklinde tanımlanır. Hatada yanılma hilede yanılma söz konusudur. 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 36/1 maddesi (818 Sayılı B.K.'nin 28/I maddesinde) açıklandığı üzere taraflardan biri diğer tarafın kasıtlı aldatmasıyla sözleşme yapmaya yöneltilmişse hata esaslı olmasa bile aldatılan taraf için sözleşme bağlayıcı sayılamaz. Değinen koşulların varlığı halinde aldatılan taraf hakkını kullanmak suretiyle hukuki ilişkiyi geçmişe etkili olarak ortadan kaldıracaktır ve verdiği şeyi geri isteyebilir. Y. 1. H. D. 21.3.2013 tarih, E. 2013/998, K. 2013/4003 sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

<sup>222</sup> Hilede olduğu gibi aldatmanın ileri sürülebilmesi ile ilgili olarak on yıllık sürenin uygulanması gerektiği konusundaki tartışma için bkz. **Eren**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 413, Benzer görüşte; **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 201.

<sup>223</sup> **Eren**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 402.

<sup>224</sup> **Eren**, Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davaları, s. 41.

<sup>225</sup> **İmre/Erman**, Miras Hukuku, s. 211. Benzer görüşte olan Serozan/Engin'e göre de aslında bir kere her çeşit saik hatası ölüme bağlı tasarruflarda iptal sebebi sayıldıktan sonra saik hatasının bir başkası tarafından yaratıldığı hile ve tehdit için özel olarak anılmasına ihtiyaç yoktur. Bkz. **Serozan/Engin**, Miras Hukuku, s. 327.



alındığında kanaatimce de İmre/Erman'ın bu tespiti yerindedir. Zira esasen hile halinde de bir yanılma hali mevcut olmakla birlikte burada hileye maruz kalan, bu duruma hileyi yapan kimsenin kasıtlı fiili neticesinde sürüklenmiştir.

Daha önce yanılma için vasiyetname ile miras sözleşmesi bakımından yapılan ayırım burada aldatma için de yapılır. Vasiyetnameler bakımından TBK md 36 uygulama alanı bulmaz. Vasiyetnamelerde mirasbırakanın iradesine etki edilerek ölüme bağlı tasarrufun yapılmış olması ölüme bağlı tasarrufun iptali için sebeptir. Buna karşılık, miras sözleşmeleri bakımından TBK md 36 hükümleri aynen uygulanır.

Yanılma (hata) haline ilişkin yukarıda yer verilen illiyet bağı koşulu burada da aranır. Burada da, hile ile ölüme bağlı tasarruf arasında illiyet bağının varlığı aranmalıdır. Dolayısıyla ölüme bağlı tasarruf söz konusu hilenin etkisi sonucunda yapılmış olmalıdır. Örneğin mirasbırakanın, bütün malvarlığını tedavi olduğu hastanedeki servis doktorlarına bırakacağını öğrenen (A), aslında doktor dahi olmadığı halde sahte belgelerle kendisini o doktorlardan biri gibi tanıtip düzenlenen vasiyetnameye kendisini de dâhil etmiş ise (A), mirasbırakanı aldatmak suretiyle iradesini sakatlamıştır.

Uygulamada genellikle mal kaçırma amacıyla hareket edildiği iddiasıyla açılan iptal davalarında hata ve hile ile birlikte muvazaa sebebine dayanıldığı, dava dilekçesinde ölüme bağlı tasarrufun iptaline, bu mümkün olmadığı takdirde tenkise karar verilmesi talep edildiği görülmektedir (*terditli dava*). Bu gibi hallerde mahkemece öncelikle iptal sebeplerinin varlığı araştırılmalı bu koşulların bulunmadığı anlaşılırsa bu defa tenkis talebi doğrultusunda inceleme yapılmalıdır. Zira bir davada birden çok nedene dayanılmasına yasal bir engel bulunmamaktadır.

Örneğin mirasbırakanın noterce düzenlenen vasiyetname ile bir kısım mirasçılardan mal kaçırmaya yönelik hareket ettiği ileri sürülerek hile nedeniyle vasiyetnamenin iptaline; olmadığı takdirde tenkise karar verilmesinin talep edildiği bir davada yerel mahkeme, hile nedeniyle vasiyetname düzenlendiği iddiasının ispatlanamadığından bahisle davanın reddine karar vermiştir. Temyiz üzerine Yargıtay, aynı zamanda tenkise ilişkin talep bulunduğu da göz önünde bulundurulmak suretiyle karar verilmesi gerektiğini belirterek bu nedenlerle yerel mahkeme kararını bozmuştur<sup>226</sup>.

Esasen mahkemece bu hususun gözetilmemesi bir usul hatasıdır. Zira 6100 Sayılı HMK md. 297/2'de "*Hükmün sonuç kısmında, gerekçeye ait herhangi bir söz tekrar*

---

<sup>226</sup> Y. 3. HD 09.10.2012 tarih, E. 2012/10146, K. 2012/21004 sayılı kararı. Yargıtay'ın benzer içerikteki bazı içtihatları; Y. 1. HD. 05.7.2010 tarih, E. 2010/5712, K. 2010/7954; Y. 1. HD. 27.01.2015 tarih, E 2014/328, K. 2015/1300 sayılı kararı, UYAP.

*edilmeksizin, taleplerden her biri hakkında verilen hükmü, taraflara yüklenen borç ve tanınan hakların, sıra numarası altında; açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde gösterilmesi gereklidir.”* amir hükmüne yer verilmiştir. Bu hüküm karşısında mahkemece bu yönden de bir inceleme yapılması gerekir. Nitekim Yargıtay yakın tarihli bir kararında bu hükmü hatırlatarak yerel mahkeme kararını bu sebepten bozmuştur<sup>227</sup>.

### **ccc) Korkutma (İkrah)**

#### **aaaa) Genel Olarak**

Bir kimsenin, bir başkasını hukuki işlem yapmaya sevk etmek amacıyla bilerek onda korku yaratmasına veya mevcut bir korkudan yararlanmasına “korkutma” denir<sup>228</sup>. Bu gibi hallerde korkutmaya maruz kalan kimsenin yapılan işlem bakımından iradesi sakatlanmıştır. Kişi, esasen mevcut haliyle yapmak istemediği bir işlemi yapmaya mecbur bırakılmıştır.

Önceki Borçlar Kanunumuz, irade ile beyan arasında gerçekleşen uyumsuzluk hallerinden biri olan bu durumu “*ikrah*” olarak adlandırmaktaydı. Kanaatimce, hukukumuzda benimsenmiş ve yerleşmiş bir sözcük olan “*ikrah*” sözcüğü 6098 Sayılı TBK’da da aynen korunmalıydı. “*Hata*” ve “*hile*” sözcüklerinde olduğu gibi “*ikrah*” sözcüğünün terk edilmesi de uygun olmamıştır.

Esasen bu hususta tam anlamıyla bir terim birliği de sağlanamamıştır. TBK’nun 37 ve 38. maddeleri ile batıl evlenmelerin düzenlendiği TMK’nun 151. maddesinde “*korkutma*”dan söz edilirken; ölüme bağlı tasarruflarda irade sakatlıkları ve iptal sebeplerinin düzenlendiği TMK md. 504 ile 557’de “*korkutma ve zorlama*” ifadelerine yer verilmiştir.

Korkutmanın düzenlendiği yeni TBK md. 37’ye göre: “*Taraflardan biri, diğerinin veya üçüncü bir kişinin korkutması sonucu bir sözleşme yapmışsa, sözleşmeyle bağlı değildir.*”

*Korkutan bir üçüncü kişi olup da diğer taraf korkutmayı bilmiyorsa veya bilecek durumda değilse, sözleşmeyle bağlı kalmak istemeyen korkutulan, hakkaniyet gerektiriyorsa, diğer tarafa tazminat ödemekle yükümlüdür.”*

<sup>227</sup> Yüksek Mahkemenin önüne gelen olayda; davacılar vekili, davacıların babası ve murisi olan (İ)’nin, noterde düzenlenen 06.02.2013 tarihli vasiyetname ve aynı tarihli Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi ile davalıyı mirasçı olarak atadığı ve bakım borçlusu olarak lehine tasarruflarda bulunduğu, her ikisinin de geçersiz olduğunu, TMK 597. maddesinde belirtilen koşulların olayda gerçekleştiğini (fiil ehliyetindeki sıkıntılar, hata, hile korkutma, cebir) ayrıca davalının son onbeş yıldır bakma ibaresinin de gerçeği yansıtmadığını belirterek; vasiyetnamenin ve Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesinin iptalini; saklı paya tecavüz etmesi nedeniyle her iki tasarrufun tenkisine karar verilmesini talep ve dava etmiştir. Yerel mahkemece; vasiyetnamenin iptal koşullarının gerçekleşmediği, her iki sözleşmenin de kanundaki şekil şartlarına göre hazırlandığı, sözleşme şartlarının her iki tarafça yerine getirildiğinin anlaşıldığı gerekçe gösterilerek davanın reddine karar verilmiştir. Bunun üzerine davacı taraf temyize gitmiştir. Yargıtay; davada vasiyetnamenin ve Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesinin iptalinin bu olmadığı takdirde tenkisin talep edildiğine, mahkemece davacının tenkis talebiyle ilgili hüküm kurulmamış olmasının usule aykırı olduğuna hükmetmiştir. Y. 3. HD. 28.05.2015 tarih, E. 2014/16743, K. 2015/9739 sayılı kararı, UYAP.

<sup>228</sup> **Eren**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 402.

Korkutma halinde, irade beyanında değil de iradenin oluşmasında bozukluk vardır. Korkutulan, iradesini isteyerek açıklamış olmakla birlikte, bu irade özgür bir karar ve düşünce sonucunda meydana gelmiş değildir<sup>229</sup>.

Zorlama, uygulama ve doktrinde *maddi zorlama* ve *manevi zorlama* olmak üzere ikiye ayrılır. TBK md. 37-38'de düzenlenmiş olan korkutmanın manevi zorlama (*vis compulsiva*) halinde söz konusu olacağı, eğer korkutulan, sözleşmeyi maddi zorlama (*vis absoluta*) altında yapmışsa, gerçek bir irade beyanı mevcut olmadığından zaten sözleşmenin meydana gelmeyeceği kabul edilir<sup>230</sup>. Kişinin eli tutulmak suretiyle sözleşmeye zorla imza attırılması buna örnektir.

Korkutmadan söz edilebilmesi için öncelikle hukuki işlemi yapan kimseye veya yakınlarına yöneltilmiş bir tehlikenin varlığı gerekir<sup>231</sup>. Ortada ağır ve yakın bir zarar tehlikesi bulunmalıdır. Hâkim tarafından, korkutulanın sübjektif durumu, özellikle cinsiyeti, kişiliği, yaşı, karakteri, bilgi düzeyi göz önünde tutularak kendisine yöneltilmiş korkutma fiili değerlendirilmelidir<sup>232</sup>. Tehlikenin ağır ve yakın bir zarar tehlikesi arz etmesi korkutmanın ciddiyeti ile ilgilidir. Korkutma ağır bir tehlike oluşturmasına rağmen, yakın bir tarihte gerçekleşecek bir zarara ya da zarar tehlikesine yol açacak nitelikte değilse, yine sözleşmenin geçersizliğinden söz edilemeyecektir<sup>233</sup>.

Korkutmanın koşullarından biri de korkutma fiiliyle korkutulan üzerinde yapılan manevi baskı ve zorlamanın hukuka aykırı olmasıdır. Karşı tarafa yöneltilen korkutma fiilinin konusunu oluşturan tehlike, niteliği itibarıyla hukuk düzeninin izin vermediği bir eylem ise yasadaki hukuka aykırılık gerçekleşmiş demektir<sup>234</sup>. Bu nedenle bir hakkın ya da hukukun bahsettiği bir yetkinin kullanılması halinde diğer tarafta bir korku uyandırma dahi TBK md. 38 anlamında bir korkutmadan söz edilemeyecektir. Bu kapsamda örneğin,

<sup>229</sup> **Eren**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 403.

<sup>230</sup> **Eren**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 403. Yargıtay da bir kararında aynen: "İkrah, kişinin irade serbestisini ihlal suretiyle onu gerçek isteğine uymayan bir beyanda bulunmak zorunluluğunda bulunan, hukukun caiz görmediği davranışlardır. İkrah, maddi ve manevi olmak üzere iki türdür. Bir kimseye o akdi yapmasını temin için maddi tazyik yapılmışsa maddi ikrah, korku yaratarak ona istenilen işlemi yaptırmayı amaçlayan tehdide de manevi ikrah denilir. Her iki ikrah türünde de ikrahın ciddi olması, ikrahın ağır bir tehlike teşkil etmesi, tehdidin yaratacağı tehlikenin derhal gerçekleşecek nitelikte olması, tehdidin bizzat akdin tarafına veya yakınlarına yapılması ve yapılan tehdidin haksız ve hukuka aykırı olması, tehdidin şahsa, namusa, cana, mala veya hürriyete yönelmiş olması ve nihayet tehdit ile yapılan işlem arasında illiyet bağı bulunması koşulu aranır." diyerek ikrahi genel hatlarıyla ortaya koymuştur. Y. 14. HD. 10.10.2006 tarih, E. 2006/10848, K. 2006/10659 sayılı kararı, UYAP.

<sup>231</sup> Önceki BK. md. 30/1'de "hayat veya şahıs veya namus yahut malları" ifadesini kullanmış iken yeni TBK md. 38'de "kişilik haklarına ya da malvarlığına" ifadesini kullanmıştır. Bu ifadenin daha isabetli olduğu, ayrıca bu sayımın da tahdidi olmadığı doktrinde kabul edilir. Bu husustaki görüşler için bkz. **Eren**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 402, **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 204.

<sup>232</sup> **Eren**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 405.

<sup>233</sup> **Kılıçoğlu**, Borçlar Hukuku, s. 207.

<sup>234</sup> **Eren**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 405.

sözleşme taraflarından birinin diğer tarafı temerrütten dolayı icraya vereceğini bildirmesi halinde bir hukuka aykırılık bulunmamaktadır. Ancak hemen ekleyelim ki, bir hakkın veya kanundan doğan bir yetkinin kullanılacağı korkutmasıyla sözleşme yapıldığında, bu hakkı veya yetkiyi kullanacağını açıklayanın, diğer tarafın zor durumda kalmasından aşırı bir menfaat sağlamış olması hâlinde, korkutmanın varlığı kabul edilir (TBK md. 38/2).

Nihayet, korkutmadan söz edilebilmesi için korkutma ile sözleşmenin kurulması arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olaydaki korkutma fiili olmasaydı, korkutulan bu sözleşmeyi ya hiç yapmayacak ya da en azından bu içerikte yapmayacak idiyse, korkutma ile sözleşmenin kurulması arasında illiyet bağı kurulmuş olur<sup>235</sup>. Zaten TBK md. 37’de kanun koyucu “*Taraflardan biri, diğerinin veya üçüncü bir kişinin korkutması sonucu bir sözleşme yapmışsa...*” ifadesini kullanmakla aslında illiyet bağına vurgu yapmıştır. Dolayısıyla sözleşme, bu korkutmanın etkisiyle kurulmuş ise illiyet bağının varlığından söz edilebilecektir.

#### **bbbb. Ölümüne Bağlı Tasarruflarda Korkutma (İkrah)**

Bir ölümüne bağlı tasarrufun meydana gelmesine tesir edecek her türlü korkutma (ikrah), bir iptal sebebi teşkil eder (TMK md. 557/2). TMK md. 504’de “*korkutma ve zorlama*”yı irade sakatlığı halleri arasında saydıktan sonra 557. maddede bu durumu ölümüne bağlı tasarrufun iptali sebepleri arasında göstermiştir.

Doktrinde hakim görüşe göre<sup>236</sup>, vasiyette her türlü korkutma iptal sebebi iken, miras sözleşmesinde ancak esaslı olan korkutma iptal sebebi olur. Dolayısıyla miras sözleşmesinin korkutma ya da zorlama ile iptali yoluna gidilebilmesi için sözleşmenin her iki tarafı bakımından da TBK md. 37 ve 38’de yer verilen koşulların varlığı aranmalıdır. Buna karşılık bu hükümlerde yer alan koşullar vasiyetnameler için aranmaz. Bunun sonucu olarak her olaydaki tehdit ve korkutma ele alınırken subjektif bir değerlendirme yapılmalıdır. Tehdidin ortalama bir insan üzerinde yapacağı etki değil de tehdide uğrayan kişi üzerinde yapacağı etki esas alınmalıdır. Somut olayın özellikleri ile ölümüne bağlı tasarrufta bulunan kimsenin yaş, cinsiyet, ruhsal durum ve sosyal statü gibi kişisel özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır<sup>237</sup>.

Vasiyetnamelerde tehdidin hukuka aykırı olmasına da gerek yoktur. Bir defa tehdit mirasbırakanın iradesine etki etmiş ise bahse konu tehdit hukuka aykırı olmasa dahi

<sup>235</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 405.

<sup>236</sup> İnan/Ertay/Albaş, Miras Hukuku, s. 281, Dural/Öz, Miras Hukuku, s.228, Antalya, Miras Hukuku, s. 262.

<sup>237</sup> Eren, Türk Medeni Hukukunda Ölümüne Bağlı Tasarrufların İptali Davaları, s. 43.

vasiyetnamenin iptalini talep etme hakkı verir. Örneğin, (B)'nin bir vasiyetname hazırladığını öğrenen (A), (B)'ye düzenleyeceği vasiyetnamede, kendisine de taşınmazlarından birini bırakmadığı takdirde bir daha kendisini asla arayıp sormayacağını, hastalığında yardımcı olmayacağını söyleyerek, (B)'yi kendi lehine vasiyetname yapmaya sevk etmişse, vasiyetnamenin tehdit sebebiyle iptali istenebilir. Hatta korkutma fiilinde bulunan kimsenin sadece kendisine değil üçüncü kişilere de bir menfaat elde edebilmek amacıyla bu fiili gerçekleştirmiş olması ölüme bağlı tasarrufun iptali için yeterli bir sebep olarak kabul edilir<sup>238</sup>. Hâlbuki miras sözleşmelerinde TBK md. 37 ve 38'de yer verilen koşullar aranacağından tehdidin hukuka aykırı olması gerekir.

Kanaatimce bu ayrım yerindedir. Zira vasiyetnameler tek taraflı hukuki işlemler olup, bunların yorumunda irade teorisinin esasları uygulanır. Mahiyeti gereği vasiyetnamelerde muris dışında korunması gereken bir karşı taraf bulunmamaktadır. Bu nedenle vasiyetnameler hakkında TBK md. 37 ve 38'de yer alan "*ağır ve yakın bir zarar tehlikesi*"nin varlığı da aranmamalıdır. Vasiyetnamelerde her türdeki tehdit, korkutma iptal sebebi kabul edilmelidir. Yeter ki bu durum murisin iradesini etkilemiş olsun. İşte bu noktada da irade teorisi çerçevesinde murisin iradesi yorumlanmalıdır.

Hal böyleyken Yargıtay, birçok kararında (ve hatta henüz yakın tarihli bir kararında) bu ayrımı görmezden gelerek vasiyetnamenin iptali davasında adeta bir genelleme yaparak TBK md. 37 ve 38'de yer verilen şartlardan söz etmiştir. Örneğin, Yüksek Mahkeme'nin önüne gelen somut olayda davacı vekili; mirasbırakan (H)'nin, 01.07.1924 doğumlu olduğunu, 06.06.2012 yılında 88 yaşında vefat ettiğini, geriye mirasçı olarak 3. eşi davalı (A) ve manevi evladı davacı (O)'nun kaldığını, muris (H)'nin, 88 yaşında iken, eşi (A) lehine iki adet vasiyetname düzenlediğini, mirasbırakan (H)'nin eşi (A) lehine yapmış olduğu vasiyetnamelerin yapıldığı tarihte ehliyet yönünden yeterli olmadığını, murisin ağır hasta ve çok yaşlı olduğunu, vasiyetnamelerin murisin bakılmayacağı tehdidi ve zorlama ile yaptırıldığını beyan ederek, vasiyetnamelerin iptaline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Yerel mahkemece, davanın reddine karar verilmiş, dosya temyiz üzerine Yargıtay'ın önüne gelmiştir.

Yüksek Mahkeme öncelikle korkutma (ikrah) müessesesinin üzerinde durmuş ve aynen;

*"...İkrahın ciddi olması, ikrahın ağır bir tehlike teşkil etmesi, tehdidin yaratacağı tehlikenin derhal gerçekleşecek nitelikte olması, tehdidin bizzat akdin tarafına veya*

<sup>238</sup> Eren, Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davaları, s. 45.

*yakınlarına yapılması ve yapılan tehdidin haksız ve hukuka aykırı olması, tehdidin şahsa, namusa, cana, mala veya hürriyete yönelmiş bulunması ve nihayet tehdit ile yapılan işlem arasında illiyet bağı bulunması koşulu aranır.”* diyerek vasiyetnamenin iptali davasında TBK'nın 37. ve 38. maddelerinde aranan koşullardan söz etmiştir ki kanaatimce bu koşullardan söz etmesi yerinde olmamıştır<sup>239</sup>.

Sağlararası işlemlerde olduğu gibi, ölüme bağlı tasarruflarda da karşı tarafın tehdidi ile üçüncü şahsın yapacağı tehdit arasında bir fark bulunmamaktadır. Bu nedenle her kim tarafından yapılırsa yapılsın, tehdidin etkisi altında yapılmış olan ölüme bağlı tasarrufun iptali ileri sürülebilir<sup>240</sup>. Esas olan ölüme bağlı tasarrufun bu tehdit altında yapılmış olmasıdır. Kimden gelmiş olmasının bir önemi bulunmamaktadır<sup>241</sup>.

TMK md. 504/1'de “*korkutma veya zorlama*” ifadesine yer verilmiş olması dikkat çekicidir. Kanun koyucunun ifade tarzından, bu maddede “*korkutma*” ile manevi zorlamayı; “*zorlama*” ile maddi zorlamayı kastettiği anlaşılmaktadır.

Kanaatimce, kanun koyucunun maddede hem “*korkutma*” hem de “*zorlama*” ifadesine yer vermiş olması gereksizdir. Zira korkutma veya zorlama her durumda bir iptal sebebidir. Hatta mirasbırakanın maruz bırakıldığı korkutma veya zorlama hukuka aykırı olsun ya da olmasın iradesine etki etmiş ise iptal sebebidir. Hemen ekleyelim ki, vasiyetnamenin hazırlanması sürecinde mirasbırakana yöneltilen zorlama ister maddi zorlama olsun ister manevi zorlama olsun iptal sebebi olarak ileri sürülebilecektir. Vasiyetname söz konusu olan bütün bu hallerde mirasbırakan yönünden subjektif bir değerlendirme yapılır. Eğer bir miras sözleşmesi söz konusu ise bu durumda her iki taraf için de TBK md. 37-38 hükümlerindeki koşulların varlığı aranır. Bu koşulların varlığı halinde miras sözleşmesinin iptali ileri

<sup>239</sup> Y. 3. HD 02.06.2015 tarih, E. 2014/17426, K. 2015/10029 sayılı kararı. Yüksek Mahkeme'nin yine benzer içerikteki diğer kararları; Y. 3. HD 14.01.2013 tarih, E. 2012/22612, K. 2013/10, Y. 3. HD 10.12.2013 tarih, E. 2013/14247, K. 2013/17568, Y. 3. HD 23.12.2013 tarih, E. 2013/15158, K. 2013/18394, Y. 3. HD 23.12.2013 tarih, E. 2013/15158, K. 2013/18394 sayılı kararı, UYAP.

<sup>240</sup> **Eren**, Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davaları, s. 44.

<sup>241</sup> Örneğin, Yargıtay'ın önüne gelen bir olayda mirasbırakan, oğlunun manevi baskıları sonucu torunu lehine vasiyetname düzenlemek zorunda kalmıştır. Yüksek Mahkeme, ikrah müessesesini anlattıktan sonra aynen; “Mirasbırakan (A)'ya, torunu olan (B) lehine vasiyetname düzenlemesi için oğlu (C) tarafından baskı yapıldığı, mirasbırakanın vasiyetname düzenlemeye yanaşmaması nedeniyle oğlu tarafından birlikte işlettikleri galeriden kovularak bir süre bu işyerine gelmesine izin verilmediği, bu olay nedeniyle mirasbırakan ile oğlunun bir süre birbirleriyle konuşmayıp sonradan barıştıkları, ancak oğlunun daha sonra eşi ile birlikte yaşayan mirasbırakanın konutuna girmesine izin vermeyerek bir müddet işyerinde yatmaya zorladığı, eşi ve diğer çocuğu ile ailevi bir sorunu bulunmayan mirasbırakanın bu olaylar nedeniyle torunu lehine vasiyetname düzenlemeye zorlandığı toplanan deliller ve birbirini teyit eden tanık anlatımlarından anlaşılmaktadır.

Şu durumda; vasiyetnamenin mirasbırakana manevi ikrah altında yaptırıldığı sabit olduğundan vasiyetnamenin iptali isteminin kabulü gerekirken, yanılgılı değerlendirme ile yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.” diyerek, yerel mahkemenin kararını bu nedenle bozmuştur. Y. 3. HD. 26.09.2012 tarih, E. 2012/8984 K. 2012/19910 sayılı kararı, UYAP.

sürülebilecektir. Şu halde maddede bu şekilde bir ifadeye yer verilmiş olmasının bir gereği bulunmamaktadır.

Kanaatimce, hem bu maddede hem de bu müessesenin yer verildiği diğer maddelerde öteden beri hukukumuzda genel kabul görmüş olan “*ikrah*” sözcüğünün tercih edilmesi daha uygun olurdu. Böylece, *ikrah* müessesesi hakkında bir terim birliği sağlanmış olup, ileri sürüldüğü her somut olay bakımından özel hükümlerine göre incelenirdi. Örneğin TMK md. 151’de, TMK md. 504’de ve TBK md. 37-38’de yer verilen durumlar somut olayın özelliklerine ve kanundaki düzenleniş biçimine göre ele alınırdı.

### **3. Hukuka Ve Ahlaka Aykırılık**

#### **a) Genel Olarak**

Hukukumuzda geçerli olan *sözleşme serbestisi* ilkesinin sonucu olarak, taraflar sözleşmenin konusunu, içeriğini serbestçe belirleyebilirler. Ancak, bu ilke mutlak değildir. Taraflar, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler (TBK md. 26). Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür (TBK md. 27). Hemen ekleyelim ki, iradeyi sakatlayan bir etkenle yapılan sözleşmeler esasen geçerli sözleşmelerdir. İrade sakatlığı ileri sürülerek, iptal davasına konu olur. Ancak TBK md. 27’de sayılan nedenler söz konusu iken yapılan sözleşmeler ise aslında kesin hükümsüz olan (batıl), baştan itibaren hüküm ve sonuç doğurmayan sözleşmelerdir.

TBK’nun her türlü hukuka aykırılığı değil de sadece “emredici hukuk kurallarına” aykırılığı geçersizlik sebebi saymış olması dikkat çekicidir. Şu halde, bir hukuk kuralı emredici değil, yorumlayıcı ya da tamamlayıcı nitelikte bir kural ise, buna aykırı bir sözleşme geçersiz olmayacaktır.

Diğer yandan aynı maddede sözleşmelerin kişilik haklarına da aykırı olmaması gerektiği vurgulanmıştır. Bilindiği üzere kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez (TMK md. 23/1). Yine, kimse özgürlüklerinden vazgeçemez veya onları hukuka ya da ahlaka aykırı olarak sınırlayamaz. (TMK md. 23/2). Örneğin bir kimse hayatı boyunca evlenmeyeceğine ya da asla vasiyette bulunmayacağına dair taahhütte bulunmuşsa böyle bir sözleşme geçersizdir.

TBK md. 27, sözleşmelerde “*kamu düzenine*” aykırı hükümlerin yer almasını da kesin hükümsüzlük sebebi olarak saymıştır. Kamu düzeni toplumsal düzen ve huzurla ilgili bir

kavramdır. Genel olarak toplumun çıkarlarına aykırı bir kural ve düzenleme kamu düzenine zarar verir. Bu nitelikteki sözleşme hükümlerinin geçersiz sayılması da doğaldır<sup>242</sup>.

TBK md. 27/1’de yer alan hükümsüzlük sebeplerinden biri de “*ahlaka aykırılık*” durumudur. Sözleşmenin ahlaka aykırı olup olmadığının tayininde, toplumda baskın olan ahlak ve değer yargılarıyla bir çatışmanın olup olmadığına bakmak gerekir<sup>243</sup>.

Hemen belirtelim ki, sözleşmenin içeriğinde ilk bakışta ahlaka aykırılık görülme de, eğer sözleşmenin ahlaka aykırı bir amaca yönelik olduğu tespit edilebiliyorsa böyle bir sözleşme de batıldır<sup>244</sup>.

Uygulama ve doktrinde ahlak ve adaba aykırılıktan amacın, sosyal ve ekonomik ahlak olduğu kabul edilir. Yargıtay’a göre, dürüst ve doğru insanların ortalama görüşlerine göre, ahlak veya adaba aykırı sonuç doğuran ya da kolaylaştıran borçlandırıcı akitler de batıl sayılmalıdır<sup>245</sup>.

Nihayet, TBK md. 27/1’de, konusu imkânsız olan sözleşmelerin kesin hükümsüz olacakları belirtilmiştir. Bu maddede düzenlenen imkânsızlık, başlangıçtaki imkânsızlık halidir. Yani sözleşmenin ifasının mümkün olmaması, daha sözleşme kurulduğu sırada söz konusudur. Örneğin, satım konusu yapılan orijinal bir tablo, zaten uzun zaman öncesinde çıkan bir yangında yanıp, kül olmuşsa durum böyledir. Bu gibi durumlarda sözleşme kurulmuş ise de kesin hükümsüzdür.

---

<sup>242</sup> Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 95.

<sup>243</sup> Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 96.

<sup>244</sup> Nitekim Yargıtay, konuya ilişkin bir kararında aynen; “Zira sözleşme metninden emredici hukuk kaidelerine, ahlak (adaba) veya kamu düzenine veyahut şahsi hükümlere aykırılık gözlenirse de, sözleşmenin yapılışındaki amaç gözetildiğinde, o sözleşme batıl sayılabilir. Muhtevayı (sözleşme metnini) ve amacı birbirinden ayırmak, ayrı ayrı değerlendirip düşünmek hatalı sonuçlar meydana getirebilir.

Öte yandan; hukuki ilişkilerin Türk Medeni Kanununun 2. maddesinde hükme bağlanan (dürüst davranma) kuralına uygun kurulması olayın özelliğinin hal ve şartların iki taraf içinde o sözleşmenin yapılmasını icap ettirmesi gerekir. Eğer sözleşmenin bir tarafı karşı taraftan aydın, vicdanlı, makul ve namuslu insanların doğruluk ve insaf duygularını inciten taahhütler sağlamışsa böyle bir sözleşme aynı zamanda hukuka da aykırı olacağından bu tür bir sözleşmeyi yaparak dürüstlük kurallarına aykırı davranan kişinin hakkı hukuk düzeni tarafından korunmaz.” diyerek bu hususa vurgu yapmıştır. Y. 14. HD 14.02.2007 tarih, E. 2006/14208, K. 2007/1296 sayılı kararı, UYAP.

<sup>245</sup> Yüksek Mahkeme konuya ilişkin bir kararında aynen; “Ahlak ve adaba aykırılıktan amaçlanan, sosyal ve ekonomik ahlakıdır. Dürüst ve doğru insanların ortalama görüşlerine göre, ahlak veya adaba aykırı sonuç doğuran ya da kolaylaştıran borçlandırıcı akitler de batıl sayılmalıdır. Ayrıca kişisel veya ekonomik özgürlüğü kabul edilemez derecede ya da olağanüstü biçimde sınırlayan sözleşmeler de ahlak ve adaba aykırı düşer. Zira sözleşmeye bağlanan sınırlamalar, borçlunun kişilik ve bekası için zorunlu olan koşulları olağanüstü şekilde tehlikeye düşürmemeli, onun için katlanılamaz ve çöktürücü bir düzeye gelmemelidir. Yoksa kişi, ekonomik özgürlüğünü yitirir ve alacaklının mutlak iradesine tabi olur. Onun için yasa koyucu birçok özel hükümle borçlunun borçlarını tenzil ve refedilmesine izin vermiştir.” diyerek hüküm vermiştir. Y. 1. HD 21.11.2007 tarih, E. 2007/9485, K. 2007/11149 sayılı kararı, UYAP.



## b) Ölüme Bağlı Tasarruflarda Hukuka Ve Ahlaka Aykırılık

TMK md. 557’de “*hukuka ve ahlaka aykırılık*” hali, iptal sebepleri arasında sayılmıştır. Kuşkusuz, sağlararası hukuki işlemlerde olduğu gibi, ölüme bağlı tasarruflarda da yapılan işlem hukuka ve ahlaka uygun olmalıdır. Ancak hemen ekleyelim ki, Borçlar Hukuku’nda hukuka ve ahlaka aykırılık kesin hükümsüzlük yaptırımına bağlanmış iken, bu durum ölüme bağlı tasarruflarda iptal davası açma hakkını vermektedir<sup>246</sup>.

Ölüme bağlı tasarrufun içeriği, bağlandığı koşul veya yüklemelerin hukuka ve ahlaka aykırı olması halinde ölüme bağlı tasarrufun iptali söz konusu olur. Koşul ya da yüklemenin hukuka ve ahlaka aykırı olması durumunda sadece koşul ya da yükleme değil, bunun ilgili olduğu tasarrufun tamamının geçersizliği söz konusu olur. Çoğu zaman da hukuka ve ahlaka aykırılık koşul ve yükleme bakımından ortaya çıkmaktadır.

Hukuka ve ahlaka aykırılık belirlenirken sadece belirli bir çevrenin özel ve öznel ahlak anlayışı çerçevesinde hareket edilmemelidir. Bu konuda çok geniş bir bakış açısıyla hareket edilerek, insan haklarına ilişkin uluslar arası sözleşmeler ışığında, nesnel ve güncel anayasal değer yargılarına göre bir değerlendirme yapılmalıdır. Hâkim, kendi ahlak anlayışıyla değil, makul ve dürüst insanların çoğunluğu tarafından benimsenen ahlak anlayışıyla konuya yaklaşmalıdır<sup>247</sup>. Örneğin; evli bir erkeğin metres hayatı yaşadığı sevgilisine ilişki karşılığında yapmış olduğu bir kazandırma toplumun genel ahlak anlayışıyla bağdaşmaz. Fakat kimsesiz ve naylon çadırda yaşayan, yardıma muhtaç bir kimseye vasiyetname ile taşınmaz bağışlanmış ise saklı pay ihlal edilmiş olsa dahi bir ahlaka aykırılıktan söz etmek mümkün değildir.

Ölüme bağlı tasarrufun hukuka aykırılığının değerlendirileceği an mirasın geçtiği andır. Bu sebeple, eğer hukuka aykırılık mirasbırakanın ölüm anında zaten ortadan kalkmışsa, ölüme bağlı tasarrufun geçersiz sayılmasında bir hukuki yarardan söz edilemez.

Benzer biçimde kişilik haklarının hukuka veya ahlaka aykırı surette sınırlandırıldığı durumlarda da yapılan ölüme bağlı tasarrufun hukuka, ahlaka aykırı olduğundan söz etmek mümkündür. Örneğin; mirasbırakanın mirasçı tayin ettiği kimse ile yapmış olduğu miras sözleşmesine göre, hiçbir surette bir dine mensup olmayacağını, herhangi bir ibadethaneye girip çıkmayacağını şart koşmuş ise durum böyledir.

<sup>246</sup> İnan/Ertaş/Albaş, Miras Hukuku, s. 282, İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 207, Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 333, Antalya, Miras Hukuku, s. 263.

<sup>247</sup> Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 333, Antalya, Miras Hukuku, s. 263.

Berki'ye göre, kanuna ahlak ve adaba aykırı vasiyet yapılamaz; yapılırsa da böyle bir vasiyet tenfiz edilemez. Böyle bir vasiyetname için iptal davası açılmasına dahi gerek yoktur<sup>248</sup>.

Antalya, TMK md. 557/b.3'te iptal sebebi olarak düzenlenen hukuka ve ahlaka aykırılık halinin kesin hükümsüzlük sebebi olması gerektiğini savunur. Yazara göre, miras sözleşmeleri bakımından TBK md. 27'de yer alan kesin geçersizlik yaptırımından ayrılmayı gerektirecek bir sebep yoktur. Vasiyetnameler için ise TMK md. 2 anlamında hakkın kötüye kullanılması söz konusudur<sup>249</sup>.

İnan/Ertas/Albaş da kanun koyucunun tutumunu eleştirerek, bir çelişkiye dikkat çekmiştir. Yazarlara göre, *“Bu düzenlemeyle mirasbırakanın sağlararası işlemlerinin hukuka, ahlaka aykırılığı sebebiyle geçersizliği ile ölüme bağlı tasarrufların aynı sebepten geçersizliği farklı sonuçlara bağlanmıştır.”* Borçlar Hukuku işlemlerinde emredici kurallara, ahlaka aykırılık mutlak olarak geçersiz olduğu halde, miras hukukunda buna sadece dava ile iptal edilebilirlik yaptırımının getirilmiş olmasını eleştiren yazarlara göre bu durumu sadece mirasbırakanın, iradesine saygı ile açıklamak mümkün değildir<sup>250</sup>.

Serozan/Engin ise, bu görüşe karşı çıkmakta, mevcut düzenlemenin korunması gerektiğini savunmaktadır. Yazarlara göre; *“Ölüme bağlı tasarrufun özel geçersizlik rejimiyle bir kere oynanmaya başlandı mı, bunun nerede biteceği belli olmaz.”* Ölüme bağlı tasarruflar hakkında örneğin ayırt etme gücünden yoksunluk, hile, tehdit gibi durumlarda da iptal edilebilirlik yaptırımının revizyonunun gündeme gelebileceğinden çekinen yazarlar, bu durumun hukuksal güvenlik ve favor testamenti ilkeleri yönünden sakıncalarına vurgu yapmıştır<sup>251</sup>.

Kanaatimce, ölüme bağlı tasarrufun içeriği, bağlandığı koşul veya yüklemelerin hukuka ve ahlaka aykırı olması halinde dahi ölüme bağlı tasarrufun iptal müeyyidesine tabi tutulması yerinde olmamıştır. Yukarıda da yer verildiği üzere, ölüme bağlı tasarrufların

---

<sup>248</sup> **Berki**, Miras Hukuku, s. 36. Yazara göre bu gibi ölüme bağlı tasarruflar yok hükmündedir. Bu tür ölüme bağlı tasarrufların tenfiz edilemeyeceği görüşüne katılmakla birlikte yazarın bu işlemler hakkında yokluk yaptırımının uygulanması gerektiği görüşü kanaatimce yerinde değildir. Zira bu gibi işlemlerde hüküm ve sonuç doğurmasa da en azından mirasbırakanın bir irade açıklaması söz konusudur. Her şeye rağmen bu irade beyanlarının öncelikle yorumlanması ve öylece bir sonuca varılması gerekir.

<sup>249</sup> **Antalya**, Miras Hukuku, s. 267.

<sup>250</sup> Yazarlar, düzenlemeyi şu çarpıcı örnekle eleştirirler; *“Bu düzenlemeye göre, mirasbırakan vasiyetnamesinde (A)'yı, (B)'nin ırzına geçmesi veya tıbbi zorunluluk olmamasına rağmen cinsiyet değiştirilmesi koşuluyla mirasçı atamışsa bu tasarruf, dava açma süresi geçtikten sonra geçerlilik kazanacaktır. Yani (A), (B)'nin ırzına geçtikten veya cinsiyet değiştirdikten sonra vasiyetnamenin yerine getirilmesini talep edebilecektir.”* Yazarlara göre, *“Olmaması gereken hukuk açısından ölüme bağlı tasarrufların kanuna, ahlaka aykırılık ile geçersizliğini diğer geçersizlik hallerinden ayırarak, Borçlar Hukukundaki gibi mutlak geçersizlik yaptırımına bağlamak daha iyi olurdu.”* **İnan/Ertas/Albaş**, Miras Hukuku, s. 283.

<sup>251</sup> **Serozan/Engin**, Miras Hukuku, s. 337.

başkaca hukuki işlemlere kıyasla özellik arz etmesi sebebiyle özel hükümlere tabi tutulması anlaşılabilir ise de içeriği açıkça hukuka ve ahlaka aykırı bir işleme ısrarla geçerlilik kazandırmanın anlaşılabilir bir yanı bulunmamaktadır<sup>252</sup>. Kaldı ki, kanun koyucu bu tutumuyla açıkça çelişkiye düşmektedir. Zira bir kimseye sağlığında mutlak surette yasakladığı bir işlemi ölüme bağlı tasarruf yoluyla gerçekleştirebilmenin önünü açmaktadır. Ne var ki, kanunda yer alan açık düzenleme karşısında böyle bir ölüme bağlı tasarruf hakkında dahi iptal davası açılması kaçınılmazdır. Aksi düşünce TMK md. 557 hükmünü yok saymak anlamına gelir<sup>253</sup>.

#### 4. Şekle Ait İptal Sebepleri

##### a. Genel Olarak

Her sözleşmenin, her hukuki işlemin ve hatta her irade açıklamasının bir şekli olduğu kabul edilir. Esasen şekilsiz bir irade açıklaması da yoktur. Hukukumuzda *şekil serbestisi* ilkesinin kabul edilmiş olması bizleri yanıltmamalıdır. Eren'in ifadesiyle, "*Bir irade beyanının, bir hukuki işlemin veya sözleşmenin şekle bağlı olmadığından söz edildiği zaman, bununla şekilsizlik değil, o irade beyanı veya işlem ya da sözleşmenin geçerliliğinin belirli bir şekle tabi olmadığı, sözlü, yazılı veya resmi şekil türlerinden herhangi biriyle yapılabileceği, kastedilir*"<sup>254</sup>.

TBK md. 12/1'de şekil serbestisi ilkesine yer verilmiştir. Buna göre, "*Sözleşmenin geçerliliği, kanunda aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekle bağlı değildir.*" Her ne kadar bu maddede sadece sözleşmeden söz edilmiş ise de her türlü irade beyanlarında ve bu arada karar ve tek taraflı hukuki işlemlerde de şekil serbestisi ilkesinin uygulanması gerektiği kabul edilmektedir<sup>255</sup>.

Geçerlilik şekline tabi bir hukuki işlem kanundaki şekil şartına uygun yapılmamış ise kural olarak geçersizdir. Ancak bu durum özel hukukun alanlarına göre farklılık arz edebilmektedir. Örneğin resmi şekle uygun yapılmamış olan bir evlilik yok hükmündedir. Borçlar Hukukuna tabi olan örneğin bir kefalet sözleşmesi, TBK md. 583'te öngörülen şekil şartlarına uygun yapılmadıkça geçerli değildir. Buradaki hükümsüzlük kesin hükümsüzlüktür

<sup>252</sup> Aynı görüşteki Arbek, "bu tür bir yaklaşımın hukukun ve ahlakın temel felsefesiyle de bağdaşmayacağını" belirtir. **Arbek**, Miras Hukukunda Ölüme Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırları ve Müeyyidesi, s. 86.

<sup>253</sup> Benzer görüşteki Oğuzman da mirasbırakan sağlığında bu ölüme bağlı tasarrufu iptal etmemiş ise, mirasçıların iptal davası açması gerektiğini savunur. **Oğuzman**, Miras Hukuku, s.186-188.

<sup>254</sup> **Eren**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 264.

<sup>255</sup> **Eren**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 267.

(butlan). Miras Hukuku kapsamında ölüme bağlı tasarruflar için öngörülen şekil kurallarına uyulmaması halinde ise yaptırım iptal kabiliyetidir.

## **b. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şekle Aykırılık**

### **aa. Genel olarak**

Ölüme bağlı tasarruflar, sıkı şekil şartlarına bağlanmış olup, Kanunda öngörülen şekil şartlarına uygun yapılmadığı takdirde, TMK md. 557 hükmü gereği bunların iptali istenebilir. Burada dikkat çekici olan nokta, ölüme bağlı tasarruflarda şekle aykırılığın sağlararası tasarruflardan farklı olarak kesin hükümsüzlük değil de iptal edilebilirlik yaptırımını gündeme getirmesidir<sup>256</sup>.

Örneğin bir vasiyetname, kanunun gösterdiği şekil şartlarına aykırı düzenlense bile, iptal edilmedikçe hüküm ifade eder<sup>257</sup>. Hatta başkaca hukuki işlemlerde asla kabul edilemeyecek olan şekil eksiklikleri dahi ölüme bağlı tasarruflarda dava konusu yapılmadığı sürece geçerliliğe etki etmemektedir. Örneğin bir olayda, vasiyetnamenin tenfizi davası açılmış, davada vasiyetnamede noterin imzasının eksikliği anlaşılmış ve hatta bu durum Yargıtay incelemesinde tespit edilmiş olmasına karşın, ortada açılmış bir iptal davası bulunmadığı gerekçesiyle vasiyetname ayakta tutulmuştur<sup>258</sup>.

Kanundaki düzenlemeye göre, üç şekilde vasiyette bulunma imkânı vardır. Vasiyet, resmi şekilde veya mirasbırakanın el yazısı ile ya da sözlü olarak yapılabilir (TMK m. 531). Bir kimse her zaman resmi vasiyetname ya da el yazılı vasiyetname düzenleyebilirken, sözlü vasiyet, ancak istisnai durumlarda düzenlenebilir.

---

<sup>256</sup> Örneğin Yargıtay bir kararında: “Davaya konu vasiyetname murisin el yazısı ile düzenlenmemiştir. Daktilo ile yazılmıştır. Medeni Yasanın 478. maddesinde öngörülen şekle uyularak yapılmamıştır. Gerçekleşen bu durum karşısında dava kabul edilip, vasiyetnamenin iptaline karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır.” diyerek şekle aykırılık halinde vasiyetnamenin iptaline karar verilmesi gerektiğine işaret etmiştir. Y. 2. HD, E. 2001/1166, K. 2001/1845, T. 5.2.2001, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

<sup>257</sup> Konuya ilişkin bir olayda Yargıtay aynen; “Dava konusu vasiyetnameler, Sulh Hukuk Mahkemesince açılıp okunmuş süresi içinde bir itiraza uğramamış ve süresi içinde iptal davası da açılmamıştır. Vasiyetname, iptal edilinceye kadar geçerli belgelerdendir. Mirasbırakanın düzenlediği vasiyetname, dava açılıp iptal edilmedikçe, hakim, tenfiz davasında kendiliğinden vasiyeti geçersiz sayamaz. O halde, dava konusu vasiyetnameler, ölenin son arzularını yansıtacak niteliktedir.” diyerek yerel mahkeme kararını bu sebeple bozmuştur. Y. 3. HD 11.06.2013 tarih, E. 2013/5840, K. 2013/9857 sayılı kararı, UYAP.

<sup>258</sup> Yargıtay, temyiz üzerine önüne gelen dosyada aynen; “Dava konusu vasiyetname Gerede Sulh Hukuk Mahkemesinin 2006/586-289 sayılı kararı ile açılmış olup, temyiz üzerine Yargıtay 2. Hukuk Dairesi tarafından onanmak suretiyle kesinleşmiştir.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin İlamında; vasiyetnamede Noter imzasının bulunmaması halinin vasiyetnamenin iptali nedeni olduğu açıkça belirtilmiştir. Ancak, vasiyetnamenin iptaline ilişkin ilgililer tarafından açılmış bir dava bulunmamaktadır. Somut olayda, dava konusu Gerede Noterliği'nin 13.07.1987 tarih ve 7825 sayılı vasiyetnamesinde Noter imzasının bulunmadığı sabit ise de, bu husus TMK'nun 557. maddesi hükmü gereğince, vasiyetnamenin iptali davasına konu edilmediğinden sonuç olarak usul ve yasaya uygun olan mahkeme hükmünün onanması gerekmiştir.” diyerek hüküm vermiştir. Y. 3. HD 09.09.2013 tarih, E. 2013/12637, K. 2013/11957 sayılı kararı UYAP.

Okuma-yazma bilmeyenlerin TMK md. 535. maddesindeki koşullara uygun şekilde bir resmi vasiyetname dzenlemeleri zorunluluktur. Okuma-yazma bilen bir kimse ise dilerse TMK md. 533/534; dilerse TMK md. 535 hkkmlerine uygun surette bir resmi vasiyetname dzenletebilir. Zira TMK md. 533/534'de yer verilen resmi vasiyetname, mirasbırakan tarafından okunup-imzalanen resmi vasiyetnamedir. TMK md. 535'de yer verilen vasiyetname ise mirasbırakanın okuyup-imzalamadan dzenlettirdiği bir resmi vasiyetnamedir. Bu nedenle okuyup yazabilme imkânından yoksun bir kimsenin TMK md. 535 hkkmlerine gcre bir resmi vasiyetname yapmaktan başkaca bir yolu bulunmamaktadır.

Vasiyetname yoluyla vlme bağlı tasarrufta bulunacak olan kişi, bir defa Kanun'da sınırlı sayıda ngcrmlmş olan vasiyetname turlerinden hangisini sececeğine karar vermeli, daha sonra da bu vlme bağlı tasarrufun hangi şekle uygun yapılacağı dzenlenmiş ise bu şekle uygun olarak yapmalıdır. Onemle tekrar belirtelim ki, mirasbırakan her zaman szl vlasyette bulunamaz. Szl vlasyet ancak istisnai durumlarda başvurulabilecek bir yoldur. Resmi ya da yazılı vasiyetname de ancak şekil koşullarına uygun yapılmış olması halinde arzu edilen hkkml ve sonuqları doğurur. Yoksa mirasbırakanın geride bıraktığı yazılı cizili her irade beyanı hukuken gezerli bir vasiyetname değildir. Bu turl irade beyanları vasiyetname olarak nitelendirilseler dahi, iptal yaptırımı ile karşı karşıya kalabilecektir. Diğer yandan metnin başına "vasiyetnamedir" veya buna benzer bir ifadeye yer verilmesi de zorunlu değildir. Esasen bu noktada onemli olan, mirasbırakanın vlme bağlı arzularını iaderdiği anlaşılabilen ve kanunda aranan şekil şartlarına da uygun dzenlenmiş bir metnin varlığıdır. Ekleyelim ki, mirasbırakanın arzularını neyin vlzerine yazdığının ve ne turl bir araqla kaleme aldığının bir onemi de bulunmamaktadır. Somut olayın ozelliği ve mirasbırakanın iaderde bulunduğu koşullara gcre durumun değerlendirilerek bir sonuca varılması gerekir. Orneğin dzenlenen bir operasyon sırasında ağır yaralanan polis, bulduğu bir kâğıdın boş kısımlarına son arzularını yazması halinde vlme bağlı tasarruf yapma iradesinin (*animus testandi*) varlığı aadıktır. Kanun koyucunun her bir vasiyet turl iaderin ngcrdđđi şekil kuralları gezerlilik şartı olmakla birlikte, bu kuralın mirasbırakanın son arzularının gezerleşmesinin onunde bir engel olarak da işletilmemesi gerekir.

Bu noktada somut olayın ozellikleri dikkate alınarak bir değerlendirme yapılmalı ve eğer şekil hkkmleriyle ulaşılmak istenen amaql onemsiz ise ya da zaten başka turl vlgerleşmişse, mirasbırakanın iradesine karşı duyulan sayđı gereği onun son arzularına

öncelik verilmelidir. Kanunun sözü ve özü ile uygulanacağını söyleyen TMK md. 1 hükmü de bu sonucu destekler niteliktedir<sup>259</sup>.

Örneğin, resmi vasiyetnamede resmi memurun ya da tanıkların el yazılarıyla imzalarının yer almaması şekil hükümleriyle öngörülen amacın gerçekleşmesine engel olan bir eksiklik olup, vasiyetnamenin iptali gerekir. Buna karşın mirasbırakan notere sözlü olarak değil de önceden hazırladığı yazılı metni vermek suretiyle son arzularını beyan etmiş ise, şekle aykırılıktan söz edilerek vasiyetin iptaline karar verilmemelidir.

Benzer şekilde el yazılı vasiyetnamede esas olan mirasbırakanın metni baştan sona kadar el yazısıyla yazıp imzalamasıdır. Kanunun açık hükmü karşısında bu koşul geçerlilik koşuludur. Ancak, ağır yaralanmış bir kimsenin kolunu kullanamaması sebebiyle ayak parmaklarını kullanmak suretiyle son arzularını dile getirmiş ise, vasiyetnameyi geçerli saymak gerekir.

#### **aa. Vasiyetnamelerde Şekle Aykırılık**

##### **aaa. Resmi Vasiyetnamelerde Şekle Aykırılık**

Resmî vasiyetname, iki tanığın katılımıyla resmî memur tarafından düzenlenmelidir. Resmî memur, sulh hâkimi, noter veya kanunla kendisine bu yetki verilmiş diğer bir görevli olabilir (TMK md. 532). Eğer mirasbırakanın, okuyup yazabilme yeteneği varsa, arzularını resmî memura bildirdikten sonra, memur, vasiyetnameyi yazar veya yazdırır ve okuması için mirasbırakana verir. Vasiyetname, mirasbırakan tarafından okunup imzalanır. Memur, vasiyetnameyi tarih koyarak imzalar (TMK md. 533). Bundan sonra mirasbırakan, vasiyetnameyi okuduğunu, hazırlanan vasiyetnamedeki ifadelerin son arzularını içerdiğini, memurun huzurunda iki tanığa beyan eder (TMK md. 534/1). Tanıklar da bu beyanın kendi önlerinde yapıldığını ve mirasbırakanı tasarrufa ehil gördüklerini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak altını imzalarlar (TMK md. 534/2). Konuya ilişkin maddelerin düzenleniş biçimi dikkate alındığında, resmi vasiyetnamede başından itibaren tüm işlemlerin aynı memur tarafından yapılması gerekir. Dolayısıyla, mirasbırakanın son arzularına ilişkin sözlü beyanını dinleyen, bunu yazdıran ve tanık sözlerini dinleyen memurun aynı memur olması, işlemde birlik prensibinin gereğidir. Yargıtay bu hususun dikkate alınmamasını bozma sebebi yapmıştır<sup>260</sup>.

<sup>259</sup> Ergüne, Vasiyetnamenin Yorumu, s. 290.

<sup>260</sup> Vasiyetnamenin iptalinin konu edildiği bir davada, bu durumu dikkate almayarak davanın reddine karar veren yerel mahkemenin kararını yerinde bulmayan Yüksek Mahkeme, temyiz üzerine verdiği kararda aynen; “Davaya konu vasiyetnamede mirasbırakanın son arzularını noter S. Y.’ye bildirdiğinin yazılı olduğu, aynı kişi tarafından yazdırılıp, okunması için mirasbırakana verildiğinin belirtildiği, mirasbırakan tarafından okunup imzalandığı,

Eğer mirasbırakan vasiyetnameyi bizzat okuyup yazma yeteneğine sahip değilse, TMK md. 535 hükümleri çerçevesinde vasiyetname düzenletmekten başkaca yolu yoktur. Buna göre, mirasbırakanın arzuları doğrultusunda hazırlanan vasiyetnameyi memur, iki tanığın önünde ona okur ve bunun üzerine mirasbırakan vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan eder (TMK md. 535/1). Bu durumda tanıklar, hem mirasbırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığını ve onu tasarrufa ehil gördüklerini; hem vasiyetnamenin kendi önlerinde memur tarafından mirasbırakana okunduğunu ve onun vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan ettiğini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak altını imzalarlar (TMK md. 535/2).

TMK md. 536'da resmi vasiyetnamede düzenlemeye katılma yasağı olanlar belirtilmiştir. Buna göre, Fiil ehliyeti bulunmayanlar, bir ceza mahkemesi kararıyla kamu hizmetinden yasaklılar, okuryazar olmayanlar, mirasbırakanın eşi, üstsoy ve altsoy kan hısımları, kardeşleri ve bu kişilerin eşleri, resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine memur veya tanık olarak katılamazlar. (TMK md. 536/1). Maddenin ilk fıkrasında yer alan bu kimseler bakımından Tuor'un ifadesiyle "*mutlak katılma yasağı*" söz konusudur<sup>261</sup>. Bunların hiçbir vasiyetnamenin yapılmasına katılması mümkün değildir. Mutlak yasağa rağmen maddede sayılan bu kimseler, resmi memur veya tanık sıfatıyla resmi vasiyetnamenin düzenlenmesine katılmış iseler, şekle aykırılık sebebiyle vasiyetnamenin tamamının iptali yoluna gidilebilir.

Resmî vasiyetnamenin düzenlenmesine katılan memura ve tanıklara, bunların üstsoy ve altsoy kan hısımlarına, kardeşlerine ve bu kişilerin eşlerine o vasiyetname ile kazandırmada bulunulamaz<sup>262</sup> (TMK md. 536/2). Buradaki yasak ise lehine tasarruf yapılmış kişiler yönünden getirilmiştir. Bu nedenle bu yasağa aykırılık halinde TMK md. 558/3 kapsamında bir kısmi iptal yaptırımını getirildiği kabul edilir<sup>263</sup>. Bu fıkrada yer alan nispi yasaklıklar, TMK'da açıkça belirtilmiş olmasa da bazı özel kanunlarda, örneğin Noterlik Kanunu gereği tanıklığında sakınca görülen kişilerle, mutlak yasaklı olmamakla birlikte, kendilerine veya kanunda belirtilen yakınlarına teberru yapılması nedeniyle yasaklı hale gelen kişilerdir. TMK md. 536/2'de belirtilenlerden başka örneğin vasiyetçinin üçüncü derece dâhil olmak üzere bu

---

işleme noter S. Y. tarafından başlandığı halde, noter kâtabi tarafından bitirildiği anlaşılmaktadır. Başından sonuna kadar aynı memur tarafından yapılmadığı anlaşıldığından davanın kabulü gerekirken reddi doğru bulunmamıştır." diyerek bu gerekçeyle yerel mahkemenin kararını bozmuştur. Y. 2. HD, 03.12.2009 tarih, E. 2008/16078, K. 2009/20782 sayılı kararı, UYAP.

<sup>261</sup> Tuor, Art. 503 N 1. (Dural/Öz'den naklen, Miras Hukuku, 2015, s. 64).

<sup>262</sup> "Dava şekle aykırılık nedeniyle vasiyetnamenin iptaline ilişkindir. ...Vasiyetname düzenlenmesine katılması yasak olan kişiler Türk Medeni Kanununu 536. maddesinde belirtilmiştir. Vasiyetname lehtar; tanık (S)'nin teyzesi olduğundan ve tüm temlikler bu lehtara yapıldığından vasiyetnamenin tümünün iptali gerekir." Y. 2. HD, 24.05.2007 tarih, E. 2006/15414, K. 2007/8764 sayılı kararı, UYAP.

<sup>263</sup> Antalya, Miras Hukuku, s. 126.

dereceye kadar nesepten ve sebepten civar hısımları ve hatta vasiyetçinin nişanlısının da nispi yasaklı olduğu kabul edilir<sup>264</sup>.

Resmi vasiyetnameye katılım yasağını düzenleyen maddede evlatlığın durumu ile ilgili bir hükme yer verilmemiştir. Bu nedenle evlatlığın durumu tartışmalıdır. Escher, sadece evlatlığın evlat edinenin yapacağı resmi vasiyetnameye katılamayacağı görüşündedir. Yazarın gerekçesi, evlatlığın, evlat edinene karşı olan yasal mirasçılığıdır<sup>265</sup>.

Dural/Öz, düzenlemeye katılma yasağının evlatlık ve evlat edinene yönünden de geçerli olması gerektiğini savunur. Yazarlara göre, aynı şekilde evlatlığın eşinin de evlat edinene vasiyetnamesinin düzenlenmesine katılamaması gerekir. Hatta Yargıtay'ın da bu yönde verdiği eski tarihli bir kararı mevcuttur<sup>266</sup>.

İnan/Ertaş/Albaş da konuyu düzenleyen madde hükmünü eleştirerek, Kanunun lafzından hareket edildiğinde, gerek evlatlığın gerekse evlat edinene birbirinin vasiyetnamesine memur veya tanık olarak katılmasında bir sakınca bulunmadığını, aynı şekilde memur veya tanık olarak katılma yasağı olmamakla birlikte katılanların evlatlığına veya evlat edinene kazandırma yapmanın hukuken mümkün görüldüğünü, oysa kanunun özünün bundan farklı bir anlam içerdiğini belirtirler. İsviçre Medeni Kanunu'nun konuyu düzenleyen 267/1 hükmüne dikkat çeken yazarlar, orada evlatlığın düz çizgi hısımlar olarak düzenlenmiş olduğundan vasiyetnameye katılım yasağı açısından bir sorun bulunmadığını, hukukumuzda da kaynak kanundaki çözümün benimsenmesi gerektiğini savunurlar. Yazarlara göre, TMK'da bu hususta örtülü boşluk bulunduğu kabul edilip, bu boşluğun kaynak kanuna paralel biçimde doldurulması gerekir. Dolayısıyla İnan/Ertaş/Albaş, gerek katılım açısından gerekse vasiyetle yapılacak kazandırmalar bakımından, evlatlık ilişkisinin varlığını *şekle aykırılık* olarak kabul etmektedirler<sup>267</sup>.

Kanaatimce de İnan/Ertaş/Albaş'ın tespiti yerindedir. Mevcut düzenlemede bir *örtülü boşluk* halinden söz etmek mümkündür. Zira gerek TMK md. 536/1'de gerekse TMK md. 536/2'de "*üstsoy ve altsoy kan hısımları*" ifadesi kullanılmış olup, açıkça evlatlık ve evlat edinenden söz edilmiş değildir. Şu halde kanunun lafzından hareket edilirse bu yönde bir katılım yasağı bulunmadığı söylenebilir. Ancak, amaçsal yorum yapıldığında kanun koyucunun tam da tersi bir sonucu murat ettiği kanaatindeyim. Şu halde İsviçre Medeni Kanunu'nda kan hısımları altsoy ile evlatlık bakımından bir farkın bulunmadığı, evlatlığın ve

<sup>264</sup> İnan/Ertaş/Albaş, Miras Hukuku, s. 189.

<sup>265</sup> Escher, Art. 503 N 6. (Dural/Öz'den naklen, Miras Hukuku, s. 64). Benzer görüşte; Antalya, Miras Hukuku, s. 125.

<sup>266</sup> Y. 2. HD, 30.01.1973, 7895/419, RKD 1973, II/1, 160, Dural/Öz, Miras Hukuku, s. 65.

<sup>267</sup> İnan/Ertaş/Albaş, Miras Hukuku, s. 285.



evlat edinenin vasiyetnamenin düzenlenmesinde katılma yasağı bakımından bir tereddüdün bulunmadığı nazara alınarak, TMK'nun 536. maddesinin de aynı doğrultuda yorumlanarak, evlatlık ile evlat edinenin de katılma yasağına tabi olduğunun kabulü gerekir. Bu yorum biçimi TMK md. 1 hükmüne de uygun düşecektir.

### **bbb. El Yazılı Vasiyetnamelerde Şekle Aykırılık**

El yazılı vasiyetname, mirasbırakanın, başından sonuna kadar kendi el yazısıyla yazarak imzaladığı vasiyetnamedir. El yazılı vasiyetnamenin yapıldığı yıl, ay ve gün metinde mutlaka gösterilir (TMK md. 538/1). Mirasbırakanın yazdığı vasiyetname, daha sonra saklanmak üzere açık veya kapalı olarak notere, sulh hâkimine veya yetkili memura bırakılabilir (TMK md. 538/2).

El yazılı vasiyetname, hiçbir aşamada resmi bir memurun katılımına ihtiyaç olmaksızın hazırlanabilir. Bu nedenle de resmi vasiyetnameye nazaran daha kolay, masrafsız ve pratik bir vasiyet şeklidir. Mirasbırakan, sadece bir kâğıt ve kalem ile dilediği ölüme bağlı tasarrufu yapabilir, hatta istediği zaman bunları değiştirebilir ya da vasiyetnamede yeni tasarruflara yer verebilir. Diğer yandan bütün bunları yaparken bundan başkaca kimsenin haberi de olmaz. Vasiyetnamenin içeriğini gizleme imkânına sahiptir.

Geçerli bir el yazılı vasiyetnamenin varlığından söz edilebilmesi için, başından sonuna kadar mirasbırakanın kendi el yazısıyla yazılmış olması, yine mirasbırakanın el yazısıyla düzenleme tarihinin yazılmış olması ve bu metnin mirasbırakan tarafından imzalanmış olması gerekir. Önceki Medeni Kanunumuz (md. 485) vasiyetnamenin düzenlenme yerini de bir geçerlilik unsuru olarak görmekteydi. Ancak bu unsur, 4721 sayılı yeni kanunumuzda yer almamıştır<sup>268</sup>.

Yargıtay, vasiyetnamenin başından sonuna kadar mirasbırakanın el yazısı ürünü olması koşuluna büyük önem vermekte, bu konuda eksik inceleme yapılmasını bozma sebebi yapmaktadır. Yüksek Mahkeme sadece imza konusunda Adli Tıp Kurumu'ndan rapor alınmasını yeterli görmemekte, vasiyetnamenin tamamının mirasbırakanın eli ürünü olup olmadığı hususunda da rapor alınmasını gerekli görmektedir<sup>269</sup>.

<sup>268</sup> Yargıtay bir kararında aynen; "İptali istenen dava konusu vasiyetname 9.2.1998 tarihinde düzenlenmiş, mirasbırakan vasiyetçi ise 4721 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği 01.01.2002'den sonra 09.05.2005'de ölmüştür. Vasiyetçinin ölümünden önce yürürlüğe giren Medeni Kanunun 538. maddesi el yazılı vasiyetnamede tanzim yerini 743 sayılı Medeni Kanunun 485. maddesinden farklı düzenlemiş, tanzim yerini geçerlilik şartları arasında çıkartmıştır. Mahkemece bu yön nazara alınmadan vasiyetnamede tanzim yerinin olmadığından bahisle vasiyetnamenin iptaline karar verilmesi doğru olmamıştır" diyerek, bu hususu gözden kaçırarak yerel mahkeme kararını bozmuştur. Y. 2. HD, 18.03.2009 tarih, E. 2008/20502, K. 2009/4939 sayılı kararı, UYAP.

<sup>269</sup> Örneğin Yargıtay, konuya ilişkin bir kararında aynen; "Hükme esas alınan Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesinin... heyet raporunda vasiyetname sadece imzalar açısından değerlendirilmiş, vasiyetnamenin 1.

Vasiyetnamenin makine (klavye) ile yazılması da iptal sebebidir. Zira metnin tamamının mirasbırakanın eli ürünü olması geçerlilik şartıdır. Mirasbırakanın kendi eli ürünü olmayan böyle bir metnin notere tevdi edilmiş olması da hiçbir önem arz etmez<sup>270</sup>.

TMK md. 538/1’de yer alan “*mirasbırakanın el yazısıyla*” ifadesinin katı biçimde yorumlanmaması gerektiği, *haklı sebeplerin varlığı halinde* mirasbırakanın başkaca bir organı ile yazdığı metnin de bu kapsamda değerlendirilebileceği uygulama ve doktrinde kabul edilmiştir<sup>271</sup>.

Mirasbırakanın mutlaka Türkçe dilini kullanmış olması da şart değildir. Kullanılan yazı gibi, kullanılan dilin de vasiyetnamenin geçerliliğine etkisi yoktur<sup>272</sup>. Eğer mirasbırakan, örneğin uzun yıllardır İngiltere’de yaşadığından dolayı İngilizce konuşup yazıyor, kendini İngilizce ile daha iyi ifade ediyorsa, vasiyetnamesini de İngilizce kaleme almış olması gayet doğaldır. Burada önemli olan *animus testandinin* varlığıdır.

Mirasbırakan vasiyetnamesini henüz tamamlamadan önce bizzat kendi eliyle bazı eklemeler ve düzeltmeler yapmak isterse, bunlar için ayrıca imza atıp düzeltme tarihi belirtmesine gerek yoktur<sup>273</sup>. Ancak, vasiyetname mirasbırakanın imzasıyla tamamlanıp üzerinden belirli bir süre geçtikten sonra artık düzeltme ve ekleme yapılmamalıdır. Eğer bir değişiklik düşünülüyorsa yapılması gereken şekle uygun yeni bir vasiyetname hazırlamaktır<sup>274</sup>. Eğer mirasbırakanın eliyle, böyle bir ekleme, düzeltme yoluna gidilmiş ise, yapılan ekleme ve düzeltmeler yeni bir vasiyetname olarak kabul edilip, şekil şartlarının bu

---

sayfasındaki sağ alt taraftaki imzanın murisin eli ürünü olduğu, l. sayfadaki alt taraftaki soldaki imza ile arka sayfadaki imzanın murisin eli ürünü olmadığı belirtilmekle yetinilmiş, ancak vasiyetnamenin tamamının murisin el ürünü olup olmadığı hususu değerlendirilmemiştir.

Vasiyetnamenin tamamının murisin el ürünü olup olmadığı hususunda Adli Tıp Kurumundan rapor alınmadan, eksik incelemeye dayalı Adli Tıp Kurumu raporuna dayanılarak hüküm verilmesi doğru olmamıştır” diyerek, yerel mahkeme kararını bu gerekçeyle bozmuştur. Y. 2. HD, 05.06.2008 tarih, E. 2008/7171, K. 2008/8098 sayılı kararı, UYAP.

<sup>270</sup> Vasiyetnamenin iptalinin talep edildiği bir olayda davacı; okuma yazması olmayan kişilerin makinede yazdırıp mühürledikleri vasiyetnamenin geçerli olmadığını ileri sürmüştür.

Yerel Mahkeme, vasiyetnamenin iki şahit huzurunda, usulüne uygun düzenlendiği ve vasiyetnamede herhangi bir kazıntı, silinti ve tahribat bulunmadığı gerekçe gösterilerek davanın reddine karar verilmiş, hüküm davacı tarafından temyiz edilmiştir.

Yargıtay, önüne gelen bu dosyada aynen; “Vasiyetname şekle bağlı tasarruflardan olup, TMK’ da düzenlenen hiç bir vasiyetname niteliğine uymayan ve kapalı zarf içinde noterde muhafaza ettirilen bu vasiyetnamenin, vasiyetçisinin gerçek iradesini yansıttığının da kabulü mümkün değildir.” diyerek bu gerekçelerle yerele mahkeme kararını bozmuştur. Y. 3. HD, 08.10.2009 tarih, E. 2009/14633, K. 2009/15224 sayılı kararı, UYAP.

<sup>271</sup> **Antalya**, Miras Hukuku, s. 134, **Dural/Öz**, Miras Hukuku, s. 81, **İnan/Ertay/Albaş**, Miras Hukuku, s. 285, **İmre/Erman**, Miras Hukuku, s. 73.

<sup>272</sup> **Serozan/Engin**, Miras Hukuku, s. 348, **Antalya**, Miras Hukuku, s. 135, **Dural/Öz**, Miras Hukuku, s. 82.

<sup>273</sup> **Antalya**, Miras Hukuku, s. 136.

<sup>274</sup> **Dural/Öz**, Miras Hukuku, s. 351.

ekleme ve düzeltmeler bakımından da aranması gerekir<sup>275</sup>. Zira bu eklemeler de yeni bir tasarruf niteliğindedir.

Acaba henüz tamamlanmamış vasiyetnamenin bir kısmı, üçüncü kişiler tarafından ya da mekanik bir araçla yazılmış olursa vasiyetname geçerli sayılabilir mi?

Ayrıca, böyle bir vasiyetname hakkında sadece bu kısımlar için mi yoksa vasiyetnamenin tamamı için mi geçersizlik ileri sürülebilir?

Bir görüşe göre, durumu iki olasılığa göre değerlendirmek gerekir. İlk olasılıkta yapılan değişikliklerden, ilavelerden ve çıkıntı ve çizmelerden vasiyetçi haberdar değilse, yapılan ekler için iki ayrı hükümsüzlükten söz etmek mümkündür. Bu eklemeler için iptal yaptırımı söz konusu olabileceği gibi, vasiyetçinin iradesi bulunmadığından yokluk yaptırımı da uygulanabilir<sup>276</sup>. İkinci olasılıkta vasiyetçi yapılan değişikliklerden, eklemelerden haberdardır ve hatta üçüncü şahsa yapmasını bizzat kendisi emretmiştir. Bu durumda üçüncü kişi tarafından yapılan bu değişiklik ve eklemeler sakatlığa sebep olacağından iptale tabi olur. Ancak bu durumda da TBK md. 27/2 hükmü göz önünde bulundurularak sonuca gidilmelidir. Buna göre, söz konusu eklemeler, değişiklikler, vasiyetnamenin esaslı noktalarını oluşturmakta veya bunlar olmaksızın vasiyetten bir anlam çıkarmak olanağı bulunmuyorsa, ya da vasiyetçi bunlar olmaksızın vasiyeti yapmayacağı sonucuna varılıyorsa, vasiyetnamenin tamamı hükümsüz sayılabilecektir<sup>277</sup>.

Bir diğer görüşe göre ise, bu eklerin, vasiyetnamenin esaslı noktaları ile ilgili olup olmadıklarına bakılmaksızın, vasiyetnamenin tamamını geçersiz kılacağını kabul etmek gerekir. Çünkü TMK md. 557/4 hükmü, esaslı noktalara ilişkin olup olmama ayrımını yapmaksızın, mutlak bir ifade ile her türlü şekil eksikliklerini iptal sebebi saymaktadır<sup>278</sup>.

Kanaatimce ikinci görüş isabetlidir. TMK md. 538/1'de el yazısı ile vasiyet için "*başından sonuna kadar mirasbırakanın el yazısıyla yazılmış olma*" koşulu öngörülmüş olup, bu koşulun vasiyetnamenin bir kısmı için ya da tamamı için ayrı ayrı değerlendirilmesi yerinde olmadığı gibi, yapılan eklemelerin de mirasbırakanın bilgisi dâhilinde ya da bilgisi dışında yazılmış olmasının bir önemi olmaksızın vasiyetnamenin tamamını geçersiz saymak

<sup>275</sup> **İmre/Erman**, Miras Hukuku, s. 74, **İnan/Ertuş/Albaş**, Miras Hukuku, s. 177. **Escher**, art. 505 Nr. 11, (**Antalya**'dan naklen, Miras Hukuku, s. 136).

<sup>276</sup> İnan/Ertuş/Ablaş, bu durumda kısmi yokluk düşüncesini kabul ederek, vasiyetçinin bilgisi dışında vasiyetnameye yapılan eklemelerin yok sayılarak vasiyetçinin vasiyetname iradesi ile ve kendi el yazısıyla yazmış olduğu kısımların geçerli sayılması gerektiğini savunur. **İnan/Ertuş/Albaş**, Miras Hukuku, s. 177.

<sup>277</sup> **Tuor**, agkomm. Zu art. 505 Nr. 8 sah. 328; **Escher** agkomm. Zu art. 505 Nr. 12 sah. 399 vd. (**İnan/Ertuş/Albaş**'tan naklen Miras Hukuku, s. 177). **Serozan/Engin**, Miras Hukuku, s. 352, **Kocayusufpaşaoğlu**, Miras Hukuku, s. 196, **İmre/Erman**, Miras Hukuku, s. 73, **İnan/Ertuş/Albaş**, Miras Hukuku, s. 177.

<sup>278</sup> **Dural/Öz**, Miras Hukuku, s. 83-84.

gerekir. Burada vasiyetnamenin sadece bir kısmını geçersiz sayıp, geri kalanını ayakta tutmanın yasal bir dayanağı bulunmadığı gibi, mirasbırakanın vasiyetname düzenleme iradesi (*animus testandi*) bakımından da ciddi kuşkular bulunmaktadır. Bir defa bu gibi durumlarda TMK md. 558/3 hükmünü uygulama imkânı bulunmamaktadır. Zira bu fıkrada yer alan durumlar arasında tartışma konusu yapılan şekle aykırılık hali bulunmamaktadır. Eğer kanun koyucu bu durumda da kısmi geçersizlik yoluna gidilebileceğini kabul etseydi maddede buna da yer verirdi. Diğer yandan ölüme bağlı tasarrufta bulunma iradesine sahip mirasbırakanın bunu kanunun aradığı şekil şartlarına uygun surette baştan sona kendi el yazısıyla beyan etmesi gerekirken, bir kısmını kendi el yazısıyla dile getirip diğer bir kısmını başkasının el yazısıyla ve ya mekanik bir araçla yazdırmış olmasının gereği ne olabilir ki? Kanaatimce bu durumda vasiyetnamenin ayakta kalmasında ısrar etmek yersizdir. Aksi düşünce, *favor testamenti ilkesi* uğruna *animus testandi*yi feda etmek anlamına gelir.

Peki, kanunda aranan şekil şartlarına uygun yapılıp tamamlanmış olan el yazılı vasiyetnameye, sonradan üçüncü kişiler kendilerince (mirasbırakanın bilgisi dışında) bazı eklemeler yapmış ise, bu durum vasiyetnamenin geçerliliğine etki eder mi?

Kanaatimce bu durum vasiyetnamenin geçerliliğine etki etmemelidir. Bir defa burada, şekle uygun surette hazırlanıp tamamlanmış bir vasiyetname söz konusudur. Dolayısıyla ortada mirasbırakanın iradesini yansıtan geçerli bir vasiyetname bulunmaktadır. Bu durumda geçerli olarak hazırlanmış vasiyetnameyi sonradan yapılan bu eklemelere feda etmemek gerekir. Sonradan yapılan eklemeleri geçersiz sayıp, vasiyetnamenin geri kalan kısmını geçerli kabul etmek gerekir<sup>279</sup>.

TMK md. 538/1'e göre mirasbırakan, yıl, ay ve gün belirtmek suretiyle vasiyetnameye tarih yazmalıdır<sup>280</sup>. Kuşkusuz bunların da mirasbırakanın bizzat el yazısıyla yazılmış olması gerekir. Aksi halde vasiyetnamenin iptali söz konusu olabilecektir. Örneğin vasiyetnamede tarihe yer verilmiş ise de bu tarih, basılı ya da üçüncü kişi tarafından yazılmış ise bu durum, vasiyetname için iptal sebebi olabilecektir.

Doktrinde düzenleme tarihinin eksikliği ya da yanlış yazılması konusunda çok da katı yaklaşımaması konusunda genel bir eğilim mevcuttur<sup>281</sup>. Gerçekten de eğer düzenleme tarihinde bir tereddüt ortaya çıkmış ise, bu tereddütlerin giderilmesi amacına yönelik olmak üzere her türlü delilin nazara alınması ve vasiyetnamenin ayakta tutulması gerekir. Yeter ki

---

<sup>279</sup> Aynı görüşte; **Dural/Öz**, Miras Hukuku, s. 84.

<sup>280</sup> Önceki MK. md. 485'de vasiyetnamenin düzenlendiği yerin de mirasbırakanın el yazısıyla yazılması gerektiğini düzenlemiş iken 4721 sayılı yeni TMK md. 538'de bu unsura yer verilmemiştir.

<sup>281</sup> **İnan/Ertas/Albaş**, Miras Hukuku, s. 181, **Antalya**, Miras Hukuku, s. 137, **Dural/Öz**, Miras Hukuku, s. 87, **İmre/Erman**, Miras Hukuku, s. 76, **Serozan/Engin**, Miras Hukuku, s. 346.

mirasbırakanın vasiyetname yapma iradesinde şüphe olmasın<sup>282</sup>. Düzenleme tarihinin eksikliğinde ve yanlışlığında vasiyetname dışı olgulara (tanık ifadeleri ve benzeri kanıtlara) başvurulup başvurulamayacağı hususu tartışılmış ise de Federal Mahkeme'nin 1990 yılında görüş değiştirmesi üzerine artık vasiyetname dışı olgulara da başvurulabileceği kabul edilmektedir<sup>283</sup>.

El yazılı vasiyetnamenin geçerlik şartlarından biri de mirasbırakanın imzasıdır. Esasen en önemli unsur da budur. TMK md. 538'e göre imzanın el yazısı ile atılması zorunludur. Bu nedenle mühür ya da herhangi bir alet vasıtasıyla atılacak bir imza şekle aykırılık sebebidir. Burada TBK md. 14/2 ve 15, 16 hükümleri uygulanmaz. Eğer birden fazla sayfadan oluşan bir vasiyetname söz konusu ise, sayfalar arası bağlantı kurulabilmesi koşuluyla son sayfanın imzalanması yeterli kabul edilir<sup>284</sup>.

Kural olarak imzanın ad ve soyadını kapsamaması gerekir. Mirasbırakanın kim olduğunu tespiti yarayacak şekildeki imzalar örneğin namı müstear isimle atılan imzaların da geçerli imzalar olduğu kabul edilir. Hatta imzanın kısaltılarak ya da “*anneniz*”, “*babanız*” şeklinde atılabileceği de genel olarak kabul edilmektedir. Ancak Antalya'ya göre sanatçı ismiyle (namı müstear) atılan imzalar geçerli kabul edilebilirse de takma adla (müstear) veya lakapla ya da ad bulunmaksızın “*baban*” “*annen*” tarzındaki kelimelerin imza yerine geçmesi kabul edilemez<sup>285</sup>.

### ccc. Sözlü Vasiyette Şekle Aykırılık

TMK md. 539/1'e göre, “*Mirasbırakan; yakın ölüm tehlikesi, ulaşımın kesilmesi, hastalık, savaş gibi olağanüstü durumlar yüzünden resmi veya el yazılı vasiyetname yapamıyorsa, sözlü vasiyet yoluna başvurabilir.*” Bu hükümden de anlaşılacağı gibi bu vasiyet yoluna ancak olağanüstü hallerde başvurulabilir. Maddede sayılan olağanüstü hallerden biri gerçekleşmiş ve bundan dolayı diğer vasiyetname şekillerinden birine başvurma imkânı bulunmuyorsa (her iki koşul aynı anda mevcut olmalıdır) sözlü vasiyet yoluna başvurmak mümkündür.

Mirasbırakan bu şartlar altında ise, son arzularını iki tanığa anlatacak, onlara bu beyanına uygun bir vasiyetname yazmalarını isteyecek (TMK md. 539/2), mirasbırakan

<sup>282</sup> Dural/Öz, Miras Hukuku, s. 87.

<sup>283</sup> Bu husustaki tartışmalar ve İsviçre Federal Mahkemesi'nin kararı için bkz. Dural/Öz, Miras Hukuku, s. 87, Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 346, Antalya, Miras Hukuku, s. 137-138.

<sup>284</sup> Antalya, Miras Hukuku, s. 139, Dural/Öz, Miras Hukuku, s. 88, İnan/Ertas/Albaş, Miras Hukuku, s. 181, İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 78, Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 349.

<sup>285</sup> Antalya, Miras Hukuku, s. 137, İnan/Ertas/Albaş, Miras Hukuku, s. 181, Dural/Öz, Miras Hukuku, s. 88, İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 79, Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 349-350.

tarafından görevlendirilen tanıklardan biri, kendilerine beyan edilen son arzuları, yer, yıl, ay ve günü de belirterek hemen yazacak ve diğer tanıkla birlikte imzalayacaktır. Bundan sonra artık bu vasiyetnamenin mahkemeye ulaştırılması gerekir. Tanıklar, yazılan bu belgeyi ikisi birlikte vakit geçirmeksizin bir sulh veya asliye mahkemesine verirler ve mirasbırakanı vasiyetname yapmaya ehil gördüklerini, onun son arzularını olağanüstü durum içinde kendilerine anlattığını hâkime beyan edeceklerdir (TMK md. 540/1). Kanun koyucu, olağanüstü koşulların varlığını dikkate alarak, pratik bir yol olarak, tanıklara, daha önce bir belge düzenlemek yerine, vakit geçirmeksizin mahkemeye başvurup md. 540/1'deki hususları beyan ederek mirasbırakanın son arzularını bir tutanağa geçirtebilme imkânı da tanımıştır (TMK md. 540/2). Maddedeki “*vakit geçirmeksizin*” ifadesi somut olayın özelliklerine göre değerlendirilmelidir. Gerçekten de ulaşımın kesilmesi, tabii afet gibi durumlarda doğabilecek gecikmeler haklı görülebilir. Haklı bir sebep olmaksızın mahkemeye geç başvurulmuş olmasını Yargıtay, sözlü vasiyetin iptali nedeni saymıştır<sup>286</sup>.

Sözlü vasiyete başvuran kimse askerlik hizmetinde bulunuyorsa, teğmen veya daha yüksek rütbeli bir subay; ülke sınırları dışında seyreden bir ulaşım aracında bulunuyorsa, o aracın sorumlu yöneticisi; sağlık kurumlarında tedavi edilmekteyse, sağlık kurumunun en yetkili yöneticisi hâkim yerine geçer (TMK md. 540/3). Dolayısıyla vasiyetname bu sayılan kişilere tevdi edilir.

Sözlü vasiyet, zorunluluk halinde başvurulmuş bir müessesedir. Mirasbırakan için, sonradan diğer şekillerde vasiyetname yapma olanağı doğarsa, bu tarihin üzerinden bir ay geçince sözlü vasiyet hükümden düşer (TMK md. 541). Hemen ekleyelim ki, bu konuda iptal davası açılmasına ve mahkemece iptal kararı verilmesine de gerek yoktur. Ancak Mirasbırakan bu bir aylık süre içinde zaten ölmüş veya vasiyet yapma ehliyetini devamlı surette yitirmiş ise sözlü vasiyet hüküm ifade edecektir.

---

<sup>286</sup> Örneğin, Yargıtay bir kararında aynen; “Sözlü vasiyetnamenin vakit geçirilmeksizin tanıklar tarafından birlikte hâkime verilmesi zorunludur. Vasiyetçi 10.09.2006 tarihinde ölmüş vasiyetname ise 20.09.2006 tarihinde yani 10 gün sonra hâkime teslim edilmiştir. O halde sözlü vasiyet bu yönüyle geçerli sayılmaz. (TMK. md. 539). Öte yandan tanığın işlerinden dolayı vasiyetnameyi geç götürmesi de haklı bir sebep değildir. O halde sözlü vasiyet şartları gerçekleşmemiştir.” diyerek bu gerekçeyle yerel mahkemenin kararını bozmuştur. Y. 2. HD, 18.06.2009 tarih, E. 2008/20759, K. 2009/11995 sayılı kararı, UYAP.

Yine bir başka olayda, Yargıtay aynen; “Mirasbırakan 23.03.2011 tarihinde ölmüştür, vasiyetname ise 5 gün sonra düzenlenmiş, 7 gün sonra ve tanıklarca değil davalının vekili aracılığı ile mahkemeye tevdi edilmiştir. Bu durum, yasa da öngörülen ve ‘tanıkların ikisi birlikte’ ve ‘vakit geçirilmeksizin’ hükmü ile bağdaştırılamaz. Mahkemece, açıklanan nedenlerle davanın kabulü gerekirken, yazılı ve yanılığılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.” diyerek bu gerekçelerle yerel mahkeme kararını bozmuştur. Y. 3. HD, 19.12.2013 tarih, E. 2013/15175, K. 2013/18291 sayılı kararı, UYAP, Yüksek Mahkemenin benzer içerikteki bir diğer kararı; Y. 3. HD, 05.12.2014 tarih, E. 2014/11363, K. 2014/15934 sayılı kararı, UYAP.

### cc. Miras Sözleşmelerinde Şekle Aykırılık

TMK md. 545/1'e göre, miras sözleşmesinin geçerli olması için resmi vasiyetname şeklinde düzenlenmesi gerekir. Şu halde miras sözleşmesi hakkında da TMK md. 532 vd. hükümlerinde öngörülen şekil koşulları aynen uygulanacaktır. Sadece miras sözleşmelerinin iki taraflı hukuki işlem olmaları sebebiyle bazı farklılıklar arz eder. Bu sebeple resmi vasiyetnameden farklı olarak, sözleşmenin tarafları, arzularını resmi memura aynı zamanda<sup>287</sup> bildirirler ve düzenlenen sözleşmeyi memurun ve iki tanığın önünde imzalarlar (TMK md. 545/2).

Miras sözleşmesi resmi vasiyetname şeklinde düzenlenecek ise de bu kural ölüme bağlı tasarrufta bulunacak taraf için geçerlidir. Eğer her iki taraf da ölüme bağlı tasarrufta bulunuyor ise bu şekil kuralları her iki taraf için de geçerli olacaktır. Örneğin miras sözleşmesiyle ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf için iradi temsil yasağı söz konusu olduğundan mirasbırakan işleme bizzat katılmalıdır. Buna karşılık, sözleşmenin diğer tarafı zaten bir ölüme bağlı tasarrufta bulunmuyorsa, temsilci vasıtasıyla beyanda bulunabilmekte serbesttir. Ancak her iki tarafın da ölüme bağlı tasarrufta bulunduğu durumlarda her iki tarafın da işleme bizzat katılmaları kaçınılmazdır. Örneğin mirastan feragat sözleşmesi, her iki tarafın da bizzat katılımıyla, resmi vasiyetname şeklinde yapılması gereken bir sözleşmedir. Yargıtay da bu şekle aykırı yapılan mirastan feragat sözleşmelerini geçersiz saymıştır<sup>288</sup>.

Miras sözleşmeleri, resmi vasiyetname şeklinde yapılması gerektiğinden, daha önce üzerinde durduğumuz ve TMK'nun 532 vd. maddelerinde yer alan şekil kurallarına sırayla uyulması gerekir. Dolayısıyla, okuma yazma bilenler ve bilmeyenler için resmi vasiyetname düzenlenmesine ilişkin öngörülen şekil kurallarının eksiksiz uygulanması gerekir. Aksi halde yapılacak olan miras sözleşmesinin şekle aykırılık sebebiyle iptali söz konusu olabilecektir.

Nitekim Yargıtay da önüne gelen dosyalarda bu duruma değinerek yerel mahkemece bu hususun gözetilmemesini bozma sebebi yapmıştır. Örneğin bir olayda, davacı vekili; müvekkili ile muris İ. S.'nin 1998 yılında evlendiğini, İ. S.'nin, 07.07.2007 tarihinde vefat

<sup>287</sup> Doktrinde, maddede yer alan bu ifadeden "tarafların aynı anda, birlikte değil, birbirini takip eden ve aralıksız bildirimde bulunmaları"nın anlaşılması gerektiği kabul edilir. Tuor, agkomm zu art. 505 Nr. 4 sah. 352 (İnan/Ertaş/Albaş'tan naklen Miras Hukuku, s. 201).

<sup>288</sup> Örneğin, mirasbırakanın bizzat katılmadığı bir mirastan feragat sözleşmesi hakkında Yargıtay aynen; "Mirastan feragat sözleşmesi (TMK md. 528), miras sözleşmesinin bir çeşidi olduğundan, resmi vasiyetname şeklinde yapılması zorunludur (TMK md. 545 ve Y.İ.B.K. 11.02.1959 tarih, 16/14 sayılı kararı ) Davaya konu 07.06.2004 tarihli sözleşmeye mirasbırakan bizzat katılmayıp vekâleten düzenlendiğinden geçerli bir mirastan feragat sözleşmesinden söz edilemez. Davanın reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırıdır." diyerek hüküm vermiştir. Y. 2. HD, 14.05.2007 tarih, E. 2007/6349, K. 2007/7938 sayılı kararı, Yüksek Mahkeme'nin benzer içerikte kararları; Y. 8. HD, 03.06.2008 tarih, E. 2008/1734, K. 2008/2977, 8. HD, 16.09.2008 tarih, E. 2008/2724, K. 2008/4116 sayılı kararı, UYAP.

ettiğini, murisin sağlığında müvekkilini notere götürüp sözleşme yapıldığını, mirastan feragat sözleşmesinin şekil yönünden geçersiz olduğunu, zira resmi vasiyetname şeklinde yapılması gerektiğini, TMK nun 534. maddesindeki şekle sırayla uyulmasının şekil şartı olduğunu, bu hususların yerine gelmediğini, müvekkilinin sözleşmeyi okumadan imzaladığını, tanıkların sözleşmede hiç bir beyanda bulunmadıklarını belirterek mirastan feragat sözleşmesinin iptaline karar verilmesini talep etmiştir.

Yerel mahkeme, mirastan feragat sözleşmesinin noterde yapılmış olduğunu, dolayısıyla şekle uygun yapıldığını belirterek davanın reddine karar vermiş ise de Yargıtay aynen; *“Mirastan feragat sözleşmesi resmi vasiyetname şeklinde düzenlenir (TMK md.533). Vasiyetnamede tanıkların, mirastan feragat sözleşmesinin taraflarının bu belgeyi okuduğunu, bunun son arzularını içerdiğine ilişkin beyanını kendi önlerinde yapıldığını, her iki tarafı beyanda buldukları sırada tasarrufa ehil gösterdiklerini mirastan feragat sözleşmesine yazarak veya yazdırarak altını imzalamaları gerekir (TMK md. 534). Açıklanan kurallara uyulmaksızın düzenlenen miras sözleşmelerinin iptaline karar verilmesi gerekirken yasaya uygun olmayan gerekçelerle davanın reddine karar verilmesi doğru olmamıştır”* diyerek yerel mahkeme kararını bu gerekçelerle bozmuştur<sup>289</sup>. Bu nedenle sadece noterde yapılmış olması, miras sözleşmesinin şekle uygun surette yapıldığının kabulü için yeterli değildir. Noterde yapılmış olmakla birlikte, bu sözleşmenin ayrıca resmi vasiyetname hakkındaki şekil kurallarına uyularak yapılmış olması gerekir.

## **5. Borçlar Hukukuna Göre Ölümüne Bağlı Tasarruflarda Özel İptal Sebepleri**

### **a. Ölümüne Bağlı Tasarruflarda Zihni Kayıt**

Genel olarak zihni kayıt (*reservatio mentalis*), bilerek ve istenerek gerçekleştirilen irade ile beyan arasındaki uygunsuzluk hallerinden biridir. Zihni kayıt halinde kişi, bilerek ve isteyerek iradesini yansıtmayan bir beyanda bulunmaktadır. Beyan sahibi, iradesini beyan etmekle birlikte, beyan edilen sonucu istemediğini kendi zihninde gizleyip saklı tutmaktadır. Örneğin (A), iş hayatında rakibi olan (B)'yi bir artırma salonunda görmekte ve aslında hiç istemediği halde sırf (B)'ye zarar vermek düşüncesiyle yüksek bir peyle artırmaya katılmakta ve sonunda bu mal (A)'ya ihale edilmekte ise zihni kayıttan söz edilir<sup>290</sup>.

TBK'da zihni kayıt düzenlenmemiştir. Öğretide, güven teorisi çerçevesinde değerlendirme yapılmaktadır. Dürüstlük kuralına göre, muhatap kaydı zihniyi biliyor ve

<sup>289</sup> Y. 2. HD, 10.11.2009 tarih, E. 2009/13457, K. 2009/19315 sayılı kararı, UYAP.

<sup>290</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 348.



bilmesi gerekiyorsa, beyan bir değer taşımamalıdır. Buna karşılık muhatap güven teorisine göre kaydı zihniyi bilmiyor ve bilecek durumda da değilse böyle bir beyan sahibini bağlar<sup>291</sup>.

Gerçekten de güven teorisinden hareketle, zihni kayıt halinde kişinin iradesi ile beyanı arasındaki uygunsuzluk hali tek taraflı olarak gerçekleşmektedir. İşlemin karşı tarafı bu durumu bilmiyor ya da bilebilecek durumda değilse bu beyana itibar etmiş olmasına sonuç bağlamak ve işlemi geçersiz saymamak gerekir.

Bir görüşe göre, zihni kayıt halinde vasiyetname geçersiz sayılmalıdır. Zira böyle bir durumda, irade prensibinin hakim olduğu vasiyetnamede ölüme bağlı tasarrufu meydana getirecek olan irade mevcut değildir<sup>292</sup>.

Bir diğer görüş ise, vasiyette zihni kaydın bir etkisinden söz edilemeyeceğini, ölüme bağlı tasarrufun geçerli sayılması gerektiğini, benzer şekilde iki taraflı hukuki işlem niteliğindeki miras sözleşmesinde zihni kaydın nazara alınmayıp miras sözleşmesini geçerli saymak gerektiğini savunur<sup>293</sup>.

İnan/Ertaş/Albaş ise vasiyet ile miras sözleşmesi açısından bir ayırma giderek vasiyette zihni kayıt söz konusu olduğunda vasiyetin yok hükmünde sayılması gerektiğini, miras sözleşmelerinde ise, dürüstlük kuralı çerçevesinde kullanılan beyanın muhatap tarafından ciddiye alınıp alınmayacağına göre değerlendirilmesi gerektiğini savunurlar. Buna göre, ciddiye alınması mümkün olmayan, dürüstlük kuralı gereği miras sözleşmesi bakımından kullanılan zihni kayıt muhatap tarafından biliniyor veya bilinmesi gerekiyorsa, miras sözleşmesinin geçersiz sayılması gerektiğini ifade ederler<sup>294</sup>.

Gerçekten, vasiyetnamelerde kişinin vasiyet yapma iradesinin (*animus testandi*) bir kurucu unsur olduğu nazara alındığında, bu unsurun bulunmadığı hallerde vasiyetnameden de söz edilemez. Bu nedenle de zihni kayıt halinde vasiyetnamenin yok hükmünde sayılması gerekir. Miras sözleşmelerine gelince; kanaatimce, İnan/Ertaş/Albaş'ın yukarıda yer verilen çözüm tarzı miras sözleşmesinin niteliği ve her sözleşme açısından gözetilmesi gereken dürüstlük kuralının bu sözleşme bakımından da uygulanması gerektiği gerçeği karşısında gayet tatmin edicidir. Miras sözleşmesi de her sözleşme gibi, tarafların karşılıklı birbirine uygun irade açıklamalarıyla kurulur. Bu itibarla, taraflar sözleşmenin kurulması aşamasında birbirlerine sözleşme yapma niyeti ve ciddiyetiyle karşılıklı beyanda bulunurlar. Güven teorisi

<sup>291</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 349.

<sup>292</sup> Piconi, Die Auslegung von Testament und Erbvertrag, Habilitationsschrift, Zürich 1955, s.48; ff; Eren, Ölüme Bağlı Tasarruflarda İstenilerek Yapılan İrade Sakatlıkları, AD. 1963, s. 1275; Tuor, Art. 469, Nr. 10; Escher, Art. Nr. 4 (İmre/Erman'dan naklen, Miras Hukuku, s. 215).

<sup>293</sup> von Tuhr, p. 245, note 5; T. Esener, Türk Hususi Hukukunda Muvazaalı Muameleler, Ankara, 1966, s. 25 (İmre/Erman'dan naklen, Miras Hukuku, s. 215).

<sup>294</sup> İnan/Ertaş/Albaş, Miras Hukuku, s. 277.

çerçevesinde taraf irade beyanlarının yorumlanarak bir sonuca gidilmesi kanaatimce de uygun olan yöntemdir.

### **b. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Latife Beyanı**

İrade ile beyan arasında istenerek meydana getirilen uygunsuzluk hallerinden biri olan “*latife beyanı*” halinde, kişi esasen ciddiye alınmayacağı düşüncesi ile bir irade beyanında bulunmaktadır. Zihni kayıt gibi, latife beyanı da TBK’da düzenlenmemiştir. Doktrin ve uygulamada kabul görmüş bir çözüm tarzı olarak güven teorisi çerçevesinde böyle bir beyan ciddiye alınmış ise, sahibini bağlar. Buna karşılık muhatap bu durumu fiilen biliyor ya da bilmesi icap ediyor ise beyan sahibini bağlamayacaktır<sup>295</sup>.

Doktrinde vasiyetnameler ile miras sözleşmeleri bakımından bir ayırma gidilerek çözüme ulaşılmaya çalışılmıştır<sup>296</sup>. Buna göre, vasiyetnamede son arzular bir latife beyanı şeklinde yapılmış ise vasiyetname *yok hükmünde* sayılmalıdır. Zira ortada bir vasiyetname yapma arzusu bulunmamaktadır. Miras sözleşmeleri açısından ise dürüstlük kuralı çerçevesinde, kullanılan beyanın karşı tarafça ciddiye alınabilirliğine göre durum değişmektedir. Ciddiye alınması mümkün olmayan beyanların varlığı halinde miras sözleşmesi *geçersiz* kabul edilmelidir. Latife beyanı muhatap tarafından biliniyor veya bilinmesi gerekiyorsa artık bu beyanın ciddiye alınmaması gerekir. Kanaatimce bu çözüm tarzı isabetlidir. Sözleşme niteliğine sahip miras sözleşmelerinin tek taraflı hukuki işlem niteliğindeki vasiyetname ile bir tutulması mümkün değildir. Bu çözüm tarzı vasiyetnamelerde *irade teorisinin*; miras sözleşmelerinde ise *güven teorisinin* uygulanması düşüncesi ile de uygun düşmektedir.

### **c. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Muvazaa**

Muvazaa, iki tarafın iradesi ile beyanları arasında bilerek, isteyerek gerçekleştirilen bir uygunsuzluk halidir. Daha önce üzerinde durduğumuz zihni kayıt ile latife beyanı hallerinde de irade ile beyan arasında istenerek gerçekleştirilmiş bir uygunsuzluk hali söz konusudur. Ancak orada uygunsuzluk tek taraflı iken, muvazaada ise iki taraflı bir uygunsuzluk söz konusudur.

<sup>295</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 348, Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 167.

<sup>296</sup> Dural, Miras Sözleşmeleri, s. 296, İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 215, İnan/Ertaş/Albaş, Miras Hukuku s. 277

Muvazaa halinde taraflar, üçüncü kişileri aldatmak maksadıyla aslında yapmak istemedikleri, gerçek iradelerine uymayan ve aralarında hüküm ve sonuç doğurmayan bir işlem yaparlar<sup>297</sup>. Muvazaa, *mutlak (olağan) muvazaa*<sup>298</sup> ve *nisbi muvazaa (nitelikli)*<sup>299</sup> olmak üzere ikiye ayrılır. Mutlak muvazaa görünürde bir işlem, tarafların muvazaa anlaşması ve aldatma kastı olmak üzere üç unsurdan oluşur. Nisbi muvazaada ise, bu üç unsurdan başkaca bir de gizli işlem mevcuttur. Görünürdeki işlem, tarafların, üçüncü kişileri aldatmak, onlara aslında gerçek iradelerini yansıtmayan bir hususu varmış gibi göstermek amacıyla yaptıkları işlemdir. Muvazaa anlaşması ise, tarafların, yapacakları bu görünürdeki işlemi sırf üçüncü kişileri aldatmak amacıyla yaptıklarına, aralarında bir hüküm ifade etmeyeceğine dair yapmış oldukları anlaşmadır. Nisbi muvazaada, tarafların aslında yapmayı arzu ettiği, gerçek iradelerine uygun, ancak bazı çekinceleri sebebiyle görünürdeki işlem arkasına sakladıkları bir işlem vardır.

Uygulama ve doktrinde kabul edildiği üzere, mutlak muvazaalı bir hukuki işlem, batıl olduğundan taraflar arasında herhangi bir alacak veya borç doğurmaz. Böyle bir işlem geçersiz olduğundan, taraflar, menfi veya müspet zararlarını birbirlerinden talep edemezler. Muvazaanın varlığı bir süreye tabi olmaksızın her zaman ileri sürülebilir<sup>300</sup>.

Nisbi muvazaada durum biraz daha farklıdır. Nisbi muvazaa halinde iki işlem vardır; biri görünürde yapılan işlem, diğeri ise gizli işlem. Görünürdeki işlem, tarafların gerçek iradelerini yansıtmadığından burada da batıldır. Gizli işlem ise tarafların gerçek iradelerine uygun olan ve aslında hüküm doğurması arzu edilen işlemdir. Bu nedenle gizli işlem kanunda öngörülen şekil koşullarına uygun yapılmış ise geçerli olacaktır. Eğer kanunun aradığı koşullara uygun yapılmamış ise gizli işlem de hükümsüz olacaktır.

Eren'e göre, vasiyetname, vakıf kurma gibi ulaşması gerekli olmayan irade beyanına dayanan tek taraflı hukuki işlemlerde muvazaadan söz edilemez. Miras sözleşmesi, bir akit

---

<sup>297</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 350, Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 407.

<sup>298</sup> Örneğin; alacaklılarından mal kaçırmak isteyen bir borçlunun mallarını kardeşine satmış gibi göstermesi halinde mutlak muvazaadan söz edilir.

<sup>299</sup> Örneğin; bir kimsenin, arkasına evini bağışlamak istediği halde tapuda satmış gibi göstermesi halinde nisbi muvazaadan söz edilir.

<sup>300</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 356 vd., Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 170 vd. Yargıtay da birçok kararında bu hususa işaret etmiştir; "Her ne kadar muvazaayı düzenleyen BK'nun 18. maddesinde ve öteki kanun hükümlerinde muvazaalı sözleşmelerin hüküm ve sonuçları hakkında bir açıklık bulunmamakta ise de; taraflar arasında alacak ve borç ilişkisi doğurmayacağı, muvazaanın varlığının hiçbir süreye bağlı olmaksızın her zaman ileri sürülebileceği, mahkemece kendiliğinden (resen) göz önünde bulundurulması gerektiği, belirli bir sürenin geçmesi, sebebin ortadan kalkması veya ilgililerin olur (icazet) vermesi ile geçerli hale gelmeyeceği, uygulamada ve bilimsel görüşlerde ortaklaşa kabul edilmektedir." Y. 1. HD 27.2.2006 tarih, E. 2006/165, K. 2006/1878 sayılı kararı, benzer içerikteki diğer kararlar; Y. 1. HD 28.9.2006 tarih, E. 2006/7027, K. 2006/9383, Y. 1. HD 20.11.2006 tarih, E. 2006/9471, K. 2006/11361 sayılı kararı, UYAP.

olduğu için miras sözleşmesinde muvazaa söz konusu olabilir<sup>301</sup>. Gerçekten de tek taraflı bir hukuki işlem olduğu dikkate alındığında vasiyetnamede muvazaadan söz etmek mümkün değildir. Muvazaa, irade ile beyan arasında iki taraflı bir uygunsuzluk hali olup, mutlaka muvazaa anlaşması yapılması gereken bir muhatabı gerekli kılar. Vasiyetnamede ise muvazaa anlaşması yapılacak bir karşı taraf bulunmamaktadır. Niteliği bakımından iki taraflı bir hukuki işlem olan miras sözleşmesinde ise muvazaadan söz etmek mümkündür<sup>302</sup>.

Her ne kadar tek taraflı bir hukuki işlem olan vasiyetnamelerde muvazaadan söz edilemese de muvazaanın ileri sürüldüğü davada eğer taraflar saklı payın ihlalden söz ederek tenkis talep etmişlerse hâkimin bu hususu nazara alması gerekir<sup>303</sup>.

Muvazaalı yapılmış miras sözleşmesinin ve içeriğindeki ölüme bağlı tasarrufların muvazaa sebebiyle batıl olduğunun kabulü gerekir. Kanaatimce, burada TMK md. 557 çerçevesinde tasarrufun iptali davası açılmasına dahi gerek bulunmamalıdır. Zira buradaki hükümsüzlük TBK md. 19 kapsamında muvazaalı işlem olarak değerlendirilmeli ve hükümsüz sayılmalıdır<sup>304</sup>.

Bilindiği üzere; uygulamada ve öğretide "*muris muvazaası*" olarak tanımlanan muvazaa, niteliği itibariyle nisbi (mevsuf-vasıflı) muvazaa türüdür. Bu muvazaa türünde çoğu kez, mirasbırakan gerçekten sözleşme yapmak ve tapulu taşınmazını devretmek istemektedir. Ancak örneğin mirasçılardan bir veya bir kaçını miras hakkından yoksun bırakmak için esas amacını gizleyerek, gerçekte bağışlamak istediği tapulu taşınmazını, tapuda yaptığı resmi sözleşmede iradesini satış veya ölüncüye kadar bakma sözleşmesi doğrultusunda açıklamak suretiyle devretmektedir.

Bu gibi hallerde, Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına göre (01.04.1974 tarih 1/2 sayılı YİBK), görünürdeki sözleşme tarafların gerçek iradelerine uymadığından, gizli bağış sözleşmesi ise şekil koşullarından yoksun bulunduğundan, saklı pay sahibi olsun veya olmasın miras hakkı çığnenen tüm mirasçılar dava açarak resmi sözleşmenin muvazaa nedeni

<sup>301</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 364.

<sup>302</sup> İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 216, Arbek, Miras Hukukunda Ölüme Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırları Ve Müeyyidesi, s.77.

<sup>303</sup> Yargıtay, bu durumda mahkemece tenkise ilişkin hükümler doğrultusunda ayrıca inceleme ve araştırma yapılmamış olmasını bozma sebebi saymaktadır. Örneğin Yüksek Mahkeme, bir kararında; "Davacılar dilekçelerinde; vasiyetnamenin, mahfuz hisseye tecavüz amacıyla yapıldığını iddia etmektedirler. HUMK'nun 76. maddesi uyarınca, dayanılan olayları açıklamak taraflara, hukuki nitelendirmeyi yapmak ise hâkime aittir. Dava dilekçesinde, mahfuz hisseye tecavüz bulunduğu belirtilerek işlemin iptali istenmiş olduğuna göre; tenkise ilişkin talep de bulunduğu göz önünde bulundurulmak suretiyle karar verilmesi gerekmektedir. O halde, mahkemece; TMK'nun tenkise ilişkin hükümleri doğrultusunda ayrıca inceleme ve araştırma yapılarak sonucu doğrultusunda bir karar verilmesi gerekirken, yanlışlı değerlendirme ve eksik inceleme sonucu yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir." diyerek hüküm vermiştir. Y. 3. HD 27.09.2011 tarih, E. 2011/4256, K. 2011/14022 sayılı kararı, UYAP.

<sup>304</sup> Aynı görüş için; İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 216.

ile geçersizliğinin tespitini ve buna dayanılarak oluşturulan tapu kaydının iptalini isteyebilmektedir<sup>305</sup>.

Muris muvazaasına dayalı tapu iptal ve tescil talebine ilişkin olarak açılan bu tür davalarda çoğu zaman taraflardan biri, mirasbırakanın ölmeden önce kendisine bakılması karşılığında bir taşınmazını devrettiğini ileri sürmekte, buna karşılık diğer taraf da ya bu işlemin muvazaalı olduğunu, ya da davalı tarafın yani lehine kazandırma yapılan kimsenin aslında bakım görevini hiç yerine getirmediğini ileri sürmektedir. Bu gibi hallerde mahkemece, özellikle *murisin yaşı, fiziki ve genel sağlık durumu, aile koşulları ve ilişkileri* bir bütün olarak değerlendirilmelidir.

Örneğin bir olayda davacılar, dava konusu taşınmazın devir işleminin muvazaa nedeniyle geçersiz olduğunu ileri sürüp, tapu kaydının iptali ile payları oranında adlarına tescilini istemişlerdir. Yerel mahkemece, ölüncüye kadar bakım akdinin şartlarının oluşmadığı ve muvazaa nedeniyle geçersiz olduğu gerekçeleri ile davanın kabulüne karar verilmiştir.

Yüksek Mahkeme, aynen; “...Somut olayda; mirasbırakanın davalı ile birlikte oturdukları, ihtiyaçlarının davalı tarafından karşılandığı, akit öncesi ve sonrasında davalının sözleşme ile üstlendiği bakım görevini yerine getirdiği anlaşılmaktadır. Öte yandan, mirasbırakanın yaptığı tasarrufla mirasçılardan mal kaçırma irade ve amacını taşıdığı yolunda inandırıcı bir delil de elde edilmiş değildir. Bakım akdinin mirasçılarla yapılması zorunluluğu da yoktur. Belirtilen bu olgular, yukarıda açıklanan ilkelerle birlikte değerlendirildiğinde çekişmeli taşınmazın, mirasbırakan tarafından davalıya temlikinin gerçek bir bakım karşılığı olduğu sonucuna varılmaktadır” demek suretiyle hüküm vermiştir<sup>306</sup>.

Muvazaalı işlemin hükümsüzlüğünü ispat yükü, bunu iddia edene aittir. Dolayısıyla sözleşmenin muvazaalı yapıldığını sözleşme taraflarından biri iddia edebileceği gibi, ilgili bir üçüncü kişi dahi bu hususu ileri sürebilir.

---

<sup>305</sup> Yüksek Mahkemenin bu içerikteki çok sayıda kararlarından bazıları; Y. 1. HD 23.01.2006 tarih, E. 2005/12773, K. 2006/135, Y. 1. HD 23.01.2006 tarih, E. 2005/12845, K. 2006/86, Y. 1. HD 25.01.2006 tarih, E. 2005/12907, K. 2006/226, Y. 1. HD 23.01.2006 tarih, E. 2005/12845, K. 2006/86 sayılı kararı, UYAP.

<sup>306</sup> Y. 1. HD 25.01.2006 tarih, E. 2005/13300, K. 2006/258 sayılı kararı. Yine Yüksek Mahkeme'nin benzer içerikteki bazı kararları; Y. 1. HD 26.01.2006 tarih, E. 2005/13035, K. 2006/311, Y. 1. HD 30.1.2006 tarih, E. 2005/13147, K. 2006/440, Y. 1. HD 02.02.2006 tarih, E. 2005/13372, K. 2006/647, Y. 1. HD 08.02.2006 tarih, E. 2005/14740, K. 2006/917, Y. 1. HD 08.02.2006 tarih, E. 2006/564, K. 2006/900, Y. 1. HD 15.02.2006 tarih, E. 2005/14027, K. 2006/1230, Y. 1. HD 13.11.2007 tarih, E. 2007/7388, K. 2007/10826, Y. 1. HD 06.02.2008 tarih, E. 2007/11443, K. 2008/1339, Y. HGK 18.11.2009 tarih, E. 2009/1-447, K. 2009/529 sayılı kararı, UYAP.

#### **d. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Aşırı Yararlanma (Gabin)**

6098 Sayılı TBK md. 28/1'e göre "aşırı yararlanma" başlığı altında düzenlenmiştir. Buna göre, "Bir sözleşmede karşılıklı edimler arasında açık bir oransızlık varsa, bu oransızlık, zarar görenin zor durumda kalmasından veya düşüncesizliğinden ya da deneyimsizliğinden yararlanılmak suretiyle gerçekleştirilmesi" halidir.

Aşırı yararlanma, karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde, taraflar açısından bir hukuki koruma olarak da kabul edilir<sup>307</sup>. Kuşkusuz, sözleşme serbestisi çerçevesinde taraflar yapacakları sözleşmenin içeriğini ve dolayısıyla karşılıklı edimleri diledikleri gibi belirleyebilirler. Kaldı ki, Kanunda, bir sözleşmede edimler arasındaki dengeyi belirleyen, objektif kriterler getiren özel bir hüküm de bulunmamaktadır. Ancak bu durum, taraflardan birinin, diğerinin aleyhine her türlü haksız koşul getirebilme ve bu suretle sömürme imkânına sahip olduğu anlamına da gelmez. Sözleşme serbestisinin sunduğu imkândan yararlanarak, taraflardan biri karşı tarafın içinde bulunduğu zayıf durumdan yararlanarak onu sömürmek niyetinde olabilir. Kanun koyucu, TBK md. 28 hükmüyle, sözleşmede zayıf olan tarafa, edimler arasındaki değer ilişkisini gözden geçirme ve şartları gerçekleşmişse, aşırı yararlanmaya dayanarak sözleşmeyi iptal etme ya da edimler arasındaki oransızlığın giderilmesini isteme imkânı tanımıştır<sup>308</sup>. Aslında bu müessese, tarafların karşılıklı edimleri tayin edebilme konusundaki sözleşme özgürlüklerine getirilmiş olan bir sınırlama olarak da nitelendirilebilir<sup>309</sup>. Aşırı yararlanma, mahiyeti gereği, ancak tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde söz konusu olabilir. Zira oransızlıktan söz edilebilmesi için her şeyden önce ortada karşılıklı borç yükleyen bir sözleşme bulunmalıdır.

Aşırı yararlanmadan söz edilebilmesi için üç unsurun bir arada gerçekleşmiş olması gerekir. Bunlar, objektif unsur olan *açık oransızlık* hali ile subjektif unsuru oluşturan iki durum, yani *zarar görenin özel durumu* ve *yararlanma kastıdır*.

Aşırı yararlanmanın objektif unsuru, edimler arasındaki açık oransızlık halidir. Örneğin, satım konusu bir mal değerinin iki-üç katına satılmış ya da değerinin çok altında bir bedel ile satılmış ise objektif unsurun gerçekleştiği söylenebilir. Somut olayda hâkim, ortada bir açık oransızlık hali olup olmadığını tespit ederken, gerekirse keşif ve bilirkişi incelemesinden de yararlanabilir.

<sup>307</sup> Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 212.

<sup>308</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 417.

<sup>309</sup> Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 212.

Aşırı yararlanmanın sübjektif unsurlarından ilki, zarar gören tarafın diğer tarafa nazaran zayıf durumda bulunması halidir. Kanun koyucu bu zayıflığın sebepleri olarak zarar görenin “zor durumda kalmasından veya düşüncesizliğinden ya da deneyimsizliğinden yararlanılmak” şeklinde saymıştır. Hemen ekleyelim ki, zarar görenin içinde bulunduğu bu durum, sözleşmenin kurulması anında mevcut olmalıdır.

Nihayet aşırı yararlanmanın ikinci sübjektif şartı, taraflardan birinin, diğerinin yani zarar görenin özel durumunu bilmesi ve bu durumdan yararlanmak istemesidir<sup>310</sup>. Yani ortada bir yararlanma kastı bulunmalıdır.

Aşırı yararlanmanın koşulları varsa zarar gören, durumun özelliğine göre ya sözleşme ile bağlı olmadığını diğer tarafa bildirerek ediminin geri verilmesini ya da sözleşmeye bağlı kalarak edimler arasındaki oransızlığın giderilmesini isteyebilir (TBK md. 28/1). Maddede yer alan “sözleşme ile bağlı olmama” ifadesi ile ne tür bir yaptırımın kastedildiği tartışmalıdır. Kılıçoğlu’na göre burada irade bozukluğu hallerinde olduğu gibi “iptal” yaptırımı yerine “hükümsüzlük” yaptırımı kabul edilmiştir<sup>311</sup>. Ancak, hakim görüşüne göre aşırı yararlanma halinde de aynen irade bozukluğunda olduğu gibi, iptal yaptırımı uygulanmalıdır. Bu görüşe göre, sözleşme ile bağlı olmamak, aslında yaptırım olarak sözleşmeyi iptal etmek demektir. Dolayısıyla zarar gören isterse duruma göre, karşı tarafa, sözleşmeyi iptal ettiğini bildirerek verdiği şeyi geri isteyebilir<sup>312</sup>.

Aşırı yararlanma halinde sözleşmenin geçersizliği *iptal edilebilirlik* şeklindedir.

Zarar gören bu hakkını, düşüncesizlik veya deneyimsizliğini öğrendiği; zor durumda kalmada ise, bu durumun ortadan kalktığı tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde sözleşmenin kurulduğu tarihten başlayarak beş yıl içinde kullanabilir (TBK md. 28/2).

TMK, ölüme bağlı tasarrufların iptali sebepleri arasında aşırı yararlanma haline yer vermiş değildir. Hâlbuki ivazlı miras sözleşmelerinde aşırı yararlanma söz konusu olabilir. Örneğin bir miras sözleşmesinde mirasbırakanın tasarruf ettiği değer ile karşılığında aldığı ivaz arasında açık bir oransızlık hali mevcut ise aşırı yararlanma söz konusu olabilir.

Vasiyetnamelerde aşırı yararlanmadan söz etmek mümkün değilse de miras sözleşmelerinde aşırı yararlanmanın ileri sürülmesi mümkündür. Örneğin yaşlılığı ve hastalığı sebebiyle kendisine bakılması amacıyla bütün birikimini gözden çıkaran mirasbırakan, düzenlenen ölüncüye kadar bakma sözleşmesi ile bütün taşınmazlarını kendisine bakacağını taahhüt eden kişiye bırakmış ise bundan hoşnut olmayan ve mirasbırakanın sömürüldüğüne

<sup>310</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 421.

<sup>311</sup> Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku, s. 217.

<sup>312</sup> Eren, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, s. 422.

inanılan yasal mirasçılar, aşırı yararlanmayı ileri sürerek ölüme bağlı tasarrufun iptalini talep edebilirler.

Uygulamada genellikle, mirasbırakan henüz hayatta iken taşınmazlarını devrettiğinden, yasal mirasçılar bu durum karşısında tapu iptali davası açarlar. Bunu yaparken de dava dilekçesinde birden çok hukuki sebebe dayanarak (hata, hile, ikrah, gabin, muvazaa) sonuca gitmeye çalışırlar. Yine bu tür davalarda davacı saklı paylı mirasçılar çoğu kez, tapu kaydının iptali ile kendi adlarına tapuya kayıt ve tesciline karar verilmesini, bu talebin kabul edilmemesi halinde işlemin mahfuz hisselerine tecavüz ettiğini belirterek, tenkise karar verilmesini talep etmektedirler<sup>313</sup>.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### İPTAL DAVASI

#### I. GENEL OLARAK

Borçlar Hukukunda sözleşmenin kesin hükümsüz (butlan) olması halinde bu husus her zaman ve her ilgili kişi tarafından ileri sürülebilir. Hatta böyle bir sözleşmeyi geçersiz kılmak için dava açmaya dahi gerek yoktur, sözleşme kendiliğinden hükümsüzdür. Hâkim de kesin hükümsüzlük halini re'sen dikkate alır.

Borçlar Hukukundaki geçersizlik hallerinden farklı olarak, ölüme bağlı tasarruflarda geçersizlik kendiliğinden gerçekleşmez. Borçlar Hukukundaki kesin geçersizlik sebeplerinden birinin varlığı halinde dahi ölüme bağlı tasarruf kendiliğinden hükümsüz olmaz. İptal sebeplerinden biri söz konusu olduğunda ölüme bağlı tasarrufun hükümsüz bırakılması için kanunda belirtilen hak düşümü süresi içinde iptal davası açılarak iptaline karar verilmesi gerekir. Aksi halde ölüme bağlı tasarrufun hükümlerini doğurması söz konusudur. Bu nedenle ölüme bağlı tasarruflarda iptal davasının önemi büyüktür. Bu niteliği sebebiyle doktrinde, iptal davasının *bozucu yenilik doğuran* bir dava olduğu kabul edilir<sup>314</sup>. Bu davada verilen iptal

---

<sup>313</sup> Konuya ilişkin Yargıtay'ın bazı kararları; Y. 1. HD 29.11.2006 tarih, E. 2006/9586, K. 2006/11810 Y. 1. HD 31.05.2007 tarih, E. 2007/5436, K. 2007/6333, Y. 1. HD 12.07.2007 tarih, E. 2007/6752, K. 2007/7969, Y. 1. HD 04.10.2007 tarih, E. 2007/7471, K. 2007/9435, Y. 1. HD 05.02.2008 tarih, E. 2007/10165, K. 2008/1297, Y. 1. HD 10.06.2008 tarih, E. 2008/2656, K. 2008/7312, Y. 1. HD 08.07.2008 tarih, E. 2008/3842, K. 2008/8629, Y. 1. HD 20.11.2008 tarih, E. 2008/9791, K. 2008/8629 sayılı kararı, UYAP.

<sup>314</sup> **Antalya**, Miras Hukuku, s. 266, **Dural/Öz**, Miras Hukuku, s. 479, **İnan/Ertaş/Albaş**, Miras Hukuku, s. 287, **İmre/Erman**, Miras Hukuku, s. 224, **Serozan/Engin**, Miras Hukuku, s. 478. Ancak Yargıtay, bir kararında "Vasiyetnameye dayanarak vasiyetnamenin edasının istendiği hallerde yüklenecek harcın nisbi olacağı tartışmasız olmak gerekir. Ancak yalnızca vasiyetnamenin geçerliliğinin tespiti istemine yönelik olarak açılan davada, verilecek kararın eda isteğini içermediği gözetilerek maktu harca tabi olduğunun kabulü icabeder."



kararı geriye etkili olarak sonuç doğurur. Verilen karar sadece davanın tarafları arasında hüküm ifade eder. Dural/Öz'e göre, ölüme bağlı tasarrufun iptali aslında bir yenilik doğurucu hüküm olduğu ve buna bağlı olarak herkes için hüküm ifade etmesi gerektiği halde, sadece nispi etki doğuruyorsa, bunun nedenini "*favor testamenti*" ilkesinde ve iptal hükmünün herkese karşı etkili tutulmasını zorunlu kılacak bir kamu yararının bulunmamasında aramak gerekir<sup>315</sup>.

TMK md. 558/2 hükmüne göre, "*Dava, ölüme bağlı tasarrufun tamamının veya bir kısmının iptaline ilişkin olabilir*". Şu halde, eğer ölüme bağlı tasarrufun hükümsüzlüğü sadece belirli bir bölümü ilgilendiriyor ise, verilecek hükümle sadece bu kısım iptal edilir, geri kalan kısım ayakta tutulur. Bu hükümden çıkan bir sonuç da şudur ki; iptal davasının ölüme bağlı tasarrufun tamamına yönelik açılmasına da gerek yoktur. Örneğin haklarının ihlal edildiğini düşünen yasal mirasçı, açacağı iptal davasında, mirasbırakanın yaptığı ölüme bağlı tasarrufların tümüne yönelik olarak değil de kanundaki iptal sebeplerinin bulunduğunu düşündüğü sadece bir tasarrufun iptalini talep edebilir. Böyle bir durumda iptali talep edilmeyen tasarruflar geçerliklerini korumaya devam edecektir<sup>316</sup>.

Kısmi iptal davasında iptal konusu dışında kalan tasarruflar kural olarak ayakta kalır ise de burada iptal sebebinin ne olduğu büyük önem taşır. Zira ileri sürülen iptal sebebi zaten ölüme bağlı tasarrufun tamamını etkileyecek nitelikte ise, kısmi iptal yoluna gidilemez. Örneğin ayırt etme gücünden yoksun bir kimsenin yaptığı vasiyetnamede yer alan ölüme bağlı tasarrufların bir kısmını iptal edip bir kısmını ayakta tutmak mümkün değildir. Böyle bir durumda vasiyetnamenin tamamının iptaline hükmetmek gerekir.

İptal sebebinin, ehliyetsizlik veya şekil noksanı olması halinde ölüme bağlı tasarrufun tümünün iptaline karar verilmesi gerektiği, kısmen iptale karar verilemeyeceği görüşü doktrinde hakim görüş ise de Oğuzman'a göre, zaten iptal davası açık açmamakta serbest olan

---

diyerek bu davanın tespit davası olduğunu belirtmiştir. YHGK, 13.3.1996 Tarih, E. 1996/2-6, K. 1996/154 sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

<sup>315</sup> Dural/Öz, Miras Hukuku, s. 478.

<sup>316</sup> Örneğin Yargıtay, önüne gelen bir dosyada, "Vasiyetnamede murisin ölü eşi (F) adına kayıtlı taşınmazın murise intikal edecek hissenin tamamı davacı kızı (A)'ya bırakılmış, vasiyetin devamında ise muris aynı yere ilişkin hak ve hissesini bu seferde üç kızı ve oğlu (E)'ye bırakmıştır. Bu haliyle bu kısım muğlak ve çelişkilidir, bu neden de vasiyetnamenin iptal sebebi değildir, mahkemece vasiyetnamenin bu kısmının ifa imkânı bulunmadığının tespiti ile yetinilmesine karar verilmesi gerekirken vasiyetnamenin bu kısmının da iptal edilmiş olması doğru değildir." diyerek bozma kararı vermiştir. Y. 3. HD, 27.12.2010 tarih, E. 2010/18314, K. 2010/21633 sayılı kararı.

Yine bir başka kararında da aynen; "TMK'nun 557. maddesinde iptal sebepleri tahdidi olarak sayılmış olup, yükümlülüklerin yerine getirilmesinin imkânsızlığı; iptal sebebi olarak madde kapsamına girmemektedir. Ancak, vasiyetnamede murisin eşi (Ş) adına da vasiyette bulunulmuştur. Oysa lehine vasiyet edilen (Ş); muristen önce 11.12.1997 tarihinde vefat etmiştir. Bu nedenle, vasiyetnamede (Ş)'ye vasiyet edilen mallar, vasiyetçiye geri dönmüştür. Mahkemece, TMK'nun 558. Maddesi gereğince kısmi iptal hususunun düşünülmemiş olması da doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir." diyerek yerel mahkeme kararını benzer gerekçeyle bozmuştur. Y. 3. HD, 28.09.2010 tarih, E. 2010/7239, K. 2010/15352 sayılı kararı, UYAP.

davacının, şekil noksanı veya ehliyetsizlik sebebiyle sakat bir ölüme bağlı tasarruf hakkında kısmi iptal talep etmesine ve mahkemenin de kısmi iptal kararı vermesine yasal bir engel bulunmamaktadır<sup>317</sup>.

Kanaatimce her şeyden önce *ehliyetsizlik ve şekle aykırılık* hallerinin birbirinden bağımsız değerlendirilmesi gerekir. Öncelikle *ehliyetsizlik* hali işlemin tamamına etki edebilecek nitelikte bir sakatlık hali olup, bu gibi durumlarda ölüme bağlı tasarrufların bölünerek kısmi iptal yoluna gidilmesi uygun değildir. Ehliyetsizlik, kişinin iradesini ortadan kaldıran bir durumdur. Başından itibaren ehliyetsiz olan mirasbırakanın bir kısım tasarrufunu geçersiz sayarken, bir kısım tasarrufunu ayakta tutmak açık bir çelişkidir. Ehliyetsizlik sebebiyle iptal yaptırımı tek bir hukuki işlem hakkında bölünerek uygulanamaz. Eğer vasiyetnamenin yapıldığı sırada mirasbırakanın ehliyetsizliği ileri sürülmekte ise bu durumun tespiti halinde, vasiyetnamenin tamamının iptaline hükmedilmelidir.

*Şekle aykırılık* durumu ise, kural olarak işlemin tamamına etki edecek nitelikte bir iptal sebebi olmakla birlikte, bu durumun ölüme bağlı tasarrufların iptali müessesesinin özelliklerine uygun değerlendirilmesi gerekir. Örneğin, şekle aykırılık, vasiyetnamenin düzenlenmesine katılanlara ya da yakınlarına kazandırmada bulunma yasağına aykırılıktan ileri geliyorsa, sadece bu kazandırmaların iptaline hükmedilip, geri kalan ölüme bağlı tasarrufları ayakta tutmak gerekir (MK md. 558/III). Benzer şekilde, örneğin el yazılı bir vasiyetnameye mirasbırakanın bilgisi dışında bir tasarruf eklenmiş ise sadece o tasarrufun iptaline karar verilip geri kalan tasarrufların geçerli kabul edilmesinde bir sakınca bulunmamaktadır. Böyle bir durumda vasiyetnamenin tamamını iptal etmek *favor testamenti* ilkesine uygun düşmez.

Hemen ekleyelim ki, iptali talep olunan tasarruf ile diğer tasarruflar arasında sıkı bir bağ bulunup da mirasbırakanın bu tasarruf olmaksızın diğer tasarrufları da yapmayacağı açıkça anlaşılıyorsa, kısmi iptale hükmedilmesi uygun değildir. Bu durumda ölüme bağlı tasarrufların tamamının iptali gerekir.

Ölüme bağlı tasarrufun iptali, Borçlar Hukukundaki iptalden farklı olarak ölüme bağlı tasarruftan yararlananların tasarrufun geçersiz kalmasından dolayı tazminat talep hakkı vermez.

İptal davasında yetkili ve görevli mahkeme mirasbırakanın son yerleşim yerindeki asliye hukuk mahkemesidir.

---

<sup>317</sup> Yazara göre, “Şekil noksanı veya ehliyetsizlik yüzünden sakat bir vasiyetnamedeki bir tasarrufun sadece davacı için iptal edilmesi, dava açmayanlar için başka tasarrufların hüküm ifade etmesi nasıl mümkün ise dava açan yönünden kısmen hüküm ifade etmesi de mümkündür. **Oğuzman**, Miras Hukuku, s. 196.

## II. İPTAL DAVASININ TARAFLARI

### A. DAVACI SIFATI

TMK md. 558'e göre iptal davası, tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunan mirasçı veya vasiyet alacaklısı tarafından açılabilir. Hemen ekleyelim ki, tenkis davasından farklı olarak ölüme bağlı tasarrufun iptali davasını her mirasçı açabilir, bu kimsenin bir de saklı paylı mirasçı olması şart değildir.

Maddede, “*mirasçı*” ifadesi ile hem yasal hem de atanmış mirasçı kastedilmiştir. Örneğin mirasbırakan, düzenlediği bir vasiyetname ile (A)'yı mirasçı atadıktan sonra ikinci bir vasiyetname ile bundan dönmüş ise (A)'nın bu ikinci vasiyetnamenin iptali için dava açmasında menfaati bulunduğu açıktır. (A), önceki vasiyetnamede “*atanmış mirasçı*” sıfatına sahip iken, ikinci vasiyetname ile bu sıfatını yitirmektedir. Dolayısıyla (A), yasadaki iptal sebeplerinden birine dayanarak vasiyetnamenin iptalini talep edebilir.

Gerek mirasbırakanın ve mirasçıların alacaklı ve borçluları gerekse vasiyeti tenfiz memuru bu davayı açamaz. Zira TMK md. 558/1'de dava açma hakkı olan kişiler sıralanırken, sadece tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunan mirasçılar ve vasiyet alacaklılarına yer verilmiştir<sup>318</sup>.

Kural olarak; ölüme bağlı tasarrufun iptali davasını, mirasçıların birlikte açma zorunluluğu bulunmamaktadır. Dolayısıyla her bir mirasçı kendi yönünden ve tek başına vasiyetnamenin iptalini de isteyebilir. Bu durumda iptal davasını açmayan mirasçılar yönünden, vasiyetname geçerliliğini koruyacaktır<sup>319</sup>.

İptal iradesinin mirasbırakanın sağlığında ileri sürülmesi de mümkündür. Mirasbırakan yanılmış, aldatılmış olduğunu öğrendiği veya korkutmanın etkisinden kurtulduğu günden itibaren 1 yıl içinde ölüme bağlı tasarrufundan dönmediği takdirde, tasarruf geçerli sayılır (TMK md. 504).

Ölüme bağlı tasarruftan doğrudan menfaat sağlayan kişi ya da kişiler bu davada davalı olarak gösterilir. Buradaki menfaatten kasıt genellikle dava sonucunda verilecek iptal

<sup>318</sup> Eren, Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davaları, s. 99.

<sup>319</sup> Yargıtay bir kararında, ölüme bağlı tasarrufun iptali davasını mirasçıların birlikte açma zorunluluğu bulunmadığını açıkça belirttikten sonra; “Diğer bir ifade ile her bir mirasçı kendi yönünden tek başına vasiyetnamenin iptalini isteyebilir. Bu durumda iptal davasını açmayan mirasçılar yönünden, vasiyetname, geçerliliğini korur. Bir kısım mirasçının açtığı vasiyetnamenin iptali davasında, diğer mirasçıları da kapsayacak içerikte iptal hükmünün kurulması doğru olmadığı gibi bu şekildeki bir karar davanın tarafı olmayan kişiler yönünden bağlayıcı bir sonuç da doğurmaz (Y. 2. HD, 20.03.2001 tarih, E. 551, K. 4158) Sonuç itibari ile ölüme bağlı tasarrufun iptaline yönelik karar, ancak, davanın tarafları yönünden hukuki etki gösterir” şeklinde hüküm kurmuştur HGK, 22.9.2010 tarih, E. 2010/3-392, K. 2010/417 sayılı kararı, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası.

kararıyla mirasçı veya vasiyet alacaklısı sıfatını kazanma veya miras payının artması halidir. Örneğin, çok zengin olan mirasbırakan düzenlediği vasiyetname ile bir arkadaşına İstanbul'un en gözde yerlerinde bulunan değerli taşınmazlarını bıraktığını beyan etmiş ise, açılacak bir iptal davasında böyle bir vasiyetnamenin iptal edilmesinde yasal mirasçıların menfaati olduğu tartışmasızdır. İptal kararı ile birlikte yasal mirasçıların terekeden elde edecekleri menfaatte artış olacağı kuşkusuzdur.

Acaba mirastan *ıskat edilen* kimsenin durumu hakkında ne söylenebilir? Böyle bir kimse mirasbırakanın *üçüncü kişiler* lehine yaptığı ölüme bağlı tasarrufların iptalini isteyebilir mi?

Mirastan ıskat edilen kimsenin, ıskat tasarrufunu iptal ettirmeden önce, mirasbırakanın üçüncü şahıslar lehine yapmış olduğu tasarrufların iptali için dava açma hakkı yoktur<sup>320</sup>. Çünkü ıskat tasarrufunun iptali kararı kesinleşinceye kadar ıskat edilen kimse *mirasçılık* sıfatından mahrumdur. İskat edilen şahsın ıskatla birlikte artık mirasçılık sıfatı sona erer. Miras hakkından tamamen ıskat olunan kimse terekeden hisse talep edemeyeceği gibi, tenkis davası dahi açamaz. Ancak ıskatın haksız olduğunu düşünen mirasçı, *ıskata itiraz* edebilir ve ıskatın iptalini veya tenkisini isteyebilir (TMK md. 512/2)<sup>321</sup>. Bu dava, ıskat olunan şahıs dışındaki ıskattan yararlanan diğer kanuni mirasçılar aleyhine açılır. İskat ile ilgili olarak açtığı iptal davası kabul olunan mirasçının, ancak bundan sonra mirasbırakanın üçüncü şahıslar lehine yapmış olduğu tasarrufların iptali için dava açma imkânı doğar. Mirastan ıskat edilen mirasçının da ıskat tasarrufunun iptal edilmesinde menfaati bulunduğu açıktır.

Yedek mirasçılık veya art mirasçılık söz konusu ise, ilk mirasçı ya da vasiyet alacaklısı ikinci mirasçı ya da vasiyet alacaklısına karşı dava açabilir. Örneğin art mirasçılık söz konusu olup da art mirasçı bu sıfatını mirasbırakanı tehdit etmek suretiyle elde etmiş ise ön mirasçı, art mirasçı hakkındaki tasarrufun iptalini talep edebilir. Böyle bir iptal davası açılmasında ön mirasçının menfaati olduğunda şüphe yoktur<sup>322</sup>.

## B. DAVALI SIFATI

İptali talep olunan bir ölüme bağlı tasarrufla mirasçı ya da vasiyet alacaklısı olarak atanmış olan kimseler, ölüme bağlı tasarrufla öngörülen yüklemenden menfaati olanlar, mirasbırakanın tasarrufunda yer verdiği taksim ilkesinden yararlananlar, mirastan ıskat

<sup>320</sup> Eren, Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davaları, s. 99.

<sup>321</sup> Y. 3. HD, 26.11.2013 tarih, E. 2013/15148, K. 2013/16683; Y. 3. HD, 19.12.2013 tarih, E. 2013/15210, K. 2013/18298 sayılı kararı, UYAP.

<sup>322</sup> Eren, Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davaları, s. 98.

halinde bu iskat sonucu menfaatleri artacak olan kanuni mirasçılar, açılan iptal davasında davalı taraf olarak yer alırlar<sup>323</sup>.

Yukarıda yer verildiği gibi vasiyeti tenfiz memuru her ne kadar ölüme bağlı tasarrufun iptali davasını açamasa da, kendisinin görevli kılındığı bir vasiyetname hakkında iptal davası açılmış ise bu davada davalı taraf olarak yer alacaktır<sup>324</sup>.

Eğer mirasbırakan vasiyetnamesinde bir vakıf kurulmasını istemiş ise, böyle bir ölüme bağlı tasarrufta Vakıflar İdaresinin menfaati olduğu açıktır. Bu durumda iptal davasının Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne karşı açılması gerekir.

### **C. BOŞANMA DAVASINDA TARAFLARDAN BİRİNİN ÖLÜMÜ HALİNDE MİRASÇILAR TARAFINDAN DAVAYA DEVAM EDİLMESİNİN İPTAL DAVASINA ETKİSİ**

Boşanma davası açma hakkı, şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olması sebebiyle, eşlerden birinin ölümü halinde dava hakkı mirasçılara geçmediği gibi, dava devam ederken taraflardan biri ölürse kural olarak ölen eşin mirasçıları davayı sürdüremez. Zira boşanma davası artık konusuz kalmıştır<sup>325</sup>.

Boşanma davası devam ettiği sırada eşlerden biri öldüğü takdirde, sağ kalan eş yine de ölen eşin mirasçısı olur. Çünkü bu durumda ölüm, henüz evlilik birliği devam ederken gerçekleşmiştir. Evlilik birliği de boşanmayla değil; ölümle son bulmuştur. Bu kuralın istisnası, TMK m. 181/2 hükmünde düzenlenmiştir. Bu hüküm uyarınca boşanma davası devam ederken, ölen eşin mirasçılarından biri tarafından davaya devam edilip sağ kalan eşin kusurunun ispatlanması halinde, sağ kalan eşin bu sıfatla mirasçılığı son bulacaktır.

Boşanma davalarının çekişmeli olduğu, hele ki örneğin zina gibi ağır kusur isnatlarının söz konusu olduğu hallerde, eşlerden birinin ölümü üzerine sağ kalan eşin ölen eşine mirasçı olması, adalet duygusunu incitmekteydi. Bu nedenle olsa gerek kanun koyucu, 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda, istisnaî bir düzenleme ile (TMK m. 181/2) bu adaletsizliği bertaraf etmeye çalışmıştır.

Kanun, yürürlüğe girdiğinde maddenin ilk hali; *“Boşanan eşler, bu sıfatla birbirlerinin mirasçısı olamazlar ve boşanmadan önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla kendilerine sağlanan hakları, aksi tasarruftan anlaşılmadıkça, kaybederler.*

<sup>323</sup> Eren, Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davaları, s. 100.

<sup>324</sup> Eren, Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davaları, s. 100.

<sup>325</sup> Akıntürk/Ateş Karaman, Aile Hukuku, 13. Baskı, İstanbul, 2011, s. 277, Kılıçoğlu, Aile Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2016, s. 185 vd.

*Boşanma davası devam ederken, ölen davacının mirasçılarında birisinin davaya devam etmesi ve davalının kusurunun ispatlanması hâlinde de yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır*” şeklindeydi.

Ne var ki, maddede sadece *davacının mirasçılara* davaya devam etme olanağının tanınmış olması; buna karşılık, ölen davalının mirasçılara bu imkânın tanınmamış olması doktrin ve uygulamada eleştirilmiştir<sup>326</sup>. Gerçekten de davanın tarafları arasında bu şekilde bir ayırma gitmenin haklı hiçbir yanı bulunmamaktadır. Zira boşanma davasında kusur davalı tarafta olabileceği gibi davacı tarafta da olabilir. Dolayısıyla davacı eşin mirasçılara tanınan bu imkânı davalı eşin mirasçılardan esirgemenin haklı bir izahı olamaz. Nihayet, TMK md. 181/2 hükmünün, Anayasanın eşitlik ilkesi (m. 10) ile hak arama hürriyetine (m. 36) aykırı olduğu gerekçesiyle iptali için başvurulmuş, Anayasa Mahkemesi, maddedeki “*davacının*” ve “*davalının*” sözcüklerini iptal ederek bu eşitsizliğe son vermiştir.

Maddenin ikinci fıkrası, 31.03.2011 tarih, 6217/19 Sayılı Yasa ile “*Boşanma davası devam ederken, ölen eşin mirasçılardan birisinin davaya devam etmesi ve diğer eşin kusurunun ispatlanması hâlinde de yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır*” şeklinde değiştirilmiştir.

Doktrinde, yapılan bu değişiklik de yeterli görülmemiş, boşanma talebinin haklı temellere oturtulması halinde her iki eşin de mirasçılığını düşüren bir yasal çözümün öngörülmesi gerekirken, her iki eşin mirasçılarının da davayı kusur ilkesi açısından sürdürebilmeleri yönünde hüküm öngörülmesinin anlamsız ve tutarsız olduğu ifade edilmiştir<sup>327</sup>.

TMK md. 181/2 maddesinde, boşanma davası devam ederken ölen eşin mirasçılardan birinin davaya devam etmesi ve diğer eşin kusurunun ispatlanması halinde, bu maddenin birinci fıkrasındaki hükmün uygulanacağı belirtilmiştir. Maddenin birinci fıkrasına göre ise, eşler boşanmakla, birbirlerinin yasal mirasçısı olamazlar ve boşanmadan önce yapılmış olan ölüme bağlı tasarruflarla kendilerine sağlanan hakları, aksi sözleşmeden anlaşılmadıkça kaybederler.

Boşanma davası devam ettiği sırada eşlerden biri öldüğünde ölen eşin mirasçıları davaya devam etmek isterse, artık boşanma talebiyle devam edilmesi mümkün değildir. Zira diğer eş öldüğüne göre dava konusuz kalmıştır. Bu durumda talebin ne olduğu; mirasçılar tarafından devam edilen davanın kabulü üzerine verilmesi gereken hükmün niteliği,

<sup>326</sup> Dural/Öğüz/Gümüş, Aile Hukuku, s. 138 vd. , Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 61 vd.

<sup>327</sup> Bu konudaki tartışmalar için bkz; Korkmaz, Boşanma Davasında Sağ Kalan Eşin Bu Sıfatla Mirasçılığına Son Vermek Amacıyla Mirasçılar Tarafından Davaya Devam Edilmesi, DEÜHFD, C. 16, Özel Sayı, Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ’e Armağan, Basım Yılı: 2015, s. 1413-1482.

dolayısıyla davanın türü doktrinde tartışmalıdır<sup>328</sup>. Ancak şu hususta bir tereddüt yoktur ki, bu durumda mirasçılar davaya artık boşanma talebiyle devam edemeyerek bu taleplerini değiştirmek durumundadırlar. Esasen bu durumda davaya devam edilmesinden maksat, sağ kalan eşin kusurunun tespitiyle onun bu sıfatla mirasçılığına son verebilmektir.

Acaba bu hükmün uygulanacağı hallerde mahkemece sadece kusurun tespiti ile yetinilebilir mi? Başka bir deyişle mahkemece kusurun tespiti halinde, sağ kalan eşin yasal mirasçılık sıfatı kendiliğinden mi son bulacaktır? Bizim de katıldığımız bir görüşe göre, bu davada mahkemece diğer eşin kusuru ispat edilse de, sağ kalan eşin bu sıfatla mirasçılığının sona erdiğine ilişkin bir kararın da verilmesi gereklidir. Zira sadece sağ kalan eşin kusurunun tespiti onun mirasbırakanın ölümü anında mirasçı olmasına engel değildir<sup>329</sup>.

Yapılan yargılama sonucunda sağ kalan eşin bu sıfatla mirasçılığının sona erdiğine ilişkin karar verilmesi halinde, artık sağ kalan eş lehine yapılmış bulunan ölüme bağlı tasarruflar da hükümsüz kalacaktır. Kanaatimce bu durumda sağ kalan eş lehine yapılmış bulunan ölüme bağlı tasarrufların iptali için bir dava açılmasına da ihtiyaç yoktur. Zira TMK md. 181/2 yollamasıyla 181/1 md. uyarınca yapılmış bulunan ölüme bağlı tasarruflar kanun gereği hükümsüz hale gelir.

Yargılama sonucunda sağ kalan eşin bir kusuru tespit edilemeyecek olursa, sağ kalan eşin bu sıfatla mirasçılığı da devam edecektir. Dolayısıyla, varsa eş lehine yapılmış bulunan ölüme bağlı tasarruflar da hüküm ifade edecektir. Bu tasarrufların iptal edilmesinde menfaati bulunduğu inanan mirasçı veya vasiyet alacaklısının iptal davası açması gerekir.

### III. İPTAL DAVASINDA İSPAT YÜKÜ

İspat, dava konusu hakkın ve buna karşı yapılan savunmanın dayandığı vakıaların doğru veya gerçek olup olmadığı konusunda hâkimi inandırma faaliyeti olarak tanımlanır<sup>330</sup>. İspat yükü ise, belli bir olayın vuku bulup bulmadığı konusunda bu iddiada bulunan tarafa düşen usuli bir yüküdür.<sup>331</sup> Hâkim, önce hangi çekişmeli vakıaların ispatı gerektiğini belirler, sonra da bu vakıaların hangi tarafça ispatı gerektiği üzerinde durur.

İspat yükü ile ilgili genel kural TMK md. 6'da düzenlenmiştir. Buna göre, “*Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını*

<sup>328</sup> Bu konudaki görüşler için bkz; **Korkmaz**, adı geçen makale.

<sup>329</sup> Bu konudaki görüşler için bkz; **Korkmaz**, aynı makale, DEÜHFD, C. 16, Özel Sayı, Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ’e Armağan, Basım Yılı: 2015, s. 1413-1482.

<sup>330</sup> **Kuru**, Medeni Usul Hukuku, 1. Baskı, İstanbul, 2015, s. 230, **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Medeni Usul Hukuku, 12. Baskı, Ankara, 2011, s. 419.

<sup>331</sup> **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, Medeni Usul Hukuku, s. 444.

*ispatla yükümlüdür.*” İspat yükü sorununu çözmeye tek başına yeterli olmayacağı düşüncesiyle<sup>332</sup> bu kuralın yanı sıra, 6100 Sayılı HMK md. 190/1’de de ispat yükü ile ilgili hükme yer verilmiştir. Buna göre, “*İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakiyaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkararak tarafa aittir.*”

Örneğin tenkis davasında ispat yükü, TMK md. 6 hükmü uyarınca davacıya aittir. Tenkis davası saklı paylı mirasçılar tarafından açılacağından davacı, öncelikle saklı paylı mirasçı olduğunu, mirasa hak ehliyetini (mirasçılık belgesi, nüfus kayıtları veya bunların olmaması halinde tanık beyanlarıyla) mirasbırakanın ölmüş olduğunu, saklı payına el atıldığını kanıtlamakla yükümlüdür<sup>333</sup>.

Bazı hallerde, ispat yükü kanunda özel bir hükümlerle düzenlenmiştir (Örneğin, TMK md. 222, md. 287, md. 294, md. 299, md.512; TBK md.50, md. 66, md. 67, md. 112). Bu durumda ispat yükünün kime ait olduğu yolunda bir tereddüt yoktur<sup>334</sup>.

Ölüme bağlı tasarrufların iptali davasında da ispat yükünün kime ait olduğu hususunda kanunda özel bir hüküm bulunmadığından TMK md. 6’da yer alan genel kural uygulama alanı bulacaktır. Buna göre, kural olarak davacı, somut olayda kanunda sayılan iptal sebeplerinden birinin varlığını ispatla yükümlüdür. Bu nedenle TMK md. 557’de yer alan iptal sebeplerinden birine dayanan davacı, dayandığı sebebin varlığını da ispatla yükümlüdür<sup>335</sup>.

Her ne kadar, bir davada talepte bulunan davacı, kendi lehine hak çıkararak taraf konumunda bulunmakta ise de her davada ispat yükü davacıda değildir. Örneğin, boşanma davasında, dayandığı boşanma nedenini ve bunun temelindeki olayları ispat yükü davacıda iken; zamanaşımı def’inin ileri sürülmesi halinde, zamanaşımı süresinin dolduğunu ispat yükü davalıdadır. Zamanaşımının kesildiğini veya durduğunu davacı ileri sürüyorsa, bu iddianın ispat yükünü davacı taşır. Görüldüğü gibi, ispat yükünün daima davacı üzerinde olduğunu söylemek hatalı olur. İspat yükü, tarafların davadaki konumları ile değil; iddia ettikleri vakıalarla ilgili bir husustur<sup>336</sup>.

<sup>332</sup> Pekcanitez/Atalay/Özekes, Medeni Usul Hukuku, s. 444.

<sup>333</sup> Özüğür, Tenkis, Mirasta Denkleştirme Ve Muvazaa Davaları, 5. Baskı, Ankara, 2015, s. 108.

<sup>334</sup> Medeni Usul Hukukumuzda ispat yükü için bkz. Kuru, Medeni Usul Hukuku, s. 233.

<sup>335</sup> Benzer bir durum olan murisin mal kaçırma amacıyla yaptığı sağlar arası tasarrufların iptali için açılan davalarda da bu durumu ispat külfeti davacıya aittir. Örneğin Yargıtay, bir kararında: “Bilindiği üzere, Türk Medeni Kanununu 6. maddesi uyarınca herkes iddiasını ispatla yükümlüdür. Ancak davaya konu olayda, davacı temlikin mal kaçırma amacıyla yapıldığını kanıtlamış değildir. Çekişmeli taşınmazın tapuda gösterilen satış bedeli ile gerçek değeri arasındaki aşırı oransızlık ise tek başına muvazaanın kanıtı değildir.

Hal böyle olunca; davalı (H) hakkındaki davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yanılığı değerlendirme ile yazılı şekilde davanın kabulüne karar verilmiş olması doğru değildir.” diyerek yerel mahkeme kararını bu gerekçeyle bozmuştur. 1. HD, 6.5.2013 tarih, E. 2013/4120, K. 2013/6914 sayılı kararı, Kazancı İtihat Bilgi Bankası.

<sup>336</sup> Pekcanitez/Atalay/Özekes, Medeni Usul Hukuku, s. 444-445.



Uygulamada ölüme bağlı tasarrufların iptalinin konu edildiği davalar genellikle *terditli dava* şeklindedir. Örneğin mirasçılıktan çıkarılan davacı açtığı davada öncelikle mirasçılıktan çıkarmaya ilişkin tasarrufun iptalini, olmadığı takdirde ölüme bağlı tasarrufların tenkisini talep etmektedir. Bu gibi hallerde dava, çıkarılan mirasçı tarafından, çıkarmadan yararlananlara karşı açılır. Davacının bu davayı açmaktaki gayesi mirasçılıktan çıkarmaya ilişkin ölüme bağlı tasarrufu iptal ettirmek suretiyle mirasçılık haklarına kavuşmaktır. Ancak mahkemenin bu talebini kabul etmeyebileceği ihtimalini düşünen davacı, bir de tenkis talebinde bulunarak bu talebin de mahkemece değerlendirilmesini, bu yolda olumlu ya da olumsuz bir karar verilmesini sağlamaktadır.

Böyle bir davada, çıkarma sebebinin varlığı konusunda ispat yükü davalılara ait olacaktır. Zira bu davada ispat yükü hakkında özel bir hüküm bulunmaktadır. TMK md. 512/2'ye göre "*Mirasçılıktan çıkarılan kimse itiraz ederse, belirlenen sebebin varlığını ispat, çıkarmadan yararlanan mirasçıya veya vasiyet alacaklısına düşer.*"

Uygulamada, bu gibi hallerde çıkarmanın ispat edilemediğinden bahisle davanın reddi yoluna gidilerek, davacının tenkise ilişkin talepleri hakkında bir karar verilmemektedir ki, bu önemli bir usul hatasıdır. Örneğin mirasçılıktan çıkarma iddiasının ileri sürüldüğü bir iptal davasında, çıkarma sebebinin varlığı konusunda ispat yükü kendilerine düşen davalılar (TMK md. 512/2) sebebin varlığını (haklılığını) ispat edememiş ise tasarruf, mirasçının saklı payı dışında yerine getirilmelidir. Başka bir deyişle, ölüme bağlı tasarruf, mirasçılıktan çıkarılan kimsenin "*saklı payı*" dışında geçerli kabul edilmelidir (TMK md. 512/son). Yargıtay da bu gibi hallerde davaya *tenkis davası olarak devam olunması* yönünde karar vermiştir<sup>337</sup>.

Eğer saklı paylı mirasçı olan davacı, ölüme bağlı tasarrufun iptalini talep etmiş, ayrıca bir tenkis talebinde bulunmuş değilse ve bu davada iptal nedenini ispat edememişse acaba mahkeme, "*çoğun içinde azı da var*" gerekçesi ile bu davayı tenkis davasına dönüştürebilir mi?

Kanaatimce bu soruya olumsuz cevap vermek gerekir. Kuşkusuz, terditli dava açılması halinde mahkemece tenkis talebini karşılayacak şekilde karar verilmesi gerekir. Ancak davacı saklı paylı mirasçı olsa dahi tenkis talebini ileri sürmemiş ise mahkemece "*çoğun içinde azı da var*" gerekçesi ile hüküm kurulması hatalı olacaktır. Zira burada bu ilkeyi uygulama imkânı yoktur. Tasarrufun iptali davası ile tenkis davası birbirinden farklı davalar olup, her iki dava birlikte veya birbirinden bağımsız olarak açılmış değilse mahkemece, ileri sürülmemiş

---

<sup>337</sup> Y. 2. HD, 11.02.2013 tarih, E. 2012/27278, K. 2013/2984 sayılı kararı, Yüksek Mahkemenin benzer içerikteki kararları; Y. 2. HD, 04.11.2013 tarih, E. 2013/1906, K. 2013/25049, Y. 2. HD, 30.04.2007 tarih, E. 2007/5238, K. 2007/7109, Y. 2. HD, 09.10.2007 tarih, E. 2006/18009, K. 2007/13692 sayılı kararı UYAP.

olan tenkis hakkında bir karar verilemez. Aksi düşünce usul hukukunda hâkim olan “tasarruf ilkesi” ile “taleple bağıllık ilkesi”ne uygun düşmez. Hâkim, iki taraftan birinin talebi olmaksızın, kendiliğinden bir davayı inceleyemez ve karara bağlayamaz (HMK md. 24/1). Hâkim, tarafların talep sonuçlarıyla bağıllıdır; ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez. Duruma göre, talep sonucundan daha azına karar verebilir (HMK md. 26/1). Ancak burada olduğu gibi ortada açılmış bir tenkis davası bulunmadığı halde bu hususta hüküm kurması, gerek tasarruf ilkesi, gerekse taleple bağıllık ilkesine aykırı olur.

Hemen ekleyelim ki, Yargıtay, “*muris muvazaası*”na dayalı olarak açılan tapu iptal davasında da davanın *sonradan ıslah yapılmaksızın tenkis davasına dönüştürülmesini* usule uygun bulmaktadır. Yüksek Mahkeme’ye göre, “*Muris muvazaasına dayalı tapu iptal ve tescil isteğinin tenkise nazaran daha geniş kapsamlı olduğu gerektiğinde ıslah yapılmaksızın tarafın isteğini daraltabileceği ve isteğini "çoğun içinde az vardır" kuralı uyarınca tenkise çevirebileceği tartışmasızdır*”<sup>338</sup>.

#### IV. İPTAL DAVASINI AÇMA SÜRESİ

TMK md. 559’a göre; “*İptal davası açma hakkı, davacının tasarrufu, iptal sebebini ve kendisinin hak sahibi olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her halde vasiyetnamelerde açılma tarihinin, diğer tasarruflarda mirasın geçmesi tarihinin üzerinden, iyi niyetli davalılara karşı on yıl, iyi niyetli olmayan davalılara karşı yirmi yıl geçmekle düşer.*

*Hükümsüzlüğün mutlaka bir iptal davasıyla açılması şart değildir. Hükümsüzlük, def’i yoluyla her zaman ileri sürülebilir*”<sup>339</sup>.

Benzer bir düzenleme de tenkis davasına ilişkin olarak TMK md. 571’de yer almaktadır. Buna göre, “*Tenkis davası açma hakkı, mirasçılarının saklı paylarının zedelendiğini öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl ve her halde vasiyetnamelerde açılma tarihinin, diğer tasarruflarda mirasın açılması tarihinin üzerinden on yıl geçmekle düşer.*”

Gerek iptal, gerekse tenkis davasının incelenebilmesi için öncelikle dava konusu vasiyetnamenin açılıp açılmadığı konusunda araştırma yapılmalıdır. Vasiyetnamenin açılıp

<sup>338</sup> Y. 3. HD 31.10.2012 tarih, E. 2012/9955, K. 2012/12041 sayılı kararı, UYAP.

<sup>339</sup> Yargıtay, konuya ilişkin bir kararında aynen; “Türk Medeni Kanunun ölüme bağlı tasarruflarda iptal davası açma sürelerini belirleyen 559. maddesinin 2. fıkrasında “Hükümsüzlüğün def’i yolu ile her zaman ileri sürülebileceği ” hususu hüküm altına alınmıştır. Somut olayda; her ne kadar, davalı mirasçı tarafından vasiyetnamenin iptaline ilişkin bir davanın açılmadığı anlaşılıyor ise de; TMK md. 559/2 maddesi gereği hükümsüzlüğün her zaman ileri sürülebileceği, davalının da davada, murisin vasiyet düzenlemeye ehil olmadığını, bu nedenle de, vasiyetin hükümsüz olduğunu ileri sürdüğüne göre, mahkemece bu hususun incelenmesi gerekecektir.” Y. 3. HD 10.04.2014 tarih, E. 2014/6140, K. 2014/5776 sayılı kararı, UYAP.

okunduğunun tespit edilmesinin amacı, mirasçıları ve lehine kazandırma yapılan kişileri bilgilendirme ve yasal haklarını kullanmayı temine yönelik bir işlemdir. Vasiyetname usulünce açılıp ilgililere tebliğ edilmeden TMK'nun 559. ve 571. maddesinde gösterilen 1 yıllık hak düşürücü süreler işlemeye başlamaz.

Maddede yer verilen bu süreler birer *hak düşürücü* sürelerdir. İptal davası bu süreler içinde açılmadığı takdirde ölüme bağlı tasarruf geçerli olarak kalacaktır. Zaten maddenin başlığı da "*hak düşürücü süreler*" şeklindedir. Esasen bu sürelerin hak düşümü süreleri olmasının sebebi, bu davanın yenilik doğuran bir dava olmasıdır. Bu nedenle de burada zamanaşımının durması ve kesilmesine ilişkin hükümler uygulanmaz<sup>340</sup>.

İnan/Ertas/Albaş ise, ölüme bağlı tasarrufların iptali davasına ilişkin kanunda düzenlenen sürelerin hak düşürücü süreler olduğunu kabul etmekle birlikte, zamanaşımı süreleri gibi (TBK md. 146-162) hak düşürücü sürelerle ilgili hukukumuzda bir düzenleme bulunmadığını, bu boşluğun kıyasla giderilebileceğini (zamanaşımı hakkındaki hükümlerin hak düşürücü süreler hakkında da uygulanması gerektiğini), sonuç olarak hak düşürücü olan iptal davası açma sürelerinin başlangıcı hakkında TBK md. 149'un, hesaplanmasında TBK md. 151'in, durmasında TBK md. 153'ün, kesilmesinde de TBK md. 154'ün uygulanması gerektiğini savunur<sup>341</sup>.

Maddede yer alan 1 yıllık sürenin başlangıcı, ölüme bağlı tasarrufun ve iptal sebebinin öğrenildiği tarihtir. On yıllık sürenin hesabında ise artık ilgili kişinin iptal sebebinin öğrenmesine bakılmaz. Zira Kanun "*herhalde*" demektedir. Buna göre her halde *vasiyetnamelerde açılma tarihinden, miras sözleşmelerinde ise mirasın geçmesi (mirasbırakanın ölümü) tarihinden itibaren* on yıl geçmiş ise artık iyi niyetli davalılara karşı ölüme bağlı tasarrufun iptali davası açılmayacaktır.

Burada söz konusu olan on yıllık sürenin başlangıcı olan *vasiyetnamenin açılması* kavramı ile *mirasın açılması* kavramının farklı olduğunu belirtmek gerekir. Miras, genel olarak, mirasbırakanın ölümü ile açılır. Vasiyetnamenin açılması ise, sulh hâkiminin ilgilileri davet ederek onların önünde vasiyetnameyi açması ve içindekileri onlara okumasıdır. Bu durumda vasiyetnamenin açılması sırasında hazır bulunan ilgili, aynı zamanda, iptal sebebinin de böylece öğrenirse 1 yıllık hak düşürücü süre o tarihten itibaren başlamış sayılacaktır. Buna karşılık, orada bulunmayan veya ölüme bağlı tasarruftan haberi olmayan veya orada bulunsa

<sup>340</sup> Dural/Öz, Miras Hukuku Dersleri, s. 249, Antalya, Miras Hukuku, s. 270.

<sup>341</sup> İnan/Ertas/Albaş, Miras Hukuku, s. 292.

dahi iptal sebebini bilmeyen ilgililer hakkında, vasiyetnamenin açılmasından itibaren 10 yıllık süre işlemeye başlar<sup>342</sup>.

Maddede yer alan “*diğer tasarruflarda*” deyiminden miras sözleşmesinin anlaşılması gerektiği açıktır. Zira başkaca bir ölüme bağlı tasarruf şekli daha bulunmamaktadır.

Nihayet maddede yer verilen 20 yıllık sürenin *iyi niyetli olmayan* davalılar hakkında işletileceğini belirtelim. Bundan maksat şudur ki, burada sözü edilen kişi esasen ölüme bağlı tasarrufta bir iptal sebebi olduğunu biliyor ya da bilmesi gerekiyorsa kötü niyetlidir.

TMK md. 559/2’de yer alan def’i yoluyla ileri sürme haline bir süre öngörülmemiştir. Albaş’a göre, bu durumu doğal karşılamak gerekir. Zira irade bozukluğu halleri bir kenara bırakılırsa, TMK 557 maddesinde sayılan geçersizlik nedenleri, esasen çok ağır hukuka aykırılık teşkil eden sebeplerdir. Öngörülen sürelerin davasız geçmesi ile bu ölüme bağlı tasarrufların mutlak bir geçerlilik kazanmasının mahzurlarını gidermek için, kanun koyucu bu def’i hakkını tanımıştır<sup>343</sup>.

Buradaki *iptal def’i*, ölüme bağlı bir tasarrufa dayanarak, mirasçılara karşı bir hak ileri süren kişiye karşı, böyle bir hakkın temelini oluşturan hukuki işlemin geçersizliği dolayısı ile talebe konu hakkın kendisine karşı ileri sürülemeyeceğine yönelik bir “*karşı hak*” olarak tanımlanmaktadır<sup>344</sup>.

İptal def’ini ileri süren kişi, bu savunma yoluyla artık talep konusunun ifasından kurtulma şansı bulur. Def’i sebebine bağlı olarak, bahse konu hakkın yerine getirilmesi kendisinden istenemez. İptal def’inin ileri sürülebilmesi için, bunu beyan edenin tereke eşyasına zilyet bulunması gerekir. Burada haklara zilyetlik yeterli görülmektedir<sup>345</sup>. Mirasçının tereke mallarına zilyet olması halinde, iptal davası açmasına ihtiyaç da bulunmamaktadır. Bu nedenle bu def’inin ileri sürülmesi olsa olsa miras sebebiyle istihkak davası veya mal vasiyetinin ifası davası açılmış olduğu hallerde söz konusu olur. Bu gibi hallerde davacının talebi karşısında kalan davalı, eğer ölüme bağlı tasarrufun iptali sebeplerinden birinin varlığı iddiasındaysa bu sebebe dayalı olarak iptal def’ini ileri sürerek davacının talebini reddedebilir.

---

<sup>342</sup> **İmre/Erman**, Miras Hukuku, s. 220.

<sup>343</sup> **Albaş**, Miras Hukukunda İptal Ve Tenkis Def’i, MÜHF – HAD, C. 18, s. 3.

<sup>344</sup> **Albaş**, Miras Hukukunda İptal Ve Tenkis Def’i.

<sup>345</sup> **İmre/Erman**, Miras Hukuku, s. 221.

## V. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA İPTALİN İLERİ SÜRÜLMESİ

### A. GENEL OLARAK

Ölüme bağlı tasarruflarda iptalin ileri sürülmesi *mirasın açılmasından önceki* bir safhada ve ya *mirasın açılmasından sonraki* bir safhada söz konusu olabilir. Mirasın açılmasından önceki safhada sadece mirasbırakan, dilerse ölüme bağlı tasarrufundan dönerek ölüme bağlı tasarrufu ortadan kaldırabilir. Bu aşamada başkaca bir kimse tarafından ölüme bağlı tasarrufun iptali ileri sürülemez. Mirasın açılmasından sonraki safhada ise gerek mirasçılar gerekse vasiyet alacaklıları ölüme bağlı tasarrufun iptalini talep edebilirler. Mirasın açılmasıyla birlikte ölüme bağlı tasarruf hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başlar. Hemen ekleyelim ki, iptal sebeplerinin varlığı ölüme bağlı tasarrufun hüküm ve sonuçlarını doğurmasına engel değildir. Böyle bir ölüme bağlı tasarruf sebebiyle haklarının ihlal edildiğini düşünen kimse, mirasın açılmasından sonra ölüme bağlı tasarrufun iptalini ileri sürme imkânına sahiptir.

Vasiyet, tek taraflı bir hukuki işlemdir. Bu özelliği nedeniyle vasiyetten dönüş (rücu) hiç kimsenin muvafakatine tabi tutulmamıştır. Vasiyetçi dilediği zaman ve hiçbir sebep göstermeksizin vasiyetinden dönebilir<sup>346</sup>. Miras sözleşmesi ise iki taraflı bir hukuki işlem niteliğinde olduğundan böyle bir tasarruftan dönmek ancak belirli koşulların varlığı halinde mümkündür.

### B. VASİYETNAMELERDE İPTALİN İLERİ SÜRÜLMESİ

TMK md. 542 vd. hükümlerinde vasiyetten dönme (geri alma) hali düzenlenmiştir. Buna göre, “*Mirasbırakan, vasiyetname için kanunda öngörülen şekillerden birine uymak suretiyle yeni bir vasiyetname yaparak önceki vasiyetnameden her zaman dönebilir*” (TMK md. 542/1). Hatta mirasbırakan dilerse vasiyetnamenin tamamından dönebileceği gibi, dilerse bir kısmından da dönebilir (TMK md. 542/2)<sup>347</sup>.

Geri alma (dönme) vasiyetname düzenleme işleminin şekline tabi tutulmuş ise de bu şeklin mutlaka geri alınan vasiyetname şeklinin aynısı olması gerekmez. Örneğin resmi vasiyetname söz konusu olan bir durumda bunun mutlaka yine bir resmi vasiyetname

<sup>346</sup> Y. 3. HD, 17.10.2012 tarih, E. 2012/14841, K. 2012/22907 sayılı kararı, UYAP. **Eren**, Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davaları, s. 87.

<sup>347</sup> **Antalya**, Miras Hukuku, s. 144, **Dural/Öz**, Miras Hukuku, s. 109, **İmre/Erman**, Miras Hukuku, s. 102, **İnan/Ertay/Albaş**, Miras Hukuku, s. 194, **Serozan/Engin**, Miras Hukuku, s. 360.

yapılarak geri alınması şart değildir. Bir el yazılı vasiyetname yoluyla dahi geri alınabilir<sup>348</sup>. Zira maddede “*kanunda öngörülen şekillerden birine uymak suretiyle*” ifadesine yer verilmiş olup, mirasbırakan bu hususta serbest bırakılmıştır.

Mirasbırakan, hazırladığı vasiyetnameden dilerse yok etmek suretiyle de dönebilir (TMK md. 543/1). Kuşkusuz burada mirasbırakanın yok etme iradesi önem taşır. Örneğin mirasbırakan, vasiyetnamesini okunamayacak hale getirmiş, yırtmış veya yakmış ise yok etme iradesinden söz edilebilir. Mirasbırakanın bu tür davranışları iyi tahlil edilmeli, bunları yaparken gerçekten de vasiyetnameyi geri alma niyetiyle hareket edip etmediği değerlendirilmelidir.

Doktrinde ölüme bağlı tasarrufun üstünün çizilmesi ve ya üstüne “*geçersizdir*”, “*iptal edilmiştir*” gibi ifadelerin yazılması halinin “*yok ederek geri alma*” olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir<sup>349</sup>.

TMK md. 544’de “*sonraki tasarruflar*” kenar başlığı ile bir başka geri alma yoluna yer verilmiştir. Buna göre, “*Mirasbırakan, önceki vasiyetnamesini ortadan kaldırmaksızın yeni bir vasiyetname yaparsa, kuşkuya yer bırakmayacak surette önceki vasiyetnameyi tamamlamadıkça, sonraki vasiyetname onun yerini alır*” (TMK md. 544/1). Burada bir “*örtülü dönme*” hali vardır. Bu hükme göre, eğer mirasbırakan vasiyetnamesini yaptıktan bir süre sonra ikinci bir vasiyetname daha düzenlemiş ve her iki vasiyetnamenin hükümleri arasında bir çelişki söz konusuysa ikinci vasiyetname ile birincisinden dönüldüğü kabul edilir.

TMK md. 544/2’de de belirli mal vasiyeti söz konusu olup da vasiyet edilen mal üzerinde sonradan tasarruf edilmesi olasılığına yer verilmiştir. Buna göre, “*Belirli bir mal bırakma vasiyeti de, vasiyetnamede aksi belirtilmedikçe, mirasbırakanın sonradan o mal üzerinde bu vasiyetle bağdaşmayan başka bir tasarrufta bulunmasıyla ortadan kalkar.*” Örneğin mirasbırakan, vasiyet ettiği bir malı sonradan satmış, bağışlamış ve ya yok etmiş olabilir. Bu gibi durumlarda vasiyetname ile yapılmış olan kazandırma örtülü olarak geri alınmış sayılır.

Mirasbırakan, sağlığında TMK md. 504’de sayılan irade sakatlığı hallerinden birini ileri sürerek ölüme bağlı tasarruftan dönebilir. Mirasbırakan, yanıldığını veya aldatıldığını öğrendiği ya da korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulduğu günden başlayarak bir yıl içinde tasarrufundan dönmediği takdirde tasarruf geçerli sayılır (TMK md. 504/1).

Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarruftan yararlanan kimseye iptal sebebine dayanan bir irade beyanında bulunabileceği gibi, yeni tarihli bir ölüme bağlı tasarruf içinde de iptal

<sup>348</sup> Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 361.

<sup>349</sup> İmre/Erman, Miras Hukuku, s. 109, Serozan/Engin, Miras Hukuku, s. 363.

iradesine yer verebilir. Hatta vasiyetnamede bir yararlanan bulunmuyorsa, bu takdirde iptal irade beyanını tereke hâkimliğine karşı açıklama imkânı da mevcuttur. Bu durumda tereke hâkimi, iptal sebeplerini araştırmaksızın, iptal beyanını tespitle yetinir<sup>350</sup>.

### C. MİRAS SÖZLEŞMELERİNDE İPTALİN İLERİ SÜRÜLMESİ

Miras sözleşmesinin çok taraflı bir hukuki işlem olması sebebiyle kanunda bu işlemde dönme hali de vasiyetnameye nazaran daha sıkı şartlara bağlanmıştır. Bu hususta getirilen TMK md. 546 vd. hükümlerde miras sözleşmesinin anlaşma, tek taraflı ortadan kaldırma, dönme ve kendiliğinden hükümsüzlük ile sona erme halleri düzenlenmiştir.

TMK md. 546/1'e göre "*Miras sözleşmesi, tarafların yazılı anlaşmasıyla her zaman ortadan kaldırılabılır.*" Tarafların yazılı anlaşması miras sözleşmesini sona erdirmeye yeterli olmasına karşılık, miras sözleşmesinin bazı hükümlerini değiştirmek için yazılı anlaşma yetmemekte, esas miras sözleşmesinin düzenlenmesinde olduğu gibi yine resmi vasiyetname hakkındaki şekil koşullarına (TMK md. 534-535) uymak gerekir<sup>351</sup>.

Miras sözleşmesini yazılı anlaşma yoluyla sona erdirmeye hakkı, sadece taraflara aittir. Zira maddede açıkça "*tarafların yazılı anlaşmasıyla*" denilmiştir ki zaten başka türlü de düşünülemezdi.

Miras sözleşmesine son verecek olan anlaşma da esasen bir ölüme bağlı tasarruftur. Zira bu yolda yapılan sözleşme de hükümlerini ölümden sonra doğuracaktır. Bu niteliğinin bir sonucu olarak şahsa sıkı sıkıya bağlı bir haktır.

TMK md. 546/2'ye göre, "*Miras sözleşmesiyle mirasçı atanmış veya kendisine belirli mal bırakılan kişinin, mirasbırakana karşı miras sözleşmesinin yapılmasından sonra mirasçılıktan çıkarma sebebi oluşturmuş davranışta bulunduğu ortaya çıkarsa; mirasbırakan, miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldırılabılır.*" Bu hüküm uyarınca, lehine tasarruf yapılan kimsenin, mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden (TMK md. 510) birini gerçekleştirmiş olması halinde mirasbırakan, miras sözleşmesinden dönebilecektir.

Eğer böyle bir davranış gerçekleşmişse, mirasbırakan, ne diğer tarafın ne de lehine tasarrufta bulunulan kimsenin rızasına gerek olmaksızın miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldırılabılır<sup>352</sup>.

<sup>350</sup> Antalya'ya göre, hukuki durumun aydınlığa kavuşması ve hukuki güvenlik açısından en uygun yöntem hâkime iptal açıklamasında bulunmaktır. **Antalya**, Miras Hukuku, s. 267.

<sup>351</sup> **İnan/Ertay/Albaş**, Miras Hukuku, s. 203.

<sup>352</sup> **İnan/Ertay/Albaş**, Miras Hukuku, s. 204.

TMK md. 547'ye göre, “*Miras sözleşmesi gereğince sağlararası edimleri isteme hakkı bulunan taraf, bu edimlerin sözleşmeye uygun olarak yerine getirilmemesi veya güvenceye bağlanmaması halinde borçlar hukuku kuralları uyarınca sözleşmeden dönebilir.*” Maddede belirtilen borçlar hukuku kuralları ifadesinden kasıt TBK md. 123 vd. hükümleridir<sup>353</sup>.

---

<sup>353</sup> **Dural/Öz**, Miras Hukuku, s. 123.



## SONUÇ

Ölüme bağlı tasarruf, bir kimsenin ölümünden sonra hüküm ve sonuç doğuracak nitelikteki irade beyanlarıdır.

Ölüme bağlı tasarruflar da diğer hukuki işlemler gibi, kanunun emredici hükümlerine, öngörülen şekil kuralları ile ahlak kurallarına uygun surette yapılmalıdır. Ancak, diğer hukuki işlemlerden farklı olarak, emredici hükümlere, şekil kurallarına, ahlak ve adaba aykırı dahi olsalar, mahkemece haklarında iptal kararı verilene kadar geçerli kabul edilirler. Ölüme bağlı tasarrufların, bu şekilde diğer hukuki işlemlerden farklı bir hükümsüzlük rejimine tabi tutulmasının temel sebebi, bu işlemlerin mirasbırakanın ölümünden sonra yürürlük kazanmalarındır.

Uygulama ve doktrinde “ölüme bağlı tasarruf” ifadesi iki anlamda kullanılmaktadır. “Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf” denildiğinde bu tasarrufun bürünmesi gereken şekil kastedilirken, “maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf” denildiğinde ise, bu şekle bürünmüş tasarrufla güdülen amacın ne olduğu, konusu kast edilir. Şekli anlamda ölüme bağlı tasarruf olarak TMK, iki tür ölüme bağlı tasarruf yapma imkânı tanımıştır. Buna göre, bir kimse ancak vasiyetname ya da miras sözleşmesi yapmak suretiyle ölüme bağlı tasarrufta bulunabilir.

Kanun koyucu üç vasiyetname şekli öngörmüştür. Buna göre “Vasiyet, resmi şekilde veya mirasbırakanın el yazısı ile ya da sözlü olarak yapılabilir” (TMK md. 531). Vasiyetname tek taraflı bir hukuki işlemdir. Miras sözleşmesi ise mirasbırakanın, sözleşmenin karşı tarafı veya yararlanan bir üçüncü kişiye, ölümünden sonra hüküm doğurmak üzere kendi terekesine ilişkin olarak ölüme bağlı bir tasarrufta bulunduğu sözleşmedir.

Hukukumuzda “ortak vasiyetname” kabul edilmemiştir. Dolayısıyla, iki veya daha fazla kişinin birlikte vasiyetname yapmaları mümkün değildir. Ortak vasiyetname, Kanunun emredici hükümlerine, şekil kurallarına aykırı bulunduğundan geçersiz sayılmaktadır. Yargıtay’ın istikrar kazanmış içtihatları bu yoldadır.

Bilgisayar ve internetin yaygınlaştığı günümüzde bu vasıtalarla hazırlanacak vasiyetnamenin geçerliliği tartışmalıdır.

TMK md. 538’de el yazısı vasiyetnamenin “başından sonuna kadar mirasbırakanın el yazısıyla yazılmış ve imzalanmış olmasının zorunlu” olduğu açıkça belirtilmiştir. Kanun koyucunun, özellikle mirasbırakanın el yazısıyla yazıp imzalamasını araması, boşuna değildir. Zira kanun koyucu, tamamen kendi iradesinin ürünü olan bir vasiyetname olduğunda hiçbir tereddüde yer bırakmak istememiştir. Dolayısıyla klavye vasıtasıyla yazılacak bir vasiyetname geçersizdir. Buna karşılık klavye vasıtasıyla değil de bir kimsenin uygun

vasıtalarla (kalemle yazı yazar gibi) bilgisayar ekranına vasiyetnamesini yazıp bir de imzalamasında bir sakınca görmemek gerekir. Vasiyetnamede yazının nereye yazılacağına bir öneminin olmadığı, örneğin bir bez parçasına dahi yazılabileceği düşünüldüğünde, böyle bir metnin bilgisayar ekranına yazılabileceğinin de kabulü gerekir. Esas olan, mirasbırakanın vasiyetname yapma iradesini bu vasıta ile ortaya koymuş olmasıdır. Eğer bu yazının mirasbırakanın elinden çıktığı belirlenebiliyorsa böyle bir vasiyetname geçerli kabul edilmelidir.

Ölüme bağlı tasarrufların arzu edilen hüküm ve sonuçları doğurabilmesi için kanunda öngörülen belirli şartlara uygun surette yapılmış olması gerekir. Doktrinde genel bir ayrımla, ölüme bağlı tasarruflar için iki tür hükümsüzlükten söz edilir. Bunlar ölüme bağlı tasarrufların kanun gereği kendiliğinden hükümsüz olması ve ölüme bağlı tasarrufların iptalidir.

Ölüme bağlı tasarrufların iptalinin söz konusu olabilmesi için, TMK md. 557’de yer verilen sebeplerden birinin varlığı aranır. Borçlar Hukukundaki geçersizlik hallerinden farklı olarak ölüme bağlı tasarruflarda geçersizlik kendiliğinden gerçekleşmez. Borçlar Hukukundaki kesin geçersizlik sebeplerinden birinin varlığı halinde dahi ölüme bağlı tasarruf kendiliğinden hükümsüz olmaz. İptal sebeplerinden biri söz konusu olduğunda ölüme bağlı tasarrufun hükümsüz bırakılması için Kanunda belirtilen hak düşümü süresi içinde iptal davası açılarak iptaline karar verilmesi gerekir. Aksi halde ölüme bağlı tasarrufun hükümlerini doğurması söz konusudur.

Ölüme bağlı tasarrufun kendiliğinden hükümsüz olduğu hallerde, her ne kadar ölüme bağlı tasarruf baştan geçerli olarak yapılmış ise de sonradan ortaya çıkan sebeplerle kanun gereği hükümsüz hale gelir. Hâlbuki iptal müessesesi, ancak ilgilinin bir iptal davası açtığı durumlarda devreye girer. İptal davasında, geçerli olmadığı ileri sürülen bir ölüme bağlı tasarruf hakkında mahkemece iptal kararı verilmekle böyle bir tasarruf ortadan kaldırılmış olur. Oysaki ölüme bağlı tasarrufların kendiliğinden hükümsüz kaldığı durumlarda böyle bir davaya ihtiyaç olmadığı gibi, bu gibi haller iptal davasının konusu değildir.

Ölüme bağlı tasarrufların yasadaki düzenleniş biçimi bunların ayakta tutulması amacıyla özel bir yorum tarzı (*favor testamenti*) geliştirilmesini de gerekli kılmıştır ki, bu durum başkaca hukuki işlemlerde söz konusu değildir.

Yargıtay’ın konuya ilişkin kararlarına bakıldığında, Yüksek Mahkeme’nin, TMK md. 557’deki iptal sebeplerinin tahdidi olarak düzenlendiğini kabul ettiği görülmektedir. Fakat Yüksek Mahkeme, bazı kararlarında bir genelleme ile iptal davasında iptal sebeplerinin tahdidi olarak düzenlenmiş olduğunu vurgularken; bazı kararlarında ise bu genellemeden

ayrılarak, örneğin iptale konu bir mirastan feragat sözleşmesi hakkında maddede yer verilmeyen (TBK'daki) geçersizlik sebeplerinden söz etmiştir.

Yüksek Mahkeme, TBK'da düzenlenen geçersizlik sebeplerinin ölüme bağlı tasarrufların iptali davasında da mahiyetine uygun düştüğü takdirde uygulanabileceği yolunda içtihat geliştirmemiştir. Kanaatimce Yargıtay, TMK md. 557'de bir düzenleme boşluğu olduğu ve bunun yine TMK md. 5 yoluyla TBK'daki ilgili hükümler ile doldurulması gerektiği yolunda bir içtihat geliştirerek meseleyi çözüme kavuşturmalıdır. Yargıtay bir yandan ölüme bağlı tasarruflar hakkındaki iptal sebeplerinin maddede tahdidi olarak düzenlendiğini kabul ederken, bir yandan da miras sözleşmeleri bakımından TBK'daki diğer geçersizlik sebeplerinin varlığını kabul etmekle içtihatlarında bir çelişkiye düşmektedir.

Kanun koyucu, gerek irade sakatlıklarının düzenlendiği TMK 504. maddesinde, gerekse, iptal sebeplerinin düzenlendiği TMK 557. maddesinde hata haline ilişkin olarak miras sözleşmesi ile vasiyetname arasında bir ayrıma gitmemiş ve her iki maddede de “*ölüme bağlı tasarruf*” ifadesine yer vermiştir. Bu düzenleme biçimi, miras sözleşmelerinde hataya dayanarak iptal yoluna gitme konusunda görüş ayrılıklarına neden olmuştur. Miras sözleşmesinde de diğer sözleşmeler gibi tarafların hak ve menfaatlerinin dengede olması esastır. Dolayısıyla taraflardan birine saik hatasına dayanma imkânı verirken diğer tarafı bundan mahrum bırakmak taraflar arasında eşitsizlik yaratır. Bu nedenle de güven teorisinden hareketle sözleşmenin her iki tarafı için de esaslı hatanın koşullarını aramak hakkaniyete uygun bir çözüm olacaktır.

Ölüme bağlı tasarrufun içeriği, bağlandığı koşul veya yüklemelerin hukuka ve ahlaka aykırı olması halinde ölüme bağlı tasarrufun iptali söz konusu olur. Koşul ya da yüklemenin hukuka ve ahlaka aykırı olması durumunda sadece koşul ya da yükleme değil, bunun ilgili olduğu tasarrufun tamamının geçersizliği söz konusu olur. Çoğu zaman da hukuka ve ahlaka aykırılık hali, koşul ve yükleme bakımından ortaya çıkmaktadır.

Kanaatimce, ölüme bağlı tasarrufun içeriği, bağlandığı koşul veya yüklemelerin hukuka ve ahlaka aykırı olması halinde dahi ölüme bağlı tasarrufun iptal müeyyidesine tabi tutulması yerinde olmamıştır. Kuşkusuz, ölüme bağlı tasarruflar, diğer hukuki işlemlerden farklı ve özel hükümlere tabi tutulmuştur. Bu nedenle de burada özel bir yaptırım rejimi söz konusudur. Ancak, içeriği açıkça hukuka ve ahlaka aykırı bir işlemin diğer hukuki işlemler gibi geçersiz kabul edilmesi yerinde olurdu.

Henüz tamamlanmamış vasiyetnamenin bir kısmının, üçüncü kişiler tarafından ya da mekanik bir araçla yazılmış olmasının vasiyetnamenin geçerliliğine etkisi tartışmalıdır.

TMK md. 538/1’de el yazısı ile vasiyet için “*başından sonuna kadar mirasbırakanın el yazısıyla yazılmış olma*” koşulu öngörülmüş olup, kanaatimce bu koşulun vasiyetnamenin bir kısmı için ya da tamamı için ayrı ayrı değerlendirilmesi hatalı olacağı gibi, yapılan eklemelerin de mirasbırakanın bilgisi dâhilinde ya da bilgisi dışında yazılmış olmasının bir önemi olmaksızın vasiyetnamenin tamamını geçersiz saymak gerekir. Diğer yandan burada vasiyetnamenin sadece bir kısmını geçersiz sayıp, geri kalanını ayakta tutmanın yasal bir dayanağı da yoktur.

Kanunda aranan şekil şartlarına uygun yapıлып, tamamlanmış olan el yazılı vasiyetnameye, sonradan üçüncü kişilerin mirasbırakanın bilgisi dışında bazı eklemeler yapmış olması halinde ise vasiyetname geçerli kabul edilmelidir. Zira burada şekle uygun surette hazırlanıp tamamlanmış bir vasiyetname söz konusudur. Bu durumda geçerli olarak hazırlanmış vasiyetnameyi sonradan yapılan bu eklemelere feda etmemek gerekir. Sonradan yapılan eklemeleri geçersiz sayıp, vasiyetnamenin geri kalan kısmını geçerli kabul etmek, yasanın amacına, ve *favor testamenti* kuralına da uygun olacaktır.

İptal sebeplerinden ehliyetsizlik ve şekle aykırılık halleri söz konusu olduğunda, kısmi iptal yoluna gidilip gidilemeyeceği hakkında doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüş ise de kanaatimce her şeyden önce ehliyetsizlik ve şekle aykırılık hallerinin birbirinden bağımsız değerlendirilmesi gerekir. Öncelikle ehliyetsizlik hali işlemin tamamına etki edebilecek nitelikte bir sakatlık hali olup, bu gibi durumlarda ölüme bağlı tasarrufların bölünerek kısmi iptal yoluna gidilmesi doğru değildir. Zira ehliyetsizlik, kişinin iradesini ortadan kaldıran bir durumdur. Şu halde başından itibaren ehliyetsiz olan mirasbırakanın bir kısım tasarrufunu geçersiz sayarken, bir kısım tasarrufunu ayakta tutmak açık bir çelişkidir. Ehliyetsizlik sebebiyle iptal yaptırımı tek bir hukuki işlem hakkında bölünerek uygulanamaz. Eğer vasiyetnamenin yapıldığı sırada mirasbırakanın ehliyetsizliği ileri sürülmekte ise bu durumun tespiti halinde, vasiyetnamenin tamamının iptaline hükmedilmelidir.

Şekle aykırılık durumu ise, kural olarak işlemin tamamına etki edecek nitelikte bir iptal sebebi olmakla birlikte, bu durumun ölüme bağlı tasarrufların iptali müessesesinin özelliklerine uygun değerlendirilmesi gerekir. Örneğin, şekle aykırılık, vasiyetnamenin düzenlenmesine katılanlara ya da yakınlarına kazandırmada bulunma yasağına aykırılıktan ileri geliyorsa, sadece bu kazandırmaların iptaline hükmedilip, geri kalan ölüme bağlı tasarrufları ayakta tutmak gerekir (MK md. 558/III). Hemen ekleyelim ki, iptali talep olunan tasarruf ile diğer tasarruflar arasında sıkı bir bağ bulunup da mirasbırakanın bu tasarruf olmaksızın diğer tasarrufları da yapmayacağı açıkça anlaşılıyorsa, kısmi iptale hükmedilemez. Bu durumda ölüme bağlı tasarrufların tamamının iptali gerekir.

TMK md. 558'e göre iptal davası, tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunan mirasçı veya vasiyet alacaklısı tarafından açılabilir. Tenkis davasından farklı olarak ölüme bağlı tasarrufun iptali davasını her mirasçı açabilir, bu kimsenin bir de saklı paylı mirasçı olması şart değildir.

Ölüme bağlı tasarruftan doğrudan menfaat sağlayan kişi ya da kişiler bu davada davalı olarak gösterilir.

Ölüme bağlı tasarrufların iptali davasında da ispat yükünün kime ait olduğu hususunda kanunda özel bir hüküm bulunmadığından TMK md. 6'da yer alan genel kural uygulama alanı bulacaktır. Buna göre, kural olarak davacı, somut olayda kanunda sayılan iptal sebeplerinden birinin varlığını ispatla yükümlüdür.

Boşanma davası devam ederken, ölen eşin mirasçılarında biri tarafından davaya devam edilip sağ kalan eşin kusurunun ispatlanması halinde, sağ kalan eşin bu sıfatla mirasçılığı son bulacaktır (TMK m. 181/2). Yargılama sonucunda sağ kalan eşin bu sıfatla mirasçılığının sona erdiğine ilişkin karar verilmesi halinde, artık sağ kalan eş lehine yapılmış bulunan ölüme bağlı tasarruflar da hükümsüz kalacaktır. Bu durumda sağ kalan eş lehine yapılmış bulunan ölüme bağlı tasarrufların iptali için bir dava açılmasına dahi gerek yoktur. Yargılama sonucunda sağ kalan eşin bir kusuru tespit edilemeyecek olursa, sağ kalan eşin bu sıfatla mirasçılığı da devam edecektir. Dolayısıyla, varsa eş lehine yapılmış bulunan ölüme bağlı tasarruflar da hüküm ifade edecektir. Bu tasarrufların iptal edilmesinde menfaati bulunduğu inanan mirasçı veya vasiyet alacaklısının iptal davası açması gerekir.

Uygulamada ölüme bağlı tasarrufların iptalinin konu edildiği davalar genellikle terditli dava şeklindedir. Örneğin mirasçılıktan çıkarılan davacı açtığı davada öncelikle mirasçılıktan çıkarmaya ilişkin tasarrufun iptalini, olmadığı takdirde ölüme bağlı tasarrufların tenkisini talep etmektedir. Bu gibi hallerde dava, çıkarılan mirasçı tarafından, çıkarmadan yararlananlara karşı açılır. Böyle bir davada, çıkarma sebebinin varlığı konusunda ispat yükü davalılara ait olacaktır. Zira bu davada ispat yükü hakkında özel bir hüküm bulunmaktadır (TMK md. 512/2).

İptal davası açma hakkı konusunda bir, on ve yirmi yıllık hak düşümü süreleri öngörülmüştür (MK md. 559). Vasiyetname usulünce açılıp ilgililere tebliğ edilmeden, bu süreler işlemeye başlamaz. İptal davası süresinde açılmadığı takdirde ölüme bağlı tasarruf geçerli olarak kalacaktır.

Ölüme bağlı tasarruflarda iptalin ileri sürülmesi ya mirasın açılmasından önceki bir safhada ya da mirasın açılmasından sonraki bir safhada söz konusu olabilir. Mirasın açılmasından önceki safhada sadece mirasbırakan, dilerse ölüme bağlı tasarrufundan dönerek

ölüme bağı tasarrufu ortadan kaldırabilir. Bu safhada başkaca bir kimse ölüme bağı tasarrufun iptalini ileri süremez. Mirasın açılmasından sonraki safhada ise gerek mirasçılar gerekse vasiyet alacaklıları ölüme bağı tasarrufun iptalini talep edebilirler.

TMK md. 542 vd. hükümlerinde vasiyetten dönme (geri alma) hali düzenlenmiştir. Buna göre, mirasbırakan, vasiyetname için kanunda öngörülen şekillerden birine uymak suretiyle yeni bir vasiyetname yaparak önceki vasiyetnameden her zaman dönebilir (TMK md. 542/1). Hatta mirasbırakan dilerse vasiyetnamenin tamamından dönebileceği gibi, dilerse bir kısmından da dönebilir (TMK md. 542/2).

Miras sözleşmesinin çok taraflı bir hukuki işlem olması sebebiyle kanunda bu işlemde dönme hali de vasiyetnameye nazaran daha sıkı şartlara bağlanmıştır. Bu hususta getirilen TMK md. 546 vd. hükümlerde miras sözleşmesinin anlaşma, tek taraflı ortadan kaldırma, dönme ve kendiliğinden hükümsüzlük ile sona erme halleri düzenlenmiştir.

## KAYNAKÇA

- Akıntürk, Turgut/Ateş Karaman, Derya, Aile Hukuku, İstanbul, 13. Baskı, 2011
- Albaş, Hakan, Miras Hukukunda İptal Ve Tenkis Def'i, Marmara Ün. Hukuk F. Dergisi, C. 18, S. 3, 2012
- Antalya, Gökhan, Mirastan Feragat Sözleşmesi, İstanbul, 1999
- Antalya, Gökhan, Miras Hukuku, İstanbul, 2009
- Arbek, Ömer, Miras Hukukunda Ölümüne Bağlı İşlemlerde İrade Serbestisi Sınırları ve Müeyyidesi, Ankara, 2007
- Avcı, Özgür Mehmet, Mirasın Mahkeme Kararıyla Paylaşılması, İstanbul, 2014
- Ayan, Mehmet, Borçlar Hukuku, 10. Baskı, Konya, 2015
- Ayan, Mehmet, Miras Hukuku, 7. Baskı, Konya, 2014
- Ayiter, Nuşin, Miras Hukuku, 2. Baskı, Ankara 1971
- Ayiter, Nuşin/Kılıçoğlu, Ahmet, Miras Hukuku, Ankara 1991
- Baygın, Cem, Ölümüne Bağlı Tasarruflarda Yorum, AÜEHFD, C, IV, s. 1-2 (2000)
- Berki, Şakir, Miras Hukuku, Ankara, 1975
- Dural, Mustafa/Öğüz, Tufan/Gümüş, Mustafa Alper, Türk Özel Hukuku, Cilt III, Aile Hukuku, İstanbul 2016
- Dural, Mustafa/Öz, Turgut, Miras Hukuku Dersleri, İstanbul 2001
- Dural, Mustafa/Öz, Turgut, Türk Özel Hukuku, Cilt IV, Miras Hukuku, İstanbul 2015
- Dural, Mustafa, Miras Sözleşmeleri, İstanbul 1980.
- Engin, Baki İlkay, Yedek Mirasçılık, İstanbul, 2003
- Eren, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Ankara, 2015
- Eren, Fikret, Türk Medeni Hukukunda Ölümüne Bağlı Tasarrufların İptali Davası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1966.
- Eren, Fikret, Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1973
- Ergüne, Mehmet Serkan, Vasiyetnamenin Yorumu, İstanbul, 2011
- Escher, Arnold (Türkçeye çeviren Ansay, Sabri Şakir), Medeni Kanun Şerhi, Üçüncü Kısım, Miras Hukuku, Ankara, 1949
- Gençcan, Ömer Uğur, Miras Hukuku, Ankara, 2011
- Hatemi, Hüseyin, Miras Hukuku, 4. Baskı, İstanbul, 2004
- İmre, Zahit/Erman, Hasan, Miras Hukuku, 9. Basım, İstanbul, 2013

- İnan, Ali Naim/Ertay, Şeref/Albay, Hakan, Miras Hukuku, İzmir, 2012
- Kılıçoğlu, Ahmet M, Aile Hukuku, 2. Bası, Ankara, 2016
- Kılıçoğlu, Ahmet M, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 15. bası, Ankara, 2012
- Kılıçoğlu, Ahmet M, Miras Hukuku, 5. Bası, Ankara, 2013
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip, Miras Hukuku, İstanbul, 1987
- Korkmaz, Hülya Taş, Boşanma Davasında Sağ Kalan Eşin Bu Sıfatla Mirasçılığına Son Vermek Amacıyla Mirasçılar Tarafından Davaya Devam Edilmesi, DEÜHFD, C. 16, Özel Sayı, Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ'e Armağan, Basım Yılı: 2015
- Kuru, Baki, Medeni Usul Hukuku, İstanbul, 2015
- Köprülü, Bülent, Miras Hukuku Dersleri, 2. Baskı, İstanbul, 1985
- Oğuzman, M. Kemal, Miras Hukuku, İstanbul, 1995
- Öztan, Bilge, Miras Hukuku, Ankara, 2012
- Özuğur, Ali İhsan, Türk Medeni Kanunundan Önce ve Sonra Miras Hukuku, Ankara, 2009
- Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes, Muhammet, Medeni Usul Hukuku, 12. Baskı, Ankara, 2011
- Savaş, Abdurrahman, İnternet Ortamında Yapılan Tek Taraflı Hukuki İşlemler Ve Özellikle Elektronik Vasiyetname, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 15, Sayı 2, Yıl 2007
- Serozan, Rona/Engin, Baki İlkay, Miras Hukuku, Ankara, 2014
- Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 7. Bası, İstanbul, 1993
- Turan, Gamze, Ölüme Bağlı Tasarrufların Hükümsüzlüğü, Ankara, 2009
- Yıldırım, Abdülkerim, Türk Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Ankara, 2016
- Yıldırım, Abdülkerim, Türk Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart Ve Mükellefiyetler, Ankara, 2004
- Zevkliler/Havutçu/Gürpınar, Medeni Hukuk, 6. Baskı, Ankara, 2008